Dr. R. VON KRAFFT-EB1NG

A NEMI ÉLET ELTÉVELYEDÉSEI

(PSYCHOPATHIA SEXUALIS)

A 17. EREDETI KIADÁST ÁTDOLGOZTA:

Dr. ALEXANDER HARTWICH

NOVA

N O V A IRODALMI 1 N T É Z E T

Az 1937-ben megjelent új átdolgozás egyedül jogosított magyar kiadása.

Fordította:
DR. GÁSPÁR ENDRE.

Megjelent a
NOVA IRODALMI INTÉZET
Budapest, VI., Andrássy-út 32. kiadásában.

F. k.: Müller Pál. Szabadság Nyomda kft., Pécs.

TARTALOM

Oldal
ELŐSZÓ 7

BEVEZETÉS

ELSŐ RÉSZ

Első fejezet
Adalékok a nemi élet lélektanához 9

Második fejezet
A nemi ösztön fiziológiája és lélektana 28

Harmadik fejezet
A NEMI PSZICHOPÁTHIA ÁLTALÁBAN
A nemi ösztön eltévelyedései 42

MÁSODIK RÉSZ

Negyedik fejezet
AZ ÖSZTÖNELTÉVELYEDÉSEK ELSŐ CSOPORTJA
Nemi érzéketlenség (Nemi anaesthesia) 46

ötödik fejemet
Nemi hypaesthesia (Csökkent nemi érzékenység) 50

Hatodik fejezet
Nemi hyperaesthesia (Túlérzékenység) 58

Hetedik fejezet
NEMI PARADOXIA
a) A nemi ösztön jelentkezése a gyermekkorban 69
b) Az aggkorban újjáéledő nemi ösztön 72
c) Erotikus gyermekszerelem (Paedophilia erotica) 76
d) Az aggok iránti szerelem (Gerontophilia) 79

Nyolcadik fejezet
Zoophilia (Állatokkal való fajtalankcdás) 81

Kilencedik fejemet
Autoszexualizmus (öntárgyú nemiség) 87

Oldal

HARMADIK RÉSZ
AZ ÖSZTÖNELTÉVELYEDÉSEK MÁSODIK CSOPORTJA
Elméleti megjegyzések 93
Tizedik fejezet
Fetisizmus 98
Tizenegyedik fejezet
Szadizmus 179
Tizenkettedik fejezet
Exhibicionizmus *208*
Tizenharmadik fejezet
Mazoöhizmus 214
NEGYEDIK RÉSZ
Tizennegyedik fejezet
A HOMOSZEXUÁLIS NEMI ÉRZÉS

Az egyneműek közti szerelem 250

FÜGGELÉK
ÖTÖDIK RÉSZ
Tizenötödik fejezet
Gyógyítás és gyógyulási kilátások 294

ELŐSZÓ.

Krafft-Ebing híres könyve, a Psychopatia sexualis évtizedeken át minden más műnél fontosabb szolgálatokat tett nemcsak az orvosoknak és jogászoknak, akiknek a szerző elsősorban szánta, hanem általában nagy fontosságra tett szert a tudomány és a kutatás szempontjából és hasznosan hozzájárult sokak világnézetének és emberismeretének kialakításához.

A különféle perverziók rendkívüli elterjedése mindenkit, aki környezetének lelki magatartását megismerni igyekszik, arra kényszerít, hogy a nemi ösztön eltévelyedéseinek problémáival foglalkozzék. Tagadhatatlanul olyan korban élünk, mikor sok törvény és szabály, amely valaha éppen ezen a területen jótékony gátul szolgált, elveszti erejét és hatását. Egyre-másra azt látjuk, hogy a felszabadult nemiséggel aggasztó és káros módon élnek vissza. Pedig a közösségben akadálytalanul érvényesülő, társadalmi, eugénikus és néphigiénikus szempontból csökkent értékű, sőt veszedelmes esetek száma aránytalanul nagyobb, mint azoké a súlyos megnyilvánulási formáké, amelyekkel a jogászok és az orvosok hivatásuk gyakorlása közben találkoznak.

A nemi ösztön eltévelyedéseinek tanulmányozása ezért nem lehet többé kizárólagos területe ennek a két hivatáscsoportnak, hanem kötelessége és egyszersmind joga mindazoknak, akik őszintén törekszenek az őket körülvevő világ szűkebb és tágabb körben való megismerésére. Krafft-Ebing úttörő művének átdolgozása, az azóta felgyűlt tapasztalatokkal való kiegészítése és új kiadása tehát kétségtelenül hálás feladat.

Az eredeti műnek csak első fejezetét hagytam meg változatlanul, bizonyos rövidítésekkel. Ez az első fejezet, melynek címe „Adalékok a nemi élet lélektanához**, szépen és világosan mutatja Krafft-Ebing jellemző tulajdonságát, a mély tudás, szívbeli jóság és érett megismerés egyesülését. Ugyancsak megtartottam, noha természetesen átdolgoztam és kiegészítettem

a kiváló szerző klasszikus kórtörténeteit. A mű többi részét alapvetően megváltoztattam. Ez minden bizonnyal nem sérti a kegyeletet, hiszen az eredeti mű létrejötte és az itt következő átdolgozás között a tudományos kutatás egy teljes emberöltője áll. Ezalatt több új kutatási terület állott elő, így a mélylélektan és az endokrinológia, amelyek éppen a nemi lélektan szempontjából rendkívül értékeseknek bizonyultak. A törvényszéki gyakorlatra vonatkozó részeket a nemi eltévelyedések gyógyításáról és prognózisáról szóló függelékkel helyettesítettem.

Talán nem fölösleges ma nyomatékosan hangsúlyozni, hogy ebben a műben teljességgel tudományos tényeket közlök és tudományos nézeteket fejtek ki. Ebből önként következik, hogy az erkölcsi értékelésre nem áll fenn ok. Elterjedt nézet, hogy a nemi lelki betegségek erkölcsileg is elítélendők, és ennek a nézetnek támogatására többek közt azt hozzák fel, hogy nemcsak az orvosnak, hanem a jogásznak is okot adnak a beavatkozásra. De hát kolera vagy paralízis esetében szintén nemcsak a betegek kezelésére van szükség: az előbbinél a hatósági elszigetelés éppoly magától értetődő, mint az utóbbinál a bírói gyámság alá helyezés, mégsem fog senkinek eszébe jutni, hogy ezeket a betegeket erkölcsileg is elítélje. A nemi élet eltévelyedései betegségek — és ezzel erkölcsi tekintetben is mindent megmondtam.

Bécs, 1937 őszén.

Dr. Alexander Hartwich.

BEVEZETÉS

ELSŐ RÉSZ

Első fejezet

ADALÉKOK A NEMI ÉLET LÉLEKTANÁHOZ

A faj fenntartást a természet nem bízta a véletlenre vagy az egyének szeszélyére, hanem ösztönnel biztosította, amely mindennél hatalmasabban tör kielégülése felé. Ennek a természetes ösztönnek kielégítése nemcsak érzéki élvezetet és testi gyönyörűséget szerez, hanem azt a magasabb rendű elégtételt is megadja, hogy a magunk múlandó létét szellemi és testi tulajdonságaink átöröklésével térben és időben folytathatjuk. A durván érzéki szerelemben, a természetes ösztön kielégítésének kéjes vágyában az ember ugyanazon a fokon áll, mint az állat, de megadatott neki, hogy olyan magasságokba emelkedjék, ahol az ösztön többé nem teszi akaratnélküli rabszolgájává, hanem magasabb, nemesebb érzéseket ébreszt benne, amelyek érzéki eredetük ellenére is a szép, a fenséges és az erkölcsi értékek világát nyitják meg előtte.

Ezen a fokon az ember magasan a természeti ösztön fölött áll és anyagot és indítékot merít ebből a kiapadhatatlan forrásból a nemesebb élvezethez, a komoly munkához és magasabb célok eléréséhez. Ha az emberből hiányoznék a fajfenntartás ösztöne és ami szellemileg abból fakad, élete úgyszólván minden költészettől és erkölcsi érzülettől meg lenne fosztva.

Így végelemzésben minden etika, de talán az esztétika és a vallás jórésze is a nemi élet talajában gyökeredzik.

De ahogyan a nemi élet a legmagasabb erények forrásává válhatik, egészen saját énünk feláldozásáig, érzéki ereje azt a veszélyt rejti magában, hogy mindent elsöprő szenvedéllyé fajul és a legnagyobb bűnöket vonja maga után.

Mint szabadjára engedett szenvedély, a szerelem mindent felperzselő vulkánhoz hasonlít, szakadékhoz, amely mindent elnyel — becsületet, vagyont, egészséget.

Lélektanilag nagyon érdekes azoknak a fejlődési szakaszoknak vizsgálata, amelyeken a nemi élet az emberiség kulturális fejlődése folyamán a mai erkölcsi és civilizációs fokig átment. Kezdetleges fokon az emberek nemi szükségleteinek kielégítése ugyanolyan, mint az állatoké. A nemi aktus nem húzódik el a nyilvánosság elől, és a férfi és a nő tartózkodás nélkül mutatkoznak meztelenül. Ezen a fokon állnak még ma is (v. ö. Ploss) bizonyos vad népek, így az ausztráliaiak, polinéziaiak, a Fülöpszigetek maláj őslakói. A nő a férfiak közös tulajdona, a legerősebbek időleges martaléka. Ezek a másik nem legszebb egyéneit igyekeznek maguknak megszerezni s ezzel ösztönösen az ivari kiválasztás egy fajtáját hajtják végre.

A nő ilyenkor ingóság, áru, a vétel, a csere, az ajándékozás tárgya, az érzéki élvezet, a munka szerszáma. Mindeddig a legbuzgóbb anthropologiai és ethnologiai kutatásnak sem sikerült teljesen felderítenie a nemi élet fejlődését. Még olyan fontos kérdésekben sem értenek egyet a kutatók, amilyen a monogámia és a nőközösség időbeli egymásra következése. Mégis sok érv szól amellett, hogy a nőközösség az emberiség első fejlődési fokán túlnyomó volt és a monogámia csak sokkal később következett utána. Egyébként éppen ezen a területen a pszichoanalízis, mint kutatási módszer jelentős.

Lényeges fontossága lehetett a nemi élet erkölcsössé válása szempontjából a nemi szégyenérzés fellépésének, mind a társadalommal szemben, mind a népek egymás közötti énitkezésében. Ebből jött létre az a törekvés, hogy a szeméremszerveket eltakarják („És megismerik, hogy meztelenek volnának“) és a nemi aktust titokban hajtsák végre.

Ennek a kultúrfoknak fejlődését elősegíti a hideg éghaljat és a test betakarásának ezáltal fellépő szükséglete. Ez magyarázza meg részben, hogy az érzéki népeknél a szégyenérzés anthropológiailag előbb kimutatható, mint a délieknél.

A nemi élet kulturális fejlődésének egy további mozzanata abból adódik, hogy a nő megszűnik ingóság lenni. Személyiség lesz és noha még sokáig áll társadalmilag a férfi alatt, mégis kialakul az a nézet, hogy a nőt megilleti a magával és szerelmi kegyével való rendelkezés joga.

Ezáltal a férfi megszerzési vágyának tárgyává válik. A nemi szükségletek durván érzéki érzéseihez kezdetleges erkölcsi érzések járulnak. Az ösztön átszellemülése megkezdődik. A nőközösség megszűnik. Az egymástól nemileg különböző egyéneket

a szellemi és testi kiválóságok egymáshoz hajtják és szerelmi kegyeikkel ajándékozzák meg egymást. Ezen a fokon a nőnek az az érzése, hogy szépsége csak a hajlamait bíró férfié lehet és érdeke az, hogy azt mások elől eltakarja. Ezzel a szégyenlőség mellett a szemérem és a nemi hűség alapjai is adva vannak — míg a szerelmi kapcsolat tart.

A nő ezt a szociális fokot még előbb eléri ott, ahol a korábbi nomád élet után az emberek megtelepedésével előáll az otthon, a ház és a férfi számára az a szükséglet, hogy háztartásához élettársat, háziasszonyt kapjon a nőben.

Ezt a fokot a keleti népek közül az egyiptomiak, az izraeliták és a görögök, a nyugati népek közül a germánok érték el legkorábban. Ezen a fokon mindenütt megtalálható a szüzesség, a szemérem, a szégyenérzés és a nemi hűség megbecsülése, ellentétben más népekkel, amelyek a ház asszonyát vendégbarátjuknak felkínálják nemi élvezet céljából.

Hogy a nemi élet erkölcsössé válásának ez a foka meglehetősen magas és sokkal későbbi, mint más kulturális fejlődési formák, pl. az esztétikai, a japánok példája mutatja, akiknél néhány évtizedekkel ezelőtt még minden nemházas nő prostituálhatta magát, anélkül, hogy értékéből, mint jövendő feleség valamit is elvesztett volna.

A nemi érintkezés erkölcsössé válásának hatalmas hajtóereje volt a kereszténység. Ez a nőt egyenlő társadalmi fokra emelte a férfivel és a férfi és nő közötti szerelmi frigyet valláserkölcsi intézménnyé tette. Ezzel érvényesült az a tény, hogy az ember szerelme magasabb civilizációs fokon csak monogám lehet és tartós megállapodáson kell, hogy alapuljon. Ha a természet csak a fajfenntartást követeli is, a közösség (család vagy állam) nem állhat fenn annak biztosítása nélkül, hogy a gyermek testileg, erkölcsileg és szellemileg boldoguljon. A nőnek a férfivel való egyenlősítésével, a monogám házasság megszilárdításával jogi, vallási és erkölcsi kötelékkel való szorosabbá válásával a keresztény népek szellemi és anyagi fölényre tettek szert a poligám népek, különösen az Izlám fölött.

Mohamed ugyan arra törekedett, hogy a nőt kiszabadítsa a rabszolgaságból és abból a helyzetéből, hogy puszta eszköze az érzéki élvezetnek. Mégis az Izlám világában a nő továbbra is mélyen a férfi alatt állott, akinek a válás egyedül volt megengedett és amellett még könnyű is.

Mindenesetre az Izlám kizárta a nőt a közéletben való tevé-

kenységből és ezzel megakadályozta szellemi és erkölcsi továbbfejlődését. Ilymódon a mohamedán nő lényegileg az érzéki élvezet és a faj fenntartás eszköze maradt, míg a keresztény nő erkölcse és képességei, hogy háziasszony, gyermekeinek nevelője és a férfinek egyenjogú társa lehet, pompásan kifejlődhettek. Az Izlám tehát poligámiájával és háreméletével éles ellentétbe helyezkedik a keresztény világ monogámiájával és családi életével. Ma, mikor az Izlám is láthatóan modernizálódik, a poligámia nemcsak anyagi okokból erősen csökken. Mindazonáltal a nő helyzete ott még ma is alapjában különbözik attól a rangtól, amelyet az európai-amerikai kultúrkör nője elfoglal. A kivételek itt is, ott is csak a szabályt erősítik.

Nagy különbségek mutatkoznak a két vallás között a túlvilág elképzelését illetően is, melyet a keresztény hívő egy minden földi érzékiségtől megszabadult, tisztán szellemi örömöket ígérő paradicsomnak képzel el, míg a mohamedán képzeteié kéjes háreméletnek látja a túlvilágot, gyönyörűséges hurikkal.

Az indusok gondolat- és képzeletvilága, de még inkább a kínaiaké, olyan alapvetően különbözik az európaiakétól, hogy nem lephet meg, ha amaz országokban a nő megbecsülése ugyancsak rendkívül különbözik a mi kultúránkon belül tapasztalhatótól. Az itt adódó sok példa közül csak arra a jellemző, számunkra egészen elképzelhetetlen szokásra akarunk rámutatni, hogy Kínában az újszülött leányokat gyakran mindjárt születésük után megölik.

Akármilyen segítséget nyújt is a vallás, a törvény, a nevelés és az erkölcs a kultúrembernek érzéki ösztönei megfékezéséhez, mindig az a veszély fenyegeti, hogy a tiszta és érzéki szerelem magasságából alázuhan a közönséges kéj posványába.

Hogy azon a magasságon megálljon, állandó harcot kell vívnia a természetes ösztön és a jó erkölcs, az érzékiség és erkölcsiség között. Csak nagy akaraterővel felruházott jellemek képesek magukat egészen megszabadítani az érzékiségtől és részeseivé lenni annak a tiszta szerelemnek, amelyből az emberi lét legnemesebb örömei sarjadnak.

Vitatható, hogy az emberiség az utóbbi évek folyamán erkölcsösebb lett-e. Minden bizonnyal szégyenlősebb lett, és az érzéki, állati szükségletek elrejtésének ez a civilizatórikus jelensége legalább mégis olyan engedmény, amelyet a bűn az erénynek tesz.

Felületes szemléletre úgy tűnhetnék fel, mintha éppen a modem élet bizonyos jelenségei ellentmondanának ennek. Így

például a női test túlzott feltárása a színpadon, a szinte vallásos odaadás, amellyel a napfürdőzést űzik és a ma oly fontos tényezővé vált sportélet több más hasonló jelensége. Igazában azonban a helyzet lényegében nagyjából más; legalább is az a törekvés, amelyben ma a mindkét nemhez tartozó emberek testi sport gyakorlására egyesülnek, minden nemi alap híján van.

Ha egymástól távolabb eső időszakokat és kultúrkorokat hasonlítunk össze egymással, nem kételkedhetünk abban, hogy a közerkölcs alkalmi visszaesések ellenére feltartóztathatatlanul fejlődik a kultúrában, és hogy a kereszténység egyike a leghatalmasabb tényezőknek az erkölcsi haladás útján.

Hiszen manapság nagyon magasan állunk azok fölött a nemi állapotok fölött, amilyeneket a régi görögök szodomitikus istenhitében, népviseletében, törvényhozásában és vallásos gyakorlatában találunk, nem beszélve az athéniek és babilóniaiak phallus- és Priapus-tiszteletéről, a régi Róma bacchanáliáiról és a kiváltságos helyzetről, amelyet a hetairák ezeknél a népeknél élveztek.

Az emberi erkölcs lassú, gyakran észrevehetetlen emelkedésén belül ingadozások mutatkoznak, eltérések, hullámzások, ahogyan az egyéni életben is a nemiségnek apályai és dagályai észlelhetők.

Az erkölcsi hanyatlás epizódjai a népek életében mindig egybeesnek az elpuhulás, a bujaság és a fényűzés korszakaival. Ezek a jelenségek csak azzal magyarázhatók, hogy a fokozottan igénybevett idegrendszernek kell gondoskodnia a szükségletek többletéről. A felülkerekedő idegesség következtében az érzékiség fokozódása áll elő, és amikor ez a nép tömegeinek kicsapongásához vezet, aláássa a társadalom alappilléreit, a családi élet erkölcsösségét és tisztaságát. Ha a kicsapongás, házasságtörés, fényűzés ezeket kikezdte, elkerülhetetlenül bekövetkezik a széthullás, az anyagi, erkölcsi romlás. Intő példák e tekintetben a római állam, Görögország, Franciaország XV. és XVI. Lajos alatt. Az állami hanyatlásnak ilyen korszakaiban többnyire a nemi ösztönélet szörnyű eltévelyedései mutatkoztak, amelyek azonban részben a nagy tömegek pszicho- vagy legalább is neuropathologikus állapotaira vezethetők vissza. Hogy bizonyos perverziók, így a mazochizmus és a szadizmus milyen szorosan összefüggnek a civilizatorikus és kulturális körülményekkel, a továbbiakban még részletesebben tárgyaljuk.

Hogy a nagyvárosok tenyésztelepei az idegességnek és az elfajzott érzékiségnek, Babilon, Ninive, Róma története mutatja, de a modem nagyvárosi élet misztériumai is. Korábban általános

volt az a vélemény, hogy a nemi élet eltévelyedései civilizálatlan vagy csak félig civilizált népeknél (kivéve az aleutákat, az önfertőzésükről híres keleti nőket és a nama-hottentották asszonyait) nem fordulnak elő. De újabb kutatások beigazolták, hogy a szexuális normától való eltérések éppen a primitív népeknél semmiképen sem ritkák, minden fajtában, formában és fokon megtalálhatók. A magasabb civilizációktól ezeket csak az különbözteti meg, hogy alacsonyabb kultúrfokon ezeken a perverziók nem a túlfinomkodottság vagy a szexuális csömör és túlingerültség következményeiként jelentkeznek, hanem részben természetesen adódnak, részben alkatelemei a kultusznak vagy a rítusoknak.

Az egyén nemi életének kutatását régebben annak a pubertás korában való kifejlődésével kellett elkezdeni és különféle fejlődési fokain át a nemi érzés megszűntéig kellett követni. Az utolsó években a nemi élet kutatói és a lélekbúvárok bebizonyították, hogy sokkal előbb, már a csecsemőkorban kimutathatók nemi momentumok. Ezt a tényt különösen a pszichoanalízis tette kutatás tárgyává. Sok egészséges és beteg ember életrajza, emlékezései és naplói ugyancsak fontos anyagot szolgáltattak •e tekintetben, úgy hogy ma már biztosra vehető, hogy legalább is erotikus (tehát nemi okokra visszavezethető) indulatok már a zsenge gyermekkorban tudatosulnak.

Az a kezdetben homályos, érthetetlen ösztön, amely a tudatban a még kifejletlen szervektől előidézett érzésekből áll elő, az érzésvilág hatalmas izgalmával jár. A nemi élet lelki reakciója a pubertás korában sok jelenségben mutatkozik, amelyekben csak a lélek izgatott állapota közös és az a vágy, hogy valamilyen formában kifejeződjék, objektiválódjék az idegenszerű kedélyállapot. Közelfekvő területek a vallás és a költészet, amelyek a nemi szférától hatalmas indításokat kapnak még akkor is, mikor a nemi kifejlődés kora már elmúlt és a kezdeti érthetetlen hangulatok és vágyak letisztulnak. Aki ebben kételkedik, gondolja meg, milyen gyakori a vallásos rajongás a pubertás korában és milyen visszataszító jelenetekké, igazi orgiákká fajultak az ókor vallásos ünnepei, de az újkor bizonyos szektáinak összejövetelei is, hogy ne is beszéljünk arról a kéjes misztikáról, amely a régi népek kultuszaiban található. Fordítva azt látjuk, hogy a ki nem elégített érzékiség fölöttébb gyakran keres és talál pótlékot magának a vallásos rajongásban.

De kétségtelenül pszichopathológikus területen is megmutat-

kozik ez a kapcsolat a vallásos és nemi érzés között. Elég itt utalnunk sok vallási őrült kortörténetében az ott hatalmasan érvényesülő érzékiségre, a vallásos és nemi téboly tarka összeszövődésére, ahogyan azt pszichotikusoknál gyakran tapasztaljuk (pl. mániákus nőknél, akik Isten anyjának tartják magukat), végül pedig a kéjesen kegyetlen önsanyargatásokra, öncsonkításokra, önakasztásokra, sőt keresztrefeszítésekre, melyeknek oka beteges nemi és vallásos érzés volt. A szentek élete (Vita Sanctorum) sok ilyen példát tartalmaz.*

Messze vezetne az a kísérlet, hogy megmagyarázzuk a vallás és szerelem között fennálló lélektani kapcsolatokat. Annyi azonban bizonyos, hogy a nemi vonzalom érzése és a vallásos érzés (mint-lélektani tény) egyenként két elemből áll.

Vallási téren túlteng a függőség érzése. Ezt a tényt már Schleiermacher felismerte sokkal ezelőtt, hogy az újabb anthropológiai és ethnográfiai kutatás a kezdetleges állapotok megfigyéléséből erre az eredményre jutott. Csak magasabb kultúrfokon jelentkezik a második, tulajdonképpen etikus elem — az istenség szeretete — a vallásos érzésben. A primitív népek gonosz démonainak helyébe bonyolult mitológiák kettős, majd jóságos, majd haragvó alakjai lépnek, míg végül a minden jóság foglalatát jelentő Isten tisztelete következik, mint az örök üdvösség adójáé. Hogy ezt Jehova adja-e, földi boldogulás alakjában, Allah, mint paradicsomi testi gyönyörűséget, hogy a keresztény mennyei üdvösség alakjában reméli-e vagy a buddhista Nirvána alakjában, mindegy.

A nemi vonzódásban a túláradó boldogság reménye a legfontosabb elem. Ehhez járul a függőség érzése. Ez ugyan csírájá-

* Már Friedreich számos ilyen példát gyűjtött össze törvényszéki pszichológiájában. Így Blanbekin apácát állandóan az a gondolat kínozta, hogy mi lett abból a húsdarabból, amely Krisztus körülmetélésénél elveszett. A 11. Pius pápától boldoggá avatott Veronica Juliani az Isten báránya iránti áhítatból földi bárányt vett ágyába, azt csókolta, szopni adott neki a melléből és néhány csepp tejet valóban kipréselt belőle. Géninai Szent Katalin gyakran olyan belső bővülésekben szenvedett, hogy lefeküdt a földre és ezt kiáltotta: „Szerelem, szerelem, nem bírom tovább!" Amellett különös vonzódást érzett gyóntató atyjához. Egy napon orrához húzta annak közét és közben olyan szagot érzett, amely szívébe hatolt, mennyei szagot, melynek kellemessége halottakat tudna feltámasztani. Hasonló láz gyötörte Szent Armellát és a gyermek Jézusról elnevezett Szent Erzsébetet. Mindenki ismeri Páduai Szent Antal megkísérléseit. Jellemző egy régi protestáns ima: „Oh, csak megtaláltalak volna, gyönyörűséges Emanuel, oh csak ágyamba vehetnélek, annak örülne testem és lelkem. Jöjj, térj be hozzám, szívem legyen hálóhelyed!"

ban mindkét félre áll, mert a másik fél megvonhatja magát; rendesen azonban csak a nőben van erősebben kifejlődve, a fajfenntartásnál reá háruló passzív szerep és társadalmi viszonyok következtében; kivételesen a női lelki típushoz hajló férfiaknál is fennáll ez a helyzet.

A szerelem mindkét területen, a vallásin és a nemin egyaránt misztikus és érzékfölötti, vagyis a szerelemben az ösztön voltaképeni célja, a faj fenntartása, propagálása nem válik tudatossá, és az ösztönzés ereje nagyobb, mint bármely tudatossá váló kielégülés azt igazolhatná. Vallási téren pedig az áhított jó és a szeretett lény természeténél fogva olyan, hogy nem válhatik részévé a tapasztalati megismerésnek. Ezért mindkét lelki folyamat igen tág teret enged a képzeletnek.

De mindkettőnek „végtelen* tárgya is van, mert a boldogság, amellyel a nemi ösztön kecsegtet, minden más gyönyörérzéssel szemben hasonlíthatatlannak és mérhetetlennek tűnik fel, és ugyanez áll a hit által ígért boldogságról, amelyet időben és minőségileg végtelennek képzel a hívő.

A két tudatállapotnak tárgyuk nagyságát illető egyezéséből következik, hogy mindakettő gyakran ellenállhatatlan erejűvé válik és minden ellenérvét halomra dönt. A saját tárgyuk megfoghatatlanságára vonatkozó hasonlóságból következik, hogy mindakettő könnyen bizonytalan rajongásba csap át, amelyben az érzés élénksége a képzetek világosságát és állandóságát messze túlhaladja. Ebben a rajongásban mindkét esetben szerepet játszik egy megfoghatatlan boldogság reményén kívül a korlátlan meghódolás szükséglete.

A két rajongásnak ebből a többbrendbeli egyezéséből magyarázható, hogy jelentősebb hevesség! fokon egyik helyettesítheti a másikat és hogy egyik a másik mellett bukkan fel, hiszen a lelki életben egy elem erős fokozódása a többinek is fokozódásával jár. Ugyanaz az érzés tehát a hozzákapcsolódó képzetkörből majd az egyiket, majd a másikat idézi fel a tudatba. De mindkét lelki izgalom éppúgy átcsaphat az (aktívan gyakorolt vagy passzívan elszenvedett) kegyetlenség ösztönébe.

A vallási életben ez az áldozattal következik be. Ezt először azzal a képzettel hozzák, hogy az istenség valóban élvezi, majd pedig hogy annak tiszteletére, a meghódolás jeleként hozzák, végül pedig, hogy általa a bűn és az istenséggel szemben fennálló adósság eltörlődik és a boldogság megszerzésének akadályai elhárulnak.

Ha azonban az áldozat, mint ez minden vallásban előfordul, önkínzásban áll, vallásilag nagyon izgulékony természet esetén nemcsak a meghódolás jelképéül és a mostani szenvedés eljövendő boldogságra (való becserélésének pótlékául szolgál, hanem a hívő mindent, amit a végtelenül szeretett istenségtől származónak gondol, ami annak parancsára vagy tiszteletére történik, egyenesen gyönyörnek érez. Ilyenkor a vallásos rajongás extázishoz vezet, ahhoz az állapothoz, amelyben a tudatot úgy betöltik a lelki gyönyörérzések, hogy az elszenvedett bántalmazások képzetében nincsen benne a fájdalom jellege.

A vallásos rajongás túltengése aktívan is mások feláldozásának élvezetéhez vezethet, ha az idegen fájdalommal való részvétet túlkompenzálja a vallásos gyönyörérzet.

Hogy a nemi élet terén hasonló jelenségek előfordulhatnak, a szadizmus és különösen a mazochizmus mutatja.

így tehát a vallás, a kéj és a kegyetlenség* sokszor megállapított rokonsága megközelítőleg evvel a formulával fejezhető ki: a vallási és nemi izgalom állapotai kifejlődésük tetőpontján egyezést mutatnak az izgalom terjedelmét és minőségét illetően és ezért megfelelő körülmények között egymást helyettesíthetik. Pathológikus körülmények között mindkettő átcsaphat kegyetlenségbe.

Nem kevésbbé hatásosnak mutatkozik a nemi tényező az esztétikai érzések keletkezésénél. Mi volna a képzőművészet és a költészet nemi alap nélkül? Az (érzéki) szerelemtől kapják a képzeletnek azt a melegét, amely nélkül igazi műalkotás nem lehetséges, és az érzékiség tüze tartja meg izzásukat és hevüket. Ebből magyarázható, hogy a nagy költők és művészek érzéki természetűek.

Ez az eszményi világ a nemi fejlődési folyamatok felléptével tárul fel. Aki életének ebben a szakában nem tudott lelkesedni valami nagyért, nemesért és szépért, világéletében filiszter marad. Hiszen még a költői hajlammal nem bíró ember is verseket farag ebben a korban!

A fiziológiai visszahatás határán a pubertás fejlődésfolyamatai állanak, mikor a bizonytalan, sóvár hangulatok életúntságig menő világfájdalmas érzésekben fejeződnek ki, sok-

* Ez a három nemcsak a reális élet fentebb vázolt jelenségeiben fejeződik ki, hanem a hanyatló korok szenteskedő irodalmában, sőt képzőművészetében. Hírhedt ebben a vonatkozásban pl. Bernini szoborcsoportja, ahol Szent Teréz „hisztérikus ájulatban egy márványfelhőre omlik, miközben egy buja angyal szívébe döfi nyilát (az isteni szeretet nyilát)“ (L ü b k e).

ször összekötve azzal a gyönyörűséggel, amelyet mások kínzása okoz (gyönge lélektani összefüggés a kéj és a kegyetlenség között).

Természetesen már a pubertás előtt is jelentkeznek nemi érzések, ezek azonban nem kapcsolódnak pontos célkitűzéshez. D e s s o i r ezért a még nem differenciálódott nemi ösztön stádiumáról beszél. Ez a nézet azért értékes, mert lehetővé teszi annak megértését, hogy a pubertás idején olyan viszonyok állanak fenn és esetleg olyan aktusok is jönnek létre, amelyeket felnőtteknél perverzeknek kell minősítenünk. Szó lehet itt az ugyanazon nemhez való viszonyról, de minden más, a normálistól eltérő ösztönről vagy ösztönkielégítésről is. Az emberek nem ritkán megállanak ezen a gyermekesen éretlen fokon, és a felnőttek perverziói közül sok magyarázható ezzel.

Az első ifjúság szerelméből sohasem hiányzik a romantikusan idealizáló vonás. Isteníti szerelme tárgyát. Első szakaszában platonikus és örömest fordul a költészet és történelem alakjaihoz. Az érzékiség felébredésével az a veszély fenyegeti, hogy eszményítő törekvéseit átviszi a másik nem olyan egyéneire, akik szellemileg, testileg és szociálisan semmiképpen sem kiválók. Ebből rossz házasságok, szöktetések, ballépések keletkezhetnek, egész tragikumával a szenvedélyes szerelemnek, amely összeütközésbe kerül az erkölcs és tradíció törvényeivel és olykor öngyilkosságban, vagy kettős öngyilkosságban találja következetes lezáródását.

A túlságosan érzéki szerelem sohasem lehet tartós vagy igazi. Ezért az első szerelem rendszerint fölöttébb futólagos, mert nem egyéb egy szenvedély fellobbanásánál, szalmalángnál.

Igazi szerelem csak az a szerelem lehet, amely a szeretett lény erkölcsi kiválóságainak megismerésén alapszik, amely nemcsak örömöket vár, hanem szenvedéseket is hajlandó amazért eltűrni, és mindent képes érte feláldozni. Az erős alkatú emberek szerelme semmilyen nehézségtől és veszélytől nem riad vissza, ha arról van szó, hogy a szeretett lényt magának kivívja és megtartsa.

A hősiesség, a halálmegvetés tettei ennek a szerelemnek teljesítményei. Az ilyen szerelmet azonban az a veszély fenyegeti, hogy adott körülmények között minden bűnt elkövet, ha az erkölcsi alap nem eléggé erős. Csúnya szépségfoltja ennek a szerelemnek a féltékenység. A gyönge alkatú ember szerelme érzelgős. Adott körülmények között öngyilkosságra vezet, ha

viszonzatlan marad vagy akadályokba ütközik, míg hasonló körülmények között az erős alkatú gonosztevővé válhatik.

Az érzelgős szerelem veszélye az, hogy karikatúrává válik, nevezetesen ott, ahol az érzéki elem nem erős (Toggenburg lovag, Don Quijote, sok középkori minnesänger és trubadúr).

Az ilyen szerelemnek fakó, édeskés mellékíze van. Ezáltal kimondottan nevetségessé válhatik, holott egyébként ennek a hatalmas érzésnek megnyilatkozásai együttérzést, tiszteletet, borzadályt váltanak ki az emberek szívében.

A gyönge szerelem gyakran kényszerűen eltolódik egyenlő értékű területekre — a költészethez, amely azonban ez esetben édeskés, az esztétikához, amely túlzottnak bizonyul, a valláshoz, amelyben a misztikának és vallásos rajongásnak, erősebb érzékiség esetén a szektáriuskodásnak, sőt a vallási tébolynak esik áldozatául. Mindebből megtalálható valami a pubertás korának éretlen szerelmében. A versfaragásnak ebből a korából c^ak az Isten kegyelméből való költők versei olvashatók.

Ezeket a minden népnél, minden időben és mindenütt kimutatható lelki teljesítményeket a modem lélektan nagy mértékben figyelembe veszi. A pszichoanalízis megmutatott és szublimálás néven leírt egy folyamatot, amely nem annyira a tulajdonképpeni nemi ösztönt, mint annak összetevőit különféle, főként szellemi teljesítményekké változtatja át. Ez a felfogás költeményeken, emlékiratokon és életrajzokon ellenőrizhető és bizonyos önismerettel senki sem zárkózhatik el helyességének belátása elől.

Akármennyire ethikumra is van szüksége a szerelemnek, hogy felemelkedhessek igazi tiszta formájához, legerősebb gyökere mégis az érzékiség marad. Az érzékietlen, platonikus szerelem fából vaskarika, öncsalás, rokonérzések hamis megjelölése. Amennyiben a szerelemnek előfeltétele az érzéki vágy, normálisan csak különböző nemű és nemi érintkezésre képes egyének között gondolható el. Ha ezek a feltételek hiányoznak vagy veszendőbe mennek, a szerelem helyét a barátság foglalja el.

Figyelemreméltó az a szerep, amelyet a férfi önérzetének létrejöttében és megőrzésében nemi funkcióinak magatartása játszik. Ennek a tényezőnek jelentősége felmérhető a férfiasság és önbizalom elvesztésén, amely az ideggyenge onanistánál és az impotenssé lett férfinél megfigyelhető.

A legkülönfélébb fajtájú perverziók egész sora szorosan összefügg a nemi teljesítőképesség elvesztésével vagy csökke-

nésével, sőt az ilyen zavar bekövetkezésétől való félelemmel, amiről még bővebben lesz szó.

De még ott is, ahol a visszahatás nem ilyen mélyreható, a csökkent teljesítőképességű ember bosszús lesz, irigy, önző, féltékeny, vaskalapos, energiátlan, gyönge önérzetű és becsületérzésű, gyáva.

Lélektanilag kevésbbé mélyreható, de mégis észrevehető ez a helyzet a nőnél, aki eljátszotta nemi szerepét, öregasszonnyá lett. Ha a nemi élet múlttá vált periódusa kielégítő volt, ha az öregedő anya szívét gyermekek örvendeztetik meg, biológiai személyiségének ez az átváltozása alig válik benne tudatossá. Más a helyzet ott, ahöl a meddőség (sterilitás) vagy a körülményektől reákényszerített tartózkodás (absztinencia) a nő természetes hivatásától útjában álltak ennek a boldogságnak. Mégis a legkülönbözőbb tényezőktől előidézett „félelem a gyermektől" a modem nőnél odavezetett, hogy ma sokkál könnyebben viseli el, ha a házasság gyermektelen marad, mint például egy negyed évszázaddal ezelőtt. A nemi tartózkodás, amely nemházas nőknél korábban általános volt, korunkban kivétel lesz és ha ez az állapot bizonyos aggodalmakra okot ad is, az ebből keletkező zavarok mindenesetre nagyrészt eltűntek.

Még mindig van azonban elég tény, amely a férfi és a nő nemi életének lélektani különbségeire, nemi érzésük és vágyuk eltéréseire éles fényt vet.

Kétségtelen, hogy a férfinek elevenebbek a nemi szükségletei, mint a nőnek. Egy hatalmas ösztönnek engedelmeskedve, bizonyos kortól kezdve nőt kíván. Érzékien szeret, választását testi kiválóságok határozzák meg. A természet hatalmas ösztönzésének engedve, aggresszíven és hevesen akarja meghódítani a nőt. Mégis a természet parancsa nem tölti ki egész lelki életét. Ha óhaja teljesül, szerelme egyidőre háttérbe szorul más vitális és szociális érdekei mögött

A nőt ostromolják kegyéért. Többnyire szenvedőlegesen viselkedik. Ennek oka nemi alkata és nemcsak a jó erkölcs ezen alapuló parancsa.

Ennek ellenére a nő tudatában a nemiség jobban érvényesül, mint a férfiében. A szerelem szükséglete többé-kevésbbé mindig jelen van, állandó, nem epizódszerű, de ez a szerelem inkább szellemi, mint érzéki. Míg a férfi először a nőt és másodsorban gyermekeinek anyját szereti, a nő tudatában gyermekének apja foglalja el az első helyet, a férfi, mint férj csak a másodikat.

A nőt élettársa kiválasztásában sokkal inkább mozgatják szellemi, mint testi kiválóságok. Miután anyává lett, gyermeke és férje között osztja meg szerelmét. Az anyai szeretet mellett eltűnik az érzékiség. A további házastársi érintkezésben a nő nem annyira érzéki kielégülést talál, mint férje szerelmének és vonzalmának bizonyítékát. A nő egész lelkével szeret. A szerelem neki élete, a férfinek az élet élvezete.

A nemi szükségletek erősségében van a férfi gyengesége a nővel szemben. Függőségbe kerül a nőtől és pedig annál inkább, minél érzékibb. Ebből érthető meg, hogy az ellankadás és elvvágy koraiban olyan buján tenyészik az érzékiség.

Minthogy a természet a férfinek a nemi életben a támadó fél szerepét szánta, az a veszély fenyegeti, hogy átlép azokon a határokon, amelyeket az erkölcs és a törvény vont.

E veszélyeztetettség okozza, hogy a jog és a társadalom sohasem rótták neki úgy fel a házasságtörést, mint a nőnek. Igaz, hogy az utolsó években az összes kultúmépeknél ezen a ponton is sok minden megváltozott. És pedig joggal. Az a korábbi felfogás, hogy a nő kevésbbé „érzéki“ természetű a férfinél, nem tartható fenn tovább. És a tény, hogy annyi nő dolgozik hivatásszerűen és így kénytelen nélkülözni az otthon és a család korábban megszokott védelmét, számára is kikényszeríti további jogok megadását.

A „kettős morál“, hogy a férfi házasságtörése úgyszólván megengedett, a nőé viszont tilos, még egy más okból sem tartható fenn. Nem szabad ugyanis elfelejtenünk, hogy a nemi aktus a nő számára sokkal súlyosabb következményekkel jár, mint a férfi számára. Egyrészt szüzessége elvesztését jelenti, másrészt a teherbeesés lehetőségét — szüléssel, gyermekággyal, szoptatással. stb. Mindazonáltal a női promiszkuitással szemben való túlzott engedékenység faji és társadalmi szempontból nem helyénvaló, örvendetes tehát, hogy az utolsó évek túlzásai ezen a téren lassanként jobb belátásnak adnak helyet.

A nő célja és eszményképe, még a legziillöttebbnél is, mindig a házasság és az is marad. A nő, mint Mantegazza helyesen megjegyzi, nemcsak érzéki ösztönei kielégítését keresi, hanem védelmet és ellátást is magának és gyermekeinek. A jobb érzésű férfi, akármilyen érzéki, olyan nőt akar feleségül, aki tiszta életű volt és továbbra is az.

A nő pajzsa és ékessége ennek az egyedül hozzá méltó célnak kivívásában a szemérmesség. Mantegazza finoman „a fizikai önbecsülés egyik formájának“ nevezi a nőnél.

Nincs itt helyünk arra, hogy a nő e legszebb díszének kifejlődését anthropológiai és történelmi szempontból vizsgáljuk. A női szemérmesség minden valószínűség szerint a kulturális fejlődés örökletesen kitenyésztett gyümölcse.

Csodálatos ellentétben áll ezzel a testi bájaknak az az alkalmi mutogatása, amelyre a divat parancsára és a társadalmi szokás hatása alatt a legszemérmesebb leány is elszánja magát a táncteremben. Ennek okai is nyilvánvalók. A nő minden korban és minden népnél cicomázni igyekszik magát és azon van, hogy szépségét kibontakoztassa. Az állatvilágban a természet mindenütt a hímet ruházta fel nagyobb szépséggel. A férfiak a nőket nevezik szépnemnek. Ez a gáláns megjelölés nyilván a férfi érzéki szükségletéből fakad. Ameddig ez a cicomázás öncél, vagy a tetszeni akarás igazi lélektani alapja nem lesz tudatossá a nőben, nem kifogásolható. Tudatos formájában ezt a törekvést kacérságnak nevezzük.

A nők magasan fölötte állanak a férfiaknak a szerelem természetes lélektanában, részben öröklés és nevelés folytán, mert a szerelem nekik tulajdonképeni elemük, részben mert finomabb érzésűek (Mantegazza).

Különösen megmutatkozik ez a lelki magatartásban a tulajdonképeni nemi aktust közvetlenül megelőző időpontban. Éppen a nő mindig tudatában volt annak, milyen hatalmas vonzereje van annak, ha megtagadja magát, és a nőt a létért való küzdelemre alkalmassá tevő lényeges tulajdonságok egyike a veleszületett, ösztönösen gyakorolt művészet, amellyel részben odaadja, azután ismét megtagadja magát.

Még a civilizáció csúcspontján sem vehető rossznéven a férfitől, hogy a nőben elsősorban természetes ösztöne kielégítésének tárgyát ismeri fel. De ebből az a kötelesség háramlik rá, hogy csak a választott nőé legyen. Jogállamokban ebből kötelező erkölcsi szerződés lesz, házasság, és amennyiben a nőnek a maga és utódai számára védelemre és eltartásra van szüksége, házassági jog.

Alig van társadalmi kapcsolat, amely a kultúrembcriség elé olyan sok súlyos és nehezen megoldható problémát állítana, mint a házasság, Ezek tisztázásához sok időre, sok nevelésre és önnevelésre lesz még szükség; ezidőszerint ennek a kérdésnek nagy, komoly szándékú és komolyan veendő irodalma világosan mutatja, milyen messze vagyunk még a kielégítő megoldástól.

Nagy lélektani jelentőséggel bír és bizonyos később kifej-

tendő pathológiai jelenségek szempontjából elengedhetetlen, hogy megemlékezzünk azokról a lélektani folyamatokról, amelyek a férfit és a nőt egymáshoz vezetik és kapcsolják, úgy, hogy a másik nemhez tartozó összes egyének közül csak a szeretett lény egyedül látszik kívánatosnak.

Ha a természet folyamataiban szándék volna felfedezhető, — a célszerűséget nem lehet tőlük elvitatni —, a másik nem egyetlen egyénétől gyakorolt elbűvölő hatás ténye és az Összes többiekkel szemben való közömbösség, ahogyan az az igazán és boldogan szerető embereknél valóban feltalálható, a teremtés csodálatraméltó berendezésének volna mondható, hogy biztosítsa a célját elősegítő monogám kapcsolatokat.

A kutató azonban ebben a szerelmességben, a lelkeknek ebben a „harmóniájában“ mégsem a „lelkek misztériumát“ látja, hanem mindez a legtöbb esetben határozott testi, adott esetben egyben lelki tulajdonságokra vezethető vissza, amelyek a szeretett lényt vonzóvá teszik.

Ilyenkor szoktunk fétisről vagy fetisizmusról beszélni. Fétisén olyan tárgyakat vagy tárgyak részeit, esetleg puszta tulajdonságait értjük, amelyek egy élénk indulatot vagy érdeklődést előidéző teljes képzethez vagy teljes egyéniséghez való kapcsolódásuk következtében szinte varázserővel (portugálul „fetisso“) hatnak, legalább is igen mély, a külső szimbólumot (fétist) önmagában meg nem illető, egyénileg sajátszerűen hangsúlyozott erővel.

A fétis egyéni értékelését a tőle vonzott vagy ingerelt személy részéről *fetisizmusnak* nevezzük. Ez a lélektanilag érdekes jelenség, melyet egy tapasztalati asszociatív törvénnyel magyarázhatunk; a résznek az egészhez való viszonyításából, miközben azonban a lényeg a rész képzetének egyénileg sajátos, kéjes érzelmi hangsúlyozása, főként két rokon lelki területen található meg, vallási téren és az erotikus érzések és képzetek terén. A vallásos fetisizmusnak más vonatkozásai vannak és más jelentőségei, mint a neminek, mert eredeti alapja abban a feltevésben volt és van, hogy a fétisként ható tárgynak vagy bálványképnek isteni tulajdonságai vannak, nem csupán szimbólum, a mellett, hogy a fétisnek különös csodatevő (ereklyék) vagy babonásan védő (amulettek) erőt tulajdonítanak.

Nem így az erotikus fetisizmusnál, amelynek lélektani alapja az, hogy egy személy fizikai vagy akár lelki tulajdonságai, sőt akár csak puszta használati tárgyai vagy más effélék lesznek

fétissé azáltal, hogy hatalmas asszociatív képzeteket keltenek, az egész egyénhez kapcsolódó olyan képzeteket, amelyek amellett mindig élénk nemi gyönyörérzéssel vannak egybekötve. A vallásos fetisizmussal való hasonlóság mégis fennáll, amennyiben itt is a körülményekhez képest jelentéktelen tárgyak (köröm, haj, stb.) lesznek fétissé és kapcsolódnak az extázisig fokozódó gyönyörérzésekkel.

Ami a fiziológiai szerelem kifejlődését illeti, valószínű, hogy annak csírája mindig valamilyen egyéni fétis varázsában keresendő és található meg, amelyet az egyik nem egyik egyéne gyakorol a másnemű másikra.

A legegyszerűbb az eset, mikor a másnemű egyén látása időben egybeesik egy érzéki izgalommal és ez a látás fokozza az érzéki izgalmat.

Az érzésbeli és optikai benyomás kapcsolódik, és ez a kapcsolódás olyan mértékben erősbödik, amilyenben a visszatérő érzés felkelti az optikai emlékképet vagy ez (a viszontlátás) ismét nemi izgalmat vált ki, esetleg az orgazmusig és a pollucióig menőleg (álom).

Ebben az esetben az egész testi jelenség hat fétisként.

De, mint B i n e t kiemeli, az egésznek csupán részei, tulajdonságai, és pedig testi vagy akár lelki tulajdonságai is hathatnak a másnemű egyénre fétisként, amennyiben meglátásuk egybeesik egy (véletlen) nemi izgalommal vagy azt előidézik.

Hogy erről a lelki kapcsolódásról (asszociációról) a véletlen dönt, hogy a fétis tárgya egyénileg a legkülönbözőbb lehet, hogy ebből a legkülönösebb vonzódás (és megfordítva ellenszenv) állhat elő, általánosan ismert tapasztalati tény.

A fetisizmusnak ebből a lelki fényéből magyarázható az egyéni vonzódás férfi és nő között, az, hogy valaki egy bizonyos egyént neme minden más egyénének elébe helyezi. Mivel a fétisnek egészen egyéni jelei vannak, természetes, hogy egészen egyénien hat. Mivel különösen erős gyönyörérzés kíséri, a szerelem tárgyának esetleges hibáit meglátni sem engedi („a szerelem vak“) és olyan egzaltáltságot idézhet elő, amely egészen egyéni lévén, mások előtt érthetetlennek, ha ugyan nem nevetségesnek tűnik fel. Ezért nem érti meg soha a józan ember szerelmes embertársát, mikor ez isteníti bálványát, igazi kultuszt űz vele és olyan tulajdonságokkal ruházza fel, amelyekkel objektíve egyáltalában nem rendelkezik. Ez magyarázza meg, hogy a szerelem egyszer inkább szenvedélynek, egyszer valóságos lelki

kivételes állapotnak hat, amelyben az elérhetetlen elérhetőnek, a csúnya szépnek, a profán magasztosnak látszik és minden különbeni érdeklődés, minden kötelesség eltűnik.

Joggal mutat rá T a r d e is, hogy a fétis nemcsak egyénileg, hanem nemzetek szerint is különböző lehet, de az egyetemes szépségideál egy adott kor kultúrnépei között ugyanaz.

B i n e t nagy érdeme, hogy a szerelemnek ezt a fetisizmusát pontosan tanulmányozta és elemezte.

Ebből következik a vonzalom mindenféle fajtája. Így az egyik férfi karcsú, a másik kövér, az egyik barna, a másik szőke nőkhöz vonzódik. Az egyiknek a szem valamilyen különös kifejezése, a másiknak a hang különös csengése, vagy egy sajátságos szag, esetleg, mesterséges (parföm), vagy kéz, láb, fül, stb. az egyéni fétis, kiinduló pontja a lelki folyamatok komplikált láncolatának, melyeknek összességét szerelemnek nevezzük, vágynak a szerelmi objektum testi vagy lelki bírására.

Ezzel a ténnyel a még fiziológiai fetisizmus egyik fontos feltételét neveztük meg.

A fétis tartósan megtarthatja jelentőségét, a nélkül hogy pathológikussá válnék, de csak akkor, ha a rész képzetéből tovább megy az egész képzetéig, ha az általa felkeltett szerelem az egész lelki és fizikai embert tárgyaként magába öleli.

A normális szerelem csak szintézis, általánosítás (generalizáció) lehet.

Aki csak kissé gondolkozik erről, feltétlenül arra a felismerésre fog jutni, hogy igazi szerelemről (bár a szóval túlságosan gyakran visszaélnek) csak ott lehet szó, ahol az egész ember egyszerre testileg és lelkileg a vonzalom tárgya.

Érzéki elemnek minden szerelemben kell lennie: ez az a vágy, hogy szerelmünk tárgyát bírjuk és vele egyesülten a természet törvényeinek szolgáljunk.

De ha valaki számára csak a másnemű lény teste a szerelmi objektum, ha pusztán érzéki élvezetre tör, a lélek birtoklása és közös lelki érdekek nélkül, akkor az a szerelem nem valódi, mintahogy a platonikusé sem az, aki csak a lelket szereti és az érzéki élvezetet megveti (mint sok homoszexuális). Az egyiknek a test, a másiknak a lélek magában fétis, szerelmük puszta fetisizmus.

Az ilyen emberek mindenesetre átmenetet alkotnak a pathológikus fetisizmushoz.

Ez a feltevés annál inkább találó, mert a lelki kielégü-

lés a nemi aktusban az igazi szerelem egy további ismertető jele.

Krafft-Ebing álláspontja mind a kérdésfeltevést, mind a felvetett kérdésekre való választ illetően, ma is érvényes a szexuál pszichológiában. De a nem sejtett változások, amelyeken éppen a nemi élet, a nemi erkölcs fogalmai és nézetei az első világháború óta keresztülmentek, a „Psychopathia sexualis“ új feldolgozásában nem maradhatnak említés nélkül. Részletes tárgyalásuk természetesen nagyon messze vezetne, úgy hogy néhány gyakorlatilag különösen fontos problémával csak röviden akarunk foglalkozni, így elsősorban a perverziók mai elterjedésével.

Mikor a háború utáni politikai forradalmakkal az erkölcsi fogalmak átértékelése is elkezdődött nemi téren úgy, mint minden más téren, az európai emberiség erre sem felkészült, sem érett nem volt. Így történt azután, hogy a szabadságot nem szabad emberek, hanem elszabadultak használták fel. Nemcsak azelőtt hallatlan promiszkuitás következett be, amely főként a nőkre végzetes következményekkel járt, hanem azok a gátak is nagy mértékben leomlottak, amelyek addig a különböző perverzitások és perverziók útjában állottak. A jelenség főként a nagy városokban volt tapasztalható, de másutt sem hiányzott. Németországban pláne egy fajta világvége-hangulat kerekedett felül. Röviden, minden perverzió a legjobb talajra talált, és lehetségessé váltak olyan szörnyetegek, mint Haarmann, Grossmann és Kürtén.

Ebben az időben kétségtelenül nemcsak a pervertáltak száma, hanem mindenek előtt a perverz cselekményeké is nagyobb volt, mint bármikor azelőtt. Soká azonban mégsem tartott ez a boszorkányszombat; különböző okokból, melyek kifejtése érdekes volna, de messze vinne tárgyunktól, a dagály után apály következett. Legtovább a fokozott promiszkuitás tartotta magát, de úgy látszik, lassanként ezt is sikerült beleilleszteni a társadalmi rendbe.

Felvetődik már most a kérdés, több perverz van-e manapság, mint Krafft-Ebing korában. A problémának kétségtelenül általános, sőt szociális jelentősége van. A válasz elsősorban attól függ, milyen utak állanak rendelkezésünkre, hogy a különféle ösztönelfajulásokról tudomást szerezzünk. Egyfelől áll az e téren működő orvosok beteganyaga, másfelől a jogilag megfogható esetek.

A beteganyag kétségtelenül sokat változott. A pervertáltak közül sokan betekintést nyertek ugyan saját állapotukba és

tudatában vannak ösztöneltérésüknek, de nem szenvednek miatta — ez a körülmény minden tekintetben fontos. Mert nyilvánvaló vagy lappangó perverziók, melyekkel a beteg feltétlenül orvoshoz ment volna, ma már nem tűnnek fel betegeseknek vagy éppen kezelésre szorulóknak, így tehát elvesznek a kutatás számára. Ez sok szempontból sajnálatos, de igen sok nehéz bűn-, betegség- és egyáltalában kisebbrendű érzetet kiküszöböl, és nem kevés ezen az alapon keletkező neurózis, amely valaha igen gyakori volt, ma már szinte a ritkaságok közé tartozik.

Egyébként ezt a hiányt, amelynek előnyei — mint mondtam — talán nagyobbak hátrányainál, kipótolja valami más. Minden szexológus a férfierő zavararainak számos esetét ismerte és ismeri; új jelenség azonban, hogy most azok a nők is egyre számosabban fordulnak tanácsért és segítségért az orvoshoz, akik a férfierő zavarainak megfelelő nemi érzéketlenségben (anaesthesia) vagy az érzékenység csökkenésében (hypaesthesia) szenvednek. Így az orvosok megismerkednek az ezen állapotokkal oly gyakran kapcsolatos perverzitásokkal és perverziókkal. Alaptalan feltevés, hogy ezek az ösztöneltérések ma gyakoribbak mint régebben, vagy hogy ma kezelésre szoruló bajnak tekintik őket. Nem, a különbség csak az, hogy a nőknek ma már van bátorságuk ahhoz, hogy betegségüket belássák és állapotuk ellen valamit tegyenek.

Egy másik gyökere nem annyira a kifejlett perverzióknak, mint a szokásszerűen végrehajtott perverz aktusoknak a korunk nyomorával benső kapcsolatban álló félelem a gyermektől. Éppen művelt emberek gyakran és könnyen pótolják a közösülést önfertőző manipulációkkal, curmilinguussal, valamint kölcsönös fellatioval, tehát kimondott perverzitásokkal. Világos, hogy ez elősegíti a legkülönbözőbb perverzek, így a mazochizmus, szadizmus, fetisizmus, autoszexualizmus, valamint — főként nőknél — a homoszexualitás kifejlődését.

Ami már most a perverziók törvényszék elé kerülésének gyakoriságát és elterjedését illeti, ezek statisztikája inkább csökkenésről számol be, mint emelkedésről. Erre azonban nem szabad túlságos súlyt vetnünk, mert az első világháború előtti törvénykezés és az azutáni közötti összehasonlítás arra mutat, hogy az egyes embernek azt a jogát, hogy a maga módja szirint éljen, ma inkább elismerik, úgy hogy főként azokat az eseteket üldözik, amelyekből másoknak hátrányuk származott. Különösen áll ez a paedophilia, a biszexualitás és homoszexualitás eseteiről.

Egészében azonban az ösztöneltévelyedések száma ma alkal-

masint nagyobb, mint egynegyed századdal ezelőtt, ha kisebb is, mint egy évtizede. Mindenesetre a nemi ösztön eltévelyedései ma is az orvosi és lélektani kutatás egyik legérdekesebb és legfontosabb területe, és a problémáiknak tisztázására végzett hatalmas tudományos munka ellenére még sok jelentős kérdésük megoldatlan.

Mielőtt a nemi pszichopáthia egyes területrészeinek vizsgálatába bocsátkozunk, röviden utalunk itt azokra a legfontosabb művekre, amelyek az ember nemi életét tudományosan tárgyalják.

A szexológia egész területét felölelik Havelock Ellis, Max Marcuse, Albert Moll stb. művei. A nemi élet lélektanába bevezető művek szerzői közül megemlítjük Alfred Adlert, Sigmund Freudot, Mantegazzát és Weiningert. A psychopathia sexualis tanulmányozásával részletesebben foglalkozni akarók számára a következők művei jönnek tekintetbe: Iwan Bloch, Magnus Hirschfeld, Forel, K. F. Friedlander, Eulenburg, A. Kronfeld, Nerzbach, Placzek, Rohleder, W. Stekel, Erich Wulffen.

Második fejezet

A NEMI ÖSZTÖN FIZIOLÓGIÁJA ÉS LÉLEKTANA

A nemi mirigyekben lejátszódó anatómiai és fiziológiai folyamatok idején az egyén tudatában felülkerekedik a vágy, hogy hozzájáruljon a fajfenntartáshoz (nemi ösztön).

A nemi érettség e korában a nemi ösztön fiziológiai törvény.

A nemi szervekben végbemenő anatómiai és fiziológiai folyamatok tartama és az érvényesülő nemi ösztön ereje egyénenként és népenként változik. Közismert a déliek nagyobb érzékisége az északiak kisebb nemi szükségleteivel szemben. De a nemi kifejlődés is rendesen korábban áll be a déli égövek lakóinál, mint az északiaknál. Míg az északi országok nőjénél az ovuláció, amely a test fejlettségén és a nemi szervekből történő időnkénti vérzésen (menstruáció) ismerhető fel, rendesen csak a 13—15. életévben jelentkezik és a férfinél a pubertás (a hang mélyebbé vásása, szőrfejlődés az arcon és a szeméremtesten, időnként fellépő pollució stb.) csak a 15. évtől kezdve észlelhető, a déli országok lakóinak nemi kifejlődése néhány évvel előbb kezdődik, leánygyermekeknél néha már a 8-ik évben.

Figyelemreméltó, hogy a városi lányok átlagban egy évvel előbb fejlődnek ki, mint a falusiak és hogy ez a fejlődés annál korábban áll be, minél nagyobb általában az illető város.

Nem csekély befolyása van azonban a libidóra és a potenciára az átöröklésnek. Így vannak családok, amelyekben nagy testi erő és hosszú élettartam mellett a nemi vágy és teljesítő képesség egészen az öregkorig fennmarad, míg másoknál a nemi élet későn fejlődik ki és idő előtt véget ér. Mint ismeretes, az utóbbi időben több fiziologus (Steinach) és sebész (W o r o n o f f) igyekezett a férfi potenciáját meghosszabbítani. Az állatokon végzett kísérletek mindenesetre sikerrel kecsegtetők. Az embernél azonban, ahol a körülmények természetesen már a lélektani kölcsönhatások miatt sokkal bonyolultabbak, egyértelmű és főként tartós eredmények csak egyik-másik esetben voltak elérhetők.

A nőnél a nemzőszervek tevékenységének időtartama korlátozottabb, mint a férfinél. Itt a spermatermelés az öregkorig tarthat. A nőnél az ovuláció mintegy harminc évvel a kifejlődés után megszűnik. A petefészek (ovarium) tevékenységének megszűnte a változás (klimaktórium) kora. Ez a biológiai időszak nemcsak a nemzőszervek tevékenységének egyszerű kikapcsolása és végre megszűnése (atrophiája) hanem az egész szervezetet átállító folyamat. Az erősségben való ingadozások mindkét nemnél különböző tényezőkre vezethetők vissza. Normális egyéneknél a férfi magtermelése és a nő ovulációs folyamata lehet a lényeges tényező. Ugyancsak ismeretesek az ösztönélet ingadozásai különböző évszakokban, de bizonyára más éghajlati befolyások is szerepet játszanak.

Nagyon érdekes az egyes fajták közötti különbség is ezen a téren. Hogy a keleti ember nemi élete lényegesen különbözik a nyugatiétól, bebizonyított tény. Úgy látszik, a leszármazásnak itt fontosabb szerepe van a klímánál. Az európai ember nemi tekintetben a trópusokon vagy a Távolkeleten való évtizedes tartózkodás után is még mindig jelentékenyen különbözik a bennszülöttektől.

Legbehatóbban tanulmányozták ezeket a viszonyokat Európában, és az áttekintés eredményeként nagyon érdekes ellentét állapítható meg a két nem között. Minél továbbmegyünk ugyanis északról dél felé, annál erősebb a férfi készsége a nemi érintkezésre és ugyanakkor annál erősebben süllyed a nőé. Megfordítva viszont a nő szerelmi szükséglete délről északra nő, a

férfiaké csökken. Hogy itt a fajon és az éghajlaton kívül más tényezők is hatnak, így nevelés, szociális körülmények stb., nyilvánvaló, de mindenesetre nagyon jellemző tény.

De vannak a külvilágnak még más befolyásai is a nemi ösztönre. Így úgy látszik, mintha a hegyi tartózkodás csökkentené, a tenger mellett való időzés fokozná. Még a nap különböző órái is különböznek egymástól ebben a tekintetben; a legtöbb esetben a nemi érintkezés a délelőtti és délutáni órákban a ritkaságok közé tartozik.

Ha a nemi érzék központja az agyban eddig nem is volt kimutatható, mégis az agykéreg tevékenységének kell tekintenünk. A nemiség és a szagérzés közötti közeli kapcsolatok különösen sok állatnál gyanítani engedik, hogy a „nemi centrum“ a szaglóideghez közel van, vagy erős asszociációs pályákkal van vele összekötve.

A nemi élet fejlődése szoros összefüggésben áll a nemi mirigyek működésének kezdetével. Ezek az újabb kutatások értelmében sokkal bonyolultabb szervek, mint valaha hitték. Mai ismereteink a nemi mirigyek befolyásáról az egész szervezetre a herélés tényéből indulnak ki. „Az ösztönösen évezredek óta végrehajtott kasztráció az első kísérlet a fiziológiának arról az egész, most oly nagy területéről, amelynek neve belső szekréció (endokrinológia) és amely ennek az egész tudománynak alapja.*' (Knud Sand.) A férfi és női nemi mirigyek azonban nemcsak az új élőlény létrejöttéhez szükséges specifikus csírasejteket (spermát és petét) szolgáltatják, hanem hormonjaikkal az u. n. másodlagos nemi sajátságok kifejlődését is lehetővé teszik férfinél és nőnél. Míg a herének csak egy hormon termelését tulajdonítjuk, a petefészek legalább két különböző anyagot állít elő, a follikuláris hormont és a sárga hormont (corpus liteum), melyekhez a terhességben még egy harmadik hormon járul, amelyet a méhlepény (placenta) választ ki. A nemi mirigyek azonban, mint mindenekelőtt Aschheim, Zondek és Smith bebizonyították, nem teljes önállóan működő szervek, hanem fejlődésükben és működésükben az agyalapi mirigynek (hypophysis), a nemi működés tulajdonképpeni motorjának engedelmeskednek.

A nemi életben már most igen korán helyi genitális érzések lépnek fel, másfelől erotikus képzetek, amilyeneket a megfigyelés, az olvasás és más efféle, sajnos, nagyon is bőségesen, megindít és kivált. Ezek a képzetek ismét az erotikus érzések és pedig

kéjes érzések hangsúlyát kapják, és így létrejön a vágy kéjérzések előidézésére (nemi ösztön). Ezekután kölcsönös függőség fejlődik ki az agykéreg (mint az érzések és képzetek keletkezésének helye) és a nemzőszervek között. Ezek anatómiai és lelki foyamatok útján (a here, a petefészek, az agyalapi mirigy belső szekréciója, vértódulás, peteleválás) nemi képzeteket, képeket és vágyakat váltanak ki.

Az agykéreg a kapott (appercipiált) vagy visszaadott (reprodukált) érzéki képzetek által hat az ivarszervekre (hyperaemízálódás, merevedés, ejakuláció). Ez a merevedés és ejakuláció centrumai által történik, amelyek a medence alján, mindenesetre egymáshoz közel vannak. Mind a kettő reflex-központ.

A merevedés központja (centrum erectionis, Goltz, Eckhard) az agy és nemző apparátus közé beiktatott közbeeső állomás. Az idegpályák, amelyek ezt az aggyal kapcsolják, valószínűleg a pedunculi cerebrin és a hidon (pons) át futnak. Ez a központ centrális (lelki és szervi) ingerek, a pedunculi cerebri, a pons, a cervicalis velő (a gerincvelő nyakra eső része) pályáinak közvetlen ingerlése által, valamint érzékeny idegek (hímvessző, csikló) külső ingerlése által izgalomba jöhet. Az akarat befolyásának közvetlenül nincsen alávetve.

E központ izgalmát az első, második és harmadik gerincideg pályáján át futó idegek (nervi erigentes, Eckhard) a corpora cavemosákhoz továbbítják.

Ezeknek a merevedést közvetítő erekciós idegeknek működése gátló. Gátolják az idegduc beidegző készülékét, amelytől a corpora cavernosa síma idegrostjai függenek. (Kölliker és Kohlrausch). Az erekciós idegek működésének hatására az idegrostok elpetyhüdnek és azok helye vérrel telik meg. Ugyanakkor a kéregháló kitágult ütőerei nyomást gyakorolnak a hímvessző ereire és meggátolják a vér visszafolyását a hímvesszőből.

Az erekciós központ a nagyagy izgató, és egyben gátló beidegződésének befolyása alatt áll. Izgatóan hatnak a nemi tartalmú képzetek és érzékietek. Akasztott embereknél szerzett tapasztalatok szerint a merevedési központ a hátgerincben lévő pályák izgalma által is működésbe léphet. Hogy ez az agykéregben lejátszódó szervi ingerfolyamatok által is lehetséges, agy- és elmebetegeken végzett megfigyelések mutatják. Közvetlenül izgathatja a merevedési központot az ágyéki gerincvelőt megtámadó valamilyen gerincbetegedés, a tabes, a myelitis.

A merevedési központ székhelyét még nem állapították meg

bizonyosan, korábban azt feltételezték, hogy a gerincvelőben található, de sok szól a mellett, hogy a merevedések a szimpatikus ideg reflexei és hogy székhelyük e szerint a medence alján lévő szimpatikus dúc-csomó. (L. R. Müller)

Ha a nemi szervek és környékük perifériku érzőidegei dörzsölés, a húgycső (kankó), a rektum (aranyér, oxyuris), a hólyag (vizelettel való telítettség, különösen reggel, kövek a hólyagban) ingere, az ondóhólyagok telítettsége, háton, való fekvés vagy a bélnek a medence véredényeire gyakorolt nyomásától keletkezett bérbőség (hyperaemia) által ingerlődnek, a merevedési központ reflektórikusan keletkező izgalma lehetséges és gyakori.

A dűlmirigy (prosztata) szövetében tömegesen található idegek és idegdúcok ingerlése (prosztata-gyulladás, katéter bevitele stb.) ugyancsak előidézheti a merevedési központ izgalmát.

Hogy a merevedési központ az agy gátló befolyásainak is alá van rendelve, Goltz kísérlete mutatja, melynek értelmében a gerincvelő átmetszése esetén (kutyáknál) a merevedés könnyebben beáll.

E mellett szól az is, hogy akarati befolyás, kedélyhangulat (a közösülés nemsikerültétől való félelem, aktus közben való meglepetés) a merevedés bekövetkezését gátolja vagy a már meglévőt megszüntetheti. Általában a merevedésnek ingadozó jellege van. Sokszor vonnak le egy merevedés élmaradásából vagy túlságosan rövid tartamából olyan következtetéseket a férfi nemi teljesítőképességére, amelyek egyrészt önmagukban indokolatlanok, másrészt súlyos lelki változásokhoz vezetnek. Beáll az ú. n. impotenciától való félelem, és sok perverzió — természetesen arra való készség esetén — innen indul ki. Éppen civilizált embereknél, szellemi munkásoknál, a merevedés bizonyos szabálytalanságai igen gyakoriak, de nem lehet belőlük egy határozott állapotra következtetni.

A merevedést követi a nemi aktus normális lefolyása esetén az ondókilövellés (ejakuláció). Ennek is külön központja van, amely nem esik egybe a merevedési központtal. Ezt fiziológiai kísérletek bizonyítják, de igen sok emberen szerzett tapasztalatok is, amelyekből kiderül, hogy a merevedés igen sokszor lezajlik ejakuláció nélkül, és hogy megfordítva az ejakuláció megelőző merevedés nélkül is jelentkezhetik. Az ejakulációs központ is alighanem a medence alján a szimpatikus idegdúcokban keresendő.

A tulajdonképpeni ejakulációs folyamat még nincsen egé-

szen felderítve. Mindenesetre ritmikus mozgásfolyamat, amely az akarattól függetlenül következik be (noha itt is vannak kivételek). Feltételezhető, hogy a mellékhere, az ondóvezeték és a húgycső izomzatának összehúzódása idézi elő a magömlést, míg ugyanakkor a hólyag szájának körkörös záróizmai szintén összehúzódnak, és így megakadályozzák a húgycső tartalmának ebben az irányban való feltolulását. Erre mindjárt az ondó a musculus bulbocavernosus és ischiocavernosus ütemes összehúzódásai folytán erőteljesen, lökésszerűen kilövel a húgycső szájából.

A merevedés végének semmi esetre sem kell egybeesnie az ejakuláció bekövetkezésével. Igen sok egészen más természetű mozzanat idézheti elő. Ilyenek általában a negatív természetű érzések (undor, fájdalom stb.), de még gyakrabban lelki folyamatok, mint félelem, ijedelem, kényszerképzetek stb. Az érzéki ingerek megszűnte is előidézheti a merevedés végét. Az ejakuláció beállását magát nem az érzéki ingerek mennyisége vagy minősége szabja meg, éppen itt az agykéregnek ismét jelentős szerepe van. Lehetséges, hogy valaki — önkéntes vagy önkéntelen — nemi tartalmú képzetekkel siettesse vagy megfelelő figyelemösszpontosítással elodázza az ejakulációt (meghosszabbított közösülés, coitus prolongatus).

Sokat foglalkoztak az utóbbi években azzal a kérdéssel, hogy milyen lelki és testi folyamat felel meg a nőnél a férfi ejakulációjának. Annyi bizonyos, hogy nála is reflektórikusan kiváltott mozgási aktus megy végbe, amelyet az érzékeny genitális idegek ingerlése vezet be. Azután a csikló, és nyilván a kis szeméremajkak merevedésszerű duzzadása (turgeszcenciája) következik, majd — mint a férfinél — ritmikus izomtevékenység (musculus constrictor cunni és levator vaginae). Az ondókilövellésnek megfelel a mirígyváladékoknak e ritmikus izomösszehúzódás közben bekövetkező kisajtolódása, mindenekelőtt a Bertholin mirigyekből.

Hogy a merevedésnek és az ondókilövellésnek megfelelő folyamatok a nőnél még inkább állanak lelki behatások alatt, mint a férfinél, a női nemre általában jellemző sokkal szorosabb összefüggés a test és a lélek között minden további nélkül érthetővé teszi.

Mindig az derül ki, hogy a nemi gépezet központi és legfőbb irányítója az agykéreg. Mellékes, hogy ki tudunk-e mutatni benne egy külön „nemi központot“ vagy sem. Mert kétségtelen, hogy a nemi érzések, vágyak és ösztönök az agyból fakadnak,

tehát az összes lelki és testi folyamatok, amelyeket nemi életnek, nemi érzéknek, nemi ösztönnek nevezünk. Az agykéreg számbajövő területét központi és perifériikus ingerek egyaránt izgathatják. A pathológiában, pl. az agykéreg megbetegedései esetén a szervi izgalmak ilyen központi ingerek. Fiziológiailag lelki ingerekből (képzetekből és érzékietekből) állanak. Fiziológiai feltételek mellett egyrészt tiszta agyi folyamatokról van szó, mint emlékekről és képzetekről; azután optikus észleletekről, sokkal ritkábban a hallás által közvetített ingerekről. Minden bizonnyal nagyon fontosak a szaglás észleletei és a tapintás benyomásai.

Az állatoknál a szaglás befolyása a nemi ösztönre félreismerhetetlen. Althaus a szagló érzéket éppen a faj fenntartása szempontjából jelenti ki fontosnak. Azzal érvel, hogy különböző nemű állatok szaglási érzékletek útján vonzódnak egymáshoz és hogy párzás idején minden állat nemi szerve különösen erős szagot terjeszt. E mellett szól Schiff egy kísérlete: ő újszülött kutyákból eltávolította a szaglóidegeket, és a felnőtt állatoknál megállapította, hogy a hímállat nem találta meg a nőstényt. Mantegazza egy ellentétes kísérlete, melynek értelmében a vak házinyúl minden akadály nélkül párzott, ugyancsak azt igazolja, hogy a szaglóérzék igen fontos az állatok nemi élete szempontjából.

Figyelemreméltó az is, hogy sok állatnak (pézsma, cibet, hód) nemi szervein mirigyek vannak, amelyek átható szagú anyagokat választanak ki magukból.

Althaus az embereknél is megállapítja a szagló érzék és a nemi érzék kapcsolatát. Szerinte már Cloquet figyelmeztetett a virágok kéjt gerjesztő illatára és rámutatott Richelieure, aki nemi teljesítőképességének fokozása céljából a legerősebb parfömökkel telített levegőben élt.

Hogy valaki kigőzölgésének, izzadtságának közelebbi megismerése első indítéka lehet a heves szerelemnek, II. Henrik esete igazolja, aki a navarrai király és Valois Margit lakodalmán véletlenül Cleve Mária átizzadt ingével törölte le az arcát. Noha Mária már Condé herceg menyasszonya volt, Henrik nyomban olyan szenvedélyes szerelemre lobbant iránta, hogy érzésének nem tudott ellenállni és Máriát ezáltal, mint a történelemből tudjuk, nagyon szerencsétlenné tette. Hasonló történetet beszélnek el IV. Henrikről, akinek a szép Gabriele iránti szenvedélye állítólag abban a pillanatban keletkezett, mikor egy táncmulat-

ságon ennek a hölgynek zsebkendőjével törölte meg a homlokát.

Ilyenekre céloz Jáger professzor is, a „lélek felfedezője“ ismert könyvében, mikor az izzadságot a nemi indulatok keletkezésére fontosnak és különösen csábítónak jelenti ki.

Ploss művének (Das Weib) olvasásából is az derül ki, hogy a néplélektanban gyakran megtalálható az a törekvés, hogy valaki egy másnemű embert kipárolgásával vonzzon magához.

Figyelemreméltó e tekintetben egy Jagomál megemlített szokás, amely a Fülöp-szigetek szerelmes bennszülöttei között található. Ha szerelmespárok elválnak, kölcsönösen megajándékozzák egymást fehérneműjükkel, és ezzel biztosítják maguknak a másik hűségét. Ezeket a tárgyakat gondosan megőrzik, csókokkal halmozzák el és — szagolják.

Említésre méltó végül az elmebetegségeknél világosan megállapítható egyezés a szagló- és nemiszerv között, amennyiben mindkét nem maszturbatórikus megbetegedése esetén, de a női nemiszervek vagy klimatérikus folyamatok alapján fellépő pszichózisoknál is a szaghallucinációk igen gyakoriak, hiányzó nemi indíték esetén viszont nagyon ritkák.

Az a kérdés, hogy „normális“ embereknél a szagérzeteknek valóban fontos szerepe van-e az agykéreg nemi izgalmában, már azért sem tisztázható egykönnyen, mert a nemi lélektanban a normális fogalma általában nehezen körvonalazható. Annyit azonban megmondhatunk, hogy szagingerek beteges jelenségek vagy stigmák teljes hiánya esetén is erősen hathatnak ebben az irányban.

E fiziológiai kapcsolatokra való tekintettel érdekes tény az orr és a nemi szervek szöveteinek bizonyos egybehangzása is, amennyiben mindakettő a csecsbimbókhoz hasonlóan erektil szövetet tartalmaz.

Az agykéregben lévő szexuális nemi szférák a nemző szervekben lejátszódó folyamatot is nemi képzetekre és vágyakra ingerelhetik. Elérheti ezt akármelyik mozzanat, amely centripetális behatás által a merevedési központot izgatja, így a megtelt ondóhólyag és a mellékherék, a megérőben lévő Graaf tüszők ingere, valamiképpen előidézett érzéki inger a nemi szervek körül, a nemi szervek, főként az erektil képződmények (a hímvessző vagy csikló barlangos testjeinek) érzéki ingerlése, buja ülő életmód, havi bérbőség, magas külső hőmérséklet, meleg ágy, ruházat, bors és más fűszerek élvezete.

Talán még fontosabb a ma már kétséget nem szenvedő befolyás, amelyet a belső szekréció gyakorol e tekintetben. És itt nemcsak a csíramirigyek belső-szekretórikus működéséről van szó, hanem ma már bizonyos, hogy legalább is az agyalapi mirigy, a hypophysis, fontos szerepet játszik, és nagyon valószínű, hogy a pajzsmirigynek is része van ebben.

Mint már említettem, a tapintási érzékletek a legfontosabb nemi ingerek közé tartoznak. Jelentős és főként sajátos itt az üleptájék idegeinek ingerlése (fenyítéssel, ostorozással).

Ez a tény meglehetősen fontos, ha bizonyos beteges jelenségeket akarunk megérteni. Előfordul, hogy fiúknál a podexre alkalmazott verés váltja ki a nemi ösztön első megmozdulását, és hogy ezzel ösztönzést kapnak az önfertőzésre, minden nevelőnek tudnia kellene.

Mivel a fenyítésnek ez a formája ilyen veszélyekkel jár, kívánatos lenne, ha szülők, tanítók és nevelők egyáltalában nem alkalmaznák.

Hogy a szenvedőleges ostorozás felkeltheti az érzékiséget, a flagellánsok XIII. és XV. században elterjedt szektája bizonyítja. Ezek az emberek részben vezeklésül, részben hogy érzékeiket tompítsák (az egyháztól kívánt szűziesség, a szellemnek az érzékiségtől való megszabadítása értelmében), magukat ostorozták.

Az egyház kezdetben pártolta a szektát. Mivel azonban a flagelláció az érzékiséget még jobban felkeltette és ez kellemetlen következményekre vezetett, az egyház végre is kénytelen volt síkra szállni a flagellánsok ellen. Az ostorozás nemileg izgató jelentőségére jellemzők az alábbi tények a korbács két hősnőjének életéből. Az egyik közülük Maria Magdalena Pazzi, a másik Gentoni Erzsébet. Az első, tekintélyes szülők leánya, karmelita apáca volt Florenzben (1580 körül) és ostorozásaival, de még inkább annak következményeivel nagy hírre tett szert. Legnagyobb öröme az volt, ha a főnökasszony parancsára kezeit hátrakötötték és az összes nővérek jelenlétében csupasz lágyékán megostorozták.

De a fiatalkora óta gyakorolt ostorozás egészen tönkretette idegrendszerét, és talán a korbács egy hősnőjének sem volt annyi hallucinációja („elragadtatása“), mint neki. Korbácsolás közben főként a szerelemmel volt dolga. A belső tűz mintha meg akarta volna emészteni, gyakran kiáltotta: „Elég! Ne lobbantsd magasabbra ezt a lángot, amely elemészt. Nem ezt a halál-

nemet kívánom magamnak, túlságosan sok élvezettel és boldogsággal jár.“ így folytatódott ez. De a tisztátalanság szelleme a legkéjesebb és legbujább elképzeléseket sugallta neki, úgy hogy többször majdnem elvesztette szüzességét.

Hasonló volt Gentoni Erzsébet esete is. Az ostorozás valósággal bacchánsnői tébolyba kergette. Legjobban akkor dühöngött, mikor egy szokatlan ostorozás után azt hitte, hogy jegyese „eszményképének“. Ez az állapot olyan túláradó boldogsággal járt, hogy gyakran kiáltotta: „Oh szerelem, oh végtelen szerelem, és ti teremtett lények, kiáltsátok mind felém: szerelem, szerelem!“ Ismeretes az is, hogy kéjencek, csökkent potenciájuk ösztökélése céljából, a nemi aktus előtt néha megostoroztatják magukat.

Sok évvel ezelőtt nagy feltűnést keltett egy eset, melyben Szkobelev, az ismert orosz hadvezér, több prostituált ütései alatt halt meg Moszkvában.

Akármilyen nagy ezeknek a tapintási ingereknek jelentősége ezzel a nagyon is elterjedt ösztöneltévelyedéssel kapcsolatban, még sokkal nagyobb az ingerek egy másik csoportjáé, amelyet ugyancsak a tapintás benyomásai közvetítenek. A dörzsölésekre gondolok (frikciókra), amelyek a normális közösülés lényegéhez tartoznak és egyrészt a vagina nyálkahártyájára, másrészt a hímvessző makkjára vonatkoznak, tehát az emberi testnek olyan részeire, amelyeket az ú. n. kéjtestecskék az ilyen inger iránt különösen fogékonnyá tesznek.

Hogy a nemiszerveknek ezek a helyei mennyiben veszik fel a normális tapintási ingereket és vezetik tovább egyrészt a reflexpályákhoz, másrészt az agykéreghez, tehát más szóval, hogy mennyiben idézik elő az orgazmust, rendkívüli jelentőségű az egyének egész nemi életére. A férfinál a dolog annyival könnyebb, hogy nála legtöbb esetben csak a hímvessző makkja — és gyakran még a külső nemi szervek bőre — jön tekintetbe az ingereknek e fajtája szempontjából. Ez olyan hatásos és jelentős, hogy egymagában merevedéshez, sőt ondókilövelléshez vezethet akkor is, ha az ilyen ingert gyakorló személlyel szemben, akár neméből folyólag, akár egyéni okokból rokonszenv helyett gyűlölet vagy ellenszenv áll fenn. Ez a tény ott is értékesíthető, ahol pl. a normális közösülésnél a teljesítőképesség zavarai állanak fenn. Ha a férfi inger iránt fogékony szerveinek dörzsölése a fiziológiailag várható következményekkel jár (miközben a közösülés lehetetlen vagy nem sikerül), a potencia zavarának más

oka van, mint szervi elégtelenség, és ilyenkor a tudatba bele nem került homoszexualitásra vagy más álcázott ösztöneltévelyedésre kell gondolnunk. Különben ezeknek a tapintási ingereknek jelentősége legvilágosabban az annyira elterjedt önfertőzésből látszik.

A nőnél bonyolultabb az eset, mert neki egyrészt a csikló nyálkahártyájában, másrészt a vaginában kéjtestecskéi vannak. A normális lefolyás már most az, hogy a nő fiatal korában csuklóján izgatható és a defloráció előtt vaginálisan izgathatóvá válik, hogy aztán vagy kizárólag vaginálisan vagy csiklóján és vaginájában egyaránt izgatható maradjon. Az egész női nemi élet és különösen az ösztöneltévelyedések szempontjából már most nagyon fontos, hogy az ingerlehetőségnek ez a változása egyáltalában nem törvényszerű, hanem igen sokszor el is marad. Az ilyen nők tehát kizárólag csiklójukon ingerelhetők és világos, hogy ha egy ilyen csoporthoz tartozó nő csak vaginális ingereket kap, ezzel a ténnyel nem vetnek számot, az orgazmus nem érhető el és az illető nőt besorozzák a nemileg hidegek (frigidek) csoportjába.

Ez a tény, hogy a nő két különböző testrészének tapintási ingerlése által juthat el az orgazmushoz, elvezet bennünket egy olyan fogalomhoz, amely ennek az egész területnek megismerése szempontjából nagyon használhatónak bizonyul, az ú. n. *erődén zónák* fogalmához. Ezzel azokat a testrészeket jelöljük, amelyeknek tapintási ingerlése nemi izgalmat vált ki, amely a teljes orgazmusig fokozódhatik és sűrűsödhetik. Két ilyent már megemlítettünk, a csikló és a vagina nyálkahártyáját. Legközelebb állnak hozzá gyakoriságban a csecsbimbók és az ülep (anus). Ez a rész nyilván a férfinál is játszik valamelyes szerepet, e mellett szól mindenekelőtt a paederestia, valamint az anális automaszturbáció. Ezek az eljárások mindkét nemnél előfordulnak.

A mell és főként a csecsbimbó erotikus jelentőségét mindig mindenütt ismerték.

E testrész csiklandozása (titillatio huius regionis) nagy szerepet játszik a szerelem művészetében. Mint ismeretes, a nemi szervek ingerlése vagy izgatása visszahat az emlőkre, mert ezek nyilván összhangban vannak amazokkal. Ügy, hogy a kéjes érzések a csecsbimbók merevedéséhez vezetnek. A figyelmes szemlélő a táncteremben következtethet az erogén zónák egyéni jelentőségére abból, ahogyan érzéki nők táncosukhoz simulnak.

Pathológikus esetekben (hisztéria) az emlők és a nemi szervek közelében lévő testrészek is erogén zónákká válhatnak.

De vannak szép számmal egészséges és normális, csak éppen a nemi tevékenységre nagy mértékben hajlamos nők, akik az erogén zónák egész sorával rendelkeznek, amelyeket itt helyesebben nem is erogéneknek, hanem erotizáltaknak kellene mondanunk. Ilyenek: az ajkak, a fülkagylók, a két hónalj, a két tenyér, a kéz és láb ujjainak belső oldalai, a térdhajlatok, a bőr a gerincoszlop mentén. A Távolkelet népeiről tudjuk, hogy a test felületének erotizálását különösen magas fokra emelték, a nélkül, hogy ez betegesnek volna tekinthető.

A nemi ösztön fogalmát magában foglaló testi és lelki folyamat alapvetően képzetekből, érzetekből és érzésekből tevődik össze.

A nemi lélektanba és pszichopathológiába való mélyebb behatolás céljából már most értékesnek és gyakorlatilag hasznosnak bizonyult, ha a nemi ösztönt nem egyetlen egésznek fogjuk fel, hanem felosztjuk, a szerint, hogy képzetekből vagy érzetekből és érzésekből áll-e. Moll ehhez képest kontrektációs ösztönről és detumeszcencia-ösztönről beszél. Az elsővel a nemi érintkezés és tágabb értelemben a nemi objektumhoz való közeledés utáni vágyat jelöli meg általában, és nyilvánvaló, hogy itt mindenekelőtt lelki folyamatok, tehát képzetek játsszák a főszerepet. Bizonyos meggondolások ellenére, melyek ehhez a túlságosan sokszor használt kifejezéshez kapcsolódnak, lehetséges, sőt előnyös lesz, ha a nemi ösztön egyik — lelki — összetevőjét, amely tehát Moll kontrektációs ösztönének felel meg, erotikának nevezzük.

Ennek kiegészítése azután természetesen Moll detumeszcencia-ösztöne, a nemi ösztön létrejöttében részes érzékietek és érzések összege, amely azonban legalább is gyakorlati okokból inkább volna szűkebb értelemben vett nemiségnek vagy általában nemiségnek nevezhető. Ilymódon tehát az általános nyelvhasználatban már meghonosodott fogalompár: erotika és nemiség úgy jelenik meg, mint a nemi ösztön két összetevője.

Ez a tényállás, hogy t. i. a nemi ösztön két részből áll, alapvető jelentőségű az egész nemi pszichopathológia kutatása és ezen túl minden egyén nemi életének megismerése szempontjából. És nagyon csodálatos, hogy ezt a tényt még ott is alig méltatják figyelemre, ahol az egyes ösztönéltévelyedéseket behatóan vizsgálják. A különféle perverziók tárgyalásánál u. i. min-

dig ki fog derülni, hogy aránytalanság áll fenn az erotika és a nemiség között, hogy az agykéreg úgyszólván nincs összhangban a test felületével és a nemi mirigyekkel, úgy, hogy az ezekből kiinduló ingereket amaz a normálistól eltérő módon veszi fel és alakítja tovább.

A nemi aktus szempontjából is igen sok függ attól, hogyan viszonylik egymáshoz a nemi ösztön két összetevője. Bizonyos perverziókra egyenesen jellemző, hogy itt elég egy összetevő az orgazmus előidézésére és hogy sokszor mindkettő összehatása esetén a nemi aktus tetőpontja el is marad. Példaképpen felhozhatjuk azokat a homoszexuális férfiakat, akik ugyan képesek a nemi aktust nővel végrehajtani (nemiség), de nem éreznek közben kéjt (erotika).

A két összetevőnek a férfinél feltalálható viszonya rendszerint más, mint a nőnél. Hiszen a férfinél rendesen a lélek bizonyos túlsúlya állapítható meg a testiség fölött, és az ebből levezethető következtetést, hogy nála az erotika erősebb a nemiségnél, a gyakorlat igazolja, — természetesen úgy, hogy, mint minden más lelki és testi folyamatnál, a kivételek megerősítik a szabályt. A nőt közönségesen mélyebben a természetben gyökeredzőnek szoktuk tekinteni, érthető 'Mt, ha nála a nemiség erősebben ki van fejlődve, mint az er< Itt és ott szerepet játszhat az is, hogy a nőnél nincs és ne,a is jön tekintetbe olyan ingatag és időben korlátozott állapot, amilyen a férfi nemi teljesítő képessége.

A nemi ösztön a nemi kielégülés vágyát idézi elő (libido sexualis). Ennek a vágynak ereje egyrészt az agy megfelelő képzetektől való felizgulásától függ (erotika), másrészt a csíramirigyek működésétől, valamint bizonyos perifériikus ingerektől; ez utóbbi vonatkozásban emlékeztetünk a már tárgyalt tapintási ingerekre.

Ha a körülmények az egyénileg kielégített nemi aktus végrehajtásának kedveznek, az illető ember engedlmeskedik az egyre erősebb vágynak, ellenkező esetben gátló képzetek avatkoznak közbe, elnyomják a párzási ingert, gátolja merevedési központ teljesítményét és megakadályozzák a i ni aktust. ·

Az unszoló és gátló erők változó mennj ségek. Végzetesen hat e tekintetben az alkohol túlzott élvezet mert felébreszti és fokozza a nemi vágyat, ugyanakkor pedig cs. nti az erkölcsi ellenálló képességet.

A tulajdonképpeni nemi aktus, a kohabitáció az eddigiek

után röviden tárgyalható. Legfőbb előfeltétele a kielégítő merevedés a férfinél — amiből mellékesen már következik, hogy sok ösztöneltévelyedés okát már itt megtalálhatjuk. Joggal figyelmeztet Aniel arra, hogy a nemi izgalomnál nemcsak a merevedési központ izgalma van jelen, hanem az idegizgalom az egész idegrendszerre átplántálódik. Ennek bizonyítéka a szervek megduzzadása a nemi aktus közben, a szembogár megnagyobbodása, a pupillák tágulása, szívdobogás (a nyak szimpatikus rendszeréből eredő vazomotorikus szívidegek bénulása folytán, ezáltal a szívütőerek tágulása és ennek következtében a szívidegducok erősebb izgalma). A nemi aktus kéj érzéssel jár, amelyet a férfinél nyílván a spermának az ejakulációs vezetéken keresztül a húgycsőbe (urethra) való bejutása idéz elő, tehát egy olyan folyamat, amely rendszerint, ha nem is mindig a nemi szervek, különösen a hímvessző makkjának érzéki ingere folytán reflektórikusan jön létre. A kéjérzés a férfinél rendesen korábban áll be, mint a nőnél, a kezdődő ondókilövellés időpontjában lavinaszerűen emelkedik, tetőfokát a teljes ejakuláció pillanatában éri el, azután gyorsan eltűnik.

A nőnél a kéj érzés lassú emelkedéssel áll be és többnyire tovább tart az orgazmusnál.

A kohabitáció folyamata a spermakilövellés, amelynek mechanizmusáról már féltünk. Bonyolult és még egyáltalában nem megoldott kérdés, milyen szoros az összefüggés az ejakuláció és a kéj érzés között és, hogy a kéj érzést az ejakuláció váltja-e ki. Moll helyesen hangsúlyozza, hogy ezeket a dolgokat la lélek figyelembe vétele (nélkül egyáltalában nem érthetjük meg. E mellett szól többek közt az is, hogy a teljes kéj érzés többnyire csak ott áll; elő, ahol a nemi beállításnak megfelelő aktust hajtják végre. Igen sok eset van, mikor az ejakuláció kifogástalanul létre, de a kéj tetőpontját semmiképpen sem jelenti.

A férfi ejakulációjának a nőnél megfelelő folyamatról már beszéltem, úgy hogy itt csak annyit kell hozzátennem, hogy természetesen nála is ugyanazon a helyen reflexközpont van: a hímvessző makkjának ingeréhez, mint az ejakulációt kiváltó mozzanathoz a szűzleánynál a csikló ingere, az érett és tapasztalt nőnél a vaginának tulajdonítható. A férfitől eltérően megállapítható a nőnél, hogy a fő tényező itt a medence izomzatának egy vagy több görcsös összehúzódása, ami támogatja Ottó Adlernek azt a feltevését hogy a nemi izomzat összehúzódása a férfinél

is lényeges, viszont a tulajdonképeni ejakuláció (t. i. az orgazmus szempontjából) mellékes.

Egy ponton különbözik egymástól a két nem: a férfinél az ejakuláció, mint mondottam, kéj érzés nélkül is lefolyhat, a nőnél viszont a medenceizomzat minden görcse (és az azzal járó nyálkakiválasztás) mindig a kéj tetőpontját jelenti.

A végrehajtott nemi aktussal normálisan eltűnik a merevedés és a libido sexualis, amennyiben a lelki és nemi izgalmat kellemes ellankadás váltja fel.

Harmadik fejezet.

A NEMI PSZICHOPATHIA ÁLTALÁBAN

A NEMI ÖSZTÖN ELTÉVELYEDÉSEI

A nemi működés igen gyakran abnormális. Minél mélyebben hatolunk be ezeknek a működési zavaroknak képébe és okaiba, annál világosabban felismerjük, hogy ezek a jelenségek nem oszthatók fél periférikusan, spinálisan és agyilag előidézett neurózisokra, mint még Krafft-Ebing tette. Ugyancsak nem lehet az anatómiai és a csupán működésbeli elváltozásokat egymástól megkülönböztetni, mint Moll teszi. A minden emberi megnyilatkozás szempontjából oly jelentős testi és lelki együttműködés minden ösztöneltévelyedésnek is alapja. Nem cáfolják ezt meg a nemi apparátus bizonyos merőben szervi zavarai sem, amennyiben ezek nem egyebek egy helyi vagy általános megbetegedésnél. Példaképpen idézhetők: teljes impotencia a merevedési központ szétroncsolása vagy a pályák megszakítása következtében gerincmegbetegedéseknél; priapizmus (igen gyakori vagy abnormisan soká tartó merevedések) ugyancsak gerincmegbetegedések, méreg, pl. kantharidin és kankó következtében. Végül lehetnek a merevedési, de különösen az ejakulációs zavarok cukorbaj, morfinizmus, valamint különböző agy- és gerincvelő megbetegedések, különösen tabes és paralízis tünetei.

Már ez a felületes áttekintés is mutatja, hogy ezeknek a beteges állapotoknak és jelenségeknek a psychopathia sexualishoz édes-kevés közük van.

Mindig szem előtt kell tartanunk, hogy a férfi rendkívül fontos potenciazavarainál, valamint a nő hypo- és anaesthesia-

jánál lelki folyamatok játsszák a főszerepet a lelki és testi összjátékban. Az a felfogás, amely egyrészt anatómiai alapokat fürkész, másfelől működésbeli, tehát lelki folyamatokat, minden bizonnyal tévedéshez vezet. Ha még szűkébbre akarjuk vonni a psychopathia sexualis körét, az ösztöneltévelyedéseknek csak azokat a formáit utalhatjuk ide, amelyekben az erotika (Moll szerint a kontrektációs ösztön) rendellenes. Teljes határozottsággal természetesen nem tudjuk ezt keresztülvinni, és legalább is a közvetlenül ezután következő fejezetekben látni fogjuk, hogy a nemi pszichopathiában a szűkebb értelemben vett nemiség (Moll szerint a detumeszcencia-ösztön) túlnyomólag rendellenes és ilymódon ösztöneltévelyedésekre vezető lehet.

Világos, mekkora jelentősége van a psychopathia sexualis rendkívül sokrétű és bonyolult területének vizsgálatában az egész anyag beosztásának és csoportosításának. A klasszikus felosztás Krafft-Ebingtől származik. A továbbiakban, ha nem is egészen, megtartjuk, bár más tudósok, mint Havelock Ellis más lélektanilag mélyen átgondolt sémákat dolgoztak ki. Krafft-Ebing beosztása azonban áttekinthetőbb és így praktikusabb.

Sohasem szabad azonban elfelejtenünk, hogy lelki és egyszerre lelki és testi folyamatok vizsgálatában és megítélésében mindig téves és veszélyes, ha állapotokat vagy akár csak tüneteket egyetlen okra akarunk visszavezetni és szem elől tévesztjük azt, hogy ahogyan az átmenet a normálistól a betegeshez gyakran egészen folyékony, a különféle pathológikus formák is kapcsolatban állanak egymással, egyik átmegy a másakba és minőségben és intenzitásban kölcsönösen befolyásolják egymást. Csodálatosképpen és sajnálatosan figyelmen kívül hagyják ezt a tényt gyakran igen magas színvonalon álló munkákban is. Éppen a nemi pszichopathia terén elért új kutatási eredmények mindenkinek kötelességévé teszik, hogy ezeket az összefüggéseket állandóan kimutassa és hangsúlyozza.

Márcsak azért is szükséges ez, mert az esetek többségében az ösztöneltévelyedések kombinációjával van dolgunk, és pedig úgy, hogy a perverziók itt következő három nagy csoportjából az elsőhöz tartozó a másodikhoz tartozóval együtt fordul elő. Óvatosnak kell azonban lennünk az oksági összefüggés alkalmazásában. Így sokszor gondolták, hogy a túlérzékenység lényeges mozzanat a második nagy csoport egyik ösztöneltévelyedésének létrejöttében. Ez ugyan előfordulhat, de nem szükségszerű. Semmi esetre sem szabad túlbecsülnünk azt a tényt, hogy a

szadizmus bizonyos formái hypereasthesiával járnak vagy hogy a fetisizmus és mazochizmus sokszor hypaesthesiához kapcsolódik. Lényegileg mindig arról van szó, hogy a nemi ösztön elhagyta a normális pályát, és akkor nem csodálható, hogy ahol a nemi cselekvés célja rendellenes, a szűkebb értelemben vett nemiség is eltávolodik a szabálytól.

Mint a különböző ösztöneltévelyedések beosztása, az egyesek fogalmi meghatározása sem könnyű. Mindenesetre a legfontosabb, hogy világossá tegyük, mit értünk perverzen, perverzión és perverzitáson.

Perverz Krafft-Ebing szerint a nemi ösztön minden megnyilvánulása, amely nem felel meg a természet céljainak, tehát a szaporodásnak, ha mód van a természetes nemi kielégülésre.

Perverziónak nevezzük azt, amit Krafft-Ebing paraesthesiának, a nemi élet arra alkalmas ingerek által való izgathatóságának mondott. Szerinte a paraesthesiára, tehát a perverzióra is jellemző, hogy különben nemileg közömbös vagy éppen kellemetlen képzetek itt kéjes hangsúllyal lépnek fel. Ha a képzet és a kéj kapcsolódik és ezáltal előáll az indulat tetőpontja, a következmény a perverz aktus, a perverzitás. Ez legkönnyebben ott adódik, ahol erkölcsi veszély esztétikai vagy jogi meggondolások nem gátolják az aktust, vagy ahol a kéjes érzések erősebbek az ilyen gátlásként ható lelki képződményeknél.

Szögezzük le tehát, hogy a perverzió állapot, a perverzitás viszont cselekmény, illetve cselekménysor. Moll is helyesen mutatott rá arra, hogy a nemi ösztön perverzióját nem szabad összetéveszteni a nemi cselekmény perverzitásával. Nem a perverzitás, tehát a cselekmény dönt arról, hogy a perverzió jelen van-e, mert a perverz aktus alkalomadtán egészen normális személyeknél is előfordulhat, például alkohol hatására vagy szeszélyből vagy nagyon felfokozott nemi érzés esetén. Ugyanez áll ott, ahol külső okokból (fogság, kaszárnyában való tartózkodás stb.) a normális nemi aktus nem következhetik be és a nemi szükségből perverz cselekedetek — perverzitások — erednek.

Egy perverzitás megállapításához szükség van a teljes egyéniség és az ösztöneltévelyedés alapjául szolgáló indító okok ismeretére.

Ha ezekután most könyvünk tulajdonképpeni tárgyára, a perverziók vagy ösztöneltévelyedések vizsgálatára térünk, a jelenségek és formák gazdagsága és sokrétűsége kötelességünkké teszi, hogy valamelyes beosztáshoz tartsuk magunkat.

Krafft-Ebing eredeti sémáját azonban csak részben tarthatjuk meg. Havelock Ellis két nagy csoportot állított fel: az erotikus szimbolizmust és a homoszexualitást. Az első csoport jobbadán minden ösztöneltévelyedést magában foglal, amelynek létrejöttében elsősorban az erotika játszik döntő szerepet. Moll a perverziókat a nemi cselekmény célja vagy tárgya szerint csoportosítja, ami gyakorlatilag mindenesetre ajánlatosabb. Még jobb tájékoztatást nyújt azonban egy séma, mely ugyan nagyrészt Moll beosztását követi, amelynél azonban egy igen fontos ösztöneltévelyedés a már nagy elterjedése miatt is neki kijáró helyet kapja meg.

Így tehát három nagy csoportot különböztetünk meg:

1. Azt, amelynél a szűkebb értelemben vett nemiség (a detumeszcencia) az egyedüli alap vagy a jelenségek túlnyomó velejárója. Idetartozik a psychosexuális anaesthesia, hypeasthesia, hyperaesthesia, a nemi paradoxiák, tehát a gyermekkorban fellépő és az öregkorban újra felébredő nemi ösztön, ezek kiegészítése, a paedophilia és a gerontophilia, aztán a zoophilia és az autoszexualizmus.

2. Azok az ösztöneltévelyedések, amelyekben az erotika (a kontrektációs ösztön) valamint a cselekmény célja rendellenes. Tehát a fetisizmus, a szadizmus, az exhibicionizmus és a mazochizmus.

3. A harmadik csoport a homoszexualitás alapcsoportjaival, a biszexualitással és transzvesztitizmussal.

MÁSODIK RÉSZ

Az ösztöneltévelyedések első csoportja

Negyedik fejezet

NEMI ÉRZÉKETLENSÉG (NEMI ANAESTHESIA)

Az egészséges és beteges közötti elmosódó átmenetnek a nemi pszichopathiában azok a formák felelnek meg, amelyekben a nemi ösztön hiányzik vagy hiányzani látszik. Tárgyalásuknál fontos, hogy a két nemről külön beszéljünk, mert ez az állapot a férfiaknál sokkal egyértelműbben megállapítható, mint a nőknél és mert a szerzett (nem veleszületett) nemi anaesthesia a nőknél sokkal gyakoribb. Ha a nemi anaesthesiát tehát érzéketlenséget a nemi ösztön beteges működési zavarának fogjuk fel, akkor természetesen elesnek azok az esetek, amelyekben fiziológiailag a libido megszűnése az eredmény. Ismeretes, hogy a nemi ösztön az öregkorban megszűnik és nemi paradoxiák, különösségek címén azokat az eseteket és formákat kell majd tárgyalnunk, amelyekben ez ösztön feléledése gyakran súlyos következményekkel jár. A normálishoz közelálló határeseteket találunk ott, ahol részben az egész szervezet, részben a nemzőszervek különféle megbetegedései, valamint mérgezések (alkohol, morfium) következtében a nemi ösztön és nemi teljesítőképesség határozottan idő előtt szűnt meg.

A csíramirigyek belső szekréciója és az agyműködésre való hatása itt a főtényező. E mellett szólnak úgy az operatív és sérülés folytán előálló (traumatikus) kasztráció esetei, mint a különféle mirigyoperációkkal elért eredmények. De már fentebb említettük, hogy a herék elvesztése nem feltétlenül jár a nemi ösztön megszűnésével, mert a hypophysis nyilván átveheti ezek működését.

A nemi pszichopáthia körébe sokkal inkább csak a nemi érzéketlenségnek azok az esetei tartoznak, amelyek két teljesen ellentétes okra vezethetők vissza, a megtartóztatásra és a ki-

csapongásra. Mindkettőben közös az, hogy a nekik tulajdonított hatásról nincs bizonyosságunk. Mindenesetre elmondható azonban, hogy a megtartóztatás ebben a vonatkozásban veszélyesebb. Természetesen azzal a megszorítással, hogy rendesen csak azok a férfiak tartózkodók, akiknek nemi ösztöne már eleve gyöngén kifejlett. Kétségtelenül úgy látszik, mintha a csíramirigyek agyi erotikus ingerek tartósabb hiánya esetén részben vagy egészben beszüntetnék a hormontermelést. Ahol pedig ez viszonylag csekély, vagy ahol a nemi képzetek ritkábban fordulnak elő, adva van a tartózkodás alapja és könnyebben jön létre a nemi érzéketlenség.

Már ebből következik, hogy a korábban okként gyakran felhozott nemi túlkapások a nemi érzéketlenség előidézése szempontjából alig jönnek számba. Sokkal több okunk van arra, hogy itt fel nem ismert lueszre gondoljunk, amely hátgerincsorvadásba és ebből keletkező impotenciába, illetve érzéketlenségbe megy át. Mivel a nemi kicsapongásokhoz rendesen az alkohol túlságos élvezete is járul, a krónikus alkoholmérgezésnek is lehet a dologban szerepe.

Mindenesetre ennél a csoportnál a nemi érzéketlenség beállta a férfi egész lelki életét erősebben fogja befolyásolni, mint ott, ahol szervi megbetegedés idézte elő ezt az állapotot.

A nemi érzéketlenség, mint veleszületett állapot fölöttébb ritka a férfinél. Hiszen vitathatatlan példákul csak azok az esetek ismerhetők fel, amelyekben normálisan kifejlődött és működő nemzőszervek mellett a nemi élet minden rezdülése egyáltalában kezdettől fogva hiányzik. Itt nyilván mindig degenerált emberekről van szó, akiknél más működésbeli agyzavarokat, (lelki elfajulásokat, sőt anatómiai degeneráltságot is kimutathatunk.

1. Megfigyelés: K., 29 éves, tisztviselő, abnormis nemi állapota miatti aggodalomból kért tanácsot az orvostól. Házasodni szeretne, mert egyedül áll a világon, de csak észokokból. Soha még érzéki rezdüléseket nem érzett. A nemi életet csak mások nyilatkozataiból és erotikus olvasmányokból ismeri, ezek azonban sohasem tettek rá semmilyen hatást. Nem érez ellenszenvet a női nemmel szemben, a férfiakhoz sohasem vonzódott, sohasem önfertőzött. 17 éves kora óta időnként magömlései voltak, de kéjes álmok nélkül. Merevedései csak reggel a felébredésnél voltak és a húgyhólyag kiürítésével rögtön eltűntek. A nemi érzések hiányától eltekintve K. egészen normálisnak tartja magát.

Lelki hiányosság nem mutatható ki nála, de szereti a magányt, száraz észember, nem érdeklik a művészetek, de szakmájában becsült, munkaképes ember. (Krafft-Ebing).

2. megfigyelés. W., 25 éves, kereskedő, állítólag nem terhelt, sohasem volt beteg, nem önfertőzött, 19 éves kora óta ritkán, többnyire kéjes álmoktól kísért magömlései voltak. 21 éves kora óta igen ritkán koitált, szinte önfertőzésszerűen, minden kéjérzés nélkül. W. azt állítja, hogy ezeket a kísérleteket csak kíváncsiságból kezdte és hamar feladta, mert a szükséglet, a kielégülés és végül a merevedés is hiányzott. Saját neméhez sem vonzódott soha. Állapotát nem érzi kellemetlennek. Erkölcsileg és esztétikai téren nem állapíthatók meg nála hiányok. (Krafft-Ebing.)

3. megfigyelés. W., 33 éves, erős, egészséges, normális nemi szervekkel, sohasem érzett nemi ösztönt, hiába próbálta hiányzó ösztönét trágár olvasmányokkal és prostituáltakkal való érintkezéssel felébreszteni. Az ilyen kísérleteknél csak hányásig menő undort érzett, ideges és testi kimerülést és mikor erőltette a dolgot, csak egyszer volt futólagos merevedés. W. sohasem onanizált, 17 éves kora óta minden néhány hónapban egyszer volt magömlése. Fontos érdekei szóltak amellett, hogy megnősüljön. Nem érzett ellenszenvet a nők iránt, vágyott az otthonra és a nőre, de képtelennek érezte magát a nemi aktus végrehajtására. (Krafft-Ebing.)

4. megfigyelés. X., 27 éves, normális nemi szervekkel, sohasem érzett nemi vágyat. A merevedés mechanikus vagy meleg ingerekre könnyen létrejött, de libido sexualis helyett rendesen csak alkoholt kívánt. Megfordítva, az alkohol túlságos élvezete spontán merevedéseket idézett elő, mikor is néha önfertőzött. Ellenszenvet érzett a nőkkel szemben és undort a koitustól (Krafft-Ebing).

Ha röviden összefoglaljuk, amit a férfi nemi érzéketlenségéről mondtunk, arra az eredményre jutunk, hogy erről csak ott lehet szó, ahol a nemi gépezet anatómiai és fiziológiai sértetlensége mellett minden szexuális tárgyat illető libido hiányzik. Ez az állapot csak ritkán születik az emberrel, némileg gyakrabban szerzett, keletkezésének főokai pedig a nemi tartózkodás és a nemi kicsapongások.

A nő nemi érzéketlensége, amelyet a szakirodalom ugyan már hatvan éve ismer, egész jelentőségében évtizedeken át mégsem talált méltánylásra. Még tapasztalt lélekbúvárok is úgyszól-

ván előírtak a nőnek egy bizonyos nemi magatartást és egyszerűen nem vették tudomásul, hogy a valóság fölöttébb gyakran ellentmondott az elméletnek. Azóta a kutatás igyekezett helyrehozni ezt a mulasztást, de egészen egyértelmű eredményeket még nem ért el. Érthető módon, mert a szeméremérzetből és szégyenlőségből minden nőbe belenevelt gátlások megnehezítik a behatolást ezekbe az összefüggésekbe, nem is szólva arról a fiziológiai tényről, hogy a nőnél a libidónak és az orgazmusnak nincsenek olyan objektíve észlelhető jelei, mint a merevedés és az ejakuláció.

A nemi érzéketlenség, tehát a nemi ösztön teljes hiánya tekintetében különös óvatossággal kell eljárnunk, mert itt az öncsalás és a tudatos megtévesztés a nőnél erősebben érvényesül. A leghelyesebb valószínűség, ha nem tételezünk fel több veleszületett nemi érzéketlenséget nőknél sem, mint férfiaknál. Meg kell gondolnunk, milyen nagy mértékben képes a nő lelki képzeteket érzékietekre és érzésekre átváltani és milyen aránylag korai időpontban mehet végbe az ilyen folyamat. Nagyon is előfordul, hogy látszólag bebizonyosodott született nemi érzéketlenség esetén korai és akkor sem kétségtelenül erotikusán, sem sexuálisan nem tudatosult élményt találunk a beteg múltjában, amely olyan kellemetlen érzéssel járt, hogy az egész nemiséget tartósan eltorlaszolta.

Már ebből kitűnik, hogy a szerzett nemi érzéketlenség semmiesetre sem ritkaság a nőknél. Nyilvánvaló ellentétben a férfiakkal igen sok nő van, aki életében sohasem érzett nemi vagy erotikus rezdüléseket, még ma sem, mikor pedig a fiatal leány nincs már a régebben szinte egyedüli lehetőségre, az önfertőzésre vagy a házasságban történő koitusra korlátozva.

Még aki nem áll pszichoanalitikus alapon, annak is meg kell engednie azt a lehetőséget, hogy egy nemi trauma akármilyen időpontban a lelki és testi nemi összjáték teljes és tartós megzavarására, sőt megbontására vezethet és ilymódon oka lehet a nemi érzéketlenségre. Hogy ez az állapot a női nemnél sokkal gyakoribb, mint a férfiaknál, bizonyos mértékben kiegyenlítődik azáltal, hogy itt — legalább elméletileg — gyógyítható vagy helyesebben visszacsinálható.

A nő szexuális érzéketlensége azonban más tekintetben is nehéz kérdés. Már láttuk, hogy a férfinél erről az állapotról csak akkor lehet szó, ha egyfelől hiányzik a libido, másfelől azonban a nemi szervek rendben vannak, ami objektíve kimutatható a

merevedés és ejakuláció által. A nőnél azonban hiányzik ez a kritérium. Nemcsak feltehető, hanem sokszor ki is mutatható, hogy bizonyos nőnél nem nemi érzéketlenséggel van dolgunk, hanem csak a normálistól való eltéréssel, a nemi objektumot illetően. Így az illető nő született homoszexualitása egész életében titok maradhat (külső okokból, vagy ha a libido alatta van a normálisnak), közben azonban ő maga nemileg érzéketlennek érezheti magát, mert hiszen a megszokott objektum, a férfi iránt nem támad benne semmilyen vonzalom.

Végül még egy tényezőt kell figyelembe venni, a női csiramirigyet a nemi működés szempontjából oly fontos hormonjával. Ennek a szervnek rövidebb a működési tartama és nagyobb a megbetegedési lehetősége, mint a férfi csiramirigyének.

Világos, hogy a nőnek a klimaktérum vagy — ami még fontosabb — a petefészekben lejátszódó beteges folyamatok által előidézett meddősége a pszichoszexuális működés, itt tehát az érzéketlenség szempontjából is fontos. A férfiaknál említett két tényező, az absztinencia és a nemi kicsapongás közül csak az első jön tekintetbe. A nemi kicsapongás csömör és túlingerültség következtében előidézheti a nemi aktustól való időleges elfordulást, de nem tartós érzéketlenséget.

Röviden tehát abban foglalhatjuk össze a mondottakat, hogy a született nemi anaesthesia a nőknél nem kevésbbé ritka, mint a férfiaknál, de hogy a szerzett sokkal gyakrabban előfordul. Ennek okai főként lelki sérülések, amelyek a lelki és testi nemi működés eltorlaszolásával járnak, a csiramirigyeket érintő megbetegedések vagy klimaktérium.

Ötödik fejezet

NEMI HYPAESTHESIA
(CSÖKKENT NEMI ÉRZÉKENYSÉG)

Ennek az állapotnak hihetetlen elterjedése az összes kultúremberek között különösen fontossá teszi a vele való foglalkozást, noha itt minden vitás, minden ingadozó, inkább csak egyéni és tárgyi mérlegeléssel megítélhető. Míg az érzéketlenséget még felfoghatjuk valóságos ösztöneltévelyedésnek, addig a hypaesthesia aligha mondható ilyennek, sokkal inkább más perverziók jele vagy — és ez a fontosabb — oka.

Ezen a téren mindenekelőtt különbséget kell tennünk a periféria és a központ között, tehát a szervi érzések és a lelki-testi összjáték, a szomatikus viszonyok és a lelki magatartás között. Itt és ott az állapotokban előálló változások mindenképpen alkalmasak arra, hogy a legkülönfélébb ösztöneltévelyedéseket idézzék elő mindkét nemnél. Ebben az összefüggésben tehát két igen jelentős, elsősorban fizikai, de igen gyakran lelki és testi természetű állapotot kell tárgyalnunk, a férfi impotenciától való félelmét és a nő nemi hidegségét, melyeknek — hogy előrebocsássuk — a szexuális túlérzékenység síkján a szatiriazis és a nimfománia felel meg.

A nagyműveltségű és civilizált modem férfi hypaesthesiája egészen titpikus képet mutat. Nagyon is az a színezete, mintha lehetetlen volna, hogy valaki nemi életének vesztesége nélkül eleget tegyen azoknak a túlfeszített követeléseknek, melyeket a mai nagyvárosi élet támaszt a hivatásában dolgozó férfivel szemben. Legfeljebb azok kivételek, akik szabad pályán működnek, így elsősorban művészek, de orvosok és ügyvédek is. Ezek között éppen a híres és szakmájukban kiváló egyének rendkívüli munkateljesítményükkel gazdag szerelmi életet tudnak összekötni. Aki mélyebben hatol bele ebbe a kérdésbe, fel fogja ismerni, hogy a hivatásban való tevékenység (és az azzal kapcsolatos siker) nem elsődleges és a hypaesthesia nem másodlagos, hanem hogy megfordítva, először volt a csekély nemi vágy és ez tette lehetővé a férfinek, hogy egészen munkájának szentelje magát. A nemi hypaesthesia e fajtája tehát sokkal ritkábban szerzett, mint veleszületett.

De még egy másik tényező is felelősnek látszik ennek az állapotnak létrejöttéért a férfinél: a monogámia. Természetesen közömbös, hogy fennáll-e törvényesen szentesített házasság vagy sem.

A férfi nemi hypaesthesiájának igen sok esetét és formáját találjuk végül ott, ahol nem a nemi érintkezést általában, hanem csak a normális nemi aktust érzi valaki kevésbbé vagy egyáltalában nem élvezetesnek és ezért kívánatosnak. Ezen a ponton eljutunk a lappangó perverziók eddig kevés figyelemre méltatott fogalmához. Ezen azt az állapotot értjük, amelyben ugyan erős ösztöneltévelyedés van jelen, leggyakrabban fetisizmus vagy homoszexualizmus, ritkábban mazochizmus vagy szadizmus, amelyben azonban az illető férfi erről a beállítottságáról nem is tud. Csak a hiányzó közösülés! vágy jut tudomására, vagy

ha ezt a kedvetlenségét legalább annyira legyűri, hogy az aktust megkezdi, annak sikertelensége. Ezeknek az eseteknek a felderítése nem könnyű, gyakran nem is tanácsos, de pszichoanalízis nélkül is sikerül, ha kikutatjuk és értékesítjük az ifjúkori emlékeket, az álmokról szóló elbeszéléseket, beszámolókat és a vágyképzeteket. Sokszor a lélek mintha egyenesen célszerű intézkedéseket tenne, úgy hogy a bűnösnek, veszélyesnek stb. érzett vagy csak homályosan sejtett ösztöneltévelyedés úgy ellensúlyozódik, hogy a nemi ösztön a nemi hypaesthesia fokáig csökken vagy egészen az érzéktelenségig süllyed.

Mollnál találunk egy nagyon jellemző példát:

5. megfigyelés. X., 34 éves, öt éve csinos felesége van, arról panaszkodik, hogy egyáltalában nem képes a közösülés végrehajtására. Kiderült, hogy sohasem közösült még és nem is volt ilyen vágya. Egy iskolatársa fiatal kora óta ismeri. Mindkettőjük, valamint a feleség közléséből kitűnik hogy X. mindenképpen rendes ember, aki azonban még sohasem érzett szerelmet vagy ilyen vonzalmat. Néhányszor elment bordélyházba, de mindig olyan undort érzett, hogy letette a pénzt és dolgavégezetlenül elment. Már az eljegyzés alatt feltűnt feleségének, hogy minden testi érintkezésnél hideg maradt, hogy az eljegyzéskor sem csókolta meg a száján, hanem csak a kezén, ö akkor vissza akart lépni az eljegyzéstől, mert a férfi hidegsége aggasztotta. De nem bánta meg, hogy nem tette ezt, mert ennek a hiánynak ellenére jól illenek egymáshoz és lelkileg jól megértik egymást. Neki magának, a nőnek, olykor van nemi vágya. Ennek kielégíthetetlensége nagyon kellemetlen neki, de nem életbevágó. Gyermektelenségébe már régen belenyugodott. Az egyetlen, amit X. nemi ingernek érez, a következő: mindenekelőtt nagyon érdeklődik csinos kezek iránt. De hiába nézi vagy akár csókolja, nincs merevedése. Annak szükségét sem érzi, hogy ilyen kezeket nemi szervéhez vonjon. Éjszaka különösen nyugodtan alszik el, ha kezét feleségére teszi, ezt pedig, mivel ebben látja a férfi fizikai szerelmének egyetlen bizonyítékát, szívesen tűri. X. sohasem onanizált. Időnként éjszaka vannak magömlései, de a nő közlése szerint is csak igen ritkán. A magömlés többnyire szorongó álomhoz kapcsolódik, pl. el akar érni egy vonatot, amely éppen elindult. E szorongó érzés közben következik be a magömlés. Nő nemi érintésének gondolata csak ritkán váltja ki. Merevedések néha előfordulnak, de az aktus végrehajtásához sohasem

elegendők. Ha feleségét meg akarja ölelni, a merevedés hamar elmúlik (Moll).

Ezeknek a merőben fizikai mozzanatokból és lelki folyamatokból bonyolultan összetett viszonyoknak tisztázása rendkívül nehéz. Ezért megelégszünk a már mondottakkal és egy újabb állapotra térünk át, amelynek jelentősége az összes ösztönéltévelyedések szempontjából alig becsülhető túl: az impotenciától való félelemre.

Már fentebb rámutattunk, hogy a férfi normális nemi ténykedésének alapfeltételei a kellő merevedés és ejakuláció és hogy amellett ezeknek a fiziológiai folyamatoknak mechanizmusa rendkívül bonyolult és a legkülönbözőbb sérüléseknek és zavaroknak van kitéve, mert az említett alapfeltételek előállásához fizikai és lelki sértetlenségre, tehát egészséges nemzőszervekre és kellő hormontermelésre van szükség, továbbá kifogástalanul működő reflexpályákra és normális agyműködésre. Ennek az egész összjátéknak biztosítására a fizikumnak és a léleknek, a nemiségnek és az erotikának összhangban kell lennie.

Szinte csodálatos tehát, hogy az egész mechanizmus évtizedeken keresztül működik és komoly testi vagy lelki változások kellenek ahhoz, hogy tartósan megsemmisítsék. Időleges zavarok azonban, amelyek egyes részeket támadnak meg, az egész férfiélet folyamán sokszor lépnek fel, és a legnagyobb jelentősége van annak, hogyan fogja fel és értékeli ezeket az egyes egyén. Ügyszólván minden férfi nagy jelentőséget tulajdonít nemi teljesítőképességének. Ebből következik, hogy itt a kisebbrendűségi érzés egy gyakori székhelyével van dolgunk. Ennek az érzésnek fontosságát az individuálpszichologia világította meg elismerést érdemlő módon.

Hogy ez a komplexus a férfi potenciájával kapcsolatban hogyan és mikor lép fel, esetenként különböző. Nem ritkaság pl., hogy kezdettől fogva egészen túlzott képzetek állanak fenn mind a megmerevedett hímvessző „normális“ nagyságát, mind a nemi aktus „normális“ gyakoriságát illetően és hogy ha ezek a fantasztikusan túlzott nagyságok és számok nem érhetők el, merőben szervi zavarok, különösen az ingervezetés zavarai, kétség támad a teljesítőképességgel szemben. Még gyakoribb, hogy sokszor egészen mellékes okokból a merevedés egyszer elmarad vagy nagyon rövid ideig tart és ez az illető nő részéről szemrehányásokat vagy csúfolódást vált ki, ami a férfi súlyos bizonytalanságához vezethet. Magától értetődik, hogy különféle

pl. az időelőtti magömlés (ejaculatió preacox) is szerepet játszhatnak.

Az előtérben azonban mindig a lélek áll. Ez idézi elő az impotenciától való félelem kerülő útján a férfi másodlagos hypaesthesiáját, mert érthető módon sokszor előfordul, hogy az ember kitér a normális nemi aktus elől a kudarctól és a megszégyenüléstől való félelmében és hogy aztán a nemi vágy egyre gyöngébb lesz.

Ez lehet sajátságos állapot és meg is maradhat annak, de ha a nemi ösztön maga nem csökken és ha ennek megfelelő hajlam van, megindítója lehet a legkülönfélébb ösztöneltévelyedések kifejlődésének is. Kikapott példák: visszatérés a gyermekkori vagy ifjúkori önfertőzéshez, a továbbiakban autosexuálizmus vagy erotikus kötöttség önmagához (narcizmus). Vagy: mazochisztikus hajlamok esetén valamilyen „rabszolga-szerep“ vállalása, amelynél a lemondás az elkerülendő normális nemi érintkezésről a rabszolgai helyzetből adódik.

Van tehát egy összefüggés, mondhatnánk circulus vitiosus, melynek következtében a nemi hypeasthesia egy bizonyos mértéke fogékonnyá tesz az impotenciától való félelemre. Ez ismét másodlagos nemi hypaesthesiát idéz elő, amely az embert eltéríti a normális nemi élettől, vagy úgy, hogy az egyre jobban megszűkül, vagy úgy, hogy — megfelelő hajlam esetén — egyik vagy másik ösztöneltévelyedésbe csúszik valaki.

Míg ezeket a tényeket és összefüggéseket a férfinél eddig alig figyelték meg, annál kevésbbé tárgyalták és írták le, a nőnél ugyanezeket a folyamatokat és állapotokat átkutatták. Tehát azt, amit frigiditásnak vagy dyspareuniának nevezünk. Az első kifejezés inkább a lelki és testi összjátékot, a második a szervi, így tehát nemzőszervi ingerérzékenységet emeli ki. Elsőben is újra rámutatunk arra, hogy a nemi hypaesthesia terén különösen nehéz annak megállapítása, mi van előbb és mi később, mi elsődleges és mi másodlagos. A nézetek itt valóban eltérők, mert a szerzők egy része a nemiszervek normálisnál kisebb ingerérzékenységét tételezi fel, míg mások a nő lelki beállítottságából indulnak ki és sajátlagosan női tulajdonságok, így a szégyenlősség, a szemérmesség, stb. túlfejlettségéről beszélnek.

Leghelyesebb, ha felhasználjuk azt a hasonlóságot, amely ezen állapot és az egész egyéniség egyébként! magatartása között fennáll, tehát feltételezzük, hogy a lelki és testi összjáték nemi

deficitjéről van szó. A különböző ellentmondások csak így magyarázhatók.

Már korábban mondtam, hogy a nő „normális“ nemi életéhez hozzátartozik az ingerérzékenység átvitele a csiklóról a vaginára. Ez a folyamat normális esetben a szüzesség elvesztése után hamar beáll. A továbbiakban a nő vagy a csíkion és a vaginán egyaránt izgatható, vagy a csikló-ingerlékenységet elveszti és csak a vaginálist tartja meg. De igen sok eset van, mikor az egész folyamat elmarad. Végsőleg valószínűleg azért, mert az illető nő — legalább is ebben a vonatkozásban — infantilis, gyermeki fokon maradt. Világos, hogy a normális nemi aktus ilyenkor nem vezethet orgazmusra és hogy ott, ahol csak vaginális inger van, a nő maga érzéketlenebb vagy mindenesetre csökkent érzékenységűnek érzi magát és ilyennek ítélik is meg, mert természetesen egész nemi magatartását ehhez igazítja. Magától értetődőleg azonban — és erre nyomatékosan rámutatunk — nem kell, hogy eleve nemi hypaesthesia vagy pláne érzéketlenség álljon fenn. De előállhat az ilyen, és éppen ebben van a hasonlóság a férfi impotenciától való félelmével, ha az illető nőnek megfelelő (csiklói) inger tartósan elmarad; tehát itt is másodlagos nemi hypaesthesia lehet az eredmény.

Nagy jelentőségű továbbá, hogy a férfi és a nő kéjgörbéi különbözően futnak. A férfi előbb ér el a csúcspontra, mint a nő. Normális érintkezés esetén a nő így nem juthat el az orgazmushoz. Hasonló hatású lehet a két fél nemi szerveinek aránytalansága, és végül vannak esetek, mikor a vagina ugyan ingerérzékeny, de a kéj eléréséhez bizonyos pótló csiklóingerek elengedhetetlenek.

Ezzel semmiesetre sem akarok beleesni abba a nem ritka hibába, hogy egy ösztöneltévelyedést kizárólagosan szervileg okoljak meg, hiszen éppen a csökkent nemi érzékenység a nőnél elsősorban lelki eredetű lehet. Mert mint a férfinél már kimutattuk, a nőnél is éppúgy fcnnállhatnak teljességgel túlzott, a valóságtól nagyon távoleső képzetek az orgazmusról, a kéjérzésről és más ilyen folyamatokról.

Nem ritkaság, hogy elbeszélések és olvasmányok tapasztalatlan leányokban olyan nézeteket váltanak ki az orgazmus élményerősségéről, melyek a lehetőség minden határán túlmennek. Az ilyen nők aztán állandóan abban a meggyőződésben vannak, hogy kielégítetlenek és sohasem lesz részük „az igaziban“, noha a valóságban a megfelelő fiziológiai folyamat egészen zavartalanul és mindenképpen normálisan zajlik le náluk.

A nemi hypaesthesiának egy másik, tisztán lelki gyökere viszont általában csak nőknél található: a túlzott szégyenlősség és szemérmesség, mint az korábban gyakoribb volt, de még ma is számbajön.

De amilyen kevéssé lehet a nő csökkent nemi érzékenységét csak szervi okokra visszavezetni, éppoly kevéssé idézik elő pusztán lelki tényezők. Mert a téves elképzelés a kéjről és az orgazmusról végül is eltűnik, ha ez utóbbi egész erejében jelentkezik, amellett pedig a túlzott szégyenlősség sem állhat ellen a valóban jól kifejlett érzékiségnek. Így tehát azt kell mondanunk, hogy a nő nemi hypaesthesiájának okai lelkiek és testiek egyszerre.

A nemi hypaesthesia eddig tárgyalt formáinak előidézői részben veleszületett, részben a neveléssel összefüggő állapotok és ha összefüggenek is a normális nemi érintkezéssel, nem ez idézi őket elő. Van azonban számos eset, mikor magát a nemi érintkezést, legtöbbször a szüzesség elvesztését kell kiváltó oknak megjelölnünk. Minden orvos, aki sok nemileg csökkent érzékenységű nőt kezelt már, mindig azt hallja, hogy az addig tökéletesen normális érzékiség a nészéjszaka óta szűnt meg. Az ilyen leletek értelmezése nem egészen egyszerű és elvezet bennünket a nők egy csoportjához, amelyet már a nemi érzéketlenség tárgyalásánál említettünk. Azokhoz a nőkhöz, akik igazában homoszexuálisak, de ez a beállítottságuk sohasem tudatosult bennük. Világos, hogy ilyenkor a normális nemi aktus nem gyönyörűségnek, hanem erőszaknak és szörnyűségnek hat, olyan valaminek, ami a jövőben gondosan, kerülendő és elkerülendő, mert arra nem igen van eset, hogy normális, tehát a másik nemhez vonzódó nőnél a deflorációnak még ha eredetileg valóban traumának hatott is, tartósan ilyen következményei legyenek. Különösképpen ezt a ténycsoportot az idevágó irodalom alig méltányolja. Ha tehát nem is akarjuk a nemi aktust vagy a normális nemi érintkezést egyedül tenni felelőssé a nő csökkent nemi érzékenységének létrejöttéért, ezzel még semmiképpen nem zárjuk ki a szerzett hypaesthesia lehetőségét, hanem ellenkezőleg, az oksági tényezők egész sorát vesszük figyelembe ebben a tekintetben.

Itt elsősorban arra kell gondolnunk, hogy a közösülés a nő számára már csak azért is lelkileg és testileg sokkal jelentősebb, mint a férfi számára, mert összefügg vagy legalább is összefügghet a terhességgel és a szüléssel. Ott tehát, ahol a fogantatást nem kívánják, hanem félnek tőle, ez a beállítottság könnyén

átplántálódhat a fogantatást megelőző aktusra, tehát a közösülésre, és általában az egész nemi érintkezésre. Ismervén a nőnek azt a képességét, hogy lelki folyamatokat testiekké alakítson át, ebből nemcsak az egész nemi élet elutasítása állhat elő, hanem a nemi ingerérzékenység jelentős csökkenése.

Egy másik tényező, amelyet már a férfinél említettünk, de a nőnél sokkal fontosabb, a monogámia. Ennek megszegése a nő számára ott is, ahol jogilag nem fogható meg, rendesen súlyos következményekkel jár. Tagadhatatlan tény, hogy az egynejüség előbb-utóbb a nemi élet csökkenését idézi elő, akár az egyes nemi aktusok számának csökkenése, akár az élmény erejének meggyöngülése folytán. Ez a nő számára lelkileg és testileg nem közömbös mozzanat, amely előnyösnek mutatja bizonyos nemi hypaesthesia előállását, kivált ha sikerül ugyanakkor más etikusan és gyakorlatilag értékes beállítottságok kifejlesztése (a férfivel való közösség érzése, a gyermekek iránti szeretet stb.). Ebben az esetben a csökkent nemi érzékenység éppoly kevéssé tekinthető ösztöneltévelyedlésnek, mint a klimaktériumban.

A nőnél az a lehetőség, hogy a nemi hypaesthesiával kapcsolatban ösztöneltévelyedés fejlődik ki, még nagyobb mértékben fennáll, mint a férfinél. Elsősorban azért, mert a csökkent vagy megszűnt genitális, különösen hüvelyi ingerérzékenység ott, ahol egyidejűleg normális érzékenység áll fenn — pedig ez igen gyakori kombináció, — úgyszólván szükségszerűen előbb perverzitásokhoz, tehát perverz cselekményekhez, később pedig, nem is ritkán, kifejlett perverziókhoz vezet. Ebben a tekintetben legfontosabb itt a cunnilinguus, amelynek elterjedtségét nem lehet túlbecsülni. Ha a férj, vagy az állandó partner gyakorolja, rendesen megáll a nő ennél a perverzitásnál, megfelelő hajlam esetén azonban könnyen előállhat a női szadizmus, amelyet valóban főként csökkent érzékiségű nőknél találunk. Viszont ha egy csak csíkion ingerérzékeny nőnek nem sikerül ebben a vonatkozásban alkalmas férfit találnia, adva van a homoszexuális irányban való eltévelyedés és az önfertőző manipulációkhoz való visszatérés lehetősége. Ez utóbbi gyakran autoszexuálizmushoz vezet, a nőhöz amúgyis közelálló narcizmushoz, a továbbiakban pedig lelkileg kimondott autizmus állhat elő a maga gyakran súlyos hátrányaival.

Elmúltak azok az idők, mikor a normális nemi aktustól ki nem elégített nők sorsát azzal a kényelmes diagnózissal lehetett elintézni, hogy hisztériásak. Ha világosan felismerjük, hogy az

esetek nagy többségében a férfi helyes lelki és testi beállítottsága ezen az egész állapoton segíthet, ebből egyúttal az a kötelesség következik, hogy a nemi hypaesthesia nagy csoportjához tartozóknak helyzetén javítsunk.

Hetedik fej ezet

NEMI HYPERAESTHESIA (TÚLÉRZÉKENYSÉG)

A nemi élet egyik legfontosabb rendellenessége a nemi érzések és képzetek mértéken felüli túltengése és a nemi kielégülés ebből szükségképpen következő heves és gyakori vágya.

Alighanem sokszázados nevelés vagy kitenyésztés eredménye, hogy a faj fenntartáshoz elengedhetetlen és egyetlen normális egyénnél sem hiányzó nemi ösztön mégsem uralkodik minden emberi érzésen, hanem váltakozó emelkedése és csökkenése folytán mindig csak epizód a kultúrember érzéséletében és törekvéseiben, magasabbrendű, nemesebb, a durva érzékiségtől eltávolodó szociális és erkölcsi érzelmeket közvetít és teret enged a társadalom és az egyén érdekeit elősegítő másirányú tevékenységnek is.

Az erkölcs és a büntetőtörvények parancsa továbbá, hogy a kultúrember csak olyan korlátok között érvényesítse nemi ösztönét, amelyek figyelemmel vannak a kulturális közösség érdekeire, különösen a szeméremre és az erkölcsre, és hogy ösztönén mindenesetre uralkodni tudjon, mihelyt az a társadalom önzetlen követeléseivel ellentétbe kerül.

Ha a normális alkatú kultúrember ennek a követelésnek teljesítésére képtelen volna, nem állhatna fenn a család és az állam, az erkölcsi és jogi életközösségeknek ez a két alapja.

Valóban a normális hajlamú, épelméjű, megfontoltságától és eszétől mérgezés vagy mámor (alkohol stb.) következtében meg nem fosztott embernél a nemi ösztön soha sem ér el olyan fokot, hogy egész gondolkozását és érzelmét elfoglalná, semmi mást ne tűrne meg maga mellett, viharos szenvedéllyel törne kielégülésre, nem engedve érvényesülni az erkölcsi és jogi ellenhatásokat és rövid kielégülés után új élvezetre unszolná az olthatatlan szenvedély rabját.

A nemi élet perverzióival kapcsolatosan, elsősorban hasonló

elfajzásból származó erkölcsi gyöngeség alapján, sokszor az alkohol hatására is a legborzalmasabb és legszörnyűbb nemi bűntettek jönnek létre (v. ö. különösen a szadizmusról alább elmondandókat).

Míg a nemi érzékenység csökkenésének súlyos és legsúlyosabb formái úgyszólván csak a nemi érzéketlenség kiegészítéseképpen fordulnak elő és ezért — szerencsére — nem túlságosan gyakoriak, az idetartozó esetek száma igen nagy és megfelel a nemi érzékenység csökkenésének. Megítélésük szempontjából áll az, amit már ott mondottam: itt is elmosódó átmenetekkel van dolgunk, olyan állapotokkal, amelyeknek megítélésére többnyire hiányzik a tárgyi alap. Rá kell mutatnom továbbá néhány már fentebb közölt tényre, így arra, hogy külső mozzanatok lényegesen hozájárulhatnak az ösztönerősség fokozásához. A faj, az évszakok, az éghajlat, sőt az időjárás befolyása éppúgy szerepet játszik, mint az izgatószerek, elsősorban az alkohol és különféle mérgek élvezete.

Határozott ösztönfokozódással járnak bizonyos idült megbetegedések is; így ismerjük a tuberkulotikusok erős szerelmi vágyait. De az életmódnak is jelentősége van e tekintetben. A nehéz munka, a sport, egyáltalában minden, ami testi és szellemi fáradtságot idéz elő, csökkenti a nemi ösztönt, míg a semmittevés, a nagyon bőséges táplálkozás és más efféle fokozza.

Mindezeket a mozzanatokat azonban — talán a tuberkulózison kívül — nem tekinthetjük az igazi, valóságos ösztöneltévelyedésnek nevezhető túlérzékenység alapjainak. Még könnyebb formái is feltétlenül az egyén megfelelő hajlamain alapulnak. A legfőbb lehetőség, hogy ezen a területen tájékozódásra tegyünk szert, ha a még nem kimondottan beteges nemi túlérzékenység fogalmát élesebben körülhatároljuk, és pedig két irányban:

Nemileg vagy szervileg úgy, hogy a bizonyos időtartam (nap, hét) alatt végrehajtott nemi aktusok számát összehasonlítjuk az átlaggal.

Erotikusán vagy lelkileg úgy, hogy a nemi kötöttségek és viszonyok számát használjuk fel, ugyancsak az — itt természetesen kiterjesztettebb — időegység és az átlag tekintetbe vételével. Ez a kettős beosztás azon alapszik, hogy a nemi túlérzékenység maga is két összetevőből áll, egy pozitívból és egy negatívból, egy testiből és egy lelkiből. Hiperszexuális valaki vagy a csíramirigyek szerfölött erős hormon termelése következtében, vagy a normális, a kéjvágynak útjában álló gátlások hiánya miatt.

Nagyon érdekes, hogy a két nem ebben a tekintetben különböző. A férfinél, aki lelki téren kevesebb gátlásnak van alávetve és akinek a nemi aktushoz a belső szekréció fokozódása szükségesebb, fontosabb ez, míg a nemi érintkezésre mindig alkalmas nőnél inkább a nála erősebb gátlások kikapcsolása jön számba. Továbbá a hiperszexualitás ott is elképzelhető és gyakran elő is fordul, ahol a jellem és az egyéniség teljesen ki van fejlődve, a nők oldalán viszont a gátlások csökkenését csak többé-kevésbbé éretlen gyermekes típusoknál találjuk. A prostituált is vagy infantilis, gyermekes marad, vagy újra az lett (visszamenekülés az infantilitásba), ami igazában sokkal jellemzőbb rá, mint a sokszor — tévesen — neki tulajdonított hiperszexualitás.

Fontos megállapítanunk, hogy nemi túlérzékenységről csak mindkét tényező fennforgása esetén, tehát a nemi tevékenység abnormis fokozódása és a nemi kötöttség abnormális nagysága esetén lehet szó. Az átlagon felüli nemi tevékenység önmagában nem tekinthető elfajulásnak vagy betegesnek, hiszen lényegileg az emberi élet egyik legszebb és legjelentősebb eseményéhez kapcsolódik, az igazi, boldog szerelemhez. Mivel ez teljesen a normális határain belül van, ott, ahol csak a második tényező mutatható ki, szintén nem beszélhetünk ugyan nemi túlérzékenységről, de ezt az állapotot mégis betegesnek vagy a betegség határát súrolónak kell felfognunk. Ilyenkor vagy lappangó perverzióval állunk szemben, (pl. homoszexualitással, annál a férfinél, aki mindig más nőket hódít meg, mert egyik sem elégíti ki, hiszen igazában vele egynemű partnerre volna szüksége; szadizmussal, ahol a férfi szüzet vagy a nő tapasztalatlan fiút keres nemi partnernek; fetisizmussal, ahol a fétis az első közösülés az új nemi partnerrel; végül pedig nemi paradoxiával — szokatlan korban jelentkező nemi ösztönnel; — hogy az ilyen perverzió ritkább esetekben tudatos is lehet, magától értetődik). Vagy alacsonyrendűségi érzés áll fenn a férfi részéről, itt az impotenciától való félelem alakjában. Ilyen beállítottságú emberek a prostituáltak és a bordélyházak látogatóinak tipikus részét alkotják. Csak ott képesek a nemi aktusra, ahol a kudarc nem jelent nekik megszégyenülést, „vereséget“, a mellett, hogy folyton igyekeznek úrrá lenni alacsonyrendűségű érzésükön; ha még ott is sikerül nekik a nemi aktus, ahol az erotika hiányzik és az egész képzetvilág megnehezíti, ezzel, úgy érzik, hiánytalanul bebizonyították nemi teljesítőképességüket.

Gyakorlati lélektan, beleélési képesség és jóakaratú megértés nélkül ezen az egész területen soha sem fogunk tájékozódhatni. Mindenekelőtt gondosan kell óvakodnunk attól, hogy hiperszexualitásról, „beteges“ szerelemről, eltévelyedésről, vagy más efféléről beszéljünk ott, ahol nincsenek kétségtelen jelei a valóban patologikus elváltozásnak. Hogy éppen ezen a téren mennyire megváltoznak a nézetek és az értékelés, arra például és bizonyítékul hadd álljon itt egy kórtörténet, amelyet *Krafft-Ebing,* mint különösen tanulságost, *Magnan* lélektani felolvasásaiból vett át:

6. Megfigyelés. Egy fiatal hölgy, három gyermek anyja, előélete kifogástalan, de apja elmebeteg volt, egy napon minden szégyenkezés nélkül megvallotta megrémült férjének, hogy szerelmes egy fiatalemberbe és öngyilkos lesz, ha megakadályozzák, hogy intimen érintkezzen vele. Adjanak csak neki hat hónapot, hogy izzó szenvedélyét kiélhesse, azután vissza fog térni a családi tűzhelyhez. Most férje és gyermekei semmit sem számítanak neki a szeretett férfivel összehasonlítva. A boldogtalan férj külföldre vitte feleségét és ott orvosilag kezeltette (Magnan).

Akármilyen magasra értékeljük is a házasság társadalmi és kulturális jelentőségét, ezt az esetet — legalább is közelebbi adatok híján — nem tekinthetjük betegesnek, sokkal inkább ahhoz a véleményhez kell hajlamúik, hogy a nyíltság, amellyel az illető nő megvallotta férjének egy másik férfi iránti szerelmét, csak etikai alapon lehetséges. Teljes világossággal ki kell mondanunk, hogy manapság sem egy házasság elhagyása, sem a házasság előtti nemi élet nem bizonyítja a nemiség vagy a nemi ösztön abnormis fokozódását. Teljesen normális egyének is juthatnak olyan helyzetbe, hogy úgy érzik, kénytelenek elállani egy törvényes nemi kötöttségtől.

A társadalmi mozzanatok értékelése, amelyek korábban ezen a ponton nagy szerepet játszottak, szintén lényegesen háttérbe szorultak. Míg régebben sokszor elég volt a nemi túlérzékenység megállapításához, hogy az egyik és a másik fél állása és helyzete között a házasságkötés idején jelentékeny különbség volt, ma általában sokkal szabadabban gondolkozunk és az ilyen eseteket lélektanilag meg tudjuk magyarázni a nélkül, hogy beteges ösztönfokozódásra gondolnánk.

Nehezebb a megítélés ott, ahol valakinél állandóan normális, sőt esetleg a normálisnál alacsonyabb nemi élet állott fenn és ahol egyszerre, szinte lökésszerűen egy bizonyos személyhez

való nemi viszony a nemiség egészen rendkívüli fokozódását váltotta ki, úgy, hogy a nemi aktusok száma növekedett és mindenekelőtt szociális téren nyilvánvaló gátlástalanság állott be, szóval olyan változás, amely első pillantásra beteges jellegű. De itt is ajánlatos, ha nem gondolunk minden további nélkül beteges zavarra, hanem megvizsgáljuk, vájjon ez a változás nem az öngyógyítás egy fajtája-e, vagyis hogy az illetőnek lelkileg és testileg nem ez a látszólagos túlérzékenység-e a természetes állapota, míg az előbbi csökkent érzékenység hiányosságot jelentett nála. Éppen itt elengedhetetlen a kísérő körülmények pontos tanulmányozása és a részletes megfigyelés, hogy a téves diagnózist elkerüljük.

Ha ezek után már most a valóban beteges nemi túlérzékenység vizsgálatára térünk át, mindenekelőtt egy legsúlyosabb formáit kivétel nélkül jellemző tünetet kell megemlítenünk. Azt, hogy ezekben az esetekben minduntalan a szervi ingerek és képzetek kusza kölcsönhatásával találkozunk, úgy, hogy sohasem mondható meg, előbb voltak-e a nemzőszervek nemi érzései, így bizsergés, viszketés, égés stb., amelyek azután előidézték az erotikus vagy az akár félreismerhetetlenül nemi képzeteket, vagy hogy ezek voltak-e az első élmények és vonták maguk után az említett szervi érzéseket. Jellemző mindig a kétféle összetevő kapcsolódása és a kölcsönhatásuktól előidézett hatalmas fokozódás. Ha az ösztönfokozódás okául csak érzéki ingereket vagy csak képzeteket, képzelgéseket vagy hasonlókat adnak meg, rendszerint ki fog derülni, hogy nők mindenekelőtt a szervi ingereket, férfiak a képzeteket fogják előtérbe állítani, vagy megengedni. A legjobb bevezetés az igazi ösztöneltévelyedés területére a következő eset, amelyet Moll és Merzbach idéz:

7. Megfigyelés: X-né, 41 éves, a nemi ösztön már korán legyőzhetetlen erővel felébredt benne, úgyhogy 13 éves korában viszonya volt egy zászlóssal, elment vele a lakására és rávette arra, hogy vele közösüljön. Ezt az első nemi ténykedését regényes élet követte, amely minden változatában hatalmas nemi ösztönéből következett.

Különböző intim viszonyok után nőül ment egy letört tiszthez, akinek azonban nem sikerült tőle együttlétük első három hónapjában a szerelem legkisebb jelét kapnia. Ez az eljárás nem makacsságára vezethető vissza, hanem nemi túlérzékenységére, amelyet a páciens azzal fokoz, hogy női Tantalusz módjára fokozza vágyát az akkor még szeretett férfival· való érintkezés

megtagadása által, akinek izgalma bizonyos kielégülést szerez neki. A sóvárgó szerelemnek ezt a tünetét később még megtaláljuk a páciensnél.

Házasságából, mikor végre engedett férje kérésének, négy gyermek származott, ezek közül az egyik fiúról azonban tudott dolog, hogy más az apja.

X. ür csakhamar beleúnt feleségébe, elhagyta Németországot és függőben hagyta a nő részéről beadott válópert. Ennek sorsa a férfi eltávozása után Y. herceg kezében feküdt, aki finom érzésének és nemes jellemének megfelelően gondoskodott a gyermekekről és az asszonyról. A nő értett hozzá, hogy a már nem fiatal férfi érdeklődését állandóan ébren tartsa, amennyiben fiatal lányokkal való érintkezést közvetített neki. Az egyik ilyen leánynak sikerült X-nét a legalantasabb eszközökkel kitúrni a herceg kegyeiből. Előbb még mind a ketten Aachenbe utaztak, ahol együtt vérbaj ellen kezeltették magukat, a nő saját állítása szerint minden ok nélkül, mert egy szakorvos nézete szerint sebészeti természetű bántalmait nézték tévesen szifilisznek.

Miután elvált a hercegtől, aki még ma is gondoskodik gyermekei neveltetéséről, Délfranciaországban telepedett le, ott a játékból és hercegi barátja havi járadékából élt.

A Riviérán való tartózkodása alatt egy kitartott nő indítványára elment azokhoz a nőkhöz, akik 20 frankért kölcsönösen megszerzik egymásnak és női látogatóiknak minden kielégülést De a férfiakkal való érintkezés mellett ez sem hozta meg neki a teljes nemi kielégülést, hanem ismét visszaesett az önfertőzésbe, amelyet étkezés után minden nap gyakorolt és pedig úgy, hogy a csikló ujjával való ingerlése által az orgazmus küszöbéig jutott, de nem hagyta azt bekövetkezni és ezt a játékot kimerülésig folytatta. Ezért kért orvosi tanácsot, amely kezdetben nem maradt sikertelen.

A családjával, különösen sógorával folytatott heves viták után visszatért a ledér élethez, amennyiben idősebb, de jól konzervált, ügyes nő létére fiatalabb, félvilági hölgyek kerítését vállalja és egyúttal a leszbikus szerelemre tanítja őket.

Szerelme tárgyát el kell érnie, akadályokat nem ismer, mint a következő (Merzbach mint tanú jelenlétében lejátszódott) eset igazolja. Ez egyízben egy hadnagyot kezelt vérbaj ellen, akinek szája és nyelve tele volt nyálkahártya-pörsenésekkel. A páciensnő az orvos minden intelme ellenére megcsókolta ezt a beteget és rövidesen ugyanezeket a tüneteket mutatta fel.

Nemi élete legújabban sajátságos irányt vett. Egész vonzalmát, minden pénzét és gondosságát egy férfire fordítja, aki homoszexuális lévén, sohasem kívánta a nemi érintkezést nővel.

Az, hogy férfiakat szeret, a nőt saját kijelentése szerint hihetetlenül csábítja, mert tudja, hogy le kell mondania a vele való nemi érintkezésről.

Ha eddig önkéntes lemondás után fennállott az a lehetőség, hogy szenvedélye tárgyát magáévá tegye, most az a fokozódás állott be, hogy a szeretett férfi választása eleve kizárja a rendes nemi érintkezés lehetőségét.

A paciensnő most csak a nemi perverziók légkörében él, nyilvános tánctermekbe jár, őrülten szereti a férfit, és reméli, hogy nemsokára új fajtáját találja ki a nemi ösztön kielégülésének. (Merzbach-Moll).

Ez a példa a legvilágosabb an mutatja, hogy a nemi túlérzékenység mindig perverz aktusokkal, rendszerint perverziókkal kapcsolatos, amelyek azonban a két nemnél különbözők. A hiperszexuális nő mindenekelőtt a homoszexualitáshoz hajlik, aztán mazochistikus színezetű aktusokhoz, de magához a mazochizmushoz és az önfertőzéshez is (az autoerotizmushoz nem). Férfinál ugyancsak az önfertőzés a leggyakoribb perverz aktus; a perverziók közül többé-kevésbbé gyakori az exhibicionizmus és a szadizmus, e mellett azonban — sokkal ritkábban — zoofilia és nekrofilia (állatokkal és hullákkal űzött fajtalanság) és más nemi parodoxia is előfordul. Igen ritka a homoszexualitás, de előfordulnak paederasztiás esetek, tehát egyes homoszexuális természetű nemi aktusok.

A férfi hiperszexualitására például a következő tipikus esetet idézhetjük:

8. Megfigyelés. P., házfelügyelő, 53 éves, házas, látszólag nem örökletesen terhelt. Epilepsziás sem volt, mértékletesen ivott, a senium praecox (idő előtti öregedés) jeleit nem mutatta. Felesége közlései szerint egész 28 éves korában kötött házassága folyamán hiperszexuálisan mohónak mutatkozott és a házastársi nemi élvezetekben fölöttébb potens, kielégíthetetlen volt. Koitus közben „állatiasan vad volt, egész testében reszketett, fújt“ úgy, hogy a kissé frigid nő iszonyodott tőle és a házastársi kötelesség teljesítését kínnak érezte.

Féltékenységével gyötörte a nőt, de már nem sokkal nősülése után elcsábította felesége húgát, egy ártatlan leányt, és gyermeket nemzett vele. Később az anyát és gyermekét be-

fogadta háztartásába. Most már két felesége volt, akik közül a sógornőt részesítette előnyben, de ezt a feleség eltűrte. Libidója az évek folyamán inkább nőtt, noha teljesítőképessége alább hagyott. Sokszor önfertőzéssel segített magán, még közvetlenül a közösülés után is. Olyan cinikus volt, hogy a nők jelenléte ebben nem zavarta. 1892 óta 16 éves gyámleányával fajtalankodott, rendesen arra kényszerítve, hogy az önfertőzésben segítsen neki. Egyszer revolverrel akarta kényszeríteni a leányt közösülésre. Ugyanezt házasságon kívül született leányával is megpróbálta, úgy hogy gyakran meg kellett védeni a két gyermeket előle. A klinikán P. nyugodtan, illedelmesen viselkedett, fokozott nemiségével mentegette magát. Szerinte nem cselekedett helyesen, de nem tudott magán másképp segíteni. Felesége frigiditása kényszerítette házasságtörésre. Intelligenciájában nem fedezhetők fel hiányok, de erkölcsi érzéke elsorvadt. 25 éves házassága alatt többször voltak epileptikus rohamai. Degenerációs jelenségek nem állapíthatók meg (Krafft-Ebing).

A férfi és nő nemi túlérzékenységének súlyos formáit külön szavakkal is szokás megjelölni: ott szatiriazisról, itt nimfomániáról beszélnek. Ajánlatos ezeket a fogalmakat csak ott alkalmazni, ahol rohamszerűen lép fel egy nyilvánvalóan beteges állapot, mint bizonyos iszákosoknál az ivás szenvedélye vagy mint az alkoholdelirium és az epileptikus kábulat, amely megbetegedésekkel a szatiriazis gyakrabban, a nimfománia ritkáb-
♦ ban társul. A krónikus nimfománia vagy krónikus szatiriazis
megjelölések tehát nem igen helyénvalók, mindkettőt fenn kellene tartanunk a nemi alapon fellépő akut zavarodottság állapotainak. E mellett szól az is, hogy a nimfománia nem ritkán menstruációs szakaszokkal esik egybe és időnként visszatér velük. A nimfománia és a szatiriazis egyaránt súlyos állapotok. Több esetet ismerünk, mikor a hatalmas ösztönfokozódás a delirium jellegét vette fel és halálos végű volt. Már Maresch (1871) beszámolt ilyen esetekről férfiaknál. Moreau egy fiatal leány esetét közli, aki félresikerült házassága után hirtelen nimfomániás lett és cinikus nótáival és beszédeivel, trágár gesztusaival és mozdulataival tűnt fel. Állandóan levetkőzött, erős férfiaknak kellett az ágyban visszatartaniuk, hevesen követelte a közösülést; álmatlanság, kiszáradt nyelv, meggyorsult érverés. Néhány nap múlva halálos összeomlás. Ugyanide tartozik Louyer—Villermay egy esete is; 30 éves szűz leány hirtelen nimfomániás

izgalomba került, állandó vágy nemi kielégülés után, trágár delirium, néhány nap múlva kimerülés következtében beálló halál.

Nem a nimfománia, hanem a tartós nemi túlérzékenység fejezetébe tartoznak a következő példák:

9. Megfigyelés. Egy fiatal leány a pubertással növekvő nemi vágyat érzett, amelyet önfertőzéssel elégített ki. Lassanként akármelyik férfi láttán heves nemi izgalomba esett, és mert nem állhatott jót magáért, minden ilyen esetben bezárkózott szobájába, míg a vihar le nem csillapult. Végül különböző férfiaknak adta oda magát, hogy kínzó ösztöneitől nyugta legyen, de sem a közösülés, sem az onánia nem hozott megkönnyebbülést, úgy hogv tébolydába került (Magnan).

10. Megfigyelés. V.-né fiatal kora óta férfibolond. A jó családból való, finom műveltségű, jóindulatú, igen erényes leány réme volt családjának. Valahányszor véletlenül együtt maradt férfiakkal, levetkőzött és minden átmenet nélkül azt kívánta, hogy közösüljenek vele. Házasság útján próbáltak segíteni rajta. De ennek sem lett meg a kívánt eredménye. Még nagyanya korában is fékezhetetlenül uralkodott rajta a vágy. Kolostorba vitték, ott mintaképe volt az erényességnek és a legkisebb hibát sem követte el. Alighogy újra hazavitték, elölről kezdődtek a botrányok. A család kiközösítette és szerény járadékot biztosított neki. Keze munkájával kereste meg, amire szüksége volt, hogy szeretőket tarthasson. Még 65 éves korában is kielégíthetetlen nemi szükséglete volt.

Végre tébolydába került. Ott is kifogástalanul viselkedett, de ha magára hagyták, és az alkalom kedvezett, még röviddel halála előtt is zabolátlanul jelentkezett a nemi ösztön. 73 éves korában szélhüdés ölte meg. Négyéves elmeorvosi megfigyelés az intézetben a szellemi abnormitás semmilyen más jeleit nem tudta kideríteni. (Trelat).

Az ösztönök tébolya ott is nagymértékben veszélyezteti áldozatait, ahol a vég nem olyan hirtelen és tragikus, mint a halállal záruló esetekben. Egyfelől az elkerülhetetlen promiszkuitás a venerikus fertőzés fokozott lehetőségével jár, másfelől elkerülhetetlenek a legkülönbözőbb szociális károsodások.

Világos, hogy a nemi ösztön ilyen beteges fokozódása az illetőknek gyakran lehetetlenné teszi, hogy a törvény és erkölcs keretein belül maradjanak. Jogilag itt a hiperszexuális nők vannak kedvezőbb helyzetben: bajba rendszerint csak akkor jutnak, ha a nemi életük a prostitúciót szabályozó törvényekkel és

rendeletekkel hozza őket összeütközésbe. Néha kiskorúak elcsábítása miatt is üldözik őket, de homoszexuális viszonyok miatt csak ritkán vonnak közülük valakit felelősségre.

Fontosabbak természetesen a nő szociális életét érintő túlkapások, hiszen ebben a vonatkozásban a nő élete jobban alá van vetve a megszokott erkölcsi szobványoknak, mint a férfié. Ennek megfelelően a nimfománikus nő útja többször vezet a tébolydába, a hiperszexuális férfié többször a börtönbe.

A férfi egész nemi beállítottságában rejlő okokból nála a hiperszexualitás szinte kényszerűen vezet a törvénnyel való összeütközéshez. Mert míg a nő, aki egy férfit közösülésre kényszerít, ezért úgyszólván soha sem kerül törvény elé, ugyanez a cselekedet a férfi részéről erőszakos nemi közösülésnek számít és mint ilyen büntetendő. A hiperszexuális férfi perverziói is rendszerint kriminális cselekedetekkel kapcsolatosak, ami nyomban kiderül, ha a már korábban látott összeállításra gondolunk. A törvény természetesen üldözi a nemi szervek mutogatását, az exhibicionizmust, nem ritkán a nyilvános önfertőzést is, a szadizmust, a zoofiliát és a nekrofiliát is. Ha a tulajdonképeni „nemi katasztrófák“ okai döntően csaknem mindig más perverziók is, létrejöttük hiperszexualitás nélkül nem képzelhető el.

Más vonatkozásban is igen érdekes különbség mutatkozik férfi és nő között. A hiperszexuális nők rendesen a magasabb, néha legmagasabb rétegekhez tartoznak, míg megfordítva a férfi szatiriazisa épen az alacsonyabb társadalmi fokokon található, ami természetesen ugyancsak latba esik az egyes cselekmények bűnügyi megítélése szempontjából. Bizonyos különbség van a két nem között továbbá annyiban, hogy a hiperszexuális férfi igen gyakran iszákos, míg a nimfoniás nő kevésbbé hódol az alkoholnak, nem ritkán azonban a különböző bódítószerek rabja. Különösen a kokainnak van itt végzetes szerepe.

Hadd álljon itt ezek után néhány példa a férfi nemi ösztönének beteges fokozódására. Valamennyiben megmutatkoznak az alkohol káros következményei és a kriminális tények, melyek elkövetéséhez a hiperszexualitás menthetetlenül kényszeríti a férfit.

11. megfigyelés. Időnkénti szatiriazis. A közbecsülésben álló nős gazda, D., 35 éves, egyre gyakrabban a nemi izgalom állapotait mutatja, amelyek egy év óta igazi szatiriazis-rohamokká fokozódtak, örökletes vagy más szervi ok nem volt kimutatható.

A kéjvágy tetőpontján 24 óra leforgása alatt tízszer-tizenötször közösült, anélkül, hogy vágya kielégült volna.

Lassanként a túlingerültség állapota fejlődött ki nála, ideges ingerlékenységgel, beteges dührohamokkal és az ivásnak olyan heves vágyával, hogy annak eredményeként az alkoholizmus tünetei mutatkoztak. Szatiriazis-rohamai olyan fokra emelkedtek, hogy öntudata elhomályosult és vakon a legszörnyűbb nemi kicsapongásokat követte el, amelyekbe feleségét és leányát is belevonta. Az ilyen esetekre utóbb nem emlékezett vissza. Maga bevallotta, hogy vannak pillanatok, amelyekben nincs ép esze birtokában és ha felesége nincs közelében, kénytelen akármelyik más nőszemélyen erőszakot venni. Egy igen heves lelki megrázkódtatás után ezek a nemi izgalmi állapotok egyszerre eltűntek (Lenz).

12. megfigyelés. R., 33 éves, szolga. Anyja idegbajos, apja hátgerincmegbetegedésben halt meg. Kezdettől fogva hatalmas, már 6 éves korában tudatos nemi ösztön. Ez idő óta önfertőzés, 15 éves kora óta jobb híjján paederasztia, időnként szodomisztikus felgerjedések. Később a házasságban abnormálisan sok közösülés. Néha az a perverz vágy, hogy a cunnilingust gyakorolja, hogy feleségének izgató szereket adjon, mert annak kéjvágya kisebb az övénél. A nő rövid házasság után meghalt, a paciens elszegényedett és hiányoztak az anyagi eszközei a közösüléshez. Újra önfertőző, egy kutya felhasználása az ejakuláció előidézésére. Időnként állandó merevedések és a szatiriázishoz közelálló állapotok. Ilyenkor kénytelen önfertőzni, nehogy erőszakot kövessen el valakin. A nemi ideggyöngeség fokozódása és hipochondriás hangulatok a túltengő kéjvágy csökkenésére vezetnek. Végül üldözési mániával idegyógyintézetbe kerül (Krafft-Ebing).

A nemi túlérzékenység még mindig nem kellőképpen ismert terület. Még mindig nem tulajdonítanak elég fontosságot az egy nép egyetemes beállítottsága, körülményei, vallásos és politikai eszményei, vérségi összetétele és más tényezők közötti összefüggéseknek a nemi ösztönélet gátlásainak értékelésénél. A nimfománia és a szatiriazis a legsúlyosabb ösztöneltévelyedésekhez tartozik, mind az egyes ember sorsa, mind a házasság, a család, a társadalom, egyszóval a szociális élet szempontjából. A nemi kataszrófák gyakorisága és következményeinek súlyossága az utolsó években láthatóan fokozódott és arra kényszerít, hogy komolyabban foglalkozzunk a nemi túlérzékenység nagy és fontos problémáival.

Hetedik fejezet

NEMIPARADOXIA

a) A NEMI ÖSZTÖN JELENTKEZÉSE A GYERMEKKORBAN

Minden idegorvos és minden gyermekorvos tudja, hogy ∧ nemi ösztön jelentkezése már kis gyermekeknél is előfordul. Meg kell azonban itt különböztetnünk azokat a gyakori eseteket, mikor a gyermekek fimózis, balanitisz, giliszta következtében viszketési ingert kapnak a nemi szervek táján vagy azokban és babrálni kezdik, közben kéjes érzéseik támadnak és így eljutnak az önfertőzéshez, mikor tehát a nemi érzés semminő sajátosságával nem állunk szemben — azoktól az esetektől, mikor a nemi sejtelmek és vágyak a gyermeknél ilyen külső ok nélkül, agybeli folyamatok következtében lépnek fel. Itt természetesen csak az utóbbi esetekről lesz szó.

Freud és tanítványai tudvalevőleg behatóan foglalkoztak a gyermeki szexualitás kérdésével. A lélekelemzés álláspontja szerint a nemiség nem egyszerre lép fel mint kész egész, például a pubertás korában, hanem veleszületik az emberrel és ezért már az élet korai szakaszaiban, sőt a csecsemőkorban is megfigyelhető. Ez a nézet az egész pszichoanalízisnek egyik alapja, hiszen az analitikusok igen sok idegbetegséget arra a kielégítetlen \ágyra vezetnek vissza, hogy az ember újra elérje azt a nemi kielégülést, amelyet csecsemőkorában érzett.

Vannak továbbá esetek, amelyekben a nyolcadik és tizennegyedik életév között már világosan kéjvágy mutatkozik és a különböző nemi aktusokat részben megkísérlik, részben végre is hajtják. Vannak egészen egészséges gyermekek, akiknél már 8—9 éves korukban igazi nemi életről lehet beszélni. Ez a megállapítás magában nem elég ahhoz, hogy nemi paradoxiát tételezzünk fel. A tényállást azonban az teszi még bonyolultabbá, hogy a gyermek, Freud szavával élve, polymorph-perverz, vagyis a perverziók legkülönbözőbb alakjait mutatja. Találunk nála szadizmust és mazochizmust, exhibicionizmust és voyeurséget, homoszexualitást és igen gyakran önfertőzést és kölcsönös onániát, mindezt nem ritkán egyértelműen kéjes hangsúllyal. Az egykori nézet a gyermek tisztaságáról és ártatlanságáról ma már valóban nem tartható fenn; de azért nem szabad elfelejtenünk, hogy a legtöbb ilyen cselekvés naivan — tehát mégis „ártatlanul“

— megy végbe. Ezért perverzió helyett mi inkább nemi differenciálatlanságról beszélünk.

A perverziók és perverzitások egész csoportja közül rendkívüli gyakorisága és elterjedése miatt egyetlen aktusnak van különleges fontossága, a maszturbációnak azaz önfertőzésnek. Ezzel később az autoszexualitás, a fetisizmus tárgyalásánál és több más helyen foglalkozni fogunk még, de itt is rá kell térnünk. Mert nyomatékosan figyelmeztetnünk kell arra, hogy a maszturbáció önmagában nem fogható fel a nemi paradoxia tüneténck, még kevésbbé perverziónak. Az utolsó évtizedekben a maszturbáció felfogásában alapvető változás állott be. Régebben mindenképpen bűnnek, igen sokszor betegségnek és nem ritkán különböző későbbi bajok és defektusok gyökerének fogták fel, így a neuraszthénia, az impotencia, sőt szervi megbetegedések, hátgerincsorvadás és sok elmebetegség okának. Világos, hogy ezek a nézetek a szakértő kritika előtt nem állhatták meg. Az így adódó visszahatás azonban talán mégis túllőtt a célon. Mert amilyen előnyös, hogy az ifjú maszturbánshoz nem tapad már egy szörnyű bűn, egy végzetes következményeket előidéző elvetemültség átka, azért a fiatal szervezet szempontjából sokszor nem közömbös, ha az önfertőzés gyakorisága — mint az a bűntudat megszűntével sokszor előfordul — az egész szervezet elgyengülését vonja maga után. Ez feltétlenül elkerülendő.

Térjünk ezután vissza e nemi paradoxiára. Hogy ezt megállapíthassuk, a mondottak értelmében más tünetekre van szükségünk. Ilyenek a hiperszexualitás, az erős erotika (kontrektációs ösztön), a nemi kötöttség más- vagy hasonnemű egyénekhez, végül az agyműködéssel vagy a belső szekrécióval összefüggő beteges jelenségek fellépése.

Moll gazdag anyagából álljanak itt a következő példák:

13. Megfigyelés. A hatéves X., anyja közlése szerint örökletesen nem terhelt, egész lényében ideges leány benyomását kelti. Szája szöglete, szemhéja, nyaka időnként rángatózik. A gyermek feltűnően koraérett. Előéletében nincs felhasználható adat; anyja szerint nem tételezhető fel, hogy más csábította volna el. Anyja több mint két évvel ezelőtt észrevette, hogy a gyermek szeretett úgy állani a bútorok mellé, hogy nemi részei keskenyebb lécekhez vagy peremekhez szorultak, pl. széktámlákhoz, még gyakrabban egy kis aktaszekrényhez. A gyermek ezt kezdetben egész nyíltan tette. Mióta anyja ezt többízben eltiltotta neki és apja ismételten megverte, titokban teszi, de

anyja már többször megfigyelte. X. az ágyban is nemi szerveit babrálja. Nyilvánvaló orgazmus következik be; görcsös vonaglás az egész testben, csillogó szem, másfajta lélekzés, megváltozott ritmus teszi a nemi szervek mesterséges izgatása közben bizonyossá, hogy itt nem tikkről van szó, hanem a gyermek valóban elér a kéj tetőpontjára. A folyamat egyebekben a genitális jelenségekre korlátozódik. Különös kedveskedés a másokkal való érintkezésben pontos megfigyelés ellenére sem volt észlelhető. (Moll után.)

14. Megfigyelés. Y. 8 éves leánygyermek más másfél éves korában combjait néhányszor úgy tette egymásra és úgy dörzsölte össze, hogy már akkor onánisztikus ingerekre kellett gondolni. Aztán évekig nem figyeltek meg semmit, majd feltűnt, hogy a gyermek éjszaka az ágyban önfertőzik és járás közben feltűnően befelé fordítja a lábát, úgy hogy ezúttal is hasonló ingerekre gondoltak. Kétszer megfigyelték továbbá, hogy Y. egy pádon ülve lábait olyan módon dörzsölte egymáshoz, hogy ismét önfertőzésre kellett gyanakodni. Mikor kérdőre vonták, elmondta, hogy kellemes érzései vannak odalenn, azért teszi. Aztán még néhányszor beszéltek vele erről, miközben zavarában elvörösödött. A legfontosabb azonban az, hogy több hónap óta éjjel is, nappal is foltokat vettek észre az ingén, amelyek kétségtelenül onánisztikus eredetűek. A gyermek ezt nem is tagadja.

Helyi gyulladás nem jött számba.

Egyebekben megfigyelték, hogy még ha éjszakára megkötözték is a gyermeket, gyakran voltak észlelhetők rajta foltok, annak jeléül, hogy az aktust a lábak összedörzsölésével, vagy más hasonló módon végrehajtotta.

Megfigyelték ezenkívül, hogy a gyermek feltűnően gyöngéd; nevelőnőjével szemben olyan tolakodó, hogy néha, ha a kisasszony öltözködik, odarohan hozzá és hátát csókolja és nyalja egészen az ülepig. 9 éves bátyjával is ilyen nemi illetlenségeket követ el és aggasztóan gyöngéd hozzá. Megállapítást nyert ezenfelül, hogy már kétszer próbált férfiakat figyelmessé tűnni magára integetéssel. (Moll után.)

15. Megfigyelés. A most 8 és fél éves X., nevű fiúcskánál második életéve óta onánisztikus ingereket vettek észre. Már akkor merevedései voltak. Az önfertőzés ezután fokozódott, úgy hogy a gyermeket 4 éves korában lehetőleg elkülönítették testvéreitől, hogy ne rontsa el őket. De ez sem használt, és már 5

éves korában támadólag kezdett fellépni mintegy egy évvel idősebb nővérével szemben. Főként akkor igyekezett vele összejönni. mikor a gyermekek elválasztását célzó felügyelet hiányzott.

A szülők már évek óta tudtak a kisfiú önfertőzéséről, de nővéréhez való kapcsolatait csak később fedezték fel. Ekkor kiderült, hogy X. éveken át nemi illetlenségeket hajtott végre vele és különösen sokszor játszott a leány nemi szerveivel, úgy hogy a manuális ingerek következtében bőrlehorzsolások és helyi gyulladások keletkeztek.

A kis X. továbbá ismételtem, próbált más leánykákhoz is hasonló módon közeledni, de csak átmenetileg vagy egyáltalában nem ért el náluk sikert. (Moll után.)

Albert Moll különösen behatóan foglalkozott a gyermek nemi életével. A ő példáját követve, osztjuk mi is a gyermekkort két szakaszra, az első és a második hét esztendőre. De itt mindjárt meg kell jegyeznünk, hogy ez a beosztás csak Európára érvényes, mert trópusi éghajlat alatt és a színes fajoknál ezek a számok jelentékenyen lejebb tolódnak és a pubertás is mindkét nemnél lényegesen előbb áll be.

Nem akarunk a pszichoanalízis nézeteit illetőleg állást foglalni. de bizonyos, hogy ahol az első hét évben nemi gerjedelmek vagy aktusok nyilvánulnak meg, ott mindig okunk van beteges alkatra gyanakodni. Az endokrinológia arra tanít, hogy az ilyen korai szexualitás alapja aránylag igen sok esetben a vérmirigyek valamilyen beteges folyamata, különösen ha egyidejűleg különböző másodlagos nemi tulajdonságok állapíthatók meg (szőrnövés, hangváltozás, a nemi szervek túlfejlődése). Nagyon lehetséges, hogy az összállapotot ott is, ahol az agyi folyamatok teljesen előtérben állanak, ugyancsak a belső szekréció határozza meg.

összefoglalóan elmondhatjuk, hogy a gyermekkorban túlságos hevességgel vagy beteges módon fellépő nemi ösztön paradoxiája aránylag ritka, rendesen degenerációs okai vannak és az endokrin mirigyrendszer zavaraival függ össze.

b) AZ AGGKORBAN ÚJJÁÉLEDŐ NEMI ÖSZTÖN.

Gyakorlatilag jóval nagyobb jelentőségük van azoknak az eseteknek, mikor a nemi ösztön az aggkorban újból feléled. Mert a kéj vágy az öregkorig normális erővel állhat fenn tovább, noha

rendesen gyöngül, ebben azonban még nem szabad beteges jelenséget látnunk.

A betegesség határán vannak azok az esetek, mikor magas korban különösen heves szerelmi érzések jelentkeznek. Híres példa erre a 74 éves Goethe vonzalma Ulrike von Levetzovhoz. „Naplemente előtt“ című drámájában Gerhardt Hauptmann is azt a konfliktust dolgozza fel, amely az ilyen eseményhez sajnálatos módon a legtöbb esetben kapcsolódik. A férfi ilyen késői szerelme egyáltalában nem ritkaság, és manapság, mikor nemi téren a különféle gátlások lényegesen csökkentek, hasonló jelenségek idősebb nőknél is eléggé gyakran megfigyelhetők. Tragikus ilyen természetű eset történt néhány évvel ezelőtt egy német hercegnővel. A lelki egyensúly ilyen hirtelen kibillenése, az egész egyéniség ilyen gyakran rohamos megváltozása semmiképpen sem veendő könnyen, egyfelől az illető személyekre gyakorolt egészségi és szociális következményei miatt, másfelől, mert az ilyesmi küszöbön álló elmezavar előjele is lehet.

Mint mondottam, gyakran nehezen dönthető el, hogy a nemi és erotikus kapcsolat ereje, valamint az ebből adódó, gyakran minden további nélkül tűrt szociális nehézségek, károk és veszélyek még a normális határain belül vannak-e. Ezt a kérdést nem dönthetjük el, ha az illető ember egyéniségével nem foglalkozunk behatóan és nem figyeljük meg pontosan.

Mindenesetre beteges feltételekre kell gondolnunk, ha már aggkori gyöngeség áll fenn, ha az illető nemi élete már régebben megszűnt, ha egy nemileg korábban talán nem is nagyigényű embernél hirtelen hatalmas erővel fellángol az ösztön, mindenekelőtt pedig, ha meggondolás és szégyenkezés nélkül törekszik a nemi kielégülésre, perverziók és perverz aktusok alakjában. A tudomány ismeri azt a tényt, hogy az ilyen ösztön alapja az agy valamilyen beteges elváltozása, elsősorban az aggkori elmegyengeség (dementia senilis) valamely jelensége, amely már az elmegyengeség felismerhető tünetei előtt jelentkezett. Az ilyen esetekben mindig feltalálható jellemrosszabbodás és az erkölcsi érzék meggyöngülése úgyszólván ennek a bántalomnak előfutárja tehát. Az ilyen egyének kéjvágya először sikamlós beszédekben és gesztusokban nyilatkozik meg, mikor is a lelki degeneráció áldozataiul legközelebbi támadási tárgyként gyermekek kínálkoznak. Ennek oka nyilván az, hogy ezekhez hozzáférkőzni könnyebb, a mellett alighanem a hiányzó nemi teljesítőképesség érzése is szerepet játszik.

Világos, hogy ezzel a perverzió, illetve perverz aktusok egész csoportjának feltételei adva vannak. Tekintetbe jön a nemi szervek mutogatása (exhibicionizmus), a szadizmus (flagelláció), a gyermek nemi szerveinek tapogatása, kölcsönös önfertőzés, a nemi szervek megcsókolása, szóerotika (trágár beszéd). Gyakran a lehetetlenné vált nemi aktus pótlékáról van szó, amelyet az erkölcsi gátlások hiánya megkönnyít. Mert az erkölcsi érzék sokszor már akkor is túlságosan mélyre süllyedt ahhoz, hogy az illető az aktus erkölcsi jelentőségét felmérje és ösztönének ellenálljon, mikor az értelem maga még intakt és eléggé ép ahhoz, hogy a nyilvánosságot és a felfedeztetést elkerülje.

A továbbiakban, főként, ha az aggkori elmegyöngeség már valóban beállott, a cselekedetek egyre szemérmetlenebbekké válnak. A nemi objektum ilyenkor felnőtt is lehet és mivel a közösülés most már teljességgel lehetetlen, minden fajtájú perverzió az eredmény. Különösen az állatokkal való fajtalankodás (szodomia) gyakori, néha súlyos szadisztikus aktusokkal egybekötve, amennyiben a felhasznált állatot közben megölik.

Ez a betegség mániás epizódokat vagy ilyenek nélkül is erotikus deliriumot és igazi szatiriazist idézhet elő, mint a következő eset mutatja:

16. Megfigyelés. I. R., mindig érzéki és nemi élvezetekre hajlamos ember, aki azonban soha sem vétett az illem ellen, 76-ik évétől kezdve az értelem folytatólagos csökkenését és az erkölcsi érzék növekvő perverzióit mutatta. Az azelőtt fösvény és a látszatra sokat adó férfi állandóan bordélyházakba járt és minden útjába kerülő nőt megkörnyékezett, úgy hogy végre is közszemérem elleni vétségei következtében elmegyógyintézetbe kellett vitetni. Ott nemi izgalma igazi szatiriazissá fokozódott, amely haláláig tartott. Akárki jelenlétében önfertőzött, környezetét a leghihetetlenebb módon zaklatta, még deliriuma is fajtalan képekkel volt tele. (Legrand du Saulié.)

Ezekben az esetekben nem ritkák a homoszexuális aktusok sem. Ennek oka ismét a nemi teljesítőképesség gyöngesége vagy hiánya, de sokszor az is, hogy az éltesebb korú férfiaknak aránylag könnyen van alkalmuk nekik alárendelt fiatalabb emberekkel való homoszexuális visszaélésekre. Krafft-Ebing közöl egy ilyen példát.

17. Megfigyelés. X. úr, 80 éves, előkelő társadalmi állású ember, terhelt családból, nemileg mindig igényes és cinikus, hirtelen haragú, saját bevallása szerint már fiatal korában inkább

önfertőzött, mint közösült, homoszexuális jelenségeket azonban nem mutatott fel, szeretői voltak, egyikükkel gyermeket is nemzett. 48 éves korában szerelmi házasságot kötött, amelyből 6 gyermek született; házassága alatt feleségének sohasem adott panaszra okot.

Évek óta a paciens sajátságos, hirtelenharagú jelleme egyre jobban kifejlődött. Rendkívül bizalmatlan lett és a legcsekélyebb ellenmondásra indulatba jön, sőt dührohamokat kap, amelyekben még feleségét is tettleg fenyegeti.

Egy év óta a kezdődő aggkori elmegyöngeség világos jelei tapasztalhatók nála. Feledékeny lett, hiányosan tájékozódik a múlt és jelen dolgaiban. 14 hónap óta ténylegesen szerelmes néhány férficselédbe, főként egy kertészlegénybe. Más alárendeltjeivel szemben nyers és tartózkodó, de ezt szeretete jeleivel és ajándékokkal halmozza el és családjának és hozzátartozóinak megparancsolta, hogy a legnagyobb tisztelettel viseltessenek iránta. A találka óráit valóságos önkívületben várja. Elküldi családját, hogy zavartalanul együtt lehessen a fiúval, órákhosszat bezárkózik vele és mire újra kinyitják az ajtót, egészen kimerültén fekszik a díványon. A mellett időnként más szolgákkal is érintkezik. Magához vonja őket, csókolja, kölcsönös önfertőzésre biztatja. A család tehetetlen; minden ellenkezés dührohamokat vált ki. A paciensből teljesen hiányzik perverz cselekedeteinek belátása, úgy hogy a gyámság alá helyezés és internálás az egyetlen kivezető út.

A női nem nyilván semminő nemi izgalmat nem idéz elő nála. (Krafft-Ebing.)

Nőknél a nemi ösztön hirtelen újjáéledése vagy abnormis fokozódása régebben tulajdonképpen csali azokban az esetekben vált ismeretessé, mikor más irányú lelki betegségek miatt kezelték vagy internálták őket. Ez korunkban megváltozott, nyilván az erkölcsi gátlások ismert erős csökkenése következtében. Bizonyos luxushelyeken ma már mindennapi jelenség az öreg nő, aki fiatal, rendszerint idegen nemzetiségű férfiakat tart magának. Igazán betegesnek az ilyen eljárást csak akkor tekinthetjük, ha súlyos szociális károsodásra, a hatóságokkal való összeütközésre vezet, vagy ha egyidejűleg nyilvánvaló hiperszexualitás áll fenn.

A szokatlan korban jelenkező nemi ösztön (paradoxia) e fajtájának egész területén még sok a kutatnivaló, és nagyon is lehetséges, hogy idővel ki fog derülni: az egész ösztöneltévelyedés

okai nem annyira agybeli változások, mint belső szekréciós folyamatok. Steinach újabb keletű munkái a megfiatalításról mindenesetre e mellett szólnak, úgyszintén az agyalapi mirigy (hipofízis) kutatásával elért utolsó eredmények.

c) EROTIKUS GYERMEKSZERELEM.
(PAEDOPHILIA EROTICA)

Talán meglepő, hogy a paedophiliát itt tárgyaljuk és a nemi paradoxiák közé soroljuk, holott Krafft-Ebing annakidején a 14 éven aluli egyénekkel űzött fajtalanság fejezetében beszélt róla, ahol a legsúlyosabb ösztön eltévelyedéseket mutatja be, amelyek a pervertáltakat összeütközésbe hozzák a törvénnyel és hatóságokkal. De már Krafft-Ebing is külön tárgyalta a paedophileket és azokat a szörnyetegeket, akik a liliomtiprás bűnét követik el.

A paedophilia sem határolható el olyan élesen, mint az idevágó irodalom rendesen teszi. Gondoljunk csak arra, hogy ilyen aktusokat nem ritkán azok is elkövetnek, akiknek nemi élete egyébként normális, vagy csak csekély elhajlást mutat fel a hypersexualitás irányában. Sok phaedophil hajlam, meglehetős erőssége mellett sem feltétlenül nyilatkozik meg cselekedetekben. Világos, hogy vannak e mellett súlyos és még súlyosabb formái, amelyek természetesen betegeseknek, tehát valódi ösztöneltévelyedéseknek tekintendők. Egészében azonban azt hisszük, hogy jogosan járunk el, ha a gyermek iránti szerelmet (phaedophiliát) és az aggok iránti szerelmet (gerontophiliát) csak a korán felébredt és az aggkorban újjáéledt nemi ösztönhöz való hasonlóságuk miatt soroljuk a nemi paradoxiák közé.

A paedophilia megítélésénél fontos mozzanat, hogy az ily módon pervertált embernek nemi ösztöne kielégítésére feltétlenül gyermekekkel való nemi érintkezésre van szüksége és felnőtt egyének nemi csábjaival szemben érzéketlen, mint azt már Krafft-Ebing kiemelte.

Mint egyéb ösztöneltévelyedéseknek, a paedophiliának sem tételezhetjük fel egyetlen keletkezési okát, hanem többre kell gondolnunk. Itt is fontos szerepet játszik a férfi nemi tehetetlensége vagy attól való félelme, amely érthető módon arra bírja, hogy he a nőnél keressen nemi kielégülést, hanem azzal kerülje meg a normális nemi aktust, hogy gyermekeket választ nemi objektumul, akiknél ez elesik. Hasonló hatása lehet néha külső

mozzanatoknak, így kirívó szépséghibáknak és testi fogyatékos Ságoknak; ugyancsak számbajön a társadalmi helyzet is. Ismeretes, hogy olyan egyének, akiknek sok dolguk van gyermekekkel, tanítók és tanítónők, könnyen phaedophilek lesznek. Meggondolandó azonban természetesen, hogy ez a perverzió titkon nem volt-e már meg és nem járult-e szintén hozzá a foglalkozás választásához.

A phaedophilia lényegéhez tartozik, hogy más perverziókkal kapcsolatosan fordul elő, mert hiszen megvalósításához perverz aktusokra van szükség. Ilyen ösztöneltévelyedések elsősorban a szadizmus, már csak azért is, mert a nemi objektum, így tehát a gyermek eléréséhez gyakran többé-kevésbbé erőszakos eljárás szükséges és mert a verés gyermekeken rendszerint könnyebben gyakorolható. Igen gyakori továbbá ebben az összefüggésben a nemiszervek mutogatása. Ugyancsak számbajön még a részleges és teljes fetisizmus. A homoszexualitás is nagyon elterjedt. Éppen a paedophilia nyilván nem tesz különbséget a nemek között, úgy hogy gyakran egyáltalában nem könnyű eldönteni, hogy a paedophilia vagy a homoszexualitás tekintendő-e az eredeti ösztöneltévelyedésnek.

A paedophilia gyakorisága és elterjedése nehezen eldönthető kérdés, főként mert ez az egész ösztöneltévelyedés nehezen határolható körül. Ha csak azokat az eseteket soroljuk ide, amelyekben egyedül a gyermekekkel való nemi érintkezés idézi elő a kielégülést és amelyekben az egész nemi élet ebbe az egy irányba mutat, csak aránylag ritkán fogunk találkozni ezzel az állapottal. Ha kissé tágítjuk a kört és a fogalmat azokra az esetekre is kiterjesztjük, mikor valamely más ösztöneltévelyedés (fetisizmus, szadizmus, homoszexualitás) a gyermekekben is alkalmas nemi tárgyakat lát, a szám már jelentősen nagyobb. Ugyanez a helyzet ott, ahol a gyermekekkel való nemi érintkezést külső körülmények különösen elősegítik, tehát tanítóknál és tanítónőknél, nevelőknél, nevelőnőknél, pesztonkáknál és általában háztartási alkalmazottaknál. Végül pedig az alsóbb néposztályoknál meglepően gyakori, hogy itt-ott gyermekeket is felhasználnak a nemi ösztön kielégítésére — amit azonban már természetesen nem nevezhetünk paedophiliának.

Ez az ösztöneltévelyedés igen sokféleképpen és különböző módokon érvényesül cselekedetekben. Rendszerint a gyermekek és pedig azok lábának és mellének megtapogatásával kezdődik, de gyakran a nemi szervekre is kiterjed. A további rendesen

a perverz ember nemi teljesítőképességétől függ. Ha a merevedés még lehetséges, ezt a paedophil gyakran azzal idézi elő, hogy a gyermeket magához szorítja, úgy hogy nemi szervei közeli érintkezésbe kerülnek a gyermek testével. Ugyancsak nem ritkák azok a kísérletek, hogy a gyermeket önfertőző manipulációkra bírják, míg az ilyen perverzek másik része tapogatás közben maga elégül ki önfertőzés útján. Paedophil nők sokszor nemi részeik megcsókolására csábítják az ily módon felhasznált fiúkat, ritkábban leányokat, és semmiképpen sem kivételes eset, hogy már 8—10 éves kisfiúkat rávesznek a normális nemi aktus végrehajtására. Sok idegbeteg ember ifjúkori tapasztalata bizonyítja ezt végzetes következményeivel együtt.

Noha a paedophilia a liliomtiprással vagy a kiskorú személyeken elkövetett durva fajtalansággal nem hasonlítható egészen össze, kétségtelenül a szociális szempontból mindenképpen elvetendő ösztöneltévelyedések közé tartozik. Akármennyire elismerjük is minden egyén jogát a saját testére, mégis el kell ítélnünk azt az eljárási módot és azt a beállítottságot, amely alkalmas arra, hogy védtelen egyéneket — gyermekeket — a legsúlyosabban károsítson. Nagyon sajnálatos, hogy éppen nagyműveltségű emberek érett korukban gyakran képtelenek paedophil hajlamaik megfékezésére. Természetesen nem szabad minden esetben hinnünk az illető gyermekeknek; a paedophil perverzió gyakrabban tételezhető fel, mint a gyermekeket tulajdonképpen veszélyeztető paedophil perverzitások.

Egyebekben a paedophilia az aránylag kevéssé bonyolult ösztöneltévelyedések közül való, úgy hogy elég lesz néhány esetet röviden felsorolnunk.

18. Megfigyelés, örökletesen terhelt férfi; a későn (24 éves korban) fellépő pubertás óta érzéki vonzódás 5—10 éves kisleányokhoz. Már az ilyennek látása is magömlést idézhet elő, míg megérintésük valóságos nemi gerjedelmet okoz, amelynek időtartamára csak hozzávetőlegesen emlékszik vissza. A pacienst a házasságban való közösülés meglehetősen kielégítette és házassága alatt fékezni tudta kisleányok iránti szenvedélyét, míg aztán neuraszténiája kifejlődésével összeütközésbe került a büntető törvénykönyvvel. (Krafft-Ebing).

19. Megfigyelés. 29 éves örökletesen terhelt, kényszerképzetekben szenvedő hölgy. 8 év óta heves vágya van az egyik unokaöccsével való nemi egyesülésre. Ez a vágy előbb az idősebbik unokaöccsre irányult, mikor az 5 éves volt, aztán átsiklott a felserdülő fiatalabbikra.

Az illető gyermek látása elég volt ahhoz, hogy bekövetkezzék nála az orgazmus. Mégis sikerült neki ellenállnia a számára egészen megmagyarázhatatlan vágynak. Felnőtt férfiak iránt nem érzett vonzalmat. (Magnan).

20. Megfigyelés. 32 éves asszony, két gyermekes anya, férjétől annak brutalitása miatt elvált.

A megfigyelés időpontjában hónapok óta elhanyagolta gyermekeit, naponként meglátogatott egy ismerős családot, mindig olyankor, mikor a fiú az iskolából jött. Dédelgette, csókolgatta és néha azt mondta, hogy szerelmes a kisfiúba és hozzá akar menni feleségül. Egy nap azt állította, hogy a fiú beteg és boldogtalan, majd ő közösül vele és ezzel kigyógyítja. Valósággal ostrom alá fogta a házat és végül is erőszakot akart alkalmazni, mire internálták. (Magnan).

d) AZ AGGOK IRÁNTI SZERELEM
(GERONTOPHILIA)

A gerontophilia, az aggok iránti szerelem, aránylag még kevéssé ismert terület, amelyről csak szórványos megfigyelések állanak rendelkezésünkre. Egészen különösen óvakodnunk kell itt attól, hogy a betegség határát nagyon kitágítsuk, mert éppen korunkban egyáltalában nem ritkaság, hogy nők 30 évvel idősebb férfiakat szeretnek, amiből még egyáltalán nem lehet ilyen ösztöneltévelyedésre következtetni. Sőt azt mondhatnók, hogy a nemi partnernek ez a téves kiválasztása részben a modern nagyvárosi élet túlcivilizáltságából és azáltal előidézett ösztönbizonytalanságból is eredhet Az 50 éves férfi, különösen ha külseje és'híre különleges szerelmi tapasztaltságra enged következtetni, kívánatos célja lett a fiatalabb, sőt az egészen fiatal leányoknak.

Eléggé gyakori továbbá, hogy csökkent nemi érzékenységű és lappangó homoszexualitású nők a párválasztásnál olyan férfiakat részesítenek előnyben, akiktől valamennyire intenzív, gyakori normális nemi érintkezés nem várható, mert erre nem kívánkoznak, hanem úgyszólván csak beletörődnek, mint a házasság velejárójába. Idetartoznak azok a ritkább esetek is, mikor a gyermekkortól kezdve erős kötöttség áll fenn az apa irányában. Ehhez képest az egyik és a másik esetben idősebb, sőt idős férfiak részesülnek előnyben.

Sokkal ritkább természetesen ennek megfordítottja. Úgy látszik, mintha régebben, a 18-ik század vége felé, a fiatalabb férfiak gyakrabban ostromoltak volna idősebb nőket Igaz, hogy alighanem szociális okokra vezethető vissza, így az érettebb nők nagyobb szabadságára és hasonlókra.

Semmiesetre sem szabad azonban az első csoportra például Marianne von Willemer viszonyát Goethéhez, a másodikra Ninon de Lenclos még matróna korában elért sikereit felhoznunk, mert kivételes emberek és sorsok semmit sem bizonyítanak.

Nem betegesek továbbá a nemi tekintetben gyakran bámulatosan intenzív kapcsolatok két olyan ember között sem akik együtt öregedtek meg, rendszerint házasságban. Ugyanez a helyzet, ahol öreg emberek állandóan ugyanabban a környezetben és aránylag szoros közelségben egymáshoz élnek, mint szeretetházban és hasonló intézetekben. Ismeretes, hogy itt erotikus és nemi kötöttségek gyakran előfordulnak és mind pozitív, mind negatív tekintetben (féltékenység) gyakran feltűnően erősek.

Elesnek továbbá azok az esetek is, amelyekben nyilvánvalóan hiperszexuális emberek még akkor is nagy nemi vonzóerőt gyakorolnak, mikor nemi partnerként már alig jönnek számba, mert idősek és koruk folytán esztétikai értékük mélyen lecsökkent.

Az igazi gerontophilia esetei nyilván mindig szoros kapcsolatban vannak a fetisizmussal és azt mondhatjuk, hogy épnen ennek a fétisnek a választását az arra predesztinált személyeknél a korai és későbbi gyermekkori élmények magyarázzák. Akármilyen tartózkodással viseltetünk a pszichoanalízis nézeteivel szemben, éppen gerontophil férfiaknál nem zárkózhatunk el annak belátása elől, hogy az áhított matrónában anyjukat szeretik. Emellett természetesen olyan esetek is vannak, melyeket könnyebben megmagyarázhatunk például azzal, hogy az első nemi élvezetet egy sokkal idősebb nővel való érintkezés szerezte meg nekik, akinek akkor még, a későbbi gerontophil férfi pubertásának kezdetén nem kellett éppen matrónának lennie, de három vagy több évtizeddel idősebb volt. Az élmény rögzítődése azután gerontophiliához vezet.

Ennek az öszetöneltévelyedésnek jellemző példáját találjuk Wagnernél; erősen megrövidítve itt közöljük:

21. megfigyelés. K. R., 29 éves, többrendbeli erőszakos közösülés miatt tartóztatták le, valamint egy 64 éves nő meggyilkolása miatt, akit előzetes dulakodás után megfojtva találtak.

Az első esetben K. könnyű alkoholmámorban és meglehetős

nemi izgalomban előbb két nőre támadt rá, akik azonban erélyesen visszautasították, aztán bement a szegényházba és a folyosón leült egy 64 éves nő mellé. Közösülésre szólította fel, és mikor ellenkezett és el akart menni, a földre szorította, ráfeküdt, felemelte a szoknyáját és használni akarta. Csak akkor tett le szándékáról, mikor egy másik nő jött a megtámadott segítségére.

Egy másik esetben szóbaereszkedett egy 76 éves asszonnyal és rá akarta bírni, hogy díjazás fejében közösüljön vele, mikor az asszony ellenkezett, földrelökte, ráfeküdt stb. A nő ellenállt, erre ütni kezdte és ezzel csak akkor hagyott fel, mikor egy férfi segítségére jött.

Egy harmadik esetben nyilván azt kísérelte meg, hogy egy 64 éves nővel közösüljön. Mikor ellenkezett, fojtogatni kezdte és csak a segítségére sietők felszólítására eresztette el. A gyilkosság esetében ugyancsak egy 64 éves nővel való együttléte okozta a nemi izgalmat, és mikor a nő vonakodott, földredobta és végül megfojtotta.

Az elmeorvosi vizsgálat során K. elismerte, hogy ismételten kívánta és el is érte a nemi közösülést idős nőkkel. Közölte továbbá azt a fontos és sokat magmagyarázó tényt, hogy az első közösülést 17 éves korában hajtotta végre egy idős nő csábítása következtében (Wagner).

Az erőszakoskodások és végül a gyilkosság, mely az egész képet oly sötétté teszi, nyilván másodlagos jelentőségűek; eredetük az — itt kétségtelenül gerontophil színezetű — normálisnál erősebb nemi ösztön, mely egyenesen a nemi aktus felé tör és nem időzik soká a hódításnál és egyáltalában az előzetes gyönyörnél.

Nyolcadik fejezet

ZOOPHILIA
(ÁLLATOKKAL VALÓ FAJTALANKODÁS)

Az ember és állat közötti nemi kapcsolatokat zoophiliának nevezzük. Régebben erre az ösztöneltévelyedésre a szodomia megjelölést használták, amely kifejezést azonban a teológusok és még előbb a jogászok a paederestiára alkalmazták, a tulajdonképeni szodomia bűnére. Krafft-Ebing további alcsoportjait különböztette meg a zoophiliának, a bestialitást, a zooerastiát és a

zoophilia eroticát Bestialitáson az állattal való közösülést magát értette, tehát a perverz aktust, míg zoophiliának azokat az eseteket nevezte, amelyekben az állat nemileg ingerlőén hat az emberre. Zooerastiát pedig ott tételezett fel, ahol a bestialitás a nemi ténykedés előnyben részesített vagy egyetlen módja. Mi azonban azt hisszük, hogy lemondhatunk erről a beosztásról.

Míg a mai emberiség a zoophiliában különösen érthetetlen eltévelyedést lát, az emberi kultúra előbbi korszakaiban aligha volt ritka eset. Emellett szólnak például a régi Egyiptom, India és az antik ókor mondái, valamint gyaníthatólag az is, hogy a zoophilia Kínában még ma is aránylag eléggé elterjedt. Feltehető, hogy az emberek akkor nemileg körülbelül olyan differenciálatlanok voltak, mint azt a gyermekeknél még ma is gyakran látjuk. Hiszen Freud „polymorph“ perverz gyermeke is más szemszögből nézve csak nemileg differenciálatlan.

így érthetjük meg legkönnyebben a zoophilia sok esetét is. Primitív emberek, akiknek foglalkozásuknál fogva sok dolguk van állatokkal, de csak ritkán találkoznak másnemű emberekkel és primitívitásukból folyólag nemileg differenciálatlanok, gyakrabban használják az állatokat nemi aktusok elvégzésére, mint általában hisszük. Ezt a perverzitást nem is kell másképen felfognunk, mint a fogolytáborokban, vagy fegyházakban előforduló homoszexuális aktusokat. Itt említhetjük meg azt az anekdotát, hogy Nagy Frigyes, mikor egyszer azt jelentették neki, hogy egy huszárja egy kancával fajtalankodott, állítólag csak ezt a megjegyzést írta az aktára: „Ez az ember disznó és áthelyezendő a gyalogsághoz.“ A H. Grosz'Archiv 34. kötetében egy idősebb özvegy parasztról olvasunk, aki disznóval fajtalankodott és azzal mentegetőzött, hogy „a disznó mindig utána járt és olyan meghatóan nézett rá, hogy meg kellett neki tennie azt a szívességet“.

Példákul idézzük a következő megfigyeléseket:

22. megfigyelés. Egy 47 éves bérest ingben találnak az istállóban. Tiltakozik a természetellenes fajtalanság vádja ellen, de bevallja, hogy csókolgatta a borjúkat (Sury).

23. megfigyelés. Egy 16 éves cipészinas a szomszéd kertjében rábukkant egy libára és fajtalankodott az állattal, míg csak a szomszéd elő nem jött. Annak szemrehányására ezzel válaszolt: Semmi baja nem esett a libának. Aztán elment. Kihallgatásakor azt vallotta, hogy nem tudta mit tesz; önfertőzni nem szokott. (Krafft-Ebing.)

24. megfigyelés. Egy fiatal bika meghágta a 42 éves nőtlen S. gazdát, abban a pillanatban, mikor az a jászolt tisztogatta. S. kihallgatásakor megvallotta, hogy a bikát ingerelte, mire az ráugrott és vesszőjét hátuljába döfte. A bika olyan erősen a jászolhoz nyomta, hogy S nem tudott védekezni, míg csak az állat ott nem hagyta. Az orvosi vizsgálat az elülső rektálfalon 12 cm-rel az anus fölött átfúródást talált (Sury).

Sokkal ritkább ma a babonás alapon létrejövő zoophilia, így az amelynek alapja az a nézet, hogy régi kankó egy nőstény kecskével való közösüléssel gyógyítható.

Mint már említettem, a zoophilia a hiperszexuális egyéneknél található perverziók közé tartozik. Minden további nélkül érthető, hogy túlságosan erős libidónál a nemi objektum kiválasztása másodlagos fontosságú. Különösen ott fordulhatnak elő zoophil aktusok, ahol a kielégítetlen nemiség valóságos mámort, az extázis egy fajtáját idézi elő.

25. megfigyelés. 47 éves kocsmáros, 12 éve nős, három gyermek apja. Felesége természetellenes fajtalansággal vádolja. Elbeszélése szerint férje kezdettől fogva kielégíthetetlenül kívánta a közösülést. Mindjárt nősülése után fiatal legénykékkel is faitalankodott, de ez az utóbbi időben egyre gyakoribb lett. Amellett még egy kutyával, egy juhval és szinte naponként egy kocával is közösült. A beható elmeorvosi vizsgálat nem talált beteges jelenségeket (Sury).

Sokkal érdekesebbek azok az esetek, amelyeknél a zoohpilia az egyén egész nemi tevékenységét kimeríti Már Krafft-Ebing azt gyanította, hogy itt a fetisizmus egy fajtájáról van szó és később látni fogjuk, hogy a fetisizmussal valóban járhatnak zoophil színezetű műveletek. Nagyon jellemző példa a

26. megfigyelés. X. 16 éves fiatalember, kiváló családból, egy disznóhoz vonzódott nemileg. Mivel a mezőgazdaság iránt érdeklődött, ennek megfelelő iskolába adták. Felvétele után egy nappal kiderült, hogy egy disznót elloptak. Kinyomozták, hogy a fiatalember a tolvaj. Ez megismétlődött és azt is megfigyelték, hogy gyöngéden dédelgetett egy disznót. Gyakori magömlései voltak éjszaka, ezeket mindig egy disznó képzete kísérte. Előbb egy magánintézetben helyezték el. Szabadonbocsátása után első dolga volt, hogy pénzt lopott és azért egy disznót vett. 25 éves korában zárt intézetben halt meg (W. L. Howard).

27. megfigyelés. Y., paraszt. 40 éves, ötéves kora óta epileptikus rohamai vannak. 16 éves korában ébredt fel benne

a nemi ösztön. Sem férfiakhoz, sem nőkhöz nem vonzódott nemileg, csak az állatokhoz (madarakhoz, lovakhoz stb.). Kacsákkal, tyúkokkal, később lovakkal és tehenekkel koitált. Onániát soha sem űzött. Y. nőkel szemben nagyon szégyenlős. A velük való koitust szinte bűnnek érzi. Mikor egyszer megpróbált egy nővel koitálni, impontens volt. Állatokkal szemben mindig nagyon potens. Y. nagyon korlátolt; évek óta vallásos paranoiában szenved és extatikus állapotai vannak (Kowalevsky).

Ez az eset már elvezet azokhoz, amelyekben a zoophilia azaz az állatokkal végrehajtott nemi aktus lényegileg nem egyéb a más irányban is megállapítható elmezavar tüneteinél. Ide parnoiások, epileptikusok, alkoholisták és mániákusok tartoznak.

28. megfigyelés. T., 35 éves, már 9 éves korában tyúkkal, később más háziállatokkal fajtalankodott. Mikor nőkkel kezdett közösülni, zoophil vágyai eltűntek. 20 éves korában megnősült, nemileg kielégült, 27 éves korában inni kezdett, mire előbbi hajlamai újra felébredtek, úgy hogy végre nem tudott nekik ellenállani. T. azt állítja, hogy az ilyen aktusnál sokkal nagyobb k|jt érez, mint a nővel való közösülésnél. Végre alkoholikus elmegyöngeség miatt zárt intézetbe utalják (Boissier és Lachaux).

29. megfigyelés. A., 16 éves, gyermekkora óta maszturbáns, mániákus-depresszív, gyengeelméjű. 12 éves korában fiúkat látott egy kutyával maszturbálni. Utánozta őket és utóbb egymásután használt erre a célra kutyákat, macskákat, házinyulakat. Legtöbbször azonban nőstény házinyulakat használt, mert csak ezek az állatok vonzották. Éjszaka gyakran kiszökött az istállóba, hogy vágyát kitöltse. Ismételten találtak házinyulakat feltépett rektummal. A zoophil aktusok mindig úgy játszódtak le, hogy mintegy nyolchetenkint este valóságos rohamok lepték meg, amelyek mindenképpen epileptikus rohamokra emlékeztettek. Noha A. az aktus után mélyen elszégyenli magát és retteg a roham megismétlődésétől, bevallja, hogy ha választania kellene, hogy nővel vagy nőstény házinyúllal akar-e közösülni, csak az utóbbit választaná. Rohamai közben többnyire elég a nemi kielégüléshez, ha a házinyulat magához szorítja és csókolja. Sokszor azonban kénytelen végrehajtani a nemi aktust. A zoophilia az egyetlen, ami kielégíti, ez számára a nemi tevékenység egyetlen lehetséges módja. (Boeteau.)

De a zoophiliának egyáltalában nem kell ilyen súlyos szellemi zavarokkal kapcsolódnia. Sokszor, talán gyakrabban, mint

gondolnánk, csupán kivezető út impotenciától félő férfiak számára. Nagyon jellemző erre az alábbi megfigyelés:

30. megfigyelés. Egy vidéki városban magas állású 30 éves férfit leptek meg egy tyúkkal való zoophil érintkezés közben. Régen keresték már a tettest, mert a tyúkok a házban egymás után döglöttek el. A vádlott védekezésül kis nemi szerveit hozta fel, melyek lehetetlenné teszik számára a nőkkel való érintkezést. Az orvosi vizsgálat valóban megállapította, hogy abnormálisán kis genitáliái vannak, az illető maga azonban szellemileg egészen normális volt. (Gyurkovechky.)

A szadizmussal kapcsolatban is előfordul zoophilia. Már itt rámutatok az itt a később felállítandó sémára, amely szerint bizonyos szadisták mindig mélyen alattuk álló nemi objektumot választanak, ami a zoophilia e fajtájánál kétségtelenül fontos. Arra is gondolhatunk ezzel kapcsolatbn, hogy a gyermekkorban állatokon elkövetett szadisztikus tettek meglehetősen gyakoriak és hogy ott, ahol ezek közben nemi élvezet lépett fel, bekövetkezhetik a folyamat rögzítődése és utóbb zoophil szadizmus [1] jöhet létre.

Nagyon valószínű általában, hogy minden zoophil aktusnak van valamelyes szadista színezete, hiszen az állatra kényszert gyakorolnak és az az aktus minden bizonnyal gyakran fájdalmasnak érezhető.

Az is előfordulhat azonban, hogy szadista egyének pótobjektumnak választják az állatot, úgy hogy itt a csak látszólagos zoophilia a valóságos szadizmus fölé rétegeződik. Példa erre a következő megfigyelés:

31. megfigyelés. Y., 20 éves, intelligens, jólnevelt, testileg egészséges. Gyermekkora óta nagy öröme telt az állatokban, különösen kutyákban és lovakban. Egy nap egy ló első meghágása alkalmából kéjérzés. 14 nap múlva ismét ugyanaz, merevedéssel egybekötve. Röviddel azután első lovaglás, magömlés, amely egy hónap múlva megismétlődik. A paciens amiatt bosszúságot és undort érez, abbahagyja a lovaglást és ettől a naptól kezdve szinte naponként magömlései vannak, rendszerint azzal az álombéli képzettel, hogy lovon ül, vagy kutyákat idomít. Már lovasok, vagy kutyák puszta látása elég ahhoz, hogy merevedést idézzen elő.

Orvosi tanácsra közösülési kísérletek, ezek azonban sikertelenek maradnak. Később az erekciót elősegítő kutya- vagy lovas-képzetek hatására sikerülnek.

Végeredmény: gyógyulás (Hanc).

Látható, hogy itt a lovaglásnál a fennülés, a kutyaidomításnál a uralkodás a fődolog. Mivel ez állatoknál természetesen könnyebben hajtható végre, mint embereknél, zoophilia áll elő.

A zoophilek egy másik csoportja olyan egyénekből áll, akiknek úgyszólván nemi játékösztönük van és akik a túlkultúráltság és degeneráció következtében egészen gátlástalanok lettek. Náluk akár az egyik, akár a másik összetevő túlsúlyban lehet. Gyakran állapítható meg valamelyes fetisisztikus elem is, mikor nem az állat a fétis, hanem az egész helyzet, melyben a zoophil aktus lejátszódik. Rendszerint azonban az a helyzet, hogy emellett a perverzitás mellett még a legkülönbözőbb ösztöneltévelyedések is megtalálhatók, úgy hogy ezekben az esetekben valóban polymorph perverz egyénekkel van dolgunk.

32. megfigyelés. A 26 éves B.-né, 8 gyermek anyja azzal vádolja meg férjét, hogy néhány hónappal ezelőtt ismételten azt követelte tőle, hogy közösüljön egy juhászkutyával. Az aktus csak kétszer sikerült és pedig a nőtérdelő és könyöklő helyzetében. B. merevedésig ingerelte a kutyát, aztán mellső lábaival az asszony vállára tette és a kutya péniszét a nő nemi szervébe irányította. A magömlés előtt B. eltávolította a kutyát és aztán ő maga hajtotta végre a közösülést. B. azt adja elő, hogy csak kíváncsiságból rendezte a dolgot és hogy a nőt jobban ingerelje. Az eset valódiságát a vizsgáló orvos kísérletileg igazolta. A szóbanforgó juhászkutyát odavitte B.-néhez. A kutya a nő lábai közé dugta fejét és nemi részeit nyalogatta. Erre B.-né térdelő és könyöklő helyzetet foglalt el, mire az állat kevés segítséggel ráfeküdt és élénk koitáló mozdulatokat végzett (Sury).

Ismeretes továbbá, hogy nagyvárosok és kikötővárosok (Port Said) bordélyházaiban a prostituáltak állatokkal (szamarakkal, kecskebakokkal, kutyákkal) közösülnek.

Ez a tény vezet el bennünket ahhoz az ismert jelenséghez, hogy az állatkertekben az ott mutogatott állatok közötti nemi aktus mindig számos közönséget vonz, miközben világosan látható, hogy sok néző a nemi izgalom állapotába kerül. A lovagolni szerető szadistához (31. megfigyelés) hasonlóan a nézőknek itt kényelmes alkalmuk volt arra, hogy megfigyeljenek egy nemi aktust, ami kialakultabb formájában megfelel a fetisizmus fejezete alatt tárgyalt voyeurségnek. Hogy azonban az ilyen állati közösülések megfigyelése ott, ahol vagy valóban zoophil vagy még inkább nemileg differenciálatlan egyénekről van szó,

nem marad következmények és jelentőség nélkül, a következő megfigyelés bizonyítja:

33. megfigyelés. Egy tehén és két kecske fedezésének látványa három bérest úgy felizgatott, hogy hazamenet az istállóban az állatokat maguk is ilyen módon használták (Sury).

Hadd okoljuk még meg röviden, miért soroltuk a zoophiliát a perverziók első csoportjába és miért nem a második csoportban tárgyaltuk a fetisizmussal kapcsolatban. Elsősorban azért, mert a zoophiliánál aránytalanul túlsúlyban vannak azok az esetek, mikor csak a nemiség, de nem az erotika idézi elő a perverz aktust. Másszóval a zoophilia a hiperszexualitáshoz lényegesen közelebb áll a fetisizmusnál, amelytől csak abban különbözik, hogy fetisizmusnál merőben lelki folyamatok játsszák a főszerepet, míg a zoophilia eseteiben rendesen csak a teljesen differenaz volt, hogy idetartozik a gyakorlatban legfontosabb perverciálatlan nemi ösztön uralkodik.

A zoophilia gyakorlati jelentősége aránytalanul csekély, ez azonban természetesen nem jelenti azt, mintha ritka perverzióról volna szó. Bátran feltételezhetjük, hogy az esetek nagy többsége ismeretlen marad.

Kilencedik fejezet

AUTOSZEXUALIZMUS (ÖNTÁRGYU NEMISÉG)

Azt hisszük, hogy *A* perverziók első csoportját az autoszexualizmus ismertetésével zárhatjuk le, azért is, mert így önként adódik az átmenet ahhoz az ösztöneltévelyedéshez, amelylyel a második nagy csoport kezdődik: a fetisizmushoz. Már Moll kialakította Havelock Ellis autoerotizmusának mintájára az autoszexualizmus fogalmát és összeköttetésbe hozta azt a narcizmussal. Azt hisszük, hogy az autoszexualizmus nagyon elterjedt és a gyakorlatban semmiképpen sem jelentéktelen ösztöneltévelyedés, amelyet eddig csak azért hagytak többnyire figyelmen kívül, mert sok így pervertált személy esetét a nemi érzéketlenség és csökkent nemi érzékenység csoportjaiba sorozták.

A megfigyelés mutatja, hogy bámulatosan sok embernél látszólag szó sem lehet nemi tevékenységről. Itt csak két feltevés között választhatunk. Lehetünk azon a nézeten, hogy ezekben

az esetekben hiányzik a kéjvágy, tehát mindennemű nemi ténykedés főrúgója: itt a nemi érzéketlenség határait jelentékenyen ki kellene tágítani. Vagy pedig azt kellene feltételeznünk, hogy normális nemiségű emberek nemi aszkézisével vagy önmegtartóztatásával van dolgunk, és pedig említésre méltó következmények nélkül. Ennek azonban ellentmond az, amit a libido (kéjvágy) felgyülemléséről, a libidinózus indulatok átváltozásáról és átalakulásáról stb. tudunk. Így tehát csak a harmadik lehetőséget választhatjuk: hogy azok az emberek, akiknek nincs nemi partnerük, önmagukat használják nemi objektumként, önként vagy sokkal gyakrabban önkéntelenül. Ha ez a beállítottság rögzítődik, úgyhogy a nemi ténykedés más lehetőségei mérlegelésre vagy elutasításra sem kerülnek, akkor lehet, sőt kell autoszexualitásról beszélnünk.

Ennél az ösztöneltévelyedésnél különösen nehéz meggyőző adatokra szert tennünk. Hiszen már ahhoz egészen sajátságos lelki alkatra van szükség, hogy valaki éppen ebben a vonatkozásban elszigetelje magát a külvilágtól, lemondjon a természetes és természet akarta összeköttetésről az emberiséggel. Magától értetődik, hogy az erősen kifejlett, sőt túlfejlett szégyenlősségnek itt igen nagy szerepe van, és már ebből következik, milyen nehéz a léleknek ezekbe a gondosan őrzött titkaiba behatolni. Ehhez járul még, hogy az itt számba jövő egyének aránylag ritkán keresik fel az orvost, hiszen az autoszexualizmus eseteiben szociális károsodásról vagy a hatóságokkal való összeütközéstől félni nem kell.

Ha meg akarjuk érteni ezt az ösztöneltévelyedést, számot kell vetnünk azzal; hogy lényegileg gyermeki (infantilis). A gyermek csakhamar felfedezi önmagát mint nemi objektumot és aránylag hosszú időn át megmarad e mellett. Normális fejlődés esetén ezt a beállítottságát, főként az erotika hatása alatt, feladja, de azért eléggé gyakran előfordul, hogy később még rövidebb-hosszabb időre és végül éltesebb korban tartósabban visszatér hozzá. Az autoszexuálizmus lényegében nem egyéb, mint a legfontosabb nemi visszavonulási vonal, a kivezető út, amely lehetővé teszi, hogy valaki a tárgyválasztás nehézségeit és a csalódás, a kockázat, a veszteség összes ezzel járó veszélyeit kikerülje, a nélkül, hogy lemondana a nemi élvezetről. Már ebből következik, hogy mindenekelőtt alacsonyrendűségi érzésekben szenvedő egyének hajlanak az autoszexuálizmusra, lévén számukra ez a nemi kérdés legkönnyebb és legártalmatlanabb megoldása.

Ha pl. az impotenciától való félelmet mint gyakran döntő tényezőt megtaláljuk a legkülönlegesebb perverzióknál és ezeket az eseteket összehasonlítjuk az autoszexuálizmussal, nagyon is az a benyomásunk támad, mintha a megoldás ott kudarcot vallott, itt pedig sikerült volna.

Az autoszexuálizmus más értelemben is sikerült megoldást jelent. Nem ritkaság ugyanis, hogy nők egész életükön át csak a csiklón izgathatók. Ha aztán házasság esetén normális nemi érintkezésnél csak vaginális ingerhez jutnak, a teljes kielégülés természetszerűleg elmarad. Ebből a nők számára nagyon kínzó állapotból az kínálkozik kivezető útként, hogy a tulajdonképpeni nemi aktust egyre kevésbbé hangsúlyozzák és élik át nemileg, míg végre tehernek érzett formalitássá válik, és ugyanekkor annyiban fejlődik ki autoszexuálizmus, amennyiben a nemi ösztön gyermeki műveletekhez való visszatérés útján elégül ki.

Mindezzel azonban egyáltalában nem azt akarjuk mondani, hogy az autoszexuálizmus nem ösztöneltévelyedés, csupán azt, hogy legalább is igen közel áll a normálishoz. Mert ez a beállítottság nagyon hat a jellemre és az egyéniségre, annyira, hogy már ezekből igen sokszor következtetni lehet az illető autoszexuálizmusára. Ezekben az esetekben az alap, a kisebbrendűségi érzés változatlanul fennáll és kiegyenlítésére különböző segédműveletek szolgálnak. Ilyenek a fokozott aggresszivitás, az uralomvágy, a hatalmi hóbort, elkülönülési törekvések stb. Másfelől az is előfordul, hogy az autoszexuálizmus nem hozza meg a teljes kielégülést és a kéjvágy megmaradt csökevényei erotikus képzelgéseket idéznek elő. Az ilyeneket ez gyakran gátolja tevékenységükben és ilyenkor sokszor egészen véletlen körülményektől függ, hogy nem következik-e be az átmenet valamilyen más perverzióba, leggyakrabban fetisizmusba.

Ha már e fejezet elején arról beszéltünk, hogy annak tárgya bizonyos értelemben átmenet a fetisizmushoz, ennek oka főként az volt, hogy idetartozik a gyakorlatban legfontosabb perverzitás, a maszturbáció, amelyet onániának vagy önfertőzésnek is nevezünk. Ez kivált a pubertás korában általánosan elterjedt. Az a legutóbbi időkig visszatérő nézet, hogy nőknél ritkább, mint férfiaknál, manapság alig tartható fenn. Kétségtelenül a perverziók egész sorát lényegesen jellemzi, elsősorban a fetisizmust.

Az autoszexuálizmusnál azonban a maszturbáció igazában a perverzió egész tartalma. Másodlagos jelentőségű, hogy merő-

ben nemileg következik-e be, tehát testi területen marad-e, vagy erotikus természetű, tehát különféle gyönyörképzetek kísérik. Legfeljebb azt mondhatnók, hogy az autoszexualitásnak azoknál a formáinál, melyek egy gyermeki fokon való megmaradást, vagy ahhoz való visszatérést jelentenek, továbbá ott, ahol — nőknél — a másképpen ki nem váltható orgazmust önfertőzéssel idézik elő, végül pedig nemileg kevésbbé differenciált egyéneknél tisztán lelki önfertőzésről van szó. Ahol ezt képzelgések és más erotikus képzetek kísérik, kételkedhetünk abban, hogy autoszexualitásról van-e szó, vagy inkább arról a perverzióról, amelyhez az önfertőzéssel állandóan kapcsolatos képzettartalmak tartoznak, pl. mazochizmusról, fetisizmusról, homszexualitásról stb.

Az autoszexuálizmussal kapcsolatban kell szólanunk arról az ösztöneltévelyedésről is, amelyet a saját szépségébe szerelmes görög mondái ifjúról narcizmusnak nevezünk. Ez a kifejezés a pszichoanalízisben nagy szerepet játszik,'amellyel azonban nem kell foglalkoznunk. Itt azokról az esetekről van szó, amelyekben valaki saját testének látásából merít gyönyörképzeteket és ezek oly erősek, hogy az ilyen beállítottságú egyének minden más nemi ténykedést vagy nemi objektumot elutasítanak. Már Iwan Bloch rámutatott, hogy sok gyermeket a maga tükörképének látása ejt először nemi izgalomba. Rohleder automonoszexuálizmus néven írt le ilyen eseteket. Egyik megfigyelése így hangzik:

34. Megfigyelés. X., 25 éves, az iskolában jó tanuló, de zárkózott, keveset érintkezett társaival. Ebből az időből nem állapíthatók meg sem homoszexuális hajlamok, sem „nőhistóriák“, csak hiúsága és kicsinyessége ismeretes. Legfőbb gondja ezekben az években az volt, hogy jól öltözködjék. Sokat állt a tükör előtt, néha még ki is sütötte a haját, kölnivizet locsolt magára, stb.

X. középnagyságú, eléggé köpcös, erős csontozatú; ritkás szakálla, férfias hangja, férfias medencéje, normálisan fejlődött nemi szervei vannak. A másodlagos nemi vonások bármilyen átváltozására semmi sem mutat. Nemi ösztöne 13 éves korában ébredt fel. Ekkor figyelmeztették pajtásai a merevedésre és az ejakulációra. Azóta hetenként egyszer vagy kétszer onanizál, sohasem másokkal.

„14 éves koromban felébredt bennem a tisztelet magam iránt, a hatalmas önszeretet. Nagyon szerettem magamat, gyak-

ran csókolgattam magam, úgy hogy a tükör elé álltam és megcsókoltam tükörképemet. Közben merevedéseim voltak; ugyanekkor az volt a legnagyobb élvezetem, ha meztelenül a legnagyobb tükör elé álltam és figyeltem hímvesszőmet, ami gyakran érintés nélkül is egészen az ejakulációig felizgatott."

Mikor egyszer egy lánnyal próbált érintkezni, X. teljesen hideg maradt; 17 éves létére a legcsekélyebb hajlandósága sem volt ahhoz, hogy szerelemmel közeledjék lányokhoz. Nem voltak merevedései és a közösülés nem sikerült. Fiatal férfiak, a legszebb fiúk is épp oly kevéssé izgatják, mint a legszebb leány. „Legfőbb élvezetem az volt, ha a tükörben néztem magam meztelenül és csókoltam magam, megfogtam hímvesszőmet és önfertőzés közben a tükörbe néztem. Nemileg rendesen valamely izgató olvasmány vagy álom izgat fel". Az álmoknak az a tartalma, hogy meztelenül egy nagy tükör előtt áll egy szalonban vagy teremben, amelynek falai tükrökből állanak, „ahol tehát mindenütt a magam képmását láthatom. Ezt kezdem dédelgetni, bajuszomat pedrem, csókolom, közben merevedésem és magömlésem van." Sokszor azt is álmodja, hogy fürödni akar tengerparton vagy patak mellett ül és látja saját tükörképét; ilyenkor szeretne a vízbe menni, vagy egyes testrészeit megcsókolni a vízben. „Hímvesszőmet a tükörben látható hímvesszőhöz szorítom, vagy felső lábszáraimhoz és közben a legnagyobb gyönyörűséget érzem; csak a tükör hidege hat rám visszataszítóan. Még kedvezőbb hatású azonban a hímvesszőnek combomhoz való dörzsölése. Ilyenkor főként a comb melege folytán bizsergést érzek a húgycsőben és épen erre következik be a magömlés." Nem sajnálja, hogy mással nem érintkezik nemileg; épen elég ő magának, „önkéntelenül is az a gondolatom támad, hogy tükörképem második élő Énem, szóval, hogy két személyben vagyok. Ez a második Énem, amely elképzelésemben mindig testet ölt, hő szerelmem tárgya. Ez a kép az, amelyet álmomban is látok a tükörben."

Egy rokona szerint X. „tükörőrült" és „fényőrült", mert csak mindenütt összeszedett tükrökben és különböző világításokban találja örömét. Foglalkozását, a sportot és a rajzolást szorgalmasan gyakorija, sokat dohányzik, keveset iszik. X. takarékos, fösvény. A ruházkodásra sokat ad — lakkcipő, kifogástalan fehérneműű stb. Igen gondos testápolás, sok szappant, kenőcsöt és kölnivizet használ. Általános állapota és egészsége kifogástalan (Rohleder).

Már ez az eset is úgy értékelhető, hogy itt homoszexuális

színezetű autoszexualizmussal van dolgunk. És nem lehetetlen, hogy ez a narcizmus minden esetéről áll.

E perverzió elterjedéséről az autoszexuálizmusnál már említett okokból aránylag keveset mondhatunk, de mindenesetre gyakoribbnak látszik, mint az irodalomban található adatokból gondolnánk. Abban azonban kételkedünk, hogy a narcizmusnak az autoszexualizmustól való elválasztására, egyáltalán szükség van. Igen valószínű, hogy itt csupán autoszexualizmusról van szó az átlagon felül tudatos homoszexuális, minden részletre kiterjedő gyönyörképzetekkel.

MÁSODIK RÉSZ

AZ ÖSZTÖNELTÉVELYEDÉSEK MÁSODIK CSOPORTJA

ELMÉLETI MEGJEGYZÉSEK

Eljutottunk a perverzitások második nagy csoportjához. Ebben mind az erotika abnormális, mind a cselekvés célja perverz. Ha eddig csak olyan ösztöneltévelyedésekkel volt dolgunk, amelyeknél a szexualitás intenzitásában vagy részben célkitűzésében tért el a normálistól, most a libidónak ez az összetevője háttérbe szorul. Csak annyiban van szerepe, amennyiben része a nemi ösztönnek.

Az a terület, amellyel most fogunk foglalkozni, érdekes és gyakorlatilag jelentős. Érdekes, mert épen itt találkozunk a legkülönösebb állapotokkal, a szabálytól eltérő ösztötiök legnagyobb sokféleségével, legkülönbözőbb bonyolult összeszövődésével. És világos, hogy éppen ez a tényező rendkívül megnehezíti a megismerést és leírást. A normálishoz való elmosódó átmenetek itt ritkábbak, mint az eddig tárgyalt perverzióknál, viszont a tett és az álom, a valóságos történés és a puszta képzelődés között sajátságos kölcsönhatások vannak.

Az e csoportba tartozó perverziók gyakorlati jelentősége igen nagy. Sok közülük, mint a mazochizmus, rendkívül elterjedt, mások, mint a szadizmus, ugyanakkor büntetőjogilag is számbajönnek.

Különböző okokból ajánlatos, ha előbb néhány elméleti megjegyzést teszünk a lelki törekvésekről, amelyek ezeket a perverziókat sajátszerűen jellemzik.

Már a beosztás alkalmából azzal jellemeztük ezt a csoportot, hogy inkább az erotika, mint a nemiség eltévelyedése, és hogy ez — mint nemi ösztön — mindig alapja ugyan a sokrétű és tarka jelenségeknek, de nem igen lép előtérbe.

Hogy az egész területet áttekinthessük, célszerű lesz, ha felhasználunk egy szemléleti módot, amely gyakorlatilag nagyon használhatónak bizonyult ott, ahol egy korszak beállítottságát, világképét hasonlítottuk össze egy másikéval. Korunk egyik fon-

tos vívmánya, hogy a jelfenségek egész világát nem mechanikusan, hanem dinamikusan fogja fel, hogy tehát az életet és formáit nem nyugalomban, hanem mozgásban látja. Világos, hogy az ilyen szemléleti mód egyszerre kauzális, tehát az eredetre vonatkozik, és finális, tehát a célt veszi szemügyre. Ha például a régebbi nemi lélektant nézzük, azt találjuk, hogy úgyszólván pszichomechanika volt, vagyis kész állapotokat tételezett, dolgozott fel és értékelt. Ezzel szöges ellentétben a mélylélektan állandóan arra törekszik, hogy megmutassa az erővonalakat, amelyeken a lelki történés lejátszódik, és meggyőződésünk, hogy csak így világíthatjuk meg a sötét háttereket és hatolhatunk a mélységekbe, melyeknek ismerete éppen a nemi ösztön eltévelyedéseinek megismerése szempontjából elkerülhetetlen. A feladat nem könnyű. Annál csábítóbb volna, ha csatlakozhatnánk egy tanításhoz, egyetlen szemlélethez, amely a maga részéről meg van győződve arról, hogy meg tudja mutatni a helyes utakat. De a jelenségek végtelen sokféleségének ismerete éppen a nemi lélektan területén arra a feltevésre kényszerít, hogy ezt az egész történést aligha tekinthetjük egy gyökérből eredőnek, vagy egy célra törekvőnek. Ha tehát az összes perverziókat dinamikusan nézzük és így próbáljuk megmagyarázni, felhasználjuk ugyan a modem mélylélektant, a freudi lélekelemzés és az adleri individuálpszichológia eredményeit, de egyik rendszer álláspontját sem fogadjuk el és egyik tant sem követjük mindenben.

Éppígy nem szándékunk azonban, hogy magunk felállítsuk az ösztöneltévelyedések egy rendszerét Felosztásunk pusztán gyakorlati célokat szolgál. Ezt a megállapítást azért ismételjük itt, mert a következőkben bizonyos sémát adunk, de ezt sem tekintjük rendszernek, hanem ugyancsak gyakorlati használhatóságára való tekintettel vettük fel. Ez a séma két alapon nyugszik. Először a perverziók dinamikus felfogásán és másodszor azon, hogy az ösztöneltévelyedések egész sora úgy jön Jétre, hogy két alapvetően különböző erő és törekvés egyszerre érvényesül. Ha közülük az egyiket nemi ösztönnek nevezzük, a másikat viszont hatalmi ösztönnek nevezhetnénk. Itt azonban természetesen nem annyira Nietzsche hatalomakarására gondolunk, mint arra az ösztönös vágyra, amely nemi objektumát nemcsak elérni akarja (nemi ösztön), hanem a magáévá is akarja tenni. Ez a kettősség megengedi, hogy az ösztöneltévelycdések sematikus ábrázolásánál feltételezzük: a nemi ösztönt jelképező erővonal az egyik dimenzióban fut, a hatalmi ösztöné a másikban;

és ha ezt természetszerűen felülről lefelé futtatjuk, amannak a jobbról-balra haladó irányt választjuk. Mindjárt látni fogjuk, hogy ezek a feltevések módot adnak nekünk az összes ösztön-irányok egyszerű grafikus ábrázolására és ami ennél is fontosabb, e séma segítségével való megértetésükre.

Ha a nemi ténykedés legegyszerűbb fajtájával a normális nemi érintkezéssel kezdjük, a séma a következő képet mutatja:

Az erővonal vízszintesen balra fut, az A-val megjelölt alanytól a normális, tehát másnemű nemi tárgy felé.
Ennek ellentéte így fest:

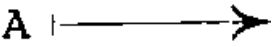

Ugyanaz az ösztön, pontosan ellentétes irányban — a homoszexualitás, itt még minden más perverziótól mentesen.

Nagyon könnyű mármost az ösztönélet eddig tárgyalt rendellenességeit ebbe a sémába besorolni. A csökkent nemi érzékenységet és a nemi túlérzékenységet a következő rajzok jelképezik;

Hypaesthesia (csökkent nemi érzékenység) Hyperaesthesia (nemi túlérzékenység)

Az ösztöneltévelyedések második csoportjánál már egy újabb dimenziót kell használnunk a grafikai ábrázoláshoz. Ha a fetisizmussal kezdjük és előbb a részleges fetisizmust mutatjuk be, tehát azt a még részletesen tárgyalandó beállítottságot, mikor ugyan emberi lény a nemi ösztön tárgya, de az ösztön ezt az objektumot nem mint egészet kívánja, csak annak egy bizonyos részét (hajat, mellet, natest stb.), a vonalak az alanytól ismét balfelé futnak és pedig egyrészt megsokasodva, másrészt lefelé irányulva. És pedig egyszerűen azért, mert a rész kevesebb az egésznél.

Az igazi fetisizmusnál, mikor minden tárgy és minden cselekmény nemi objektummá válhatik, az erővonalak természete-

sen jobbfelé futnak és még határozottabban lefelé hajlanak, mint az a részleges fetisizmusnál történt.

Különösen használható sémánk a szadizmusra és mazochizmusra, és itt koordináta felhasználására van szükség, hogy ábrázolhassuk azt a nagyon fontos és érdekes viszonyt, amelyben a szadista vagy mazochista áll nemi tárgyához Közös tulajdonságuk ugyanis ezeknek a perverzióknak, hogy bennük a fent és lent nagyon is kifejezésre jut Ennek elvileg két lehetősége van. Az alany és tárgya közötti viszony a szadizmusnál eleve olyan lehet, hogy a tárgy lentebb áll. Akár megfelelő tárgyválasztás által (gyermekek, (prostituáltak), akár megfelelő megrendezés útján (ezzel a fogalommal a szadizmusnál, a mazochizmusnál és mindenekelőtt a fetisizmusnál még többször fogunk találkozni). Rajzban ez így fest:

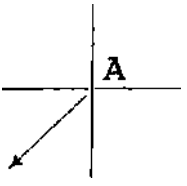

Vagy pedig a szadista tárgya fölébe emelkedik, tehát úgyszólván meghagyja azt a normális síkon és önmagát állítja megfelelően magasabbra, ami rendszerint erős képzelethangsúllyal bíró akarati aktussal történik. A rajz ez esetben a következő képet mutatja:

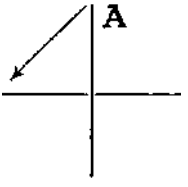

A különbség a két beállítottság között igen nagy jelentőségű és részletes tárgyalást kíván. Itt csak annyit bocsátók előre, hogy a szadizmus előbbi formája úgyszólván polgári természetű és szoros összefüggésben van a veréssel és más kényszerintézkedésekkel a családban, az iskolában stb., míg az utóbbi forma a szadista nemi bűnözőké és azoké a szörnyetegeké, akiket nagyzási hóbortjuk közömbössé tesz mások szenvedésével szemben.

Teljesség kedvéért megemlítem, hogy a séma ott, ahol a szadista egyúttal homoszexuális is, a következő képeket mutatja:

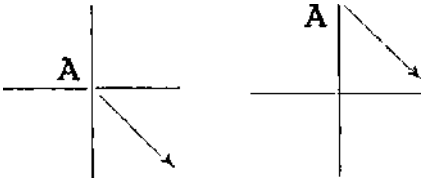

A mazochizmus, amely tudvalévőleg pontos ellentéte a szadizmusnak, ellentétes rajzokkal is ábrázolható. Itt lényeges jelentősége van annak, hogy a mazochista nemi objektumát a normális síkon hagyja-e, tehát így száll-e le, vagy hogy nemi célját magasabban, fent keresi. Ha — hogy itt is előrebocsássunk valamit — a két csoportot néhány szóval akarjuk jellemezni, azt mondhatjuk, hogy az elsőbe körülbelül azok a mazochisták tartoznak, akik inkább durvább érzéki kielégülést keresnek, mint a masszázs-szalonok látogatói, míg a második csoporthoz azokat az egyéneket számíthatjuk, akik ösztöneltévelyedésük tárgyát isteníteni igyekeznek, mint az a középkorban erősen elterjedt jelenség volt.

A séma a következő képeket eredményezi:

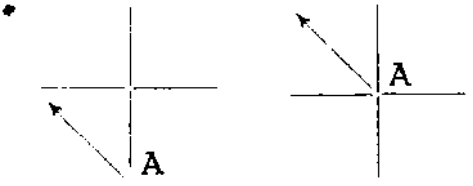

Ami végre az autoszexualizmust illeti, a sémánk nyújtotta lehetőségekkel ez is ábrázolható. Itt a nemi tárgy és a nemi alany egybeesnek, az ösztön az Énhez rögzítődik.

Mint a séma legfontosabb tulajdonságát, kiemelem az ösztöneltévelyedések benne tükröződő dinamikus felfogását. Mert itt erők és pedig hatalmasan ható erők működnek és rántják magukkal a perverz egyént a különösbe, a furcsába, sőt iszonyúba. Ezen a területen minden lehetséges és a valóság nem egyszer csúffá teszi a legmerészebb elképzelést is.

Tizedik fejezet

FETISIZMUS

Krafft-Ebing már a normális nemi élet lélektanának a mi feldolgozásunkba is átvett vizsgálatánál kifejtette, hogy „már a fiziológiai határokon belül is nagy pszichoszexuális jelentőségre tehet szert a kimondott vonzódás, a különösen összpontosult érdeklődés a másnemű egyén testének egy bizonyos része, különösen pedig e testrész bizonyos adott formája iránt. Sőt ez a különös vonzóereje bizonyos formáknak és tulajdonságoknak sok, sőt a legtöbb emberre a szerelemben való egyénítés tulajdonképeni alapelvének tekinthető."

Másnemű egyének bizonyos testi vonásainak ezt a különös szeretetét — amelyhez bizonyos lelki jellemvonások határozott előnyben részesítése járulhat — Krafft-Ebing Binet és Lombroso nyomán fetisizmusnak nevezte, mert „az egyes testrészekért (vagy akár ruhadarabokért) való rajongás, azok imádata nemi vágyódás alapján valóban sok tekintetben az ereklyék, szentelt tárgyak stb. vallásos tiszteletére emlékeztet. Van azonban a nemi lélektanban e mellett a fiziológiai fetisizmus mellett még egy kétségtelenül beteges erotikus fetisizmus is, amely nemcsak határozott testrészekre vonatkozik, hanem esetleg élettelen tárgyakra is, de úgy, hogy ezek majdnem mindig a női ruházat darabjai, tehát közeli kapcsolatban állanak a női testtel. Ez a beteges fetisizmus lassú átmenetekkel a fiziológiaihoz csatlakozik, úgy hogy (legalább is ami a testrész-fetisizmust illeti) szinte lehetetlen éles határok megvonása, hogy hol kezdődik a perverzió."

Ha eddig szószerint követtük Krafft-Ebinget, most úgy érezzük, számot kell vetnünk az ezen a téren azóta felgyűlt tapasztalatokkal, és sok tekintetben másként kell a fetisizmus elméleti alapjait bemutatnunk, mint e fogalom megteremtője tette.

Erre pedig az kényszerít bennünket, hogy a fiziológiai és beteges (patologikus) fetisizmusra való felosztás, illetve a négyes felosztás — a női test részei, a női ruházat darabjai, bizonyos anyagok, állatok — helyett mi mindössze két alosztályt veszünk fel, a részleges fetisizmust és a szűkebb értelemben vett fétisizmust (melyet a következőkben röviden fetisizmusnak nevezünk).

A részleges fetisizmus egyrészt Krafft-Ebing fiziológiai fetisizmusával, másrészt az ő négy csoportja közül az elsővel

azonos, míg a szűkebb értelemben vett fetisizmus a beteges fetisizmusnak, továbbá Krafft-Ebing három további csoportjának és végül még számos más fetisisztikus természetű perverzitást mutató formának felel meg.

Világos, hogy ennek a beosztásnak csak a kutatást megkönnyítő értéket tulajdonítunk, de szükségesnek tartjuk, hogy a fetisizmus sok nehézséggel járó megismerését ezzel: is megkönnyítsük, lévén ez a perverzió kétségtelenül az összes ösztöneltévelyedések közül a legkülönösebb, legsokfélébb, és legfurcsább. Nyilván ezt érezte Krafft-Ebing is, ezért jelölte meg és írta le a fetisizmus, tehát egy perverzió, egy részét fiziológiainak, ami különben alig volna érthető. Meg vagyok győződve arról, hogy a részleges fetisizmus új fogalmának bevezetése nagy gyakorlati jelentőségű, a mellett pedig alkalmas arra is, hogy egy „fiziológiai perverzió“ belső ellentmondását kiküszöbölje. Helyesbítendő továbbá Krafft-Ebingnek az a nézete is, hogy a fétis mindig másnemű, vagyis a másik nem valamelyik egyénéhez kapcsolódik. Ezt az azóta napvilágra került adatok megcáfolták.

Könyvünk több helyén hangsúlyoztam, hogy az ösztön^ eltévelyedések terén az átmenetek a normális és beteges között mindig folyékonyak és hogy éppen ez alkalmas sok első tekintetre megmagyarázhatatlan furcsaság megértetésére.

Ehhez képest a részleges fetisizmus tárgyalását azzal a megállapítással kezdjük, hogy a nemi tárgy kiválasztásánál mindig bizonyos fetisiszta mozzanatok játszanak közbe. Ez már abból is kiderül, hogy minden szerelmes állapotban lévő egyén meg tudja mondani, a szeretett lény milyen sajátságára vezethető vissza ez az állapotai Már statisztikailag is kutatták ezt a folyamatot. Felesleges mondanunk, hogy ez teljességgel normális, de megmagyarázása mégis jelentős nehézségekbe ütközik, mert itt esztétikai mozzanatok, tehát bonyolult testi és lelki összefüggések játszanak közbe. A döntő átmenet a részleges fetisizmusba ott következik be, ahol a szeretett lény testének valamely része egyetlen ingerül szolgál, ahol valaki az egész egyént erre az egy ingerre való tekintettel szereti, vagy kívánja nemileg. Már Krafft-Ebing megjegyezte, hogy általában nem az az abnormális, ami a fetisisztára ingerként hat, hanem inkább az, ami nem hat rá ingerként, más szóval a nemi érdeklődés területének nála bekövetkező megszűkülése. Ugyancsak jogosan mondja szerzőnk továbbá, hogy az így korlátozódó nemi érdeklődés a megszűkült

területen annál nagyobb, egészen abnormális erővel lép fel. Ez áll a súlyosabb esetekről, amelyekkel egyelőre nem foglalkozunk.

Azt, hogy egy adott esetben beszélhetünk-e részleges fétisizmusról, az illető egyénnek a normális nemi érintkezéssel, a közösüléssel való szembenállása dönti el. Mert teljességgel a fétisizmus lényegéhez tartozik, hogy az ejakulációt, az orgazmust nem a normális nemi aktus idézi elő, hanem vagy önfertőzés, miközben nem ritkán egészen különös dörzsölési műveleteket alkalmaznak, vagy — ritkábban — érzékelhető inger nélküli lelki folyamatok. Nyilván ellentmond ennek sok fetisiszta állítása, hogy a normális közösülést is elvégzi, jóllehet megfelelő, a fétishez kapcsolódó képzetek segítségével. Igazában itt nem a normális nemi aktusról van szó, hanem maszturbációról a nemi partner felhasználásával! Meg kell tehát különböztetnünk, hogy ott, .ahol pl. a férfi a nőt szép kezeiért szereti s ezek a döntő tényezők az orgazmusnál, akár mert a tetőpont csak akkor következik be, ha a maszturbációt ezek a kezek hajtják végre, akár mert a merevedést és a koitust csak a kezeknek nézése, érintése, csókolása vagy aktus közben a leglényegesebb képzettartalommá válása teszi lehetővé — vagy hogy ezek a kezek annakidején döntő jelentőségűek voltak ugyan a szerelmi viszony létrejötténél, de most a normális nemi aktus normálisan és a kezekhez kapcsolódó képzetek túltengése nélkül megy végbe.

Emlékezzünk a korábban már említett nemi ingerlésre alkalmas testtájakra (erogén zónákra). Ezek a részleges fetisizmusnál fontos szerepet játszanak, különösen gyakran tárgyai ennek az ösztöneltévelyedésnek. Úgyszólván rangsor van közöttük: az ülep (nates) és a mellek (mammae) vezető helyen állanak, ehhez képest a kimondott nates- és mammae-fetisiszták száma is igen nagy. Később még rátérünk, hogy éppen a részleges fetisizmus egyes formái bizonyos bonyolult perverziók alapját képezik, amelyek önmagukban már a második nagy csoporthoz, tehát a szűkebb értelemben vett fetisizmushoz tartoznak. A legjellemzőbb ilyen példa a flagellománia.

Ahhoz a megállapításhoz, hogy a részleges fetisizmus a tárgyválasztásnál erogén zónákat részesít előnyben, hozzátartozik a férfi hímvesszőjének, a phallusnak a nő nemi életében viselt nagy szerepe is.

Ez is szép példája a normális és patologikus közötti átmeneteknek, mert egészen normális nők nemi izgalmát is előidézi vagy fokozza a partnernél látható vagy érezhető merevedés. Az

ókor Priapusz-kultusza és az Indiában még ma is nagyon elterjedt lingam tisztelet (itt a hímvesszőt függőleges kőoszlop ábrázolja) ugyancsak jellemző e tekintetben. Az újabb pszichológusok közül különösen Weininger (Nem és jellem) foglalkozott ezzel a problémával. Nála olvassuk:

„Az emberek nem akarták látni vagy kimondani, de valószínűleg nem is volt helyes elképzelésük arról, hogy mit jelent a férfi nemzőszerve az asszonynak mint nőnek, de már mint leánynak is lélektanilag, hogyan uralkodik az a nő egész életén, ha sokszor egészen tudattalanul is. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy a nő ezt a nemi szervet szépnek, vagy akár csak vonzónak is találja. Ellenkezőleg, olyannak érzi, mint az ember a meduzafőt, a madár a kígyót; hipnotizáló, elbűvölő, lenyűgöző hatást tesz rá.“

De nemcsak pszichológusok, hanem esztéták is, mint Georg Hirth és biológusok, mint Bölsche, kiemelték a phallus erotizáló hatását. Igazi részleges fetisizmusról ugyan itt nem beszélhetünk, de ezt a rendkívül elterjedt és jelentős beállítottságot mégis bizonyos fajtájú átmenetnek tekinthetjük ehhez az ösztöneltévelyedéshez.

Nehezebb eldöntenünk azt a kérdést, vájjon és mennyiben lehet a női nemiszerv a férfi számára fétissé. A cunnilinguus (a nemi szervek nyelvvel való érintése) rendkívüli elterjedése ugyan látszólag e mellett szól. Ennek azonban ellentmond, hogy ennél a perverzitásnál részben mazochista tendenciák, részben a férfinak az impotenciától való félelme játssza a legfőbb szerepet. Valóságos ösztöneltévelyedésnek tekinthető rögzítődés a női nemi szervhez az irodalomban nem igen található, úgy hogy a nemi érzéseket, melyeket ez a test részt vált ki a férfiben, mégis inkább az előzetes kéjek közé számíthatjuk.

Hadd álljon itt Iwan Bloch két érdekes közlése:

35. Megfigyelés. X., 30 éves, természettudós, már négy éves korában voltak nemi izgalmai, melyek a pubertás idején később mindig egy hímvessző, különösen a fityma képzetéhez kapcsolódtak. A férfiakkal való tulajdonképeni nemi érintkezés mindig visszataszította. X. teljességgel csak nőkhöz vonzódott. De a hímvessző képzete időnként kényszerképzetszerűen visszatér. Ilyenkor X. maszturbál, miközben sokszor felrajzolja magának egy hímvessző körvonalait (Iwan Bloch).

Ritka és érdekes a következő megfigyelés is:

36. Megfigyelés. X., katonatiszt, mindenütt kétnemű képződ-

mények után nyomoz a nemiszerveken (hermafroditizmus). A berlini kéjnők körében ismerik ezt a hajlamát és alaposan ki is használják, amennyiben állítólagos csírákat mutatnak neki. Szerencsésen fel is fedezett néhány igazi csírát, de minden ajánlat ellenére soha sem talált viszontszerelemre (Iwan Bloch).

Mint már e könyv első fejezetében is említettem, egyetlen erotikus kötöttség sem mentes bizonyos fetisisztikus mozzanatoktól, és a szeretett lény testének minden része felhasználható e célra. Különösen áll ez olyan esztétikailag jelentős részekről, mint a szem, az orr vagy a száj. Hogy pl. az orr vagy az orrlyukak igazi fétissé válhatnak, Binet egy esetre igazolja:

37. Megfigyelés. X., 34 éves, gimnáziumi tanár, gyermekkorában rángatózásokban szenvedett. 10 éves korában kezdett onanizálni, kéjes érzések közepette, melyek igen különös képzetekhez kapcsolódtak. Igazában a női szemekért rajongott; de mivel valamiképpen mégis közösülést akart magának elképzelni és nemi dolgokban teljesen tájékozatlan volt, arra a gondolatra jutott, hogy a női nemi szervek székhelyét az orrlyukakba tegye, hogy így lehetőleg kevéssé távolodjon el a szemtől. Ettől kezdve egész élénk nemi vágyódása e körül a képzet körül forog. Rajzokat készít, amelyek tökéletes görög női profilokat ábrázolnak, de olyan tág orrlyukakkal, hogy a hímvessző bevitele lehetséges.

Egy nap az omnibuszban meglát egy leányt, akiben eszményképét véli felfedezni. Követi lakására és rögtön megkéri a kezét. Elutasítják, mire folyton erőszakkal behatol, míg csak le nem tartóztatják.

X. soha nem közösült nemileg (Binet).

Idetartozik egy költemény is, amelyet Angliából küldtek meg Krafft-Ebingnek:

„O sweet end pretty little nose, so charming unto me; O were I but the sweetest rose, I'd give my scent to thee. O make it full with honey sweet, That I may <suck it all; 'T would be for me the greatest treat, A real festival.

How sweet and how nutritious your darling nose does seem. It would be more delicious, Than strawberries and cream.'*

A részleges fetisizmus leggyakoribb formái közé tartozik, mint már említettem, a natesfetisizmus, tehát aiz az ösztöneltévclycdés, amelynél a nates, az ülep a nemi ösztön tárgya. A nőnél a testnek ez a része a másodlagos nemi jellemvonások közé tartozik, ugyanakkor egyike az erogén zónáknak és így a normális nemi életben is lényeges szerepet játszik. Aktíve és pasz-

szíve, a tapintás és a megszemlélés szempontjából kétségtelenül fontos az előzetes kéj létre jövetelénél. Senkinek sem fog eszébe jutni például Venus Kallipygost a fetisizmussal kapcsolatba hozni, és ugyanez áll azokra az emberi történelem legrégibb korszakaiból származó szobrocskákra, amelyeken az ülep, mint a willendorfi Vénuszon, láthatóan el van túlozva.

Kissé más a helyzet ott, ahol ezt a részt az öltözet hangsúlyozza. Az a kedveltség, amelynek a 19. század vége felé az úgynevezett nadrágszerepek a színpadon örvendtek, a nézők nagy számánál ilyen — igaz, hogy többnyire lappangó — részleges fetisizmusra és bizonyos homoszexualitásra enged következtetni.

Éppen a natesfetisizmus nagyon gyakran egy másik perverzióval kapcsolatos, a szadizmussal. Eredménye ilyenkor a flageliománia. Ide tartoznak továbbá azok a semmiképpen sem ritka esetek, mikor minden lehetséges alkalommal az ülepnek — az illető számára gyakran nem is fájdalom nélküli — érintése következik be.

De éppen az ülep táját sajátosan jellemzi, hogy nemcsak vonzóan — erotizálóan — hat, hanem visszataszítóan is, amire példa az úton-útfélen hallható ismert trágár felszólítás. Érthető tehát, hogy a natesfetisizmus mazochisztikus indulatokkal is kapcsolódhatik és hogy ilyenkor ez a testrész, rendesen a végbélnyílással kapcsolatosan, fetisiszta-mazochista egyének képzelődésében és néha cselekedetében is jelentős szerephez jut.

A natesfetisisztáknál nem ritka az a művelet, amelyet már Bloch megfigyelésében (35.) láttunk és mely a fetisizmus minden válfajánál gyakran előfordul. Ez a fétis rajzolása és ábrázolása. Egyes esetekben az ilyen emberek egész képgyűjteményt rendeznek be, amelyet azután önfertőzés közben segédeszközül használnak. Folyóiratokból kivágott képeket és fényképeket is gyakran felhasználnak és nem egyszer a legtrágárabb módon átrajzolnak. Olyan embereket, akik szerepet játszanak a közéletben (színpad, film stb.), természetesen főleg nőket, meglepően gyakran zaklatnak ilyen fetisisztikusan eltorzított képek elküldésével.

Végre az ülepfetisizmussal bizonyos összefüggésben áll még egy másik különösen súlyos ösztöneltévelyedés, melyről csak a továbbiakban fogunk beszélni, itt pedig csak megemlítjük: a koprolagnia.

A mell- vagy emlőfetisizmus ma sokkal világosabb ösztöneltévelyedés mint valaha, mondjuk Makart korában volt, hiszen ma a telt vagy pláne túlfejlett keblet esztétikusán és erotikusán

nem becsüljük éppen sokra, úgy hogy azok, akik különösen vonzódnak a nagy és buja női keblekhez, már ezért is a szabálytól eltérőknek látszanak. Igazi részleges fetisizmusról természetesen csak ott beszélhetünk, ahol már nem a kebel tulajdonosnője a nemi ösztön tárgya, hanem a kebel maga az. Hogy a női mellek, amelyek másodlagos nemi tulajdonságok és ugyanakkor erogén zónák, a normális erotikában és nemiségben is jelentős szerepet játszanak, ugyanúgy közismert, mint erotikus jelentőségük, és a női ruházat minden korban és minden vidéken számot vetett ezzel a ténnyel.

Az igazi kebelfetisizmus nyilván ritkább a natesfetisizmusnál, már csak azért is, mert itt alig áll fenn kapcsolat a szadizmussal vagy mazochizmussal. De innen kiindulva előállhat egy másik fetisisztikus perverzió, melynek példájául a következő levelet idézhetjük. (A levelet mellékesen egy dajka-közvetítőhöz intézték.)

„Igen tisztelt Y.-né!

Engedje meg, hogy egy igen diszkrét ügyben fordüljak bizalommal önhöz és tisztelettel kérjem tanácsát és támogatását.

Már régen hihetetlen vágy gyötör az után, amit az alábbiakból látni fog, úgy hogy elhatároztam, meg fogom próbálni, hátha engedhetek ennek az ellenállhatatlan vágynak, amelynek titokzatos eredetét nem tudom magamnak megmagyarázni. Ez olyan szenvedéllyé fejlődött nálam, hogy képtelen vagyok most már lemondani róla, noha naponta számtalanszor hánytam magamnak szememre ezt a képtelen vágyat és folyton igyekszem ellene küzdeni, noha eredménytelenül.

Hogy rövidre fogjam: szeretném egyszer egy fiatal nő tejét inni, azt kérdezem tehát öntől, nem tudna-e ismerősei közt egy fiatal nőt, aki hajlandó volna jó díjazás ellenében rendelkezésemre bocsátani a tejét, de azzal a feltétellel, hogy közvetlenül a melléből ihatom!

ön ezt nagyon különösnek fogja találni részemről, de mint már mondottam, minél többször megpróbáltam szabadulni a vágytól, annál sürgetőbb és szenvedélyesebb lett bennem. Magam is megengedem, hogy fiatal embertől illetlenség az ilyesmi, de azért nem épen erkölcstelen kívánság és senki sem mondhatja, hogy büntető cselekmény. Kifejezetten biztosítom önt, hogy minden tisztességtelen szándék távol áll tőlem és csak az fontos nekem, hogy egyszer végre engedjek ennek a leírhatatlan szenvedélynek ...

Kimondhatatlanul hálás volnék önnek ezért és hozzáteszem még, hogy különösen súlyt vetek arra, hogy az illető nőnek telt keble legyen, buja, nagy emlőkkel; talán szíveskedik ezt is figyelembe venni..

Ha most más testrészekre térünk át, elsősorban azzal a kérdéssel kell foglalkoznunk, vájjon a női lábak rendkívüli nagyrabecsülése, amelyet minden civilizált férfinél megtalálhatunk, esztétikus, vagy normálisan erotikus természetű-e vagy már ebben is részleges fetisizmust kell látnunk. Fetisizmus ellen szól már e beállítottság módfeletti elterjedtsége, ami természetesen nem zárja ki azt, hogy arra diszponált egyéneknél ne játszhatnának közre fetisisztikus elemek. Hogy itt általában normális erotikus értékelésről van szó, az a tény is igazolja, hogy régebben, mikor a nő lábát gondosan elfedte a ruha, ennek ellenére a láb nem gyakran lett fetisisztikus vágy tárgya. A szép női láb varázsa a férfiakra, amelyet a színpad, a revű és a film oly gyakran felhasznál, aligha perverz jellegű. Tisztán esztétikai mozzanatokhoz természetesen ugyancsak kevés köze van; a szép női láb nézése és esetleges érintése kétségtelenül a nemi gyönyör előjátékához tartozik.

A kéz- és lábfej fetisizmus is meglehetősen ritka. Ritka legalább is tiszta alakjában, tehát mint fetisizmus, amelynek tárgya kizárólag ez a testrész volna, míg az ide tartozó ruhadarabok, kesztyű és cipő, a legkedveltebb és legelterjedtebb fétisek.

38. megfigyelés. B., neuropatikus családból, igen érzéki, szellemileg érintetlen, szép női kéz láttára mindig elragadtatásba esik és a merevedésig nemi izgalmat érez. A kéz csókolása és megszorítása boldoggá teszi. Amíg kesztyű van rajta boldogtalannak érzi magát. Azzal az ürüggyel, hogy jósolni akar, igyekszik hozzájutni az ilyen kezek látványához. A láb közömbös neki. Ha a szép kezeket gyűrű díszíti, ez fokozza a gyönyört. Kéjes izgalmat csak az élő kéz szerez neki, a mintázott nem. Csak ha a gyakori közösülés nemileg kimerítette, veszti el számára a kéz nemi ingerét. Kezdetben a női kezek emlékképe még munka közben is zavarta (Binet).

39. megfigyelés. P. L., 28 éves, vesztfáliai kereskedő.

Eltekintve attól, hogy a paciens apja feltűnően mogorva és kissé heves ember, a családban semmi terheltség nem mutatható ki.

A paciens az iskolában nem volt nagyon szorgalmas; soha

sem volt képes figyelmét hosszabb időn át egy tárgyra összpontosítani; viszont gyermekkora óta nagyon vonzódott a zenéhez. Vérmérséklete mindig kissé ideges volt.

1890 augusztusában jött hozzám és fej- és altesti fájdalmakról panaszkodott, amely teljességgel neurasztiás benyomást tettek. közli továbbá, hogy nagyon energiátlan.

Nemi életéről csak pontos erre vonatkozó kérdésekre a következőket mondjia: el: Az első nemi izgalmak, amennyire visszaemlékezni tud, már 7-ik életévében jelentkeztek. Ha vizelés közben meglátta valamelyik társa hímvesszőjét, nagyon felizgult. L. teljes bizonyossággal állítja, hogy ez az izgalom kimondott merevedéssel párosult. Egy másik fiú csábítása következtében 7 vagy 8 éves korában onanizálni kezdett. „Izgulékony természetű ember lévén, 18 éves koromig gyakran onanizáltam — mondja L. —, anélkül, hogy ennek káros következményeiről vagy egyáltalában jelentőségéről tiszta képem lett volna.“ Különösen néhány pajtásával szeretett onanizálni, de egyáltalában nem volt közömbös neki, ki volt a másik fiú, sőt nagyon is megválogatta partnerét. Arra a kérdésre, hogy milyen okból részesítette az egyik fiút a másikkal szemben előnyben, azt válaszolta, hogy különösen a fehér, szép formájú kéz csábította a kölcsönös maszturbációra. Érdekes még, amit gyermekkoráról elbeszél. Egyik kedves pajtása N., akivel kölcsönös maszturbációt űzött, egy nap azt indítványozta neki, hogy L. szorítsa meg az N. hímvesszőjét és N. tőle telhetőleg vonakodni fog és igyekezni fog ebben megakadályozni. Ilymódon az onánia a két résztvevő küzdelmével volt közvetlen összeköttetésben, miközben mindig N. volt a legyőzött.

A harc ugyanis rendesen azzal végződött, hogy N. ugyancsak maszturbált. L. azt állítja, hogy a maszturbációnak ez a fajtája mindkettőjüknek egészen különös élvezetet szerzett. 18 éves koráig igen gyakran onanizált így. Mikor egy barátja felvilágosította, minden erejével igyekezett leküzdeni rossz szokását. Ez egyre inkább sikerült is neki, míg végre az első közösülés végrehajtása után, egészen letett az onániáról. Ekkor azonban már 21 és féléves volt. Érthetetlennek tűnik fel előtte és állítólag undorral tölti el, hogy más fiúkkal űzött onániában valaha örömét találhatta. Ma már nem lehetne rábírni arra, hogy egy másik férfi hímvesszőjét megérintse, sőt annak látása is kellemetlen neki. Minden férfiakhoz való vonzódása eltűnt, és érzelmei csupán nőkhöz vonzzák.

Megemlítem azonban, hogy minden kimondott vonzódása ellenére a nőkhöz való viszonyában is van valami abnormis.

Igazában ugyanis a nőknél is a szép kéz látása izgatja fel; sokkal jobban ingerli, ha a szép női kézhez érhet, mint ha mezтelenül látja ugyanezt a nőt.

Hogy vonzalma a szép női kezekhez meddig megy, a következő eset mutatja.

L. ismert egy szép fiatal hölgyet, akinek minden báj rendelkezésére állott, de keze meglehetősen nagy és nem szép formájú volt, sokszor talán nem is volt olyan tiszta, mint L. kívánta volna. Ezért nem csak, hogy nem támadt benne mélyebb érdeklődés a hölgy iránt, hanem megérinteni is képtelen volt. L. azt állítja, hogy általában nincs számára undorítóbb valami a tisztátalan körmöknél; ezek magukban lehetetlenné teszik számára a legszebb nő megérintését. Egyébként korábban gyakran azzal pótolta a közösülést, hogy a nővel addig símogattatta a hímvesszőjét, míg az ejakuláció be nem állott. (Moll.)

A lábfejfetisizmusról ugyancsak kevés megfigyelésünk van. Annál fontosabb szerepet játszik a lábfej a mazochisták nemi életében (1. ott).

A lábfejfetisizmus példáiul a következő megfigyeléseket közöljük:

40. megfigyelés. X., 30 éves független magánzó, foglalkozását illetőleg magántudós, szeret kijárni a Dunához, mert ott néha férfiakat lát, akik lehúzzák cipőjüket, megszabadítják lábukat a piszkos rongyoktól, a napon melegítik vagy a Duna vizében hűsítik. X. nem a kecses szép női lábakhoz vonzódik. Szép formájú női lábikrák, vagy finom cipők sem csábítják, mint sok más férfit. Minden embernél — akár nő, akár férfi — először a lábra néz és az embereket a cipőjük szerint ítéli meg. A nők, mint nők hidegen hagyják. Kell hogy a láb szorosan benne legyen a lábbeliben. A szűk cipő képzete nagy vonzóerőt gvakorol rá. A tyúkszemek nemileg izgatják. Minden tyúkszemvágót irigyel. Csak férfi lábakért rajong és pedig vörös, piszkos, lehetőleg izzadt, gyulladásos férfilábakért. A gazdagok lába hidegen hagyja. A dolgozó, lehetőleg elnyomott, szolgai sorban lévő férfi lába, a függő helyzetben, lévő férfié, aki kénytelen mezítláb járni, akinek lába nagy nyomásnak van kitéve, úgy hogy bőrén látható a cipők lenyomata, csak az ilyen láb gyakorol rá hatást.

X. azt képzeli magának, hogy ú a vörös, dagadt, izzadt láb

tulajdonosa. Ezzel izgalmát a kielégülésig (orgazmusig) tudja fokozni. (Stekel).

41. megfigyelés. X., 23 éves, terhelt családból való. Nővére kedélybeteg volt, fivére hisztériában szenvedett. A paciens gyermekkora óta különc, gyakran vannak hipochondriás hangulatai, életúnt, mellőzöttnek érzi magát. Mikor „kedélybetegség“ miatt rendelőmbe jön, terhelt embernek mutatkozik neuraszténiás és hipohochondriás tünetekkel. A maszturbáció gyanúja bebizonyosodik. A paciens érdekes felvilágosításokkal szolgál nemi életéről. 10 éves korában roppantul vonzódott egy társa lábához. 10—12 éves korában női lábakért kezdett rajonganii. Látásuk kéjes érzéseket keltett benne. 14 éves korában kezdett maszturbálni, miközben szép női lábra gondolt. Ettől kezdve lelkesedett 3 évvel idősebb nővére lábáért. Más nők lába is, ha az illetők rokonszenvesek voltak neki, nemileg izgatóan hatottak rá. Nőkön egyáltalán csak a láb érdekelte. A nemi érintkezés gondolata undort keltett benne. Még sohasem próbált közösülni, 12 éves kora óta többé férfiak lába nem érdekelte. A női láb ruházata közömbös neki, csak az fontos, hogy az illető rokonszenves legyen neki. Az a gondolat, hogy prostituáltak lábával szerezzen magának élvezetet, visszataszító neki. Évek óta nővére lábába szerelmes. Ha csak cipőjét látja, ez a látvány hatalmasan hat érzékeire. - Nővére csókja, vagy ölelése nem kelti ezt a hatást. A legnagyobb dolog számára, ha egy rokonszenves nő lábát átfoghatja, megcsókolhatja. Akkor nyomban élénk kéjérzéssel ejakulál. Gyakran támad benne az a vágy, hogy nővére cipőjével megérintse hímvesszőjét, de eddig uralkodni tudott ezen a vágyon, hiszen már két év óta (az előrehaladott nemi ingerlékenység következtében) már a láb puszta látása is meghozza neki a magömlést. Hozzátartozóitól megtudom, hogy a paciens „nevetségesen szereti“ nővére lábát, hogy ez lehetőleg kerüli és igyekszik lábát elrejteni a páciens elől. A páciens betegesnek érzi perverz nemi vágyát és kínosan érinti, hogy piszkos képzelgéseinek tárgya éppen nővérének lába. Tőle telhetőleg kerüli az alkalmat, igyekszik maszturbációval segíteni magán, közben képzeletében, akárcsak az álombéli magömléseknél női lábakat lát. De ha a vágy elhatalmasodik benne, nem tud ellenállani, meg kell szereznie magának nővére lábának látását. Nyomban a kilövelés után nagyon bántja, hogy újra gyönge volt. Nővére lábához való vonzalma számtalan álmatlan éjt okozott neki. Sokszor csodálkozik, hogy még mindig szereti a nővérét, noha megérti, hogy az elrejti előle

a lábát. Gyakran haragszik, hogy ilymódon elesik a magömléstől. A páciens hangsúlyozza, hogy különben erkölcsös, amit hozzátartozói is igazolnak. (Krafft-Ebing).

Nem szabad a részleges fetisizmus fogalmát nagyon megszűkítenünk. Ki kell terjesztenünk azokra az esetekre is, mikor az egész alak egy bizonyos formája lesz fétissé. Számba itt természetesen csak azok az esetek jönnek, mikor a nemi vágyak feltűnő ellentétben vannak a megszokott esztétikai kívánalmakkal. Ez a feltünőség döntő; mert nem lehet olyan férfiakat, akik ma, mikor a kisportolt, a karcsú női alak a divat, molett nőket szeretnek, ezért mindjárt fetisisztáknak minősíteni. Ha azonban valaki — és ez egyáltalában nem ritkaság — csak túl kövér nőkkel akar és tud érintkezni, kétségtelenül fetisizmussal van dolgunk. Már Krafft-Ebing közöl egy ilyen esetet.

42. Megfigyelés. Egy nagyon terhelt úr kért tőlem tanácsot impotenciája miatt, amely szinte kétségbeesésbe kergeti.

Fétisé, míg agglegény volt, igen teltidomú nők voltak. Ennek megfelelő hölgyet vett nőül, vele egészen potens és boldog volt. Néhány hónappal utóbb a hölgy súlyosan megbetegedett és erősen lefogyott. Mikor egy napon újra eleget akart tenni házastársi kötelességének, teljesen impotens volt és az is maradt. Ha azonban telt idomú nőkkel kísérelte meg a koitust, teljességgel potens volt. (Krafft-Ebing).

A ma uralkodó esztétikai beállítottságra való tekintettel, ahol csak nagyon karcsú és túlfinom nő a nemi ösztön tárgya, aligha beszélhetünk fetisizmusról; legfeljebb arra gondolhatnánk, hogy nem lappangó paedophiliával vagy homoszexualitással van-e dolgunk, mikor az illető nemi objektum kimondottan infantilis, illetve férfias vonásokat mutat.

A részleges fetisizmusnak nagyon érdekes fajtája az, amelynél a bőr szolgál fétisül. Vitás lehet, hogy bizonyos, valószínűleg degenerált egyének csodálatos szenvedélye, hogy emberbőrbe kötött könyveket szerezzenek, nem tartozik-e már ide. Bizonyos mindenesetre, hogy a szeretett lény bőre sok erotikus és nemi kapcsolatban és kötöttségben nagy szerepet játszik, a nélkül hogy fetisizmusról szó lehetne. Világos példája ellenben a bőr fetisizmusnak az itt következő eset.

43. Megfigyelés. L., napszámos, letartóztatták, mert egy nyilvános parkban ollóval nagy darab bőrt vágott le a bal alsó karjáról.

Bevallja, hogy régen vágyat érez, hogy egy fiatal leány finom

fehér bőréből egy darabot megegyen és hogy e célra mindig készen tartott ollóval üldözött egy ilyen áldozatot, de szándéka kilátástalanságára való tekintettel elállóit tőle és e helyett magát vágta meg.

L. epileptikus apától származik. Egyik nővére elmebeteg.

L. 17 éves koráig az ágybavizelt, általában féltek tőle durva, ingerlékeny természete miatt, az iskolából fegyelmezetlensége és rossz természete miatt eltanácsolták.

Igen korán kezdett onanizálni. Nagy szeretettel olvasott vallásos könyveket, babonás volt, hajlott a miszticizmushoz és feltűnően áhitatos természetűnek mutatkozott.

13 éves korában csinos, fehérbőrű fiatal leányok látására az a kéjes vágy támadt benne, hogy valamelyik ilyen leány testéből kiharapjon egy darab bőrt és megegye. Ez a vágy egész életén uralkodott. Különben semmi sem vonzotta nőkön. Soha sem akart egyikükkel sem nemileg érintkezni és nem is tett ilyen kísérleteket.

Mivel ollóval könnyebben gondolt célhoz juthatni, mint foggal, évek óta ollót hordott magával. Többször közel volt ahhoz, hogy abnormális vágyát kielégítse. Egy évvel ezelőtt, mikor annak kielégítetlenségét már nem bírta tovább, az a pótkielégülés jutott eszébe, hogy egy leány eredménytelen üldözése után minden esetben levágott egy darab bőrt a karjáról, a combjáról vagy a hasáról és megette azt. Azzal az elképzeléssel, hogy az üldözött leány bőrét eszi, saját bőre elfogyasztása közben orgazmushoz és magömléshez jutott.

L. testén számos, részben kiterjedt és mély seb és forradás található.

öncsonkításai közben és még sokkal azután is heves fájdalmai voltak, ezekért azonban bőven kárpótolta a kéj, amelyet a bőrdarab élvezete okozott neki, különösen ha erősen vérzett és csak némileg sikerült elképzelnie, hogy szűz leány bőrét eszi. Már kés és olló látása elég neki ahhoz, hogy előidézze perverz vágyát. Ilyenkor sajátságos szorongás vesz erőt rajta, verejtékezéssel, szédüléssel, szívdobogással, a női bőr utáni mohó vággyal, ollóval kezében kénytelen üldözőbe venni neki rokonszenves nőket, de nem veszti el öntudatát, és marad benne némi önfegyelem, mert a válság tetőpontján önmagától veszi el azt, amit egy leány testéről nem kaphat meg. Ez alatt az egész válság alatt erekció és orgazmus áll fenn; abban a pillanatban, mikor

bőrét rágni kezdi, beáll a magömlés. Ezután, nagy megnyugvást és megkönnyebbülést érez. Nemi szervei normálisak.

L tökéletesen tudatában van állapota beteges voltának. Ez a közveszélyes degenerált természetesen elmegyógyintézetbe került. Ott öngyilkosságot kísérelt meg (Magnan).

Ez az eset az erősen szadisztikus összetevőtől eltekintve, azért is különösen érdekes, mert itt még inkább, mint a 40. megfigyelésnél egy még később tárgyalandó jelenséggel találkozunk: a nemi tárgytól a nemi alanyra való átmenettel, más szóval az alany és tárgy azonosításával.

A kombinált részleges fetisizmus érdekes példája a bécsi Szexológiai Intézettől közölt alábbi eset:

44. Megfigyelés. X., 38 éves, műszerész. 6 éves kora óta onanizál. Kéjvágya ettől fogva mindig vele egykorú iskolatársaira irányul, de fő vágya az, hogy alsó karjukat megcsókolja és nyalogassa. Kölcsönös onánia vagy végbél-közösülés (paedicatio) sohasem történt. X. ismételten megkísérelte nővel a kőitust, amely azonban merevedés híján sohasem sikerült. Jelenleg nemi vágyainak tárgyai kizárólag 10—14 éves fiúk. X. nagynehezen le tud mondani képzelgései megvalósításáról., viszont egész gyűjteményt szerzett be fiúfényképekről, amelyek között különböző, megfelelő korú német hercegek játsszák a főszerepet. Közben rengeteg verset is ír, amelyekben sajátságos nemi vágyainak ad kifejezést. A versekben csak úgy hemzsegnek az olyan kifejezések mint „óriás termet[11], „roppant tagok“ és „duzzadó formák“.

X. tehát homoszexuális és fetisiszta. Az utóbbi perverzióban részleges fetisizmus — alsókar, bőr, testforma (kövér, buja, telt) — és igazi fetisizmus párosodik, mert X. számára, mint egyik versében mondja, a sötét ujjasból fehéren kibukkanó alsókar a legfontosabb. Igazi fetisisztának bizonyul X. gyüjtőszenvedélyében is — fényképek, képek, versek, — bámulatosan, bár természetesen egészen egyoldalúan kifejlődött fantáziájában és a maszturbációhoz való ragaszkodásában.

A bőrfetisizmussal nyilván kapcsolatban állanak azok az esetek, amelyekben bizonyos bőrszín a nemi kapcsolat létrejöttének feltétele. Ismeretes, hogy degenerált és túlcivilizált egyének lehetőleg idegen fajú egyéneket akarnak nemi partnernek. De egyszerűbb felépítésű emberek is nem ritkán áldozatai egy szinte bűvös vonzásnak, ha színes fajokhoz tartozó egyedekkel jutnak érintkezésbe. A 19. században néger törzsek Európában

történt „kiállításai“ alkalmával lejátszódó esetek e mellett szólnak, és tény, hogy sok magas állású fehér nő Afrikában, vagy Ázsiában gátlás nélkül beleveti magát a bennszülöttekkel való nemi érintkezésbe.

Itt azonban a bőr részfetis, és a perverz kötöttséghez még más hasonló tényezők járulnak. Nőknél itt alighanem megint a négereknél gyakran a normálison felül kifejlett hímvessző és mindkét nemnél a szag játszik igen fontos szerepet a részleges fetisizmusban. Sok nyelvben az ellenszenv kifejezésére megvan az a fordulat, hogy valaki nem bírja az illető szagát. Ez is mutatja, milyen fontossága van a szagnak a nemi kötöttség létrejöttében. Krafft-Ebing érdeme, hogy ezt a tényt hangsúlyozta és ebben az összefüggésben rámutathatunk arra;, amit könyvünk 1. és 2. fejezetében a szagok nemi jelentőségéről mondottunk. Pótlandó volna még a fetisizmussal kapcsolatban az itt lényeges hasonlóság az ülep és a nemi szervek szaga között. Ezt ugyanis általiében nem becsülik, .inkább utálják, amint hogy az ülep tájékát általában megvetik. Különös mégis, hogy igen sok ismert parfőm a nő nemi szervének szagát, de a férfiét is, természetesen nagyon gyöngítetten, utánozza és elterjedtségét éppen ennek köszönheti.

Igen érdekes a fetisizmus egy további csoportja, amelynél már kétes, hogy a részleges fetisizmushoz tartozik-e még vagy a szűkebb értelemben vett fetisizmus eseteivel állunk szemben. Ezek azok az esetek, mikor a nemi ösztön tárgya nem egy testrész, hanem egy testi hiba. Csodálatos, de úgy látszik, hogy a sántaság ebben a vonatkozásban különös varázzsal bír; legalább is az irodalomban sok ilyen megfigyelés olvasható. Hogy itt már a nemi lelkiség súlyos elváltozásaival van dolgunk, abból is kitűnik, hogy az ilyen esetekben más fetisisztikus vágyak is találhatók. Így a 45. megfigyelés transzvestita vonásokat mutat, és itt, valamint a 46. megfigyelésben felismerhetjük a nemi tárggyal való, már említett azonosítást.

45. Megfigyelés. X., 28 éves, súlyosan terhelt családból. N’euraszténiás, hiányzó önbizalomról panaszkodik és gyakori levertségről, öngyilkossági hangulattal, amely ellen alig tud védekezni. A legkisebb bosszúság teljesen leveri és kétségbeejti. A páciens mérnök, erős testalkatú, degenerációs jeleket nem mutat. Különös „mániáról“ panaszkodik, amely miatt gyakran kételkedik abban, vájjon épelméjű-e. 17 éves kora óta nemileg csak női testi fogyatkozások látása izgatja, különösen sánta és

görbelábú nőké. Kéjvágyának ezekkel a szépséghibákkal való kapcsolódásának eredetéről semmi tudatos elgondolása nincs.

A pubertás óta rabja ennek a neki magának kínos fetisizmusnak. Normális nők a legkisebb vonzást sem gyakorolják rá, csak a görbék, sánták, hibás lábúak. Ha a nőnek ilyen fogyatkozása van, hatalmas érzéki hatást tesz rá, akár szép az illető, akár csúnya.

Magömléses álmaiban kizárólag ilyen sántító nőket lát. Néha nem tud ellenállani annak a vágynak, hogy az ilyen sántító nőt utánozza. Ebben a helyzetben heves orgazmusa és élénk kéjérzéssel kapcsolatos magömlése van. A páciens azt állítja, hogy igen erős kéjvágya van és nagyon szenved attól, hogy vágyát nem elégítheti ki. Mégis csak 22 éves korában közösült először, és azóta mindössze talán tizenötször. Noha potens volt, a legkisebb kielégülést sem érezte. Egészen más lenne, ha abban a szerencsében részesülhetne, hogy egyszer egy sánta nővel koitálhatna. Mindenesetre csak sánta leányt venne nőül.

20 éves kora óta a paciens ruhafetisiszta is. Gyakran elegendő, ha női harisnyát, cipőt vagy nadrágot vesz fel. Néha vesz magának ilyen ruhadarabokat, titokban felölti, ez kéjesen felizgatja és meghozza neki a magömlést. Olyan ruhadarabok, amelyeket nők már viseltek, a legkisebb mértékben sem izgatják. Nemi izgalom esetén legszívesebben női ruhában járna, de a felfedeztetéstől való félelmében eddig ezt nem tette meg.

Nemi élete a már említett műveletekre szorítkozik. Határozottan és hiteltérdemlően állítja, hogy soha sem maszturbált. Az utóbbi időkben neuraszténiás bántalmai nőttek és nagyon kínozzák a magömlések (Krafft-Ebing).

46. megfigyelés. V., 30 éves, hivatalnok, nagyon neuropatikus szülőktől származik. 7 éves korától kezdve évekig egy hasonló korú sánta lány volt a játszótársa.

12 éves korától fogva a mindenesetre ideges és hiperszexuális hajlamú fiú csábítás nélkül maszturbálni kezdett. Ugyanebben az időben következett be a pubertás, és nyilván kétségtelen, hogy V. első n emi rezdülései a másik nem irányában egybeestek a sánta lány látásával.

Ettől kezdve érzékiségére csak sánta nők hatottak. Fétise egy csinos hölgy lett, aki (mint gyermekkori játszótársa is) bal lábára sántít.

V. kizárólag nők iránt fogékony, a mellett nemileg igen igényes. V. korán megpróbált nőkkel érintkezésbe kerülni, de

nem sánta nőkkel szemben teljességgel impotens volt. Legnagyobb akkor volt a potenciája és a kielégülése, ha a leány bal lábára sánta volt, de jobb lábára sánta nőkkel is eredményesen érintkezett. Mivel csak kivételesen tudott fetisizmusának megfelelően közösülni, maszturbációval segített magán, amelyet azonban nyomorúságos pótléknak és undorítónak érzett. Nemi helyzete gyakran tette boldogtalanná és életúnttá, csak szüleire való tekintettel nem követett el öngyilkosságot.

Erkölcsi szenvedése abban érte el tetőfokát, hogy vágyainak célját egy rokonszenves sánta hölggyel való házasságában látta, de érezte, hogy feleségében csak a sántaságot és nem a lelket fogja szeretni, amit a házasság megszentségtelenítésének, elviselhetetlen, méltatlan életnek érzett. Sokszor gondolt ezért már lemondásra és öncsonkításra.

A vizsgálat eredménye, mikor V. hozzám fordult segítségért, degenerációs tünetek, idegbetegség, stb. tekintetében egészen negatív volt.

Felvilágosítottam a pacienst arról, hogy az orvosi beavatkozásnak csak nehezen, sőt egyáltalán nem fog sikerülni ezt az erős kapcsolódáson alapuló fetisizmust megszüntetni és kifejeztem azt a reményemet, hogy azért boldog lesz még, ha egy sánta leányt a házasságban boldoggá tesz (Krafft-Ebing).

Más testi hibák is szolgálhatnak fétisül. A normálishoz való átmenetet alighanem azok az esetek jelentik, mikor valaki bandzsal nőket kíván. Mert, hogy ez önmagában nem beteges, abból is kitűnik, hogy a görögök a szépség istennőjét, Aphroditét gyöngén kancsinak ábrázolták.

A részletes fetisizmus utolsó csoportja a haj- és hajfonat-fetisizmus; mert itt már néhány olyan tünettel találkozunk, amely a valódi szükebb értelemben vett fetisizmust jellemzi. Már Krafft-Ebing észrevette, hogy itt elmosódó az átmenet a női haj fiziológiai csodálatától a beteges fetisizmushoz. „A patológiai sor kezdő láncszemeként olyan esetek találhatók, amelyekben csak a nő haja tesz érzéki hatást és csábít a nemi érintkezésre, továbbá olyanok, ahol a potencia csak olyan nővel szemben áll fenn, aki az egyéni fetisvarázs birtokosa. Lehet, hogy ebben a hajfetisizmusban különböző értékeknek (szemnek, szaglásnak, hallásnak, a zizegő zaj miatt, mindenesetre a tapintásnak is) része van, amennyiben ezek kéjes hangsúlyú indulatokat kapnak. A sor végén olyan degeneráltak állanak, akiknek a nő haja, a testtől egészen elválasztva, tehát már nem mint annak része,

hanem mint puszta anyag, sőt áru, elegendő a kéjvágy felkeltéséhez és fizikai vagy lelki onánia segítségével történő kielégítéséhez, mindenesetre a nemző szerveknek a fétissel való megérintése közben.“

Ehhez csak azt kell hozzátennünk, hogy a hajfonatfetisizmusnál feltétlenül erősen szadista vágyak játszanak közre. Számos kortörténetből az derül ki,hogy a haj fonatok levágása sokszor ugyanolyan fontos és kéjes, mint azok birtoklása és a velük való babrálás. Világos, hogy a hajfonatlevágók csoportja törvényszéki szempontból is jelentős.

A hajfetisizmus egy jellemző példáját már Archenholtz közölte 1785-ben:

„Ismertem egy angolt, aki tisztességes, szeretetreméltó ember volt, de igen bizarr ízlése volt, amelyről azt állította, hogy mélyen lelkében gyökeredzik. Legnagyobb élvezete, amely egyedül ejtette érzéki mámorba, az volt, hogy egy szép nő haját fésülte. Csupán ebből a célból gyönyörű kedvest tartott magának. A szerelem és a nő közben egyáltalában nem jöttek számba. Csak a nő hajával volt dolga, amelyet annak a kívánt órákban ki kellett bontania, hogy kezével turkáljon benne. Ez a művelet a testi gyönyörűség elérhető legmagasabb fokát szerezte meg neki.“

Érdekes egyébként, hogy ma, mikor a nők hajviselete a hajfonatfetisizmust úgyszólván lehetetlenné teszi, a hajfetisizmus is nagyon csökkent. Hangsúlyozom, hogy azért természetesen nem lehet az olyan férfiakat, akik az uralkodó divat ellenére a hosszúhajú nőket kedvelik, mindjárt hajfetisisztáknak nyilvánítani, mert ezt a tényt esztétikai mozzanatok, gyermekkori benyomások és hasonlók eléggé megokolhatják.

A hajfonatokon és a hajon kívül az arc szőrzete (bajusz) és a test szőrzete, különösen a szeméremhaj is válhat fétissé.

Megjegyzem, hogy az a kultusz, amelyet — régebben gyakrabban, mint ma — sokan, különösen nők a művészi élet és a színház híresség einek fürtjeivel űztek, nyilván éppúgy összefügg a hajfetisizmussal, mint a test és a nemzőszervek szőrzetéből készült haj csomók szerelmi varázslatra való felhasználása. Röviden: elmosódó átmeneteket mindenhol ki lehet mutatni.

Kezdjük el néhány megfigyeléssel a szeméremhaj-fetisizmussal kapcsolatban.

47. megfigyelés. X. kereskedő, ötvenes, kimondottan vöröshajú nőket szeret. De nem éri be a pillanat élvezetével, hanem

gondoskodik arról, hogy gyönyörűségét emlékezetébe tudja idézni, amennyiben minden vöröshajú nőtől, akivel nemileg érintkezett, a szeméremhaj egy fürtjét magával viszi. Ezeket szépen fodorítja, fekete selyemcérnával átköti és beragasztja emlékkönyvébe, névvel és dátummal ellátva, úgy hogy fetisisztikus emlékei átlapozása közben mindig újra kielégülhet (Mcrzbach).

48. megfigyelés. X. csak a Vénus-domb szőrzete iránt érdeklődik fetisisztikusan és legnagyobb élvezete az volt, ha fogával ránthatta azt ki. Gyűjtötte is, és miközben újra szétharapta, ismét nemi kielégülést szerzett magának. Szállodai alkalmazottakat megvesztegetett, hogy engedjék ilyen szőröket keresni azokban az ágyakban, amelyekben hölgyek töltötték az éjszakát. Keresés közben erős izgalomba jött és kimondhatatlanul boldog volt, ha talált valamit. (Gamier.)

49. megfigyelés. X. már 13 éves korában a nő nemi szerve helyett szeméremhajára vágyódott. „Akkor mondtam a cseléd-lányunknak, adjon nekem hajat, de nem a fejéről, hanem a lába közül vágja ki, ez aztán hatalmasan ingerelt és óriási gyönyörűséget szerzett nekem. Egész gyűjteményem van ilyen hajból, minden szeretőmtől vettem egy csomót és szépen takarosán átkötöttem szalaggal, amelyre ráírtam az illető nő nevét.“ (Sadger.)

50. megfigyelés. X. már 8—9 éves korában, mikor magának még semmi szeméremhaja nem volt, rávetette magát a nővére fésűjében található hajszálakra és rákötötte hímvesszőjére. „Ha most valamelyik barátnőjénél olyan hajszálakat látok, amelyek fésülés közben jöttek ki, roppantul felizgulok, úgyszintén, ha egy nőnek a hajába kapok, vagy ha hóna alatt meglátom a szőrt. Gyermekkoromban szerettem alvó anyám szeméremhajában turkálni vagy azt meghúzni. Az is különös kéj érzetet szerez nekem, ha saját szeméremhajammal játszom. Szagolni is szeretem és szagától felizgulok.“ (Sadger.)

A bajúszfetisizmusna példa a következő megfigyelés:

51. megfigyelés. X., 20 éves, homoszexuális, csak nagy és erős bajuszú férfiakat szeret. Egy napon találkozik egy férfivel, aki eszményképének megfelel. Magával viszi haza, de súlyos csalódást érez, mikor vendége a (mesterséges) bajúszt leveszi. Csak mikor újra felteszi, nyeri vissza X. számára csábító voltát és ő maga rendes potenciáját (Thoinot-Magnan).

A hajfonatfetisizmus alábbi esetei már világosan túlmennek a részleges fetisizmus határain.

52. megfigyelés. P., 40 éves, műlakatos, nőtlen, átmenetileg elmebajos apa és ideges anya gyermeke. Jól fejlődött, intelligens volt, de már korán tikkjei és kényszerképzetei voltak. Sohasem maszturbált, plátóian szeretett, gyakran gondolt nősülésre, csak ritkán közösült örömleányokkal, de a velük való érintkezés sohasem elégítette ki, inkább visszataszította. Mintegy három évvel ezelőtt súlyos csapások érték (pénzügyi összeomlás), azonkívül egy lázas betegségen is átesett. Ezek a körülmények erősen ártottak központi idegrendszerének. Egy este tetten érték Párizsban, mikor a tolongásban egy fiatal leánynak levágta a haj fonatát. A haj fonattal kezében és ollóval zsebében fogták el. Pillanatnyi elmezavarral és boldogtalan, legyőzhetetlen szenvedéllyel védekezett, bevallotta, hogy már tízszer vágott le hajfonatokat, melyeket otthon kéjes elragadtatással tartogat.

P. elbeszéli, hogy három év óta, ha este magában van, szorongó, izgatott és kábult érzései vannak, ilyenkor elfogja a vágy, hogy női hajat tapintson. Mikor véletlenül egy fiatal lány hajfonatát valóban a kezébe kaphatta, erős izgalom fogta el és anélkül, hogy a leányt megérintette volna, merevedés és magömlés következett be. Hazatérve szégyelte az esetet, de a vágy, hogy hajfonatok birtokába jusson, egyre erősebb lett benne. Maga csodálkozott a dolgon, mert azelőtt nőkkel való legintimebb érintkezése közben sohasem érzett ilyesmit. Egy este nem tudott a vágynak ellenállni, hogy egy leány haj fonatát levágja. Otthon, mikor a haj fonatot kezébe vette, megismétlődött a kéjes folyamat. Belső kényszer arra indította, hogy a haj fonattal testét simogassa, nemi szerveit becsavarja vele. Végre egészen kimerült, szégyelte magát és néhány napig nem mert az utcára menni. Többhónapos nyugalom után újra erőt vett rajta a vágy, hogy női hajat kapjon a kezébe, akárkié is az. Ha célját elérte, mintegy természetfölötti erő uralkodott rajta és képtelen volt zsákmányát elengedni. Ha vágya célját nem érhette el, mély levertség *I* fogta el, ugyanekkor hatalmas orgazmusba esett s maszturbációval szerezte meg magának a kielégülést. A fodrászkirakatokban látható hajfonatok egészen hidegen hagyták. A hajfonatnak egy nő fejéről kellett lelógnia.

Hajfonat-merényletei tetőpontján állítólag mindig olyan izgatott volt, hogy csak tökéletlen tudomása volt a külvilágról és ezért nem is emlékezett a történtekre. Mihelyt az ollóval hozzáért a haj fonathoz, merevedése volt és a levágás pillanatában bekövetkezett a magömlés.

Három évvel ezelőtt bekövetkezett szerencsétlen élményei óta saját előadása szerint gyönge emlékező tehetsége van, szellemileg hamar kimerül, álmatlanság és éji felriadások gyötrik. P. mélyen bánja tetteit.

Hatvanöt hajfonatot találtak nála csomagokban elrendezve, ezenkívül azonban egész csomó haj tűt, szalagot és más női öltözködési cikkeket is, amelyeket magának ajándékoztatott. Kezdettől fogva mániája volt, hogy ilyen dolgokat gyűjtsön, de újságokat, fadarabokat és más értéktelen holmikat is. Amellett különös, önmaga előtt is érthetetlen félelmet ézett, ha bizonyos utcákon kellett mennie; ha mégis megpróbálta, rendkívül rosszul érezte magát (Voisin, Socquet, Motet).

53. megfigyelés. X., 30 és 40 év között, magasabb társadalmi osztályból, nőtlen, állítólag nem terhelt családból, de gyermekkora óta ideges, állhatatlan, különcködő, állítólag nyolc éves kora óta hallatlanul vonzódik minden női hajhoz. Különösen fiatal leányokét szereti. Mikor kilenc éves volt, egy tizenhárom éves leány fajtalankodott vele. Ezt semmiképen nem értette meg í és semmi izgalmat nem érzett. Ugyanennek a leánynak tizenkét éves húga is kikezdett vele, csókolta és szorongatta. Nyugodtan tűrte, mert a leány haja nagyon kedvére való volt. Mintegy tizennyolc éves korában kéjes érzések támadtak benne, neki tetsző női haj láttára. Ezek aztán lassanként maguktól is jöttek és nyomban női hajhoz kapcsolódó emlékképek társultak velük.
I Tizenegy éves korában iskolatársai önfertőzésre csábították.
A nemi érzések és a fetisiszta képzet társítása akkor már erős volt és mindig megmutatkozott, ha pajtásaival fajtalankodott.

Az évek folyamán fetisizmusa egyre erősebb lett. Még álhajfonatok is izgatták, de a valódi mégis kedvesebb volt neki. Ha ilyent érinthetett vagy csókolhatott, egészen boldog volt. Értekezéseket és verseket írt a női haj szépségéről, hajfonatokat rajzolt fel magának és önfertőzött hozzá. Tizennégy éves korától fogva ez a fétis olyan erősen felizgatta, hogy heves merevedései lettek. Korábbi ízlésével ellentétben most már csak haj fonatok izgatták, különösen buja, tömött fekete fonatok. Élénk vágya volt, hogy ilyeneket megcsókoljon vagy szopogassa őket. Az efféle haj fogdosása kevés kielégülést szerzett neki, inkább csak a nézés, főként azonban a csókolás és szívás.

Ha ez nem volt lehetséges, az életuntságig boldogtalannak érezte magát. Azzal igyekezett kárpótolni magát, hogy „hajkalandokat“ képzelt maga elé és közben maszturbált.

Gyakran az utcán és tolongásban nem tudta magát megtartóztatni, kénytelen volt hölgyeknek egy csókot nyomni a fejére. Azután hazasietett, hogy maszturbáljon. Néha ellen tudott állni ennek a vágynak, de ilyenkor élénk szorongási érzésekkel gyorsan menekülnie kellett, hogy kikerüljön fétisé bűvköréből. Csak egyszer érezte tolongásban azt a vágyat, hogy egy leánynak levágja a hajfonatát. Közben szörnyű aggodalmai voltak, zsebkésével nem érte el célját és csak nagy nehezen kerülte el azt a veszélyt, hogy tettenérjék.

Mikor felnőtt, kéj nőkkel valók közösülés útján igyekezett kielégülni. A hajfonatok csókolása hatalmas merevedést idézett elő, a magömlés azonban nem következett be. Ezért a közösülés kielégületlenül hagyta. Ennek ellenére legkedvesebb képzete a hajcsókolással egybekötött közösülés volt. Az előbbi magában nem volt elég neki, mert ezzel még nem jutott el az ejakulációhoz. Egyszer ellopta egy hölgytől a kifésült haját, szájába tette és maszturbált hozzá, miközben a haj tulajdonosnőjét képzelte maga elé. Sötétben egy nő sem érdekelte, mert nem látta a hajfonatát. Kibontott haj sem vonzotta, szeméremhaj sem. Erotikus álmai csak hajfonatok körül forogtak. Az utóbbi időben a paciens olyan nemi izgalomba jutott, hogy a szatiriazis egy fajtája vett rajta erőt. Képtelen volt hivatása teljesítésére, olyan boldogtalannak érezte magát, hogy az alkoholban igyekezett felejtést keresni. Nagy mennyiséget fogyasztott, alkoholdeliriumba esett, alkoholepilepsziás rohama volt és kórházba kellett vitetni. A mámor elmúltával megfelelő kezelés következtében nemi izgalma is hamar eltűnt és mikor a kórházból elbocsátották, fetisképzelgéseitől is megszabadult, úgy hogy ezek csak álmában tértek időnként vissza.

A testi vizsgálat normális nemiszerveket mutatott, degenerációs tünetek nem voltak a páciensen láthatók. (Krafft-Ebing.)

És most álljon itt egy már nyilván nem részleges fetisiszta eset:

54. megfigyelés. Egy hölgy azt beszélte el az orvosnak, hogy nászéjszakán és az azt követő éjszakán férje sokáig turkált nem nagyon dús hajában, aztán lefektette aludni. A harmadik éjszaka X. úr egy hosszú hajfontokkal gazdagon díszített parókát vett elő és arra kérte feleségét, hogy tegye ezt fel. Alig történt ez meg, a férfi bőségesen kipótolta elhalasztott házastársi kötelességeit. A következő reggel X. újra gyöngéd kezdett lenni, miközben mindenekelőtt a parókát cirógatta. Alig tette le X-né a ter-

hessé vált parókát, minden férjére gyakorolt varázsát elvesztette. X-né felismerte, hogy itt igazi rigolyával van dolga és beletörődött, mert férjét szerette, noha látta, hogy annak kéj vágya és teljesítőképessége is a parókától függ. Különösképen egy paróka mindig csak 15—20 napig hatott. Mindig dúsnak kellett lennie, színe közömbös volt.

Öt év múlva ennek a házasságnak két gyermek és egy 72 darabból álló parókagyűjtemény volt az eredménye (Gemy).

Ezzel eljutottunk a fetisizmus legközelebbi nagy és gyakorlatilag különösen fontos csoportjához. Erről már Krafft-Ebing megmondotta, hogy sokkal több benne a beteges vonás, aránytalanul leggyakrabban jelentkezik s törvényszéki szempontból is a legfontosabb. Abban áll, hogy elsősorban nem maga a nő hat már nemileg ingerlőén, még ha ruhában vagy bizonyos különleges öltözetben is, hanem hogy a nemi érdeklődés annyira kizárólagosan a női ruházat egy határozott darabjára összpontosul, hogy ennek a ruhadarabnak kéjes képzete egészen elszabadul a nő összképzetétől és önálló értéket nyer. Ez a ruhafetisizmus tulajdonképpeni területe, ahol egy élettelen dolog, a ruházat egy elszigetelt darabja magában szolgál a nemi ösztön felizgatására és kielégítésére.

Krafft-Ebing a fetisizmus ama formáinak tárgyalásakor, melyekben a női ruházat valamely darabja a fétis, bevezetésül azokról az esetekről emlékezett meg, mikor a nemi érintkezést csk felöltözött nőkkel kívánják, ami véleménye szerint arra mutat, hogy az ilyen emberek lelkileg abnormálisak vagy legalább is túlérzékenyek. Ezzel szemben mi azt hisszük, hogy ez a beállítottság tisztán esztétikai okokkal is magyarázható és hogy valakinek egyáltalában nem kell abnormálisnak lennie ahhoz, hogy az öltözetet, főként a kevés öltözetet (alsóruhák) a teljes meztelenséggel szemben előnyben részesítse.

Míg tehát az a nemi beállítottság, amely a nemi aktust csak felöltözött nőkkel akarja végrehajtani, nem tekinthető a perverzióba való átmenetnek, annál alkalmasabb erre a Krafft-Ebingnél leírt jelmezfetizmus. Ez abban áll, hogy a nő csak bizonyos jelmezekben jön számba, mint nemi tárgy. Hogy ez az ösztöneltévelyedés nem ritkaság, kiderül már azokból a számos idevágó adatokból is, melyek a prostitúcióról és bordélyházakról szóló művekben ilyen vonatkozásban találhatók. Sőt vannak határozott típusok, amelyek különös kedveltségnek örvendenek, mint a menyasszonyi ruha, az apácaköntös, az „úrinő“-jelmez és a dajka-

ruha. Goffignon szerint sok bordélyházban valóságos jelmeztár található.

Ide tartoznak a következő megfigyelések:

55. megfigyelés. X., tábornok fia, falun nevelkedett. Tizennégy éves korában egy fiatal hölgy beavatta a szerelem örömeibe. Ez a hölgy szőke haját csavart fürtökben hordta és hogy fel ne fedezzék, fiatal kedvesével csak közönséges öltözetében, kamáslival, fűzőben és selyemruhában érintkezett.

Mikor X. tanulmányai befejezése után a katonasághoz került és szabadságát élvezni akarta, úgy találta, hogy nemi ösztönét csak különleges feltételek izgatják. Így barna nők egyáltalában nem ingerelték és egy hálóruhás nő minden szerelmi lelkesedését nyomban lehűtötte. Csak olyan nők ébresztették fel benne a vágyat, akik szőkék voltak, kamásniban jártak, fűzőt és selyemruhát viseltek, tehát ugyanazt az öltözetet, mint az a hölgy, aki először gerjeszette fel benne a nemi ösztönt. Házassági ajánlatok elől mindig kitért, mert tudta, hogy férji kötelességeinek hálóruhás nővel képtelen eleget tenni (Roubaud).

Hammond is leír egy esetet, melyben ‚a házasságban csak bizonyos jelmez viselésével volt gyakorolható a közösülés és Moll több hasonló esetet említ hetero- és a homosexuálisoknál egyaránt. Kiváltó okként gyakran kimutatható és mindig feltételezhető egy korai képzettársulás. Csak ezzel magyarázható, hogy az ilyen egyénekre egy bizonyos jelmez ellenállhatatlan hatást tesz, akárki viseli is a fétist.

Binet elbeszéli egy bíró esetét, aki kizárólag a festőmodellként Párizsba érkező olasz nőkbe és ezek bizonyos jelmezébe volt szerelmes. A kiváltó ok itt kimutathatóan egy, a nemi ösztön felébredésekor szerzett benyomás volt.

56. megfigyelés. P., 33 éves, üzletember, melancholiás és ennek következtében öngyilkos anya fia, több degenerációs tünet állapítható meg rajta, utcájában különcnek számított és az volt a csúfneve, hogy „amoureux des nourrices et des bonnes d'enfants".

Mivel a dajkákat és pesztonkákat nyilvános helyeken feltűnően zaklatta és egyszer hevesen összezördült egy ilyen személlyel, aki fétisét viselte, elfogták.

Saját bevallása szerint mindig elragadta a dajkák és pesztonkák látása, de sohasem az illető nő érdekelte, hanem csak a kosztüm és pedig nem annak részei, hanem az egész. Legnagyobb élvezete volt, ha ilyen nők társaságában lehetett. Haza-

térve, csak az élvezett benyomásokat kellett magában felidéznie, hogy eljusson az orgazmusig. Sohasem jutott eszébe, hogy valamelyik ilyen nővel a közösülést megkísérelje (Hammond).

A jelmezfetisizmus egy másik esetét írja le Motet. Ennek hőse jóházból való fiatalember, akit csak menyasszonyi ruhába öltözött nő látása izgatott nemileg. Hogy a ruhát ki viselte, mindegy volt neki. Hogy fetisisztikus hajlamait kielégítse, idejének jórészét a Bois de Boulogne-ban töltötte, olyan vendéglők ajtajában, ahol esküvői lakomákat szoktak tartani (Gamier).

Ezzel eljutottunk a tulajdonképeni tárgyfetisizmushoz. Ennek különös fonák, néha groteszk formái közül aránylag azok a legérthetőbbek, amelyekben a női fehérnemű, tehát a testhez legközelebb levő ruházat valamely darabja a fétis. Tudvalevőleg már a Faustban található egy mondat, amelyben Faust azt kívánja, hogy Mephistopheles szerezzen meg neki egy kendőt a szeretett leány kebléről vagy egy harisnyakötőt, szerelmi gyönyörének kielégítésére. Ez még normális. A betegesbe csapnak át azok az esetek, mikor az illető ruhadarabnak ugyan még egy határozott személytől kell erednie, de nem kell, hogy közvetlenül, tehát használt állapotban jusson a fetisiszta birtokába, jöhet a fehérneműs szekrényből is. Természetesen még messzebb esnek a normálistól azok az esetek, mikor a perverz ember azzal is beéri, hogy akármelyik üzletben megveszi (vagy ellopja) a fétist.

A nemi lélektan szempontjából nem jelentéktelen körülmény, hogy éppen korunkban a női fehérnemű a fényűzés eddig ismeretlen fokát érte el. Világos, hogy ez nem csak a nők kívánságára következett be, hanem alighanem még inkább a férfiak óhajára. Nagy városokban könnyen megfigyelhetjük, hogy az idevágó üzletek kirakatai előtt több férfi áll, mint nő.

57. megfigyelés. K., 45 éves, cipész, állítólag örökletesen nem terhelt, furcsa egyén, szellemileg kevéssé tehetséges, férfias viselkedésű, degenerációs tünetek nélkül, különben kifogástalan viseletű, egyszer tettenérték, mikor este lopott női fehérneműt hozott el egy rejtekhelyről. Lakásán 300 női öltözködési tárgyat találtak, köztük női ingeket és kevés bugyogón kívül főkötőket, harisnyakötőket, sőt egy női babát is. Mikor letartóztatták, éppen női inget viselt. Már 13 éve áldozott annak a szenvedélyének, hogy női fehérneműt lopjon, el is ítélték, ennek következtében óvatosabb lett és ravaszabbul, több sikerrel lopott. Mikor ez a vágy elfogja, szorongást érez, feje egészen nehéz lesz. Ellenállni nem

tud, nem bánja, akármi lesz. Egészen mindegy neki, kitől veszi el a dolgokat.

A lopott holmit éjszaka az ágyban felhúzza, közben szép nőkre gondol és kéjes érzései támadnak, megömléssel.

Nyilván ez volt lopásainak indító oka, mert soha lopott holmit el nem adott, hanem itt meg ott elrejtette őket.

Bevallása szerint korábban érintkezett nőkkel normálisan nemileg. Tagadja, hogy onániát, paederastiát vagy más nemi aktusokat gyakorolt volna. Huszonöt éves korában állítólag eljegyezte magát, de az eljegyzés az ö hibáján kívül visszament. Állapota betegességét és eljárásának jogtalanságát nem volt képes belátni (Passov—Krauss).

58. megfigyelés. J., fiatal mészáros, egy nap letartóztatták. Felöltője alatt fűzőt, pruszlikot, mellénykét, zekét, gallért, trikóinget és női inget viselt, ezenkívül finom harisnyája és harisnyakötője is volt.

Tizenegy éves kora óta gyötörte a vágy, hogy nővére ingét felvegye. Ahányszor csak észrevétlenül megtehette, megszerezte magának ezt az élvezetet, és a pubertás óta, valahányszor ilyen inget magára öltött, magömlése volt. Mikor önálló lett, női ingeket és más fentebb felsorolt öltözködési tárgyakat vásárolt. Valóságos női ruhatárat találtak nála. Minden szexuális érzése és törekvése kimerült ezeknek a ruhadaraboknak a felöltésében. Fetisizmusa pénzügyileg kimondottan tönkretette. A kórházban könyörgött az orvosnak, engedje meg neki, hogy női ruhát viseljen. Homoszexuális nemi hajlamai nincsenek (Gamier).

59. megfigyelés. Z., 36 éves, tudós, eddig csak a nő külső meze, sohasem a nő maga érdekelte és sohasem közösült. A női öltözködés általános eleganciája és csinossága mellett különösen alsóruhák és csipkés batisztingek, atlaszfűzők, finoman hímzett selyem alsószoknyák, selyemharisnyák izgatják. Nagy gyönyörűsége telik benne, ha az üzletekben ilyen női ruhadarabokat lát vagy megtapogat. Eszményképe a fürdőruhás hölgy selyem harisnyában, fűzővel, rajta uszályos pongyola.

Tanulmányozta az utcai lányok ruháit, de ízlésteleneknek, visszataszítóknak találta őket. Több élvezete volt a kirakatok megtekintéséből, de a kirakatokat csak ritkán változtatják. Részben a divatlapok tanulmányozásával szerzett mgának kielégülést, ugyancsak néhány különösen szép fetisdarab megvásárlásával. Legnagyobb öröme az lenne, ha a női öltözők vagy ruhaüzletek hozzáférhetők lennének számára vagy ha egy elegáns nagyvilági

hölgy szobalánya lehetne és öltöztethetné. Z. tökéletesen férfias jelenség (Garnier).

Itt említek meg egy már fentebb (1. 52. és 54. megfigyelés) érintett jelenséget, amely a fetisisztáknak ezt az egész csoportját mindenekelőtt jellemzi, a gyűjtőösztönt.

Minden ilyenféle fetisisztának saját háreme van, és néha nagyon érdekes, hogy időnként haj fonatok, zsebkendők, fehérneműdarabok vagy kesztyűk játsszák a kegyencnők szerepét, ezeket aztán más hasonló tárgyak szorítják ki, ismét kegyeltekké válnak stb. Mindezt az élményt sokszor bámulatos erőssége és élénk fantázia kíséri.

Egyébként a tipikus gyűjtőnél, mindenütt a fetisizmus bizonyos foka állhat fenn, különösen ahol anyagi vagy tudományos okok nem szolgálhatnak a gyüjtőtevékenység kielégítő okául. Igen valószínű, hogy ezekben az esetekben lappangó perverziókkal van dolgunk. Szolgáljon például erre a következő megfigyelés:

60. megfigyelés. N. K. úr felvágott-szeleteket gyűjt minden országból. Egész múzeuma van ilyen szeletekből, amelyeket formaiinban őríz. Minden szelet külön vitrinben áll és a felírás mutatja, hol, mikor és hogyan szerezte meg. Nagy utazásokat tesz, hogy múzeumát érdekes darabokkal gazdagítsa. (Stekel).

A következő eset már nyíltan mutatja a fetisiszta jelleget.

61. megfigyelés. Mintegy 45 éves férfi, gyermektelen, impotens, és ezért elváltán él feleségétől, tarka sapka-, diák- és pap· növendéksapka gyűjteményt rendezett be magának. Szellemileg nem normális ember benyomását keltette, zárkózott, visszavonult életet folytatott, de különben korrekt volt. Csalárd fondorlattal hat új sapkával gazdagította gyűjteményét. Ezért csalás miatt vád alá helyezték. Mivel beszámíthatósága felől kételyek merültek fel, a törvényszék elrendelte elmeorvosi megvizsgálását. Ebből kiderült, hogy fetisizmus áll fenn. Feleségétől való elválása óta tarka sapkákat kezdett gyűjteni. Ha tarka sapkát látott, az a vágya támadt, hogy megszerezze magának. Gyűjteményének megtekintése nemileg felizgatta, merevedés és magömlés következett be. (Keferstein.)

Voltaképpen nem intim ruhadarab, de anyagánál és színénél fogva a fehérneműre emlékeztet és a helyénél fogva, ahol viselik, nemi vonatkozásai is vannak, a kötény. Így érthetők a következő esetek:

62. megfigyelés. C., 37 éves, súlyosan terhelt családból,

gyönge szellemi képességű, 15 éves korában meglátott egy száradni kiakasztott kötényt. Magára kötötte és egy kerítés mögött onanizált. Azóta nem láthatott kötényt a nélkül, hogy az aktust meg ne ismételte volna. Ha valakit, akár férfit, akár nőt kötényben látott jönni, utána kellett szaladnia. Hogy véget nem érő lopásaitól szabaduljanak, 16 éves korában tengerésznek adták. Ott nem volt kötény, tehát egyelőre nyugta volt. Mikor 19 éves korában hazatért, újra elkezdődtek a lopások, kellemetlen bonyodalmak álltak elő, többízben bezárták, majd több évig egy trapista kolostorban próbált megszabadulni vágyaitól. Mikor kilépett onnan, ott folytatta, ahol abbahagyta.

Egy újabb köténylopás miatt törvényszéki orvosi vizsgálatnak vetették alá és elmegyógyintézetbe utalták. Köténynél egyebet sohasem lopott. Élvezete telt benne, ha az első lopott kötény emlékében éldegélhetett. Almai is kötények körül forogtak. Emlékképeit arra használta, hogy alkalomadtán végrehajtsa a közösülést vagy önfertőzzön. (Charcot-Magnan).

63. megfigyelés. X., újságíró, 36 éves, nős, de sohasem érintkezett nemileg feleségével, fiatalkora óta neki magának megmagyarázhatatlan vonzalmat érez kötények és mosóruhák iránt.

Megkívánja, hogy a kötény mosóanyagból legyen és bizonyos színe és mintája legyen. Legjobban olyan kötényeket és ruhákat szeret, amelyeket már viseltek; piszkosak is lehetnek; nem tűri pl., hogy a dolgait kimossák. Az a gondolat, hogy „kedves köténykéit“ nem kezelik elegendő gondossággal, sőt a mosásban rosszul bánnak velük, testi fájdalmat okoz neki. Egyáltalán kínos neki, ha az ízlésének megfelelő kötényeket és ruhákat idegenek viselik, mert közben mindig azt gondolja, hogy nem bánnak elég rendesen és gyöngéden velük. Ezért és mert szenvedélyét ezeknek a dolgoknak látása gerjeszti fel, gyakran utánament azok viselőinek és igyekezett megvenni tőlük a kérdéses ruhadarabokat, noha idők folyamán már egész szekrényeket és kosarakat töltött meg velük.

Kötényei és mosóruhái bírása és látása, valamint a velük való érintkezés a gyönyör és kielégülés érzéseit szerezték meg neki. Nemi izgalma közben nincs, onanisztikus célokra sem használja a dolgokat. Abban találja kielégülését, hogy nézi őket, mikor nők és gyermekek viselik. Azonkívül éjszaka kötényekkel és ruhákkal veszi magát körül, és az éppen neki legkedvesebb kötényt éjszaka is magához veszi az ágyba, de sohasem használja onániára. Nappal felakasztja a szobában és simogatja, csókolja, úgy beszél vele „mint egy nővel vagy gyermekkel.“

X. évek óta naplót vezet, amelyben feljegyzi a kötények megszerzését, jellemzését és sorsát. Ebből idézünk egy példát:

„Sötétkék, kékcsíkos szegélyű kötény. Ma reggel, mikor már felöltözött, kérésemre újra felkötötte. De ma csak, miután Margát megmosta és felöltöztette, úgy hogy ezúttal nem volt részem abban az iszonyú élményben, hogy lássam, hogyan mossa Margát az édes kötényben. Benne reggelizett és vitte ki az edényt a konyhába. Marga haját benne mosta meg bayrummal. Benne húzta fel Margára a gumicipő kamásliját, közben karjaival hozzáért a lecsüggő kötényhez, amely ezáltal megint egészen összegyűrődött stb. Kötényke szörnyű keserűségemre egészen összegyűrten és összelapítottan függ, tele van ráncokkal, amelyek felülről lefelé húzódnak, a kékcsíkos szegély is mindkét oldalon gyűrés nyomait mutatja és az édes kékcsíkos szövet fenn jobbra és balra egészen össze van gyömöszölve. Mélységesen elszomorít, hogy az édes köténykét a felkötés ilyen szörnyen megviselte stb.“ (Walther).

A női szoknya is lehet fétis:

64. megfigyelés. X., 30 éves, erős mezei munkás, többszöri alkalom ellenére sem érintkezett soha nővel. Tizenhét éves korában elkezdte anyja és nővére alsószoknyáját a lába közé venni és onanizálni. Már előbb onanizált egy takaróval. X. ezt mondta: „A takaró és később a szoknya nekem ugyanaz, mint egy lány.“ (Senf).

65. megfigyelés. Y., 35 éves, hivatalnok, ideges anya és egészséges apa egyetlen gyermeke. Gyermekkora óta „ideges“, a vizsgálat közben feltűnt neuropatikus szemével, gyönge, vézna testével, finom vonásaival, nagyon vékony hangjával és gyér szőrzetével. A könnyű neuraszténián kívül nem mutatható ki rajta beteges tünet. A nemiszervek normálisak, a nemi funkciók úgyszintén. Saját kijelentése szerint mindössze négy-ötször onanizált kisfiú korában.

Már 13 éves korában nemileg egészen felizgatta a nedves női ruhák látása, míg ugyanezek a ruhák száraz állapotban egyáltalán nem érdekelték. Legnagyobb élvezete az volt, ha esőben átázott nőket nézhetett. Ha találkozott ilyennel és az illetőnek ráadásul még rokonszenves arca is volt, intenzív kéj érzései támadtak, erős merevedése volt és hatalmas vágyat érzett a koitusra.

Állítólag sohasem volt az a vágya, hogy nedves női ruhákat szerezzen magának vagy egy nőt vízzel lelocsoljon.

Lehetséges, hogy a nemi ösztön ebben az esetben olyan nő

látására jelentkezett először, aki esőben felemelte nedves szoknyáját és megmutatott valamit bájaiból. A tárgyának tudatában még nem lévő ösztön erre átvivődött a nedves ruhára. (Krafft-Ebing.)

Gyakoriak és törvényszéki szempontból is fontosak a női zsebkendők szerelmesei. A zsebkendőfetisizmus gyakoriságá. hoz nyilván az is hozzájárul, hogy a zsebkendő az az öltözködési cikk, amelyet nem intim érintkezés közben is leggyakrabban lehet látni és eltulajdonítani.

66. megfigyelés. X., eddig büntetlen előéletű, 32 éves, nőtlen péksegédet tettenérték, mikor egy hölgytől ellopta a zsebkendőjét. őszinte megbánással vallotta be, hogy már 80 vagy 90 esetben lopott zsebkendőt. Mindig csak ilyenre pályázott és pedig kizárólag fiatalabb és neki tetsző nőknél.

Mély megbánással és gyönge elméjű modorban bevallotta, hogy egy évvel ezelőtt egy tolongásban az egyik csinos, fiatal leány látása fremfleg felizgatta, kénytelen volt odafurakodni hozzá és a lány zsebkendőjének magához vételével nemi izgalma kiadósabb kielégüléséről gondoskodni.

Később, valahányszor egy neki tetsző nőt látott, heves nemi izgalmak, szívdobogás, merevedés és közösülési vágy mellett az a vágy fogta el, hogy odafurakodjon az illető nőhöz és ellopja a zsebkendőjét. Noha eljárása büntetendő voltának tudata állandóan élt benne, nem bírt vágyának ellenállni. Közben állandó szorongásai voltak, melyeket részint a nálánál erősebb nemi vágy, részint a felfedeztetéstől való félelem okozott.

A házkutatás alkalmával 446 női zsebkendőt találtak nála. Azonkívül azt állította, hogy két batyu ilyen bűnjelt elégetett. A nyomozás folyamán kiderült továbbá, hogy már kétszer volt zsebkendőlopás miatt büntetve.

X. megnősült és önálló üzletet nyitott. Felesége azonban, aki nem tudott vele összeférni és akivel szemben házastársi kötelességét állítólag nem teljesítette (X. ezt tagadja), beadta a válópert.

Női zsebkendők után való szerencsétlen vágyát igen sajnálja, de ha abba a helyzetbe kerül, legnagyobb sajnálatára nem tud magán uralkodni. Közben nagy gyönyörűséget érez és az az érzése, mintha valaki kényszerítené arra, amit tesz. Néha vissza tudja magát tartani, de ha a hölgy rokonszenves neki, első indulatának engedni kénytelen. Közben kiveri a verejték, részben a felfedeztetéstől való félelmében, részben a tett végrehajtásának vágyától. Már a pubertás óta érzéki izgalmat érez női zseb-

kendők látásakor. A közelebbi körülményekre, amelyek között ez a fetisiszta képzettársulás létrejött, nem tud visszaemlékezni. Érzéki izgalma, ha olyan nőket látott, akiknek zsebéből kikandikált a zsebkendő, egyre jobban fokozódott. E közben ismételten merevedése volt, magömlése azonban soha.

Huszonegy éves kora óta néhányszor állítólag kedve volt a normális nemi kielégülésre és zsebkendő képzete nélkül kifogástalanul koitált. Az egyre elhatalmasodó fetisizmus kapcsán a zsebkendők eltulajdonítása sokkal nagyobb kielégüléssé lett a koitusnál. Egy rokonszenves hölgy zsebkendőjének eltulajdonítása ért neki annyit, mintha nemileg érintkezett volna az illető hölggyel. Közben igazi kielégülést érzett.

Ha nem szerezhette meg magának a kívánt zsebkendőt, kínzó felindulást, reszketést, izzadást érzett egész testében.

Különösen rokonszenves nők zsebkendőit külön tartogatta, nagy gyönyörűséggel nézte őket, még szaguk is kéjes érzéseket támasztott benne, de azt állította, hogy nemi izgalmának előidézője lényegileg a fehérneműszaga, nem pedig az esetleges parfőmé. Állítólag csak nagyon ritkán maszturbált. (Zippe-Frisch).

67. megfigyelés. X., 12 éves korában kezdett maszturbálni, azóta nem láthatott női zsebkendőt orgazmus és merevedés nélkül. Ellenállhatatlan kényszer hajtotta, hogy megszerezze magának. Akkor templomi karénekes volt és a lopott kendőket arra használta, hogy a közeli harangtoronyban maszturbáljon. Csak fekete-fehérkockás, lila és csíkos zsebkendők gyakorolták rá ezt az elbűvölő hatást. Tizenötödik életéve óta koitál. Később megnősült. Többnyire csak akkor volt potens, ha nemi szervét ilyen kendőbe bugyolálta be. A nő combja között végrehajtott koitust, ha oda előzetesen zsebkendőt tett, többre becsülte a normális aktusnál. Mindig több zsebkendőt hordott a zsebében és egyet a hímvesszőjére csavarva. (Rayneau.)

Ha ez az eset világosan mutatja, milyen részletekre kiterjedő lehet a fetisiszta ösztön, viszont a legközelebbi megfigyelés, amelyet Krafft-Ebing Moll egy esete alapján közöl, azt bizonyítja, hogy ugyanez az ösztöneltévelyedés homoszexuálisoknál is előfordul:

68. megfigyelés. K., 38 éves, iparos, erős testi alkatú ember, sokféle bántalomban szenved, lábában érzett gyöngeségben, hátfájásban, fejfájásban, munkakedvhiányban stb. Panaszai kimondottan neuraszténiás, hipochondriás hajlamú beteg benyomását

keltik. Csak a kezelés többhónapos tartama után vallja be, hogy nemileg is rendellenes.

K. sohasem érzett vágyat nők iránt, viszont szép férfiak kezdettől fogva hatást tettek rá. Fiatalkora óta sokat onanizált. Kölcsönös onániát vagy paederestiát sohasem űzött. Azt sem hiszi, hogy ebben kielégülést talált volna, mert a férfiakhoz való vonzódása ellenére a legfőbb hatást mégis csak egy fehérneműdarabjuk teszi rá, de azért a tulajdonos szépsége szerepet játszik; különösen szép férfiak zsebkendői izgatják fel nemileg. Legnagyobb gyönyöre abban áll, hogy férfiak zsebkendőjébe onanizáljon. E célból többször vette el már barátaitól a zsebkendőjüket. Hogy a felfedeztetéstől óvakodjon, mindig egy saját zsebkendőjét otthagyta barátainál kárpótlásul az ellopottért. Ilymódon akart a lopás gyanújától szabadulni, vagy a tévedés látszatát kelteni. Más férfifehémemű is nemileg izgatja, de nem olyan mértékben, mint a zsebkendő (Moil).

Más fehémeműdarabok is lehetnek fétissé, miáltal az eltávolodás a normális nemi céltól, a nőtől, ismét nagyobbodik.

69. megfigyelés. X., asztalos, tettenérték gyermekágynemű eltulajdonítása közben és letartóztatták. Ez alkalomból kiderült, hogy ugyanilyen bűntett miatt már többízben büntetve volt. Tizenkét éves korában igen izgató könyv került a kezébe és előrehaladott terhességben levő nővére éppen akkor jött haza. A derékaljat és más gyermekholmit rendezte el a várt gyermek számára. Az izgató olvasmány egybeesése a terhes nővér és a gyermekholmi látásával rendkívül erős hatást tett rá és élénk merevedést idézett elő. Azóta csaknem naponként onanizált és ehhez lehetőleg mindig nővére gyermekének derékalját használta.

Azóta a nemi ösztön kielégítésénél mindig gyermekderék - aljat, illetve gyermekfehérneműt használt. Csak vörös vagy legfeljebb vörös és fehércsíkos inletből virágos huzattal és csipkebetéttel készült derékaljak izgatták nemileg és ezek látására már merevedései voltak és nem tudott másra gondolni, mint hogy velük kielégül jön. Hogy ilyen tárgyakat szerezzen magának, X. gyakran bonyolult úton, idegen lakásokba való behatolással és más effélékkel összekötött lopásokat követett el.

Igazi viszonyai X.-nek sohasem voltak. A koitus bordélyházakban gyakran sikerült, de mindig csak nagy fáradsággal jutott el a merevedésig és magömlésig, úgy hogy derékaljat képzelt el magának és szemét a párna csipkéjére szögezte. Igazi

kielégülést azonban sohasem talált. Nemi ösztönét többnyire még a koitus után is önfertőzéssel elégítette ki (Halm).

Még különösebb a következő eset:

70. megfigyelés. X., 37 éves, kereskedelmi alkalmazott, nagyon terhelt családból, első merevedése ötéves korában volt, mikor egy vele alvó pajtása, egy idősebb rokona feltette a hálósapkáját. Ugyanez a hatás következett be, mikor később egyszer azt látta, hogy az öreg szolgálólány felveszi az éjszakai főkötőjét. Később már egy öreg, csúnya, háló főkötővel fedett női fej puszta képzete is elég volt a merevedéshez. A főkötő, meztelen nő vagy férfi puszta látása hidegen hagyta, de a háló főkötő érintése már előidézte a merevedést, sőt néha a magömlést is. X. nem önfertőzött, 32 éves koráig, mikor egy szép és szeretett lányt vett nőül, sohasem közösült.

Nászéjszakáján felizgathatatlan volt, míg csak bajában az öreg csúnya, főkötős női fej emlékképét nem hívta segítségül. Erre a koitus rögtön sikerült és később is mindig ehhez az eszközhöz volt kénytelen folyamodni (Charcot—Magnan).

Nem ruhadarab, hanem csupán valakinek a járuléka a fétis a következő különös esetekben:

71. megfigyelés. X., 30 éves, jogász, homoszexuális. Nemi szervei és külseje azonban teljesen férfiasak. Nem szereti ugyan a férfias sportokat, de azért nem érez nőiesen, férfiakkal szemben sem. Velük való érintkezése eddig csak ölelkezésekben és csókolózásokban állott, miközben rendszerint eljutott az orgazmusig és az ejakulációig. Nővel sohasem próbált közösülni, valóságos nőiszonyban szenvedett.

X. különös fetisizmusnak hódolt: kalapon vagy karon viselt gyászszalag, különösen, ha fiatal ember vagy tiszt hordta, elbűvölő hatást tesz rá és kéjes indulatba hozza. Ugyancsak izgatják nemileg, bár kisebb mértékben, szemölcsök, szeplők, fekélyek, kiütések más férfiakon.

Csodálatosképen X. nem elégedetlen nemi életével és nem is ezért kereste fel az orvost, hanem valószínűleg önfertőzésre visszavezethető neuraszténiás bántalmak miatt. (Krafft-Ebing.)

72. megfigyelés. X., 19 éves, diák, neuraszténiás, állítólag sohasem maszturbált és nősülésig ártalan akar maradni. Tizenegy éves korában számára mindmáig megmagyarázhatatlan érdeklődés támadt benne gyűrűk és pedig kizárólag széles, masszív aranygyűrűk iránt. Valóságos és egyenesen terhes kényszert érzett, hogy ilyen gyűrűket lásson; ez a vágya kezdetben nem látszott

nemi természetűnek, és mindegy volt neki, hogy női vagy férfi kézen látta-e a gyűrűt. Tizenkét éves korában egy tiszt kezén látott gyűrű úgy felizgatta, hogy nem tudott ellenállni a vágynak, meg kellett csókolnia. Tizenöt éves kora óta az ilyen gyűrűk látása nemi izgalommal társul; ettől kezdve csak széles aranygyűrűk érdeklik női új jakon. Időnként lehúz nővére új járói egy ilyen gyűrűt, saját újjára húzza és kéjes érzésekben tobzódik. Pótlékul bádogból készít magának ilyen gyűrűket, ami azonban csak gyönge kielégülést szerez neki. Tizenhat éves korában beleszeret egy lányba. Képzeletében gyűrűkkel kezén látja a lányt; gyűrűk kölcsönös birtoklása a szerelem és a nemi érintkezés előfeltétele számára. Tizenhét éves korában nem tud ellenállni a vágynak, hogy megvegyen egy aranygyűrűt egy ékszerész kirakatából. Miután újjára húzza, szinte elveszti eszméletét az ideges izgalomtól és kéjtől. Merevedés, ejakuláció, mindjárt ezután megbánás, mire a neki túlságosan drága gyűrűt visszaviszi az ékszerészhez. Fétisé egészen uralkodik rajta, sokszor van az a kísértése, hogy kérés, megalázkodás, sőt akár lopás és gyilkosság útján hozzájusson ilyen gyűrűkhöz. Az efféle gondolatok elleni harc és gyakori magömlései idegbajossá teszik.

A bádoggyűrűk pótlékul szolgálnak neki, de csak nagyfokú nemi izgalmat idéznek elő, magömlést nem. Ugyancsak sokat rajzol magának gyűrűket. Olyan izgulékony lesz, hogy már a festményen látott, könyvben olvasott gyűrű vagy a „gyűrű“ szó puszta kiejtése óriási izgalomba hozza. Valóságos rohamokat kap, amelyek közben a fétis egészen uralkodik rajta, úgy hogy nem is tud egyébre gondolni. Mivel anyagi eszközei nem engedik meg, hogy aranygyűrűt vásároljon, időnként kölcsönvesz egyet vagy úgy szerzi meg magának az élvezetet, hogy ékszerüzletben mutogattat magának gyűrűket.

Ha egy arra alkalmas gyűrűt újjára húz, mintegy „villanyütésszerűen“ megrázkódik és közben ejakulál. Ezzel egyidőre megvásárolja nyugalmát a fétistől. Időnként kéjes álmai vannak: valaki nagy aranyűrűt húz fel hímvesszőjére, egy másik pedig átfűrészeli azt. Ebben a pillanatban van magömlése. Ezüstgyűrűk látását nem bírja ki, azt sem, ha valaki nem a mutatóujján hordja a gyűrűt. Ilyenkor hányingert kap. Fetisiszta felgerjedései rohamszerűen jönnek, meglehetősen periodikusan; közben hetekig nyugta van. Néha kedve támad arra, hogy nemi szerveit gyűrűkkel megérintse, de ezt még sohasem tette meg (Krafft-Ebing).

Ide tartozik a következő eset is, amelyet Krafft-Ebing Moll nyomán közöl:

73. megfigyelés. X., 30 éves, állítólag nem terhelt, finom érzésű, érzelmes egyén, kezdettől fogva nagy barátja a virágoknak, amelyeket sokszor csókolgat is, de nemi rezdülések vagy izgalmak nélkül, inkább frigid természet, régebben sohasem onanizált, azóta is csak szórványosan, 21 éves korában megismerkedett egy fiatal hölggyel, aki nagy rózsákat tűzött a kabátjára. Ezóta a rózsa nagy szerepet játszott X. érzésvilágában. Ahol csak tehette, rózsákat vásárolt, csókolgatta, közben merevedései is voltak, a rózsákat az ágyba is magával vitte, de nem érintette nemi szerveihez. Ettől kezdve magömléseit rózsákkal foglalkozó álmok kísérték. Az ejakuláció akkor állott be, mikor a rózsa illatáról ámodott és maga előtt látott egy csodálatos szépségű virágot.

X. titokban eljegyezte magát a rózsás hölggyel, de a mindvégig plátói kapcsolat elhidegült. Az eljegyzés felbontása után a rózsafetisizmus hirtelen és tartósan eltűnt, még .akkor is, mikor az egyideig melancholiában megbetegedett páciens ismét eljegyezte magát (Moll).

Itt említendő meg egy ugyancsak ritka ösztöneltévelyedés, amelyet pygmalionizmusnak neveznek és mely a szobrokkal és emberi alakok más ábrázolásaival való nemi érintkezésben áll. Ismert ebben a vonatkozásban a Számosz-szigetéről való Klisyphos ókori esete, aki egy istennő szobrán tett erőszakot, miután előbb megfelelő helyen egy darab húst helyezett el. Az újabb időkből (1877) ugyancsak ismeretessé vált egy kertész esete, aki a milói Vénusz szobrán kísérelte meg a koitust. A bordélyházak, mint azt a nekrophilia tárgyalásánál még látni fogjuk, ezzel a különös perverzióval is számot vetnek, mikor a prostituáltak szobrokat utánoznak, de aztán az „áhítat“ végeztével természetesen megelevenednek. Alighanem a pygmalionizmushoz tartoznak azok az esetek is, mikor kirakatok előtt fodrászfejek, ruhababák stb. láttára exhibicionisztikus, illetve onanisztikus aktusokat hajtanak végre. Elméletileg a pygmalionizmus a nemi ösztön esztétikai, sőt sokszor vallási törekvésekkel való bensőséges összeszövődése miatt nagyon érdekes ugyan, gyakorlati jelentősége azonban csekély.

Függelékül még azokról a nemi aktusokról akarunk mondani valamit, amelyeket az emberi test és különösen az emberi nemzőszervek ábrázolásaival hajtanak végre. Valóságos pomográfikus

technikája van az ilyen bámulatosan tökéletes utánzatoknak egészen a fogolytáborokban, (egyházakban stb. készülő különféle segédeszközökig. Ezeket a csúfságokat azonban csak igen ritkán tekinthetjük igazi perverziónak, rendszerint a nemi nyomorúság következményeiről van szó. Érdekes egyébként, hogy a primitív népek is ismernek ilyen műveleteket; a szibériai korjákok asszonyaik mellett még ú. n. keelgiket is használnak, bőrrel bevont, kőből készített férfiszeretőket.

Most később tárgyalandó okokból búcsút mondunk a tárgyfetisizmus e fajtáinak és egy másik csoportra térünk át. Ezt mindenekelőtt az jellemzi, hogy a fétis megválasztását tapintási ingerek döntik el. Krafft-Ebing, aki a fetisizmusnak ezeket a formáit külön csoportban foglalta össze, arra is rámutatott, hogy itt már nem az a fontos, hogy valaki vagy egy határozott személy az illető anyagba legyen öltözve, hanem az anyag önmagában ébreszthet és fokozhat nemi érzéseket. Ilyen anyagok mindenekelőtt a szőrme, a bársony és a selyem. A tapintási ingereknek a fétis kiválasztásánál játszott szerepét azonban legjobban talán a következő érdekes eset fogja megvilágítani.

74. megfigyelés. X., fiatal orvos a kórházban krónikus reumatizmus ellen kezelt egy öregasszonyt, akinek keze és lába jelentősen deformálódott, tehát valóban senkinél sem válthatott ki esztétikus érzéseket. Ennek a nőnek bőratrophiája volt, amely különösen kezén lágyította meg a bőrt és bársonyszerűséget kölcsönzött neki, ami az ilyen betegeknél nem ritka. Az öregasszony kezének egyszerű megérintése a fiatal embernél merevedést idézett elő; maga is csodálkozott rajta, hogy ez a jelenség többször megismétlődött, Mikor X. foghúzásnál a paciensnő kezét tartotta, az intim érintkezés hatása alatt nagyfokú izgalom és ejakuláció következett be (Féré).

Most pedig álljon itt a kelmefetisizmus néhány esete. Fétis mindenekelőtt a szőrme.

75. megfigyelés. X., 37 éves, neuropathikus családból, maga is neuropathikus alkatú, a következőket adja elő:

Kora ifjúságom óta mélyen gyökeredzik bennem a rajongás szőrme és bársony iránt, abban az értelemben, hogy ezek az anyagok nemi izgalmat idéznek elő bennem, látásuk és érintésük kéjes gyönyörrel tölt el. Olyan eseményre, amely ezt a különös hajlamot előidézte volna (pl. az első nemi felindulás egyidejű bekövetkezése ilyen anyagok benyomásával vagy az első fel-

izgulás így öltözött nővel kapcsolatban), éppoly kevéssé tudok visszaemlékezni, mint egyáltalában rajongásom kezdetére.

Csak azt tudom, hogy már mint kisgyermek mindig szőrmét akartam látni és simogatni és közben érthetetlen kéjes érzésem volt. Határozott nemi képzetek jelentkezése után, tehát mikor nemi gondolataim a nőre irányultak, már megvolt bennem a különös vonzódás az ilyen anyagokba öltözött nő iránt. Ez érett férfikoromig megmaradt. Az a nő, aki szőrmét vagy bársonyt, vagy pláne ezt is, ezt is, azt is viselt, sokkal gyorsabban és sokkal erősebben felizgat, mint akármelyik nő ezek nélkül. Az említett anyagok ugyan nem feltétlenül előfeltételei az izgalomnak, a vágy ezek nélkül is jelentkezik a közönséges ingerek hatására; de a fetisanyagok látása és főként érintése hatalmasan támogatja a többi normális ingereket és az erotikus élvezet fokozására szolgál. Gyakran egy tűrhetően tetszetős nő puszta látása, ha ezekbe az anyagokba van öltözve, élénk izgalomba ejt és teljesen elragad. Már fetisnyagaim látása is élvezetet okoz, még nagyobbat azok megérintése. A szőrme penetráns szaga közömbös, sőt inkább kellemetlen nekem, csak a kellemes látási és tapintási érzékletekkel való kapcsolódása miatt tudom elviselni. Módfelett vágyom arra, hogy ezeket az anyagokat egy nő testén tapintsam, simogassam, csókoljam, arcomat belefúrjam. A legnagyobb élvezet, ha az aktus közben fétisemét egy nő vállán látom és érzem.

Mind a szőrme magában, mind a bársony a vázolt hatást teszi rám, az előbbi sokkal erősebben az utóbbinál. Legerősebben a két anyag kombinációja hat. Bársonyból és szőrméből készült női ruhadarabok akkor is nemileg hatnak rám, ha magukban, viselőjük nélkül látom és tapintom őket, sőt — bár kisebb mértékben — a női ruházkodáshoz nem tartozó, takarónak elkészített szőrme is, valamint bársony és a plüs bútorokon és függönyökön. Már szőrmék és bársonyruhák puszta képei is erotikus érdeklődés tárgyai nálam, de maga az a szó is, hogy „szőrme“ varázserővel hat rám és rögtön erotikus képzeteket idéz fel bennem. De a szőrme csak akkor teszi rám az itt leírt hatást, ha sűrű, finom, síma, eléggé hosszú, felálló szálakból áll. A hatás, mint pontosan megállapítottam, ettől függ. Egészen közömbösek nekem nemcsak az általában közönségesnek számító gorombaszőrű, bozontos szőrmefajták, hanem azok a szépnek és nek minősítettek is, melyeknél a finom szőrzetet egészen eltávolítják (fóka, hód) vagy amelyek természettől fogva rövidek (her-

melin) vagy túlságosan hosszúak és így elfeküsznek (majom, medve). A sajátságos hatást csak coboly, szkunszk stb. teszi rám. A bársony is sűrű, finom, felálló szőrökből (rostokból) áll, és a hasonló hatás valószínűleg erre vezethető vissza, Meglehet, hogy alapjában a sűrű, finom szálaknak az érzőidegekre tett egészen speciális hatásáról van szó.

Ugyanilyen erotikus fetishatást tesznek rám a női kalapokon, legyezőkön stb. felhasznált tollak (hasonló érzése a könynyedén játszó, sajátságosán csiklandozó anyagnak). Végül nagyon csökkent mértékben fetishatásuk van még más síma anyagoknak, atlasznak, selyemnek, míg durva anyagok, posztó és flanell egyenesen visszataszítóan hatnak rám (Krafft-Ebing).

76. megfigyelés. X. már tizenkét éves korában hatalmas nemi izgalmat érzett, mikor véletlenül rókabőrrel takarta be magát. Ettől kezdve szőrme segítségével maszturbált vagy egy szőrös kutyát vett magához az ágyba, miközben néha hisztérikus rohamot kiváltó ejakuláció következett be. Éjszakai magömlései közben azt álmodta, hogy meztelenül fekszik puha szőrmén és az egészen betakarja. Nők és férfiak iránt egyformán érzéketlen.

Neuraszténiás lett, üldözési képzetei voltak, azt hitte, mindenki észreveszi rajta a nemi rendellenességet, emiatt életúntságot érzett és végül megháborodott.

Súlyosan terhelt volt, rendellenesen fejlődött nemi szervei és más anatómiai degenerációs jelenségei voltak (Tarnowsky).

77. megfigyelés. X., 31 éves. Tízéves kora óta vonzódik a gyapjas és pelyhes anyagokhoz és idővel már látásuk, különösen azonban tapintásuk orgazmushoz, sőt ejakulációhoz segítette. Ugyanezt a hatást tette rá a szőrme, némileg atlaszanyagok is. Így vált érthetővé, hogy gyűjteményében levágott atlaszanyagok is találhatók voltak.

Otthon azzal szerzett magának kéjes izgalmat, hogy a zsákmányolt anyagdarabokat bőrére tette. Ha spontán nem jutott el a magömléshez, maszturbációval segített magán. A nő, mint nő és vele való nemi érintkezés a legcsekélyebb vonzerővel sem bírt reá (Garnier—Vallon).

Most a bársonyfetisizmus néhány esete:

78. megfigyelés. X. különösen szereti a bársonyt. Szép nők normális módon vonzzák, de különösen az izgatja, ha a nő, akivel nemileg érintkezik, bársonyruhában van. Különösen feltűnő, hogy a bársonynak nem annyira látása, mint érintése idézi elő az izgalmat. X. azt mondja, hogy egy nő bársonykabátjának

simogatása olyan mértékben izgatja nemileg, mint azt más úton elérni nem is tudná (Moll).

79. megfigyelés. X., 25 éves nő, öt éve házas és három gyermek anyja.

Nemi ösztöne felébredését tizennyolc éves korára vezeti vissza, tehát feltűnően későre. Nem sokkal ezután maszturbálni kezdett, eleinte csak ujjait használta. Nem vette észre, hogy ez testileg ártott volna neki. Egy napon sajátságos vonzalmat fedezett fel magában bársonyanyagok iránt. Mint ő mondotta, a bársonnyal való babrálás nagy örömet okozott neki és kísértésbe hozta. Részben sajnálta, részben boldog volt, hogy abban az áruházban, ahol dolgozott, nem a bársonyraktárba osztották be. Ez esetben ugyanis biztosan bársonyt lopott volna és perverziója ilymódon napvilágra került volna.

A bársonyruhás hölgyeknek, akik az áruházba jöttek, megsimogatta a ruháját és közben kéjes érzései voltak. Egy nap felötlött benne a gondolat, hogy milyen szép volna, ha bársony segítségével maszturbálna. néhány nappal menstruációja előtt rosszullétet hozott fel ürügyül, ágyba feküdt és bársonnyal maszturbált.

Mindez 18 éves korában történt, azóta hajlama csak fokozódott. Különösen menstruáció előtt uralkodik ra/jta, de azért hozzátartozói még nem vettek észre semmit. Ilyenkor intenzív viszketést érez nemi szerveiben és kimondott hevüléseket, amelyek folytonosan maszturbációra ingerük. A normális közösülés nem csábítja, ezzel szemben a házasságot eszköznek tekinti, hogy nemi vágyait bársonyruhák megvásárlását illetően kielégíthesse.

Szülei kívánságára ment férjhez. A normális koitus nem jelentett számára kielégülést, csak férje óhajának engedett. A lakásberendezés beszerzésénél elérte, hogy bársonyhuzatos hálószobája legyen. Az ágyhuzat is kívánságára bársony volt. Környezete tovább nem gondolkozott ezen a bizarr ízlésen, hanem eleget tett a fiatal asszony kívánságának. Ennek a legnagyobb örömet okozta, ha elbújhatott bársonyotthonában és az önfertőzésnek hódolhatott. A bársonyhuzatokat közben nem használta, mert félt, hogy az önfertőző aktus közben bepiszkolja. Amellett állandóan bársonyban is járt. Egy napon kéjes álma volt, azt álmodta, hogy egészen meztelenül bársonyba burkolódzik. Nappali gondolatai között nem szerepelt ilyen álom. Ezzel kapcsolatban azt a vallomást tette, hogy férje sokkal job-

ban vonzaná nemileg, ha bársonyruhát öltene, még ha ácsviselet volna is. Azt állítja, hogy férje elképzelése bársony ruhában nemi izgalmát a normális koitus közben fokozná. Meggyőződése, hogy így több kéjt érezne, mint a bársonnyal való önfertőzés közben. Arra a kérdésre, hogy vonzódik-e nemileg nőhöz, nemmel válaszolt, úgyszintén arra is, hogy a bársonymaszturbáció férfire elmékezteti-e. Ehhez ugyan kiegészítőleg hozzátette, hogy különös élvezetet szerezne neki, ha a bársony férje nemiszerveit érintené.
» A paciensnő csak bársonyhoz vonzódott így, selyemhez, szőrméhez és más anyagokhoz nem. A szín kiválasztása némi szerepet játszik. Legjobban szereti a fekete bársonyt (Langlois).
A selyemfetisizmus két esete következik:

80. megfigyelés. A paciensnő bársony és vászon iránti vonzódását hatodik életévére vezeti vissza. Később áttért a selyemre, úgy hogy szabászattal foglalkozó nővérétől származó selyemhulladékot használt. Emellett kimondottan rosszul érezte magát. Mindez csak akkor szűnt meg, mikor normális nemi érintkezése megkezdődött. Ma már nem tud selymet viselni, noha nincs számára nagyobb nemi élvezet, mint a selyemanyagokkal való test? érintkezés. A bársony már nem tesz rá ekkora hatást. A selyem iránti szeretete ismételten belevitte a lopásba. Utoljára egy fűzőszalon kirakatából lopott egy selyemfűzőt. Annak a kísértésnek, hogy selymet lopjon, képtelen ellenállni. Különösen csábítják selyemszalagok, selyemdarabok, szoknyák és fűzők. Ha selyem zizegését hallja, sajátságos bizsergést érez ujjai hegyén. Ilyenkor nem tud ellenállani, ha mégis küzdeni próbál, sírnia kell és kimerültnek érzi magát. Ha magához kaparintja a selymet, ide-oda súrolja, miközben sajátságosán jóleső érzése van a gyomor tájékán. Ilyenkor akkora kéjt érez, hogy elakad a lélekzete. Aztán keresi az egyedüllétet, hogy mindenféle mesterkedéseket űzzön a selyemmel. Az érzéki mámor elmúltával nagy levertséget érez, minden tagja petyhüdt (de Clérambault).

81. megfigyelés. X.-et Párizs egyik utcáján letartóztatták, mert selyemruhás hölgyekhez olyanmódon közeledett, hogy zsebmetszőnek kellett tartani. Eleinte egészen letört és csak lassanként, sok kertelés után vallotta be „mániáját“. Könyvkereskedő segéd, 29 éves, apja iszákos volt, anyja vallási hóbortban szenvedő, jellemében abnormis nő. Lelkészt akart belőle nevelni. X. egészen korai ifjúsága óta azt a nézete szerint veleszületett ösztönös vágyat érzi, hogy selymet tapintson. Mikor tizenkét éves korában templomi kórusban énekelt és selyem-

szalagot viselhetett, nem győzte azt tapogatni. Hogy közben mit érzett, leírni sem tudja. Valamivel később egy tízéves leányt ismert meg, akihez gyermekien vonzódott. De ha a kislány vasárnap selyem ünneplőruhában jött, egészen más érzései voltak. Ügy érezte, hogy meg kell ölelnie és közben meg kell érintenie a ruháját. Később az volt az élvezete, hogy egy női divatüzletben megcsodálja a gyönyörű selyemruhákat és megérintse őket. Ha selyemhulladékokat kapott ajándékba, sietett meztelen testére tenni azokat, mire rögtön merevedés, sőt gyakran ejakuláció állott be. Mivel ez a vágy nyugtalanította és kételkedni kezdett benne, hogy a papi pálya neki való, kikényszerítette a szemináriumból való kilépését. Akkoriban maszturbációk következtében súlyos neuraszténiája volt. Selyemfetisizmusa változatlanul uralkodott rajta. Nők csak akkor gyakoroltak rá hatást, ha selyemruhát viseltek.

Állítólag már gyermekkori álmaiban domináló szerep jutott selyemruhás hölgyeknek, később pedig ezeket az álmokat magömlés kísérte. Amilyen félénk volt, csak későn jutott el a közösüléshez. Ez csak selyemruhába öltözött nővel volt lehetséges. Ezért inkább tolongásban igyekezett selyemruhás hölgyeket megérinteni, miközben hatalmas orgazmus és nagy kéj érzés közben beállott az ejakuláció. Legnagyobb boldogsága az volt, hogy lefekvéskor este selyemalsóruhát vehetett fel. Ez jobban kielégítette, mint a legszebb nő (Garnier).

Sokszor a fétis utáni vágy olyan erős, vagy a fetisizmus olyan szorosan összefűződik szadisztikus rezdülésekkel, hogy a pervertált minden további gondolkodás nélkül a legrövidebb úton szerzi meg magának a kívánt anyagot, ami gyakran azzal jár, hogy az ilyen cselekményeket tévesen szadisztikusnak minősítik. Jellemző e tekintetben a következő eset:

82. megfigyelés. Egy este D. mérnök, aki feleségével egy olvosóteremben ült, észrevette, hogy egy egyén mászkál körülöttük. Elmenéskor D-né észrevette, hogy felsőruhájából hiányzik egy darab. Ugyanezt a felfedezést tette a maga ruháján egy másik hölgy. A gyanús embert elfogták. Megmotozásakor ollót és hét női ruhából kivágott darabot találtak nála, a házkutatásnál pedig számtalan szalagot, anyagot, szőrmét, amelyeket nyilván hölgyek ruháiból vágott ki.

X. tagadott, noha a zsebében talált kelmedarabok pontosan beleillettek a csúffátett ruhákba. (Krafft-Ebing).

Hogy egy másik érzék, a szaglás, megfelelő beállítottság

mellett fetisisztikus hajlamokra, sőt igazi fetisizmusra vezethet, többek között már könyvünk második fejezetében említettük. És valóban egyáltalában nem ritkák az olyan esetek, mint az itt következő megfigyelés, sőt az ilyenek gyakoribbak, mint az idevágó irodalom mutatja, hiszen az ilyen személyek rendszerint nem mennek orvoshoz.

83. megfigyelés. Egy hölgy egyszer egy kis darab bagariabőrt mutatott nekem, amelyet egy szalagon megerősítve blúza alatt hordott. Áradozva beszélt nekem arról, milyen jelentősége van a bőr szagának számára. Erotikus vonzalma feltűnően csúnya férjéhez — a hölgy korán özveggyé lett — egészen azokon a szagokon alapult, főként egy „férfiszaggal keveredő dohány- és bagariaszagon“. Még ma is gyakran megrészegszik férje ruháitól, melyekhez még mindig sok tapad ebből az „édes aromából“. Nagy önuralomra lenne szüksége, hogy ellenálljon egy olyan férfinek, aki vele szemben ezt a csábeszközt használná (Hirschfeld).

Eljutottunk a tárgyfetisizmus egy nagy és fontos csoportjához, amelyet főként az jellemez, hogy — minden más csoportnál inkább — valamely más ösztöneltévelyedéssel kapcsolatos. A cipőfetisizmus mazochista összetevők nélkül szinte elképzelhetetlen. Ez addig megy, hogy sokszor nehezen eldönthető kérdés, melyik játssza a két perverzió közül a főszerepet, vagyis hogy egy adott eset minek minősül. Ennek megfelelően később még beszélni fogunk róla, hogy éppen a cipőfetisizmus lehetővé tenné a mazochizmusnak vagy legalább is számos formájának a fetisizmusokhoz vlaó sorozását. Mindenesetre a mazochisták túlnyomó többsége egyidejűleg cipőfetisiszta is, ami minden további nélkül megérthető, hiszen a cipőt viselő láb a megalázás, a lealacsonyítás stb. legfőbb jelképe.

Mégis az itt következő esetekben hozzávetőleges bizonyossággal beszélhetünk cipőfetisizmusról (és nem mazochizmusról), és pedig bizonyos támpontokra való tekintettel. Mert egyrészt a fetisiszta szempontjából jelentős, hogy a cipő alakját segédeszközként használhassa a maszturbációhoz. Továbbá természetesen fetisiszta beállítottság mellett szól, ha a cipő egymagában, anélkül, hogy egy bizonyos vagy akármilyen nő viselné, nemi tárgyul szolgál.

Hogy milyen elterjedt és milyen jelentős a cipőfetisizmus, abból is kiderül, hogy Iwan Bloch, az ismert szexológus külön nevet adott neki. A Marquis de Sade-ról elnevezett szadizmus és a Sacher—Masochról elkeresztelt mazochizmus mintájára azt

ajánlotta, hogy a cipőfctisizmust Restif de la Bretonne francia író után hívják restifizmusnak, mert ez a perverzió valóban kidomborodik ennek a francia írónak életében és irodalmilag is ő dolgozta fel először. Restif önéletrajzában olvassuk, hogy már tíz éves korában érezte ezt a hajlamot. Reszketett a gyönyörűségtől, ha női cipőt látott és úgy elpirult előtte, mintha a leány maga volna.

84. megfigyelés. Egy tábornok leánya fiatalkora óta különös szenvedélyt mutatott apja fényes lovagló csizmái iránt. „Igazában csak a magas csizmákban lovon ülő férfi igazi férfi.“ Több kérőjét visszautasította és egy nála harminc évvel idősebb alezredéssel jegyezte el magát. A család összes kifogásait vőlegénye elbűvölő lábaira (lovagló csizmáira) való utalással utasította el. A vőlegény az esküvő előtt meghalt, mire a leány egy feltűnően csúnya ezredeshez ment a magas lovagló csizmái miatt. Halálosan szerelmes annak elragadó lovagló csizmáiba. Az alacsony, félretaposott talpú cipőben járó civil neki nem férfi. „Lovagló csizmáktól reszketni lehet és ugyanakkor szeretni kell őket.“ A házasság természetesen boldogtalan. A nő minden valószínűség szerint érzéketlen. Egy barátnőjének azt tanácsolja, hogy ne menjen férjhez, mert a csupasz láb borzalmas. „A mezítlábas férfi iszonytató. Ha csak a nagy lábujját látom magam előtt, borzadok. És a mindig elnyomorodott köröm és a nőni képtelen kis lábujj, irtózatos látvány.“ ö maga lehetőleg magas csizmácskákat szeretett viselni, a katonás külsőre és a befűzöttség kellemes érzésére való -tekintettel. A magas csizma elragadóan decens, mert eltakarja a lábikra formáját, míg a bőrkamásli és bokavédők illetlenül kidomborítják.

Gyermekkorában magas lovagló csizmát kívánt magának és boldog volt, mikor apja születésnapjára magas lovaglócsizmát ajándékozott neki (Húg—Hellmuth).

Az idevágó irodalom leghíresebb esetei közé tartozik az a nagyon részletes kortörténet, amelyet Havelock Ellis tett közzé és amelyet Stekel is közöl:

85. megfigyelés. C. P., 38 éves, egészséges családból. Kilenctíz éves korától kezdve tizennégy éves koráig fizikai szükségletből hébe-korba maszturbált, erre azonban maga jött rá. Egyébként nemi dolgokban egészen járatlan volt és sem más gyermektől, sem a szolgaszemélyzettől sohasem tudott meg róluk semmit.

„Valahányszor nekem nagyon vonzónak látszó nővel találkozom, — írja, — nem az a kívánságom, hogy vele a közönséges

értelemben vett nemi kapcsolatba kerüljek, hanem hogy háttal a földön feküdjem és ő rúgjon. Ez a különös kívánság ritkán bukkan fel, csak akkor, ha csodálatom tárgya igazi hölgy és különösen szép termete van. Elegáns ruhában kell lennie, lehetőleg estélyi köpenyben, meglehetősen magassarkú és alacsony cipőt kell viselnie, amely vagy olyan nyitott, hogy a lábfej látható legyen, vagy csak egyetlen szíj vagy szalag tartsa össze. Λ szoknyának olyan rövidnek kell lennie, hogy láthassam a lábat és a boka egy jórészét is, de semmi esetre sem szabad, hogy a hölgy térdéig vagy azon felül felemelje mert akkor a hatás igen csekély. Gyakran lelkesedem ugyan szellemes vagy szép nőkért is, de nemileg csak a lábszár tesz rám igazi hatást és a lábfej. Az is kell, hogy a nő nagyon gondosan legyen öltözve. Ebben az esetben nemi kielégülésre való vágyamat fokozza, ha megérintem azt a részt, amely engem a nőkön érdekel. Aránylag csak igen kevés nőnek van olyan szép lábszára vagy lábfeje, hogy engem komolyan és tartósan izgasson; de ha ez fennáll, vagy ha ezt gyanítom, nem sajnálom sem az időt, sem a fáradtságot, hogy lába alá kerüljek és szorongó feszültséggel várom a pillanatot, mikor a legnagyobb erővel rúgni kezd.

A rúgásnak néhány percig kell tartania és pedig a mellre, a hasra, a lágyék tájékára, végül pedig a hímvesszőre, amely heves merevedésében az altest mentében eléggé szilárd ahhoz, hogy a nyomás meg ne sértse. Egyébként az is élvezetet szerez nekem, ha a nő lába elszorítja a torkom.

Ha végül a hölgy felém fordított arccal úgy nyomja hozzá egyik lábának cipőjét hímvesszőmhöz, hogy a magas sarok körülbelül annak a herezacskó felé eső végére nehezedik, míg a talp a hímvessző többi részét fedi, és a másikkal pedig hasamra lép úgy, hogy láthatom és érezhetem a láb behatolását, ha súlyát egyik lábáról a másikra helyezi át, a magömlés szinte azonnal bekövetkezik. Ez az így leírt körülmények között számomra az elragadtatás netovábbja, miközben a hölgy egész súlyának mindenesetre a hímvesszőn kell nyugodnia.

Az ilyen érintkezés okozta különös élvezetem egyik oka alighanem az, hogy a cipő sarka, majd talpa a sperma kijutását, tehát a kéjes izgalmat jelentékenyen meghosszabbítja. Ezenkívül még egy említésreméltó lelki jelenség is megfigyelhető nálam ilyen alkalmakkor. Szeretem magamnak elképzelni, hogy a hölgy, aki rámlépett, úrnőm, én pedig rabszolgája vagyok és hogy amit tesz, büntetésből teszi egy általam elkövetett hibáért vagy azért, hogy magának (nem nekem) élvezetet szerezzen.

Ebből következik, hogy minél nagyobb a megvetés és szigor, amellyel „büntetnek“, annál nagyobb lesz élvezetem. A „büntetés“ vagy „rabszolgaság“ képzete csak ritkán bukkan fel, ha nagy akadályai vannak annak, hogy vágyamat realizáljam és ha a reám lépő nő a rendesnél csinosabb, súlyos és a taposás kíméletlen. Gyakran olyan soká és olyan irgalmatlanul tapostak rajtam, hogy valahányszor a cipő fájó testemre nehezedett, igyekeztem kitérni előle és napokig barna és kék voltam. Hő óhajom, hogy a nőket erre az eljárásra rávegyem, ha azt gondolom, hogy nem sértem meg őket vele, és ezzel bámulatosan sok szerencsém volt. Legalább száz nő lába alatt feküdtem már, akik közül sokan a legjobb társasághoz tartoznak és sohasem jutna eszükbe, hogy megengedjék a közönséges nemi érintkezést, de az az elgondolás, hogy ilyen módon hajtsák végre, annyira csábította őket, hogy gyakran és ismételten megtették. Nem kell nyilván hozzátennem, hogy az orgazmus előidézése által sem a hölgy ruhája nem szenved kárt, sem az enyém. Hosszú és sokféle tapasztalat után állíthatom, hogy kedvenc súlyom körülbelül ó5 kiló és hogy a nagyon magassarkú, fekete cipő és a barna selyemharisnya szerzi nekem nyilván a legnagyobb élvezetet és gerjeszti fel bennem a legerősebb vágyakat.

Csizmák és utcai cipők korántsem csábítanak ennyire, noha bizonyos alkalmakkor ezek is meglehetősen nagy élvezetet szereztek már nekem. A meztelen nő visszataszít, abban sem találok gyönyörűséget, hogy nadrágban lássam a nőt. Nem idegenkedem a normális nemi érintkezéstől és alkalmilag gyakorlom is. De az élvezet ilyenkor sokkal kisebb, mintha rúgnak vagy taposnak. Akkor is nagy gyönyörűséget érzek és rendesen erős merevedésem van, ha a fentiekben leírt módon öltözött nő rálép valamire, ami a lába alatt van, pl. kocsiban a lábpárnára, karosszékben a zsámolyra, stb. Gyakran mentem már csinos hölgyek után piknik vagy kerti ünnepély alkalmából, csak hogy lássam, hogy emelkedik fel lassan a fű, amelyet letapostak, ha lábuk már nem nehezedik rá. Még kocsik felhágóját is szívesen látom egy hölgy alatt, hiszen itt is a láb nyomása megy végbe. Most el fogom mondani, hogyan terelődtek érzéseim ebbe az irányba.

Mikor mintegy 14 éves fiú voltam, egyszer hosszabb ideig vendégségben voltam szüleim ismerőseinél. A ház leánya — egyetlen gyermek — egy nálam talán hat évvel idősebb csinos, erős leány volt legfőbb játszótársam. A lány mindig csinos ruhában járt, kecses lába és bokája volt és ezt természetesen tudta.

Hacsak lehetett, úgy öltözködött, hogy előnyei a legjobban érvényesüljenek, — tehát rövid szoknyában és rendesen kis, magassarkú félcipőben járt, és kedve telt benne, ha ezeket szórakozásból kacéran mutogathatta. Ügy látszik, valamiképpen hajlott arra, hogy puha dolgokra taposson, amelyek lába alatt besüppedtek, vagy összelapultak, így virágokra, lehullott gyümölcsre, makkra, szalmakazalra, friss szénára. A kertben tett sétáinkon, melyeken rajtunk kívül senki sem vett részt, megszoktam, hogy ennél a műveletnél nézzem és rendesen összeszidtam érte. Különös élvezetem volt ebben az időben, — és még ma is szívesen teszem, — ha vastag szőnyegen, lobogó kandallótűz előtt fekhettem. Egy este ismét ebben a helyzetben voltam, egyedül voltunk, és a lány átment a szobán, hogy a kandalló párkányáról levegyen valamit. A helyett, hogy fölöttem nyújtotta volna ki a karját, évődve rámlépett, azzal, hogy meg akarja mutatni, hogyan csinálja ezt a szalmával és a szénával. Én természetesen belementem a tréfába és nevettem. Miután néhány pillanatig állt rajtam, kissé felemelte a szoknyáját és a kandalló párkányába fogózva, lábát a csinos, barna selyemharisnyában és magassarkú cipőben a kandalló füzéhez nyújtotta, hogy felmelegítse, miközben lenézett rám és nevette felhevült arcomat. Egészen elfogulatlan, nagyon bájos kislány volt, és biztos vagyok benne, hogy noha izgalmam és testem érintése lába alatt láthatóan kedvére való volt, ez első alkalommal nem ismerte fel tisztán állapotomat. Arra sem emlékszem, hogy sikerült-e belőle kiváltanom az enyémhez hasonló érzést, noha engem a nemi kielégülés vágya szinte önkívületi állapotba ragadott. Megfogtam felemelt lábát, megcsókoltam és teljességgel ellenállhatatlan kényszerrel megmerevedett péniszemhez vittem. Majdnem ugyanabban a pillanatban, mikor a súlyt éreztem, életemben először teljes, igazi orgazmust éltem át. Semmilyen leírás nem adhat fogalmat érzelmeimről — csak azt tudom, hogy ettől a pillanattól fogva fonák nemi gyújtópontom egyszersmindenkorra rögzítődött. Ez után az eset után számtalanszor éreztem kecses papucsai súlyát, és soha semmi nem lesz annak az élvezetnek emlékéhez hasonlítható, amelyet akkor tőle kaptam. Tudom, hogy ő ugyanazzal az élvezettel taposott rám, amilyennel én viseltem el a rúgásokat. Meglehetősen sokat költhetett öltözködésére, és mikor észrevette, hogy nekem ezzel gyönyörűséget szerez, egyre-másra vásárolta a csinos harisnyákat és az üzletekben megszerezhető legmagasabb és leghegyesebb sarkú cipőket. Ezeket azután nagy örömmel mutogatta nekem, ragaszkodva ahhoz, hogy feküdjem

le és hagyjam, hogy kipróbálja őket rajtam. Elismerte, hogy öröme telik benne, ha cipője testembe süpped, és élvezettel hallotta recsegni az izmokat cipősarka alatt, ha azt mozgatta. Néhány perc múlva a cipőt mindig hímvesszőmhöz tettem, és ő óvatosan, de egész, mintegy 55 kilós súlyával rámnehezedett és fénylő szemmel, kipirult arccal, remegő ajkakkal nézett, ha lába alatt érezte a pénisz lüktetését, mint azt minden bizonnyal éreznie kellett, és ha az ejakuláció bekövetkezett. Egyáltalában nem kételkedem benne, hogy ugyanakkor neki is orgazmusa volt, noha erről sohasem beszéltünk nyíltan. Ez több éven keresztül minden kínálkozó kedvező alkalommal megtörtént, és egy vagy két hónapos távoliét után négyszer-ötször is naponként. Néhányszor távollétében is maszturbáltam, amennyiben cipőjét, amilyen erősen csak bírtam, hímvesszőmhöz nyomtam és közben azt képzeltem, hogy ő tapos rám. Ilyenkor az élvezet természetesen sokkal gyöngébb volt. Soha a normális nemi érintkezés közöttünk szóba nem került, mind a ketten nagyon meg voltunk elégedve és hagytuk a dolgokat menni a maguk útján. Mikor valamivel idősebb voltam már húsz évesnél, elutaztam és visszatérésemkor, három évvel később, férjes nőként láttam viszont Noha gyakran láttuk egymást, soha nem tettünk célzást ezekre a dolgokra, de jóbarátok maradtunk. Bevallom, ha senki sem figyelt oda, gyakran néztem a lábára és szívesen elfogadtam volna a gyönyörűséget, amelyet különös kedvtelésünk időnkénti folytatásával szerezhetett volna nekem. De erre sohasem került a sor.

Ekkor újra elutaztam, ö és férje azóta meghaltak. Időről-időre érintkeztem alkalomadtán prostituáltakkal, mindig a már említett módon, de azért jobban szeretem, ha az én társadalmi osztályomból való, vagy még előkelőbb hölgy hajlandó rámtaposni. Ennek azonban meglehetős akadályai vannak.

A mintegy száz nő közül (akik becslésem szerint otthon és külföldön állottak rajtam) állíthatom, hogy 80—85 százalék nem prostituált volt Legfeljebb tízen-tizenketten éreztek közben nemi izgalmat, de ha nyilvánvaló izgalmat mutattak is, mégsem elégültek ki. Amennyire én tudom, igazi és teljes nemi kielégülést ez csak annak a fiatal leánynak jelentett. Soha nőt nem szólítottam fel kimondottan arra, hogy taposson rám és szerezze meg nekem ilymódon a nemi kielégülést (prostituáltak kivételével), hanem mindig igyekeztem ezt tréfásan vagy ingerkedve elérni, és nagyon kétes, hogy néhány férjes nőtől eltekintve sokan tudták-e, hogy hozzásegítettek a legnagyobb élvezethez, mert hiszen izgalmam és vonaglásom lábaik alatt éppúgy a rúgásoknak

is lehetett tulajdonítható, amelyekkel illettek. Mindenesetre azonban sokan megértették, hogy miről van szó, miután egyszer megtették (és legtöbben csak egyszer tették meg), és noha egyikünk sem beszélt a dologról, azért hajlandók lettek volna annyiszor taposni rám, amennyiszer kívántam volna. Nem hiszem, hogy nekik maguknak nemi élvezetet szerzett a dolog, noha láthatták, hogy én élvezek, és nem vonakodtak nekem ezt az élvezetet megszerezni. Sok nőnél egy évnél több időre volt szükségem, hogy közelebb jussak vágyamhoz — és végül sokszor elértem, amit akartam, de még többször kudarcot vallottam. Sohasem kockáztatom meg a kérést, míg nem tudom biztosan, hogy kívánságommal sikerem lesz, és ezért még nem is volt részem soha komoly visszautasításban. Sok esetben azt mondhatom, hogy kérésem tejesítését az illető nő úgy fogta fel, mintha együgyü. talán tréfás szeszélynek engedne, amely számára csak annyi érdekességgel bírt, hogy egyszer rátaposhatott egy férfire. Akárcsak a normális csábításnál, itt is a legingerlőbb számomra az, hogy megpróbálom a nőt kívánságom teljesítésére rábírni, a nélkül, hogy ellenkezést támasszak benne, és ez mindig annál nehezebb és annál vonzóbb, minél magasabb társadalmi osztályhoz tartozik az illető hölgy. Ügy találtam, hogy három prostituált már más férfiaknak is megtette ugyanezt a szolgálatot és minden szükségest tudott erről a kérdésről. Nem érdektelen, hogy mind a három nő igen szép és erős termetű volt, — egyikük 180 centiméter magas és majdnem 85 kiló súlyú volt, — de tulajdonképpen kifejező arcút nem láttam köztük. A testsúly, a termet és a ruha ugyanekkor szintén nagyon erős izgalomba hoznak. Ügy találom, hogy a nemi élvezet csúcspontján egy hirtelen lökés vagy rúgás ezt az élvezetet fokozza és meghosszabbítja. Lelki gyönyörűségem azon alapszik, hogy mikor a nő egész súlyával hímvesszőmön áll, amely lába és hasam süppedő alapja között fekszik és lába mélyen behatol, a magömlés ideje és az orgazmus rendkívül soká tart. Ezért szeretem is annyira a magassarkú félcipőket. A spermának két különböző akadályon kell keresztülhatolnia, — a közvetlenül a pénisz aljára nehezedő cipősarok nyomásán és a talp nyomásán, amely a pénisz felső felét szorítja össze; a kettő közt csak a cipő ívelt talpa hagy szabadon egy darabot. A húgycső feszültsége az élvezetet nagyban fokozza, ezért igyekszem mindig lehetőleg sok vizeletet visszatartani. A súly, a testalkat és a ruha nagyon hozzájárul ahhoz a kívánsághoz, hogy éppen az a nő taposson az emberre, akit szeretünk (Havelock Ellis).

86. megfigyelés. X., pap, 50 éves. Időnként megjelenik bordélyházakban azzal az ürüggyel, hogy szobát akar kivenni a házban, beszélgetést kezd valamelyik lánnyal, kéjes pillantásokat vet a cipőjére, lehúzza róla az egyiket, szenvedélyesen csókolja és harapdálja a cipőt, aztán hímvesszőjéhez szorítja és láthatóan ejakulál, aztán magához tér kéjes önkívületéből, arra kéri a cipő tulajdonosnőjét, engedje meg hogy néhány napig megtarthassa, azután udvarias hálálkodással a kikötött időpontban visszahozza (Cantarano).

A 66. megfigyelésre emlékeztet az alábbi eset, amelynél kétségtelenül a cipőfetisizmus áll az egész kórkép előterében.

87. megfigyelés. X. New-Yorkban utcai rablás miatt törvényszék elé kerül. Felmenői között sok elmebeteg van, apja, fiú- és nőtestvére is szellemileg abnormális. Hétéves korában kétszer esett át heves agyrázkódáson. Tizenhárom éves korában lezuhant egy erkélyről. Tizennégyéves korában heves, rohamszerű fejfájásai voltak. Ezekkel a rohamokkal egyidejűleg vagy közvetlenül azután, különös vágyat érzett, hogy női hozzátartozói cipőjét, rendszerint csak egy félpárat, elsajátítson és valamelyik sarokban elrejtse. Mikor kérdőre vonják, mindig tagad és azt állítja, hogy nem emlékszik a dologra. A cipő vágya legyőzhetetlen volt, minden három-négy hónapban visszatért. Egyszer megkísérelte, hogy egy cselédleány lábáról lelopjon egy cipőt, egy másik esetben nővére cipőjét lopta ki a hálószobából. Tavasszal két nőnek nyílt utcán lerántották a cipőt a lábáról. Augusztusban X. kora reggel elment hazulról, hogy elmenjen a nyomdába, ahol dolgozott. Egy pillanattal később az utcán lerántotta egy leányról a cipőjét, elrohant, beszaladt a nyomdába, ott utcai rablás miatt letartóztatták. Azt állítja, hogy nem sokat tud tettéről, a cipő látására mintegy villámszerűén átszaladt rajta a gondolat, hogy szüksége van rá, hogy mire, azt ő sem tudja. Beszámíthatatlan állapotban cselekedett. A cipő, mint előre megmondta, kabátjában volt. A fogságban olyan izgatott állapotban volt, hogy téboly kitörésétől kellett tartania. Mikor elbocsátották, feleségétől álmában újra ellopta a cipőjét. Erkölcsi jelleme és életmódja kifogástalan volt. Intelligens munkás volt, csak a rendszertelen foglalkoztatás zavarta meg és tette a munkára képtelenné. Felmentették (Nichols, Beck).

De a cipő részei is lehetnek fétissé, így az alábbi esetben a szögek:

88. megfigyelés. X. igyekszik női cipőkben meglátni a szögeket, pontosan vizsgálja azok nyomait a hóban és a nedves föl-

dön, figyelmesen hallgatja a neszt, amelyet az utca kövezetén felvernek, kimondhatatlan élvezete telik benne, ha szavakat ismételhet, amelyek alkalmasak arra, hogy ezeket a dolgokat szemléltessék, egyszóval egész boldogságának foglalata ebben a kifejezésben található: „Megpatkolni egy nőt".

Már hat vagy hétéves korában ellenállhatatlan, ösztönös vágy hajtotta ezt a pácienst arra, hogy női lábakat nézzen és megállapítsa, van-e a cipőben szög. Ha szögeket látott, ez kifejezhetetlen boldogságot jelentett számára. Egyszer két rokonleány lakott a családnál. Odament, ahol cipőik voltak, lázas izgalomban magához kaparintotta őket, megérintette a szögeket, megszámolta őket és nem tudta róluk levenni a szemét. Este az ágyban felváltva gondolt az egyik és másik fiatal leányra, akivel képzeletében fantasztikus szerepet játszatott el. Látta azt, hogy anyjuk a cipészhez viszi őket, és hallotta, mikor az anya azt az utasítást adta a cipésznek, hogy verjen szögeket leányai lábbelijébe. Aztán látta a cipészt, amint megerősítette a szögeket és a cipőket átadta a leányoknak. Azután megint azt igyekezett magának elképzelni, hogy milyen érzése lehet a fiatal leánynak, ha ezekben a szöggel kivert cipőkben jár. Végül addig ment a képzelődésben, hogy a fiatal leányra a legkegyetlenebb kínzásokat rótta, amennyiben patkót szögezett a lábára, vagy le is vágta a lábát (szadista képzetekig való fokozás). Ugyanekkor maszturbációval megszerezte magának a kielégülést, de maszturbálás közben nem ez volt a célja, hanem csak kísérő aktusként használta elképzelt fantasztikus történeteihez.

Ha újra együtt volt azután a leányokkal, mindig azon volt, hogy megláthassa cipőjükben a szögeket. Egyikük, aki ezt észrevette, nem szólt ugyan semmit, de mindig, különösen ha új cipő volt rajta, egyik lábával megérintette az övét, hogy érezhesse a cipőjében lévő szögeket. Az ilyen érintés abban a pillanatban orgazmust idézett elő nála, nem a leány hatására, hanem csak a szögek előidézte benyomás következtében. Gyakran előfordult, hogy fiatal leányok cipőit elvette onnan, ahol voltak, hímvesszője makkját rátette a szögekre, mire minden kézzel végzett művelet nélkül, rögtön beállott a magömlés (Charcot-Magnan).

89. megfigyelés. X., 34 éves, nős, neuropathikus szülők gyermeke, gyermekkorában sokszor voltak görcsei, szellemileg feltűnően korán (már három éves korában olvasni tudott!), de egyoldalúan fejlett, kezdettől fogva ideges, hétéves korában az a vágy támadt benne, hogy nők cipőivel, illetve cipőszögekkel

foglalkozzon. Ezek látása, de méginkább a cipőszögek tapogatása és megszámolása leírhatatlan élvezetet szerzett neki.

Éjszaka arra kellett gondolnia, hogyan vesznek mértéket unokanővérei lábáról, hogyan patkolja meg az egyiket vagy vágja le a lábát

Idővel a cipőjelenetek nappal is foglalkoztatták, és minden tudatos hozájárulás nélkül beállott a merevedés és az ejakuláció. Gyakran elvette női hozzátartozói cipőjét és ha csak péniszéhez érintette, ejakulált. Egyideig, diák korában uralkodni tudott ezeken a gondolatokon és vágyakon, azután eljött egy idő, mikor a nők lépteinek zajára kellett figyelnie a kövezeten, amitől, akárcsak a női cipők megszögelésének látásától, vagy azoknak kirakatokban való megszemlélésétől, minden esetben kéjes remegés vett rajta erőt. Megnősült és házassága első hónapjaiban mentes volt ezektől az indulatoktól. Lassanként egészen idegbajos lett.

Ebben a stádiumban hisztériás rohamai voltak, ha egy cipész női cipőkhöz való szögekről, vagy azok megszögeléséről beszélt előtte. Még nagyobb volt a visszahatás, ha csinos nőt látott, erősen megszögelt cipőben. Hogy ejakulációja legyen, elég volt, ha női talpakat vágott ki kartonból, és szögekkel rakta meg, vagy női cipőket vett, megszögeztette őket az üzletben, otthon a padlóhoz súrolta és végre hímvesszője hegyéhez érintette. De maguktól is előállottak kéjes állapotok, mikor maszturbációval elégítette ki magát.

X. egyebekben intelligens, foglalkozását jól gyakorolja, de perverz vágyai ellen hasztalan küzd. Húgycsőszűkület; a pénisz rövid, falánál öblös, nem teljesen alkalmas merevedésre. Egy nap a páciens egy megszögelt női talp látására egy cipészkirakat előtt nyilvánosan maszturbálni kezdett és így került összeütközésbe a törvénnyel (Blanche).

Sokkal ritkább a kesztyűfetisizmus. De hogy itt sem egészen szórványos esetekről van szó, leginkább az bizonyítja, hogy vannak külön cégek (Párizsban), amelyek — fetisiszták számára, hihetetlenül magas áron — ez ösztöneltévelyedéssel speciálisan számoló cipők mellett vállig felérő, negyven- és hatvangombos stb. kesztyűket is állítanak elő.

90. megfigyelés. X., 33 éves, amerikai gyáros, nyolc éve boldog, gyermekekkel is megáldott házasságban él, különös kesztyűfetisizmusa miatt jött fel rendelőmbe, ez a hajlama nagyon kínozza, megveti magát érte, kétségbeesésbe, sőt attól fél, őrületbe kergeti. X. állítólag egészen egészséges családból származó, de

gyermekkora óta neuropathikus, ingerlékeny ember. Magát igen érzékinek minősíti, míg felesége inkább frigid természetű. Kilenc-éves kora körül pajtásai csábítására maszturbálni kezdett. Ebben nagy élvezete telt és szenvedélyesen gyakorolta. Egy napon, mikor kéjes izgalomban volt, egy kis irhazacskót talált. Ezt ráhúzta a hímvesszőjére és közben igen kellemes érzése volt. Ettől kezdve ezt használta önfertőző műveleteihez, herezacskójára is ráhúzta és éjjel-nappal magánál tartotta. Ettől kezdve nagy érdeklődése támadt általában bőrök iránt, főként azonban glaszékesztyű iránt. A pubertástól kezdve már csak női bőrkesztyűk érdekelték, de ezek egyenesen elbűvölő hatást tettek rá, merevedést idéztek elő, és ha abban a helyzetben volt, hogy hímvesszőjéhez érinthette őket, az ejakuláció is létrejött. Férfikesztyűk egyáltalában nem izgatták, de maga szívesen viselte őket. A nőkön ezután már csak a kesztyű érdekelte. Ez lett fétisé és pedig a lehetőleg hosszú, sok gombra gombolható glaszékesztyű, különösen ha piszkos, kifényesedett és az ujjak hegyén izzadtságfoltos volt. Az ilyenben járó nők, még a csúnyák és öregek is, mindig hatottak rá. Pamut- vagy selyemkesztyűs nők teljesen hidegen hagyták. A pubertás óta folytonosan a nők kezét nézte. Egyebekben meglehetősen közömbösek voltak neki. Ha glaszékesztyűs nő kezét megszoríthatta, a „meleg és puha“ bőr érintésére merevedés és orgazmus állott be. Ha megkeríthetett magának egy ilyen női kesztyűt, az árnyékszékre ment vele, betakarta vele nemi szervét, azután újra lehúzta és maszturbált. Később a bordélyházban, ahová hosszú kesztyűket vitt, megkérte a prostituáltat, hogy vegye fel, és ez úgy felizgatta, hogy már erre bekövetkezett az ejakuláció. X. női glaszékesztyűket kezdett gyűjteni. Mindig többszáz párt rejtett el különböző helyeken. Szabad óráiban számolgatta és csodálta őket, „mint a fösvény az aranyait“, rátette nemi szervére, arcát egész csomó kesztyűbe fúrta, azután egyet kezére húzott és onanizált, miközben nagyobb élvezetet érzett, mint koitus közben. Szuszpenzó- -riumokat csinált magának, legszívesebben puha, fekete bőrből, és ezeket viselte naphosszatt. Azonkívül egy sérvkötőn női kesztyűket erősített meg, úgy hogy kötény módjára fedték a nemi szervét. Mikor végre megházasodott, kesztyűfetisizmusa csak még rosszabb lett. Rendesen csak akkor lett potens, ha aktus közben felesége néhány kesztyűje a feje mellett feküdt, úgy hogy azokat csókolhatta. Felesége akkor tette egész boldoggá, ha beleegyezett abba, hogy a koitushoz kesztyűt húzzon és előjátékul ezzel érintse meg a férfi nemi szervét. X. ugyancsak nagyon

boldogtalannak érezte magát fetisizmusa miatt és gyakori, de mindig eredménytelen erőfeszítéseket tett, hogy „a kesztyű va rózsától“ megszabaduljon. Valahányszor regényekben, divatlapokban, újságokban stb. a kesztyű szót vagy egy kesztyű képét látta, ez mindig kimondottan elbűvölő hatást tett rá. A színházban tekintetét a színésznő kezére szögezte. A kesztyüüzletek kirakataitól nem lehetett elhúzni. Gyakran az a vágya támadt, hogy hosszú kesztyűket gyapottal vagy más effélével kitömjön, hogy kesztyűs kezekhez hasonlítsanak. Azután addig mesterkedett, míg célját elérte. Egyik szokása, hogy női glaszékesztyűket hord magával, éjszaka ezekbe bugyolálja nemi szerveit, míg péniszét úgy érzi lábai között, mintha nagy bőrből készült priapusz volna. Nagy városokban a kesztyűmosodákban el nem vitt, tehát gazdátlanná vált női kesztyűket vásárolt, legszívesebben piszkosakat és viselteseket. A különben tökéletesen korrekt ember megvallja, hogy kétszer nem tudott ellenállni annak a kísértésnek, hogy ilyeneket lopjon. Tolongásban nem tud ellenállni annak a vágynak, hogy a nők kezét érintse; irodában minden alkalmat megragad arra, hogy kezét nyújtsa hölgyeknek, hogy egy pillanatig érezze a „meleg és lágy“ bőrt. Feleségét mindig arra kéri, hogy lehetőleg glaszé- vagy zergebőr-kesztyűt viseljen. Gazdagon el is látja ilyenekkel. Irodájában mindig női kesztyűk feküsznek, egy óra sem múlik el a nélkül, hogy meg ne érintené es meg ne simogatná őket. Ha különös érzéki izgalomban van, egy ilyen kesztyűt dug a szájába és rágja. A női öltözködés egyéb tárgyai, valamint a női test más részei, a kezet kivéve, a legkisebb hatást sem gyakorolják rá. Gyakran nagyon leven rendellenességének tudata. Szégyelli magát gyermekei ártatlan szeme előtt és Istent kéri, hogy ne legyenek olyanok, mint az apjuk (Krafft-Ebing).

Ezek után a fctisizmus néhány különösen érdekes esetéről kell megemlékeznünk, amelyek első tekintetre még ugyancsak a tárgyfctisizmus körébe tartoznak, igazában azonban itt már nem egyik vagy másik tárgy a nemi objektum, hanem egy cselekvés. Eközben ugyan felhasználnak tárgyakat, mind saját testükön, mind a másik emberen, de a fődolog mégis egy meghatározott helyzet, egy meghatározott elrendezés, arrangement. Nagyon különös, hogy rendszerint elsősorban valamilyen kényszer konstruálásáról van szó, akár úgy, hogy az illető maga akarja azt érezni, akár úgy, hogy más személyek ellen kívánja alkalmazni. A mazochisztikus és szadisztikus vágyakkal való kapcsolat itt nyilvánvaló.

Ugyanekkor ez a csoport átmenetül szolgál a fetisizmus több nagyon érdekes formájához, amelyek részben a legkülönösebb és legborzalmasabb tényékhez tartoznak, amelyek a nemi ösztön eltévelyedéseinek birodalmában lehetségesek és elgondolhatok.

Hogy a kényszer maga a fétis, az első esetben (Sigg) talán még valamivél kevésbbé tisztán felismerhető, de az ott szereplő kesztyűrajongás kevésbbé fontos, mint a „bőrrel való szoros érintkezés“ hajlama. A második esetben (Hammond) nyilvánvalóan a kényszer a tulajdonképpeni fétis, és elhibázott dolog volna, ha itt — esetleg transzvesztitizmusra utaló — fűzőfetisizmust tételeznénk fel, hiszen a perverz ember ez esetben nyilván csak könnyű és feltűnés nélkül elérhető eszközzel akarja előidézni az igazi nemi tárgyat képező kényszert. Még ennél is világosabban látható azonban a kényszerfetisizmus, már a felhasznált segédeszközök különbözősége miatt is, a harmadik esetben. (Löwenfeld).

Előrebocsátom Stekel egy esetét, amelyből kiderül, milyen fiatal korban előfordulhat az ilyen különös beállítottság, amely itt természetesen még több szempontból játékos jelleggel bír.

91. megfigyelés. Egy anya közli velem a következő megfigyelést: „Hatéves fiacskám már régen szereti magának a lábát térd alatt összekötözni. Így próbál azután menni, ami természetesen alig sikerül, de neki hallatlan örömet okoz. Nagyon szeret övékkel játszani, amelyeket a legkülönbözőbb alakokban magára köt. Engem is folyton arra kér, hogy kötözzem meg! Nagyon szeret átöltözni, ilyenkor tőlem vesz mindenféle ruhadarabokat. Legnagyobb élvezete az, ha bepúderezheti az arcát. Vágyai netovábbja az volna, ha egyszer kisbabának öltöztetném. Mindig azért könyörög, hogy pólyái jam be, mint egy csecsemőt és úgy vigyem magammal. Egyik kedvenc játéka volt az is, hogy a függöny zsinórját a nyaka körül csavarta, azután erősen meghúzta. Ilyenkor ezt kiáltotta: „Nézd, mama, megfojtom magam!“ (Stekel).

És most térjünk át a tulajdonképpeni kortörténetekre:

92. megfigyelés. X., 30 éves, testileg egészséges, intelligens, hétéves korában már feltűnő onánia, kilencéves korában az első fetisisztikus aktus, amely abból állott, hogy anyja barna bőrkesztyűjét erősen az ülep és a herezacskó közé szorította, azután felhúzta és így onanizált.

Később az az ötlete támadt, hogy irrigátorcsöveket használjon erre a célra. Ezeket a gumicsöveket hímvesszője köré csavarta.

Tizenkét éves kora óta a kesztyűknek még kimondottabb nemi jelentősége lett. Fő érdeklődése fekete vagy barna kesztyűkre irányult; selyemkesztyű vagy pláne fehér kesztyűk teljesen hatástalanok voltak.

A gumitárgyak iránti vonzalma nőttön-nőtt. Otthon talált gumiszondákat arra használt, hogy húgycsövét egészen a hólyagig szondázza és beöntéseket adjon magának. Egyik legnagyobb élvezete az volt, ha egészségügyi cikkek kereskedéseinek kirakatát nézhette.

Erős gumifetisizmusa ellenére normális viszonya is volt egy nővel és hetenként néhányszor normálisan koitált. Később megnősült és három gyermeke lett, de a házasság rosszul sikerült, mert a nő hamar felismerte fetisizmusát. A kesztyűk jobban érdekelték, mint valaha.

Villamoson szeretett olyan helyre ülni, ahonnan az összes nőket láthatta. Színházban és hangversenyeken is mindig csak a kesztyűket figyelte. Ha új barna vagy fekete női kesztyűt látott, feltámadt benne a vágy, hogy kezébe vegye, megérintse a bőrt. Saját bevallása szerint sohasem ment volna más nőkhöz, ha felesége a számára annyiszor beszerzett kesztyűket sétára felvette volna. Ezért gyakran megfenyegette, hogy ha vonakodik, olyan nőkhöz megy, akikről tudja, hogy eleget tennének kívánságának. A kesztyűk úgy hatottak rá, hogy mindig először meg kellett dörzsölnie a szemét, hogy tekintetét elfordíthassa róluk. Ugyanakkor azt óhajtotta, hogy ilyen kesztyűkkel onanizálhasson vagy viselőikkel nemileg közösülhessen. A kesztyűknek szorosan feszülniük kell, nem szabad, hogy ráncot vessenek, tisztáknak is kell lenniök, piszkos kesztyűket nem bír látni. Közönséges szarvasbőrkesztyük sem érdeklik. Elajándékozott kesztyűket, amelyeket visszakövetelt és újakra cserélt ki, szeretett a zsebében hordozni. Markába szorította, nyomogatta őket, állandóan dörzsölte és közben kielégült. Gyakran soká ment új fekete kesztyűkben lévő hölgyek után és ilyenkor minden kötelességéről megfeledkezett. Közben azonban folyton nyugtalanította az a szorongó érzés, hogy ismerősei tetten érhetik. Így a színházban is folyton félt, hogy állandó kesztyűre nézésének következményei lehetnek. Otthon maga is kesztyűket vett fel és onanizált, de csak ha biztonságban érezte magát, vagy az ágyban, ahol körmönfont módon megtévesztette a feleségét.

Ha elutazott, titokban mindig előreküldte kesztyűgyűjteményét és gyermeki módon örült, hogy éjszaka majd egyedül maradhat. A gyűjtemény nagy kartondoboz volt, benne gyomor-

(szondák, irrigátorcsövek, gumipalackok, hosszú, fekete harisnyák, fürdősapkák, jégtömlők, gumiövszerek és néhány tucat fecskendőgumi, ugyancsak volt a dobozban több bőrkötény, bőrrel bélelt saját készítésű fűzők, bőrkamáslik, bőrálarc, nyílásokkal a szemnek, orrnak és a szájnak, bőrujjasok, amelyek válltól ujjig nyúltak és fekete bőrkesztyűk, valamint egész csomó kesztyű és kis gumiárú, amelyeket a párnája alá tesz. A páciens maga mondja, hogy mindig a lehető legszorosabb érintkezést igyekezett elérni a bőrrel, úgy, hogy minden a lehető legszorosabban a kezéhez simuljon.

A páciensben mindig voltak mazochista vágyak, amelyeket egy szadista nővel való érintkezés nagyon erősített. Véresre verette és háttal felfelé fordulva, az ágyhoz szíjjaztatta magát. Maga is ostorozta magát, ehhez mindig gyomorszondát használt. Feleségével szemben teljesen impotens lett (Sigg).

93. megfigyelés. A páciens finom műveltségű, köztiszteletben álló úr, négy egészséges gyermek atyja, igen boldog házasságban él. „Már korán — mondotta, — sokkal a pubertás előtt vonzódtam a házi munkához, a női játékokhoz és a ruházathoz, bár ez utóbbit illetően csak leánycipők viseléséig jutottam el. Csodáltam a nőkön a keskeny derekat és 14 éves koromban megpróbáltam magamnak is fűzőt beszerezni. Mikor idősebb lettem, a női ruházathoz való vonzódásom fokozódott, de mert nővéreim nem voltak, egész kielégülésem abban állott, hogy olyan regényeket olvastam, amelyekben nőkről volt szó stb. Több elbeszélést írtam ilyen címen: „Kalandok krinolinban“, és még más hasonló tartalmú elbeszéléseket. Ezeket kinyomatták és elkapkodták. Még ma sem mulasztom el soha az olyan színielőadást, ahol férfiak játszák a nőszerepeket.“

Huszonegy éves korában maga is fűzőt viselt és noha több éven át nagyon szorosan fűzte magát, egészségének ez nyilván nem ártott. Bevallotta, hogy ez mindig határozott érzéki kielégülést szerzett neki. Eleinte ugyan fájdalomérzései voltak a szeméremtest környékén és merevedései. De csakhamar rájött, hogy ha a fűzőt erősebben összehúzta, a merevedések megszűntek és az onanizálás egészen lehetetlenné vált.

Az impotenciától és más, az onánia következtében fellépő hátrányos hatásoktól való félelmében óvatosan került minden önkényes magkiürülést és házasságáig teljességgel absztinens életmódot folytatott. Emlékezett azonban, hogy háromszor önkényes magömlése volt napközben. Ez először lovaglás közben

következett be, ami arra indította, hogy ezt a különben egészséges sportot abbahagyja. A két másik pollució olyankor következett be, mikor egy pár egészen szűk cipőt (francia sarkú női cipőt) vett fel és gombolt be.

Házassága után nem viselt fűzőt és más női ruhadarabot sem (ritka kivételekkel), míg két gyermek születése meggyőzte nemi teljesítőképességéről.

Ebben az időben engedett a kísértéseknek, amelyek mindenütt üldözték és visszaesett régi bűnébe. A következőt hadd mondja el ő maga: „Vettem magamnak egy pár elegáns, magas francia sarkú női cipőt, amely eleinte olyan szoros volt, hogy sántikálni voltam kénytelen.*[1] Ezeket a cipőket jó időben nyíltan hordta a korzón, miközben nadrágját felemelte, hogy cipősarkait lássák. Rossz időben hetenként egyszer vette fel a cipőket és gombolta be egy nagy tükör előtt. Ez majdnem mindig merevedéssel, sőt magömléssel járt.

Mikor ez elveszítette az újság ingerét, újra fűzőt vásárolt magának. Ahányszor csak észrevétlenül tehette, viselte a fűzőt és gyakran olyan erősen megszorította, hogy közel volt az ájuláshoz. Ez a két tárgy, a gombos cipő és a fűző, nyilván egészen különös hatást tett rá. A lóvasúton, ha egy keskeny derekú és széplábú nő ült vele szemben, érzései valóságos közösülés formájában áradtak felé. Roubaud említ egy egészen hasonló esetet, mikor egy fiatalember csak olyan szőke nőknél nem volt impotens, akik fűzőt, magasszárú cipőt és selyemruhát hordtak. Ez a három tárgy a mi páciensünkre is nagyon hatott, akár férfi viselte, akár nő.

Idővel egyre jobban átadta magát hajlamának, amennyiben különféle női ruházati cikkek mellé végre fekete selyemruhát vett magának, amely egészen szorosan állt rajta és amelyre nagyon büszke volt. Vendéghaj és abroncs, hamis fürtök, fülbevaló és melltű, mindez szította szenvedélyét. Órákhosszat el tudott ülni szorosan befűzve, miközben egy fodrász női módra fodorította és fésülte a haját. Végre már akkor is viselte új, fekete selyemruháját, mikor sétálni vagy a templomba ment és oldalt felemelte, hogy a fehér berakott szoknyaszegély és a magas, franciasarkú cipő látható legyen. Erősen kipárnázott mellel, szorosan befűzött derékkal és hatalmas turnűrrel, fantasztikusan bodorított hajjal, fülbevalóval és szerfölött szűk és kényelmetlen cipőben a legnagyobb gyönyörűséggel ment mérföldeket és táncolt órákhosszat. Valóban úgy látszik, mintha testi fájdalom szükséges lett volna ahhoz, hogy jól érezze magát, és valóság-

gal éldelgett benne, mihelyt a fájdalmat női ruhadarab okozta. Mikor ilymódon utánozta a nők mozdulatait és szokásait, ruházatát mégsem használta soha tisztességtelen célokra, legfeljebb alkalmilag jutott el egy-egy ejakulációhoz.

Mint már említettem, melegen ajánlotta mindenkinek, hogy fűzze magát szorosan; sokat olvasott erről a tárgyról és gyűjtötte az egész erről a kérdésről vagy ellene írott irodalmat. Többízben megpróbálta magát olyan szorosan befűzni, hogy elájuljon, de ez nem sikerült neki. Feleségét is rábeszélte, hogy fűzze magát és naponként szorosabbra vonta rajta a fűzőt, míg dereka majdnem 15 centiméterrel lett keskenyebb, de ez is érzéki kielégülést szerzett neki (Hammond).

94. megfigyelés. Perverz hajlamom elsőízben már gyermekéveimben jelentkezett. Már akkor kéjes érzésem volt, ha más fiúkon magasszárú csizmát láttam merev szárral, különösen lakkbőrből. Itt mindenekelőtt közbe kell szúrnom, hogy apám cipész volt, tehát szabadon kitombolhattam szenvedélyemet. Még világosan emlékszem, hogy első iskolai éveimben utánaosontam egy fiúnak, aki ilyen csizmát viselt. Hajlamom azonban még tovább fejlődött és leányokra is átcsapott, akik fehér harisnyát és pántos cipőt viseltek, mint ez korábban gyakori volt.

Már akkor onanizáltam is. Értettem ahhoz, hogy az ágyban egy bizonyos kéjes helyzetet foglaljak el, átadjam magam gondolataimnak, melyek tárgya mindig cipő volt, és így elérjek a kéj legmagasabb fokára. Cipők iránti rajongásom a gombos cipőkre is kiterjedt. ízlésem valósággal raffinált lett, mindenekelőtt olyan cipőkért lelkesedtem, amelyek viselői leányok és asszonyok voltak, akik csak kevéssé vagy egyáltalában nem izzadtak. Az ilyenek cipőjét gondolatban „angyaltiszta kehellyel“ hasonlítót tam össze. Mindenekelőtt olyan gombos cipők izgattak, amelyek fehér flanellel voltak bélelve, az ilyen cipő illata valósággal megittasított.

Tíz-tizenkét éves lehettem, mikor elkezdtem keménygallért viselő fiúkat és leányokat érdeklődéssel figyelni. Abban az időben bizonyos széles gallérok voltak divatban fiúknak és leányoknak, és nekem gyönyörűségem telt benne, ha ezeket a kemény gallérokat kapargálhattam. Emlékszem egy kis rokonomra, egy akkor csinos fiúra, aki ilyent viselt a nyakán; azt mondta, nagyon szoros, és egy kis sebhelyet mutatott a nyakán, amelyet a gallér viselése okozott; én közben heves nemi izgalmat éreztem. Attól az időtől kezdve mintegy ördögi varázs kerített hatalmába,

a fehér kemény gallér gondolata egyre jobban elhatalmasodott rajtam, különösen az tudott megőrjíteni, ha csinos leányon láttam ilyesmit. Ilyenkor mindig heves szívdobogásom és nemi izgalmam volt; ha a gallér hozzá még magas is volt, valósággal elszédültem. Ehhez járult még cipők és gombos egészcipők iránti vonzalmam.

Ha például (lehetőleg fekete ruhás) nőt láttam, aki magas, szűk gallért viselt, addig mentem utána, míg kezével valahogyan a gallérjához nyúlt, mintha a magas gallér kényelmetlen volna neki, — abban a pillanatban mindig ütést, nyomást éreztem a szívemen, amelyet legjobban vértódulásnak mondhatnék.

Akkoriban vettem egy leánynak egy magas vászongallért, egy pár kézelővel, és pokolian örültem, hogy milyen élvezetes estém lesz. A leány megértéssel fogadta a dolgot, azon az estén nem győztem eleget nézni, számtalanszor meg kellett lazítania nyakán a gallért, amelyet esdeklő kérésemre jó szorosra vett, úgy hogy nyakán a bőr le is horzsolódott, mire engem olyan gyönyörűség fogott el, amilyent talán csak szadista érez. Ahányszor kezével! a gallérhoz nyúlt, átcsaptak testemen az érzéki hullámok. Majdnem ugyanez történt akkor, mikor új, gombos cipőt vett fel: mikor ezt megláttam, újra az élvezet lebegett szemem előtt, amelyet a cipő levetése fog majd okozni nekem.

Nem szabad, hogy megfeledkezzem egy újabb kedvtelésem ről sem, amelyet már jó ideje alakítottam ki magamban: a szűk kabátért való rajongásról. Értettem a módját, hogy a leányban is felkeltsem eziránt az érdeklődést. Kissé telt alakja volt, és nekem élvezetet szerzett, ha hóna alá nyúlhattam és éreztem az izzadságot, ha szűk derekat viselt (Löwenfeld).

A kényszer, amely — mint már kifejtettük, — itt a tulajdonképpeni fétis szerepét játssza, ennél is sokkal kifejezettebb formában jelentkezhet. Bevezetésül ennek megértéséhez álljon itt Seitz egy nagyon érdekes esete:

95. megfigyelés. 1913 április 5-én K. tüzért felakasztva találták anyja lakásán. A test egy ágygerendán megerősített széles vászonövből készült hurkon függött. A felakasztott embernek hosszú kócból készült paróka volt a fején, homloka és álla fölé álarcszerücn egy vörös gumilabda szem- és orrnyílással ellátott darabjait húzta, amelyeket tarkóján zsinórral erősített meg. Arca közepét egyszerű fekete bársonyálarc takarta. A hímvessző és a herezacskó bőrzacskóba voltak beledugva, szíjjal és a szíj alatt a hímvessző maga mégegyszer bőrszalagga!! volt lekötve, az egész

test pedig anyaszült meztelenül, guggoló helyzetben volt az ágy és a szoba fala között.

A hullán a jobb felsőcombon ostorozás látható jelei mutatkoztak, a bal fellsőkar egyik oldalán tízfilléres nagyságú égési seb, amely nyilván szivartól származott, a bal csuklón nyilván megbilincseléstől származó horzsolás.

A bőrzacskó belsejében részben még nedves foltok voltak, sperma nem volt található. K. ágyán kilencágú korbács és könyv volt a spanyol inkvizícióról, amelyben részletesen le voltak írva és részben ábrázolva a különféle kínzási módszerek. A könyv kinyitott oldala azt ábrázolta, amint több álarcos hóhér éppen egy fiatal leányt kínoz. Ez a kép világosságot derített az esetre; ezenkívül megállapítható volt, hogy K. szenvedélyesen olvasott rémregényeket, kínzásokkal tele boszorkány- és inkvizíciós pörök történeteit. Megtaláltak egy ládát is, amelyet K. mindig óvatosan zár alatt tartott. Ebben csuklóra és bokára valló bilincsek voltak, vasrudak stb., melyek mind könyvekből származó rajzok után készültek (Seitz).

Ez az eset nem áll magában: így Berlinben egy tisztet találtak holtan, szoros fűzőben, Grácban pedig egy papot, akit a halál igen bonyolult önbilincselő helyzetben ért utól, minden fajtájú kötelékek között. Az ilyen esetekben kételyek merültek fel, vájjon tiszta fetisizmusról van-e szó, vagy a szadizmus és mazochizmus egy kevert formájáról. Elég, ha Seitz esetére emlékeztetünk, mikor a pervertált szadisztikus képzeteken ittasodott meg és ugyanakkor önmagát úgy kezelte, mintha mazochista volna; ez az eset megérteti velünk, miért tételezhető fel a két perverziónak ez a kölcsönhatása. Megjegyezzük, hogy az ilyen leletek hozzájárultak egy szado-mazochizmus elméletének felállításához.

Szerintünk azonban egészen más folyamatról van itt szó, amelyet már korábban azonosításnak, illetve átvitelnek neveztünk és melyet Moll beleélésnek nevez. Vannak emberek, akikben az a kívánság, hogy bizonyos meghatározott cselekvéseket végrehajtsanak, annyira elhatalmasodik, hogy többé már nem is az objektumról van szó. Ha már most tekintettel a minden körülmények között végrehajtandó bonyolult cselekvésekre, különösen nehéz az alkalmas objektum megtalálása, vagy ha a cselekmény maga összeütközésbe hozná elkövetőjét a törvényekkel, az ilyen emberek beérik azzal, hogy önmagukon követik el a tettet. Jellemző példája ennek a 43. megfigyelés, mikor a per-

vertált saját testéből vág le bőrdarabokat és ezeket elfogyasztja (azonosítás). Az átvitel bizonyítéka pl. a 40. megfigyelés, amelyben a páciens azt képzeli, hogy ő a vörös, dagadt, izzadtlábú munkás, — mire az orgazmus bekövetkezik. Krafft-Ebing lábfejfetisisztája is azzal pótolja ideálját, a mezítlábas férfiak látását, hogy maga mezítláb jár. Fetisiszták, akiknek nemi tárgya valamely testi hiba (sántaság), ezt a fogyatkozást majdnem mindig utánozzák (45. megfigyelés). Azok a fehéneműfetisiszták, akik a fétist (női alsóruha, kötény stb.) magukra öltik, ugyancsak nem annyira transzvesztita hajlamúak lehetnek, mint inkább a kezük ügyébe eső objektumot, saját személyüket választják.

Ha már most visszatérünk azokhoz a cselekvésekhez, amelyek a pervertált egyén halálával végződtek, ezeket most úgy magyarázhatjuk, hogy szadisztikus színezetű bilincsfetisizmusról, tehát a kényszerfetisizmus egy alfajáról volt szó. A szadomazochizmus ténye ebből nem következtethető.

Végsőleg a kényszerfetisizmus akkor is és ott is, amikor és ahol kifelé könnyebb formákban jelentkezik, pl. mint fűzőfetisizmus és efféle, az egész fetisizmus keretén belül valószínűleg a normálistól legkevésbbé eltávolodó válfaj. Azért az, mert igen közeli rokonságban van az elmegyógyászatból ismert kényszerneurózisokkal, amelyek voltaképpen csak a tudatos nemi gyönyör hiányával különböznek tőle. Ennek némi gyakorlati jelentősége is van, mert a modern mélylélektan éppen a kényszerneurózisokkal sokat foglalkozott és sokat ki is gyógyított. Nem lehetetlen tehát, hogy ebből a pontból kiindulva megtalálható az út, amelyen az említett fetisiszták is megválthatok és megszabadíthatok hajlamaiktól.

Beiktatjuk itt egy — szerencsére igen ritka — perverzió tárgyalását, a nekrophiliáét. Ez ugyanis még legkönnyebben úgy érthető meg, ha szadisztikus színezetű fetisizmusnak fogjuk fel, hiszen itt is lényegileg egy teljesen védtelen emberi objektum, t. i. egy holttest birtokbavételéről van szó. Nyugodtan feltételezhetjük, hogy ezek a hullagyalázók már nem sexuálneurótikusok, hanem valóságos pszichopathák, amely álláspontot Krafft-Ebing is képviselte.

96. megfigyelés. X., 50 éves, a nyilvános házban csak olyan leányokat használ, akik fehér ruhában, mozdulatlanul feküsznek és halottnak tetetik magukat. Saját nővérének hulláját is meggyalázta. Egyébként fetisisztikusan vonzódik a kéjnők szem éremhajához és levágott körméhez, mert ezek élvezete nemileg hatalmas izgalomba ejti (Neri).

97. megfigyelés. X., prelátus, időnként megjelent egy párizsi bordélyházban, ahol rendelésére egy prostituált várta mint hulla, fehérre mázolva, a díszágyon. A megjelölt órában papi öltözetben belépett, megfelelő ceremóniák után birtokába vette a nőt, akinek az egész idő alatt úgy kellett viselkednie, mintha meghalt volna (Taxii).

Hogy itt nyilván összefüggés áll fenn a már korábban említett jelmezfetisizmussal, éppoly kétségtelen, mint hogy az ilyen esetek valószínűleg nem túlságosan ritkák.

A következő megfigyelésnél ellenben a szadisztikus mozzanat borzalmas világossággal domborodik ki, úgy hogy valósággal példája lehet annak, milyen nehéz néha eldönteni a kérdést, melyik csoportba sorozzunk egy adott ösztöneltévelyedést. Mert határozottan semmiképpen nem mondhatjuk meg, hogy az ilyen rémtettek a kéjgyilkossághoz hasonlítanak, tehát a szadizmus csoportjába sorozandók-e, vagy hogy a nemi tárgy, itt tehát a hulla kiválasztásából kell-e kiindulnunk és fetisizmusnak tartsuk mindezt.

98. megfigyelés. X. állítólag már gyermekkorában megmagyarázhatatlan rombolási vágyat tanúsított, mindent összetört, ami kezeügyébe került. Már korán minden csábítás nélkül onanizálni kezdett. Kilencéves korában érezte az első vonzódást másnemű személyekhez. Tizenhárom éves korában hatalmasan felébredt benne a vágy a nőkön való nemi kielégülésre; ebben az időben igen sokat önfertőzött. Közben azt képzelte, hogy az egész szoba tele van nőkkel, akikkel a nemi aktust hajtja végre, aztán pedig kínozza őket. Ezután hulláknak képzelte őket, akiket sorra meggyalázott Néha az a gondolat is felötlött benne, hogy férfihullákkal van dolga, de ez a gondolat undorral töltötte el.

Idővel feltámadt benne a vágy, hogy igazi hullákkal kerüljön ebbe a helyzetbe. Emberi holttestek helyett állati hullákat szerzett be magának, felvágta őket, kiszakította a beleket és közben maszturbált. Ez kimondhatatlan élvezetet szerzett neki. Később egyre erősebb lett benne a vágy, hogy emberi holttesteket használjon. Eleinte visszariadt tőle, de mikor később, úgy egy évvel ezután, friss sírt látott a temetőben, olyan erővel támadt fel benne a fejfájástól és szívdobogástól kísért vágy, hogy a felfedeztetés veszélyével sem törődve, kiásta a holttestet. Mivel nem volt alkalmas szerszáma arra, hogy feldarabolja, beérte azzal, hogy dühödten ütötte a sírásó kapájával, ahol érte.

A következő két évben állítólag tizennégy napos időközökben heves fejfájással mindig újra visszatért a vágy, hogy holttesteket brutalizáljon. A legnagyobb veszélyek és nehézségek közepette talán tizenötször engedett ennek az ösztönnek. Kezével ásta ki a hullákat és izgalmában egyáltalában nem érezte a közben elszenvedett sérüléseket. Aztán egy karddal vagy zsebkéssel felvágta a hullákat, kitépte belüket és ebben a helyzetben maszturbált. A holtak neme állítólag egészen közömbös volt neki. Mégis megállapították, hogy ez a modem vámpír több női testet ásott ki, mint férfihullát. E cselekmények elkövetésekor leírhatatlan nemi izgalomban volt. A feldarabolt hullákat aztán újra elásta.

Miután másfél évig követte el ezeket az ocsmány aktusokat, véletlenül egy mintegy tizenhatéves lány holtteste került a kezébe. Elsőízben ekkor támadt benne a vágy, hogy a hullán végrehajtsa a koitust: „Mindenütt csókokkal halmoztam el, szinte tébolyultan szorítottam szívemhez. Amit élő nőtől élvezni lehet, eltörpült az így érzett gyönyör mellett. Miután ezt vagy egy negyedóráig élveztem, szokás szerint feldaraboltam a hullát és kitéptem a belét. Aztán újra elástam a hullát. Állítólag csak ezóta kezdte a holttesteket szédarabolásuk előtt nemileg felhasználni. Körülbelül három női holttesttel tette meg ezt. A hullakiásás tulajdonképpeni indítóoka azonban szerinte továbbra is a szétdarabolás volt, és az eközben élvezett gyönyör nagyobb volt a hullával élvezett nemi aktusnál. Mert ez mindig csak epizód maradt és sohasem csillapította vágyát, ezért utólag mindig fel is darabolta ugyanazt vagy egy másik hullát. (Michéa—Lunier—Tardieu—Legrand).

Ez az eset kétségtelenül az első világháború után ismertté vált, elégtelenül felderített Haarmann- és Grossmann-esethez hasonlít.

Végezetül álljon itt még egy egészen tipikus nekrophil esete.

99. megfigyelés. X., előkelő házból származó fiatal ember, a halottvirrasztók megvesztegetése után besurrant egy tizenhétéves, jó családból való leány hullájához. Éjszaka olyan zaj hallatszott a halottas szobából, mintha bútordarab borulna fel. A meghalt leány anyja behatolt és meglátott egy férfit, ki hálóingben leugrott a halottas ágyról. Eleinte azt hitték, tolvajjal van dolguk, de csakhamar felismerték a valóságos helyzetet. Kiderült, hogy X. már előbb is gyakran gyalázott meg fiatal nőhullákat (Brierre de Boismont).

A nekrophiliával úgyszólván egy sor perverz aktus tárgyalását vezettük be, melyek kétségtelenül a fetisizmushoz tartoznak. Igaz, hogy ezeknél már nem a test egy része vagy valamely meghatározott tárgy a fétis, hanem olyanféleképpen, ahogyan a kényszer tárgyalásánál bemutattuk, egy meghatározott tényked és, amelyet a pervertált személy előidézni vagy elszenvedni vagy vagy csak nézni és így átélni akar. Ezekben az esetekben a helyzetet vagy az elrendezést tekintettük fétisnek. Bizonyos utalást erre a fetisizmus mindenféle fajtájánál találunk, mégis vannak bizonyos formák, amelyeknél ez a különös fétis az egész ösztöneltévelyedés voltaképpeni lényege.

Ezeknek a tényeknek és összefüggéseknek kifejtése már csak azért sem könnyű, mert a hozzáférhető klinikai anyag kevés vagy mert sok idetartozó aktust más ösztöneltévelyedésekhez számítottak, így az aktív flagellomániát a szadizmushoz, a koprolagniát a mazochizmushoz stb. Különböző cselekmények, pl. a verbálerotika területén, vagy a hiperszexualitás számlájára íródnak, vagy egyáltalában nem számítanak perverzióknak — hiszen nem ritkán egészen normális nemi élettel járnak.

Általában e perverz aktusok közül sok bizonyos nemi játékösztönre vezethető vissza; minden lehető átmenet megtalálható ezen a téren — nemileg differenciálatlan személyektől a súlyosan degeneráltakig. A tényked ések szempontjából is hatalmas különbségek vannak: azoktól, amelyek első pillanatra még egészen normálisaknak látszanak, a legkülönösebb és legfonákabb eltévelyedésekig hosszú sor vezet, melynek egyetlen ismérvéül voltaképpen azt jelölhetjük meg, hogy a nemi ösztön kielégülésére arra nem alkalmas eszközökkel törekszenek. Tévedés volna azt hinnünk, hogy itt nem fordul elő a normális koitus, amely a fetisizmus súlyos formáinál teljességgel ki van kapcsolva. Mert egyrészt természetesen elég ember van, akinek nemi életébe a perverzió csak úgyszólván belejátszik, másfelől pedig mindig találunk olyan egyéneket, akiknek kevés és gyönge gátlásaik vannak, akik tehát kedvező alkalommal vagy csábítás hatása alatt perverz aktusokat hajtanak végre, holott maguk nem is perverzek.

Ez az egész csoport klinikailag aránylag csekély érdekességű, de annál fontosabb szociálisan. Mert ha orvosi szempontból kerülendő is az erkölcsi értékelés, mégis azt kell mondanunk, hogy az ilyen emberek belső jellemhiányuknál és gátlástalanságuknál fogva szociálisan aggályos, sőt káros elemek. Az a tény,

hogy különféle perverz aktusokat a törvény üldöz, legalább is ezekre az egyénekre tekintettel mindenképpen érthető, annál is inkább, mert az erkölcsi alap hiányának mindnyájukat jellemző vonása a tárgy választásra is kiterjed és ilymódon gyermekeket és fiatalkorúakat is gyakran veszélyeztet. A nemi játékösztön és az igazi bűn közötti határ nem vonható meg soha egészen élesen.

Mindenekelőtt egy különös ösztöneltévelyedésről emlékezem meg, amelyet Krafft-Ebing még a szadizmus csoportjába sorolt, bár már maga is megjegyezte, hogy Garnier ezeket az eseteket fetisizmusra vezette vissza. Krafft-Ebing tehát ezért szadofetisisztákról beszélt. Itt más emberek bepiszkolásának vágyáról van szó, akár szennyes folyadékokkal vagy más effélével, akár a test váladékaival. Nagyon jellemzők a következő esetek:

100. megfigyelés. Egy férfinek állandó szeretője volt. Egész viszonya vele abban állott, hogy befeketítette a nő kezét szénnel vagy korommal, aztán le kellett ülnie a nőnek egy tükör előtt, úgy hogy barátja a tükörből láthatta kezét. Néha hosszabb ideig tartó beszélgetés közben mereven nézte a nő kezét a tükörben, aztán egy idő múlva nagyon elégedetten távozott (Wulffen).

101. megfigyelés. Egy tizennyolc éves fazekassegéd világos nőiruhákat, színházi és estélyi köpenyeket korommal dobált meg. Nem kevesebb, mint 25 esetben tette ilymódon tönkre sétáló nők öltözetét. (Wulffen).

102. megfigyelés. Egy tisztet K. város egyik nyilvános házában csak „Olaj“ néven ismerték. „Olaj“ egyedül azzal érte el a merevedést és az ejakulációt, hogy a meztelenre vetkőztetett prostituáltat olajjal töltött puttonyba állította és egész testét beolajozta. (Krafft-Ebing).

A következő esetek nyilvánvalóan a fehéneműfetisizmussal függenek össze:

103. megfigyelés. Y., 29 éves, kereskedő, nős, súlyosan terhelt, tizenhatéves kora óta zsebvillanyozókészülék segítségével onanizál, neuraszténiás, tizennyolcéves korában impotens, egyidőben boldogtalan, viszonzatlan szerelem következtében rákapott az abszintivásra, egy nap fehérkötényes gyermekánnyal találkozik az utcán. A szeretett lány is így öltözködött. Nem tud ellenállani a vágynak, hogy ellopja a kötényt, hazaviszi, maszturbál benne, aztán újabb maszturbáció közben elégeti. Visszamegy az utcára, meglát egy fehérruhás nőt, az a kéjes gondolata támad, hogy tintával beszennyezi, ezt kéjes izgalom közepette meg is teszi

és otthon maszturbálás közben élvezi ennek a helyzetnek emlékét. Egy másik esetben nők látása közben az utcán az a vágya támad, hogy zsebkéssel megrongálja ruhájukat. A tett végrehajtása közben zsebmetszőnek nézik és letartóztatják. Más esetekben nőiruhán látott folt elég volt neki ahhoz, hogy orgazmushoz és ejakulációhoz jusson.

Ugyanezt az eredményt érte el azzal is, ha szivarjával lyukat égetett járókelő nők ruhájába. (Magnan—Thoinot—Garnier).

104. megfigyelés. Egyetemi végzettségű, 30 éves úr, örökletesen terhelt, rokonházasságból, mindig félénk és visszahúzódó természet, nemi ösztöne ébredésekor, 17 éves korában, sokat játszogatott húga mintegy 11 éves lánypajtásaival, ezek fehér ruhájának látásától fehérneműfetisiszta lett, maszturbálni kezdett,, miközben fehérruhás lányokra gondolt és női hozzátartozói világos ruhadarabjaival babrált is.

Huszonhároméves korától kezdve koitus, lehetőleg világos szoknyát viselő lánnyal. Huszonötéves korában, miután egy társaságában levő világos ruhájú lányt az utcán sárral fröccsentettek be — ami nemileg rendkívül felizgatta —, azt a vágyat érezte, hogy nők ruháit beszennyezze, később össze is gyűrje és elszaggassa. Ennek a vágynak erőssége ingadozó volt, rendesen fehér nőiruha látása váltotta ki és időként olyan ellenállhatatlan lett, hogy kénytelen volt tintával vagy maró folyadékkal végrehajtani, miközben orgazmusa és ejakulációja volt.

Időnként női fehérneműről álmodott és a megérintés vagy összegyűrés pillanatában bekövetkezett a magömlés. Szűkebb értelemben vett elmebetegségben nem szenvedett. (Moll—Krafft-Ebing).

A haj- és hajfonatfetisizmussal való világos rokonságról tanúskodik a következő megfigyelés:

105. megfigyelés. Egy férfi havonként egyszer előre meghatározott napon elment a kedveséhez és egy ollóval levágta annak homlokába függő haját. Ez a legnagyobb gyönyörűséget szerezte neki. Semmi mást a leánytól nem kívánt (Pascal).

Hogy az ilyen fetisisztáknak milyen fontos a rendezés (az arrangeemnt), az alábbi különös eset tanúsítja:

106. megfigyelés. Bécsben egy férfi rendszeresen ellátogatott több prostituálthoz, csakhogy beszappanozza az arcukat, aztán úgy tegyen, mintha egy borotvakéssel levágná a szakállukat. Soha a leányokhoz másképpen nem nyúlt, de miközben ezt végezte, erős izgalomba jött és.ejakulációja volt (Krafft-Ebing).

Bizonyos értelemben ennek ellentéte a

107. megfigyelés. X., igen jó házból való fiatal, tudatlan lánynőül ment egy 30 év körüli férfihez. Házaséletük első éjszakáján a férj erőszakkal kezébe adott egy tálacskát szappannal és minden más szerelmi tényked és nélkül azt kívánta tőle, hogy szappanozza be állát és nyakát, mintha meg akarná borotválni. A teljesen tapasztalatlan fiatal nő megtette mit kívánt és nem kevéssé csodálkozott, hogy házasélete első heteiben a szerelemnek semmilyen más formáját nem ismerte meg; a férfi állandóan arról biztosította, hogy legnagyobb élvezete, ha ő beszappanozza az arcát. Miután később bizalmasan beszélt barátnőivel, rávette férjét a közösülésre és teljes bizonyossággal állítja, hogy az évek folyamán született három gyermeke tőle való. A férj szorgalmas, szolid, de mogorva ember, egyébként kereskedő (Körber—Krafft-Ebing).

Riasztóbb az ösztöneltévelyedés a következő esetben:

108. megfigyelés. Ismertem egy pacienst, aki mélyen kivágott báli ruhába öltözött nőt erősen kivilágított szobában alacsony díványra fektetett. Majd különböző előjátékok után exkrementumát (székletét) a nő ölébe rakta, miközben ejakulációja volt (Tamovsky).

A bordélyházakról és a prostitúcióról szóló irodalomból kitűnik, hogy az ilyen perverzitások egyáltalában nem ritkák; vannak férfiak, akik exkrementumukat a nő szájába teszik.

Ehhez a súlyos eltévelyedéshez tartozik egy másik, különösképpen nagyon elterjedt perverzió, amelynél mások különféle váladékainak érintése, sőt élvezete a fétis. Ennek az ösztöneltévelyedésnek a neve koprolagnia. Az ebben szenvedőket ellenállhatatlan vágy hajtja arra, hogy vizeletet, székletet, nyált, sőt orrváladékot és fülzsírt, izzadtságot, esetleg havi vért érintsenek vagy nyeljenek és nagyon érdekes, hogy ezekben az esetekben nemcsak súlyosan degenerált pszichopathikus egyénekről van szó, hanem egyébként egészen normális emberekről, akik társadalmi állásukra is vigyáznak. Magyarázatul alighanem az szolgálhat, hogy a nemi szervek szájjal váló érintései (cunnilinguus) nagyon elterjedhettek és igen sokan nem érzik őket már perverz aktusoknak. Érthető, hogy ebből az undorérzés messzemenő cltompulása állhat elő. A koprolagnia egymagában is előfordulhat, más perverz aktusok nélkül, de lehet a mazochizmus tartozéka is,ami minden további nélkül érthető, hiszen ez a magatartás feltétlenül súlyos megalázás jellegével is bír. A mazochizmus tárlóé

gyalása során tehát olyan megfigyeléseket fogunk közölni, amelyekben a koprolagniának bizonyos szerep jut. Az is érthető, hogy a kimondott koprolagnia eseteiben igen sok más perverz aktust is találunk, de ezek közelebbiről nézve ugyancsak fetisisztikus természetűeknek bizonyulnak.

Éppen a koprolagniáról Krafft-Ebing meggyőző megfigyeléseket nyújtött.

109. megfigyelés. X., 31 éves hivatalnok, neuropathikusan terhelt családból, gyermekkora óta ideges, gyönge éjjel gyakran felriad álmából, első magömlése 16 éves korában volt. Tizenhét éves korában beleszeretett egy 28 éves nem csinos francia nőbe. Különös érdeklődéssel viseltetett cipője iránt. Hacsak tehette, csókokkal halmozta el azt, közben kéjes remegést érzett. Az ilyen cipőjelenetek közben nem következett be ejakuláció. X. azt állítja, hogy a nemek különbségéről akkor még semmit sem tudott. Cipőimádata neki magának is rejtélyes volt Huszonkétéves korától fogva átlag havonként koitus. X. szenvedélyes természete ellenére sem volt lelkileg sohasem kielégült. Egy nap egy prostituálttal találkozott, akinek büszke magatartása, lenyűgöző tekintete, kihívó lénye különös hatást tett rá. Ügy érezte, hogy porba kell rogynia ez előtt a parancsoló lény előtt, lábát kell csókolnia és kutya vagy rabszolga módjára kell neki engedelmeskednie. Különösen a nő „felséges“ lába és fényes lakkcipője imponált neki. Arra a gondolatra, hogy rabszolgaként szolgálhatna egy ilyen nőnek, kéjesen megremegett. A következő éjjel ezek a gondolatok nem hagyták elaludni és miközben képzeletében a prostituált lábát csókolta, ejakulációja volt. Mivel természettől félénk volt, nem bízott nemi teljesítőképességében, amellett pedig undorodott a megvásárolható nőktől, a lelki maszturbáció felfedezését ettől fogva kielégülésre használta fel és teljesen lemondott a nőkkel való valóságos érintkezésről. Kielégülése közben a parancsoló nő gyönyörű lábára gondolt, és ehhez az optikai emlékképhez idővel a női láb vagy cipő szagának képzete járult. Éjszakai erotikus önkívületeiben számtalan csókkal halmozta el a maga elé képzelt női lábat. Erotikus álmaiban parancsoló nőknek engedelmeskedett. Esett az eső. A domina felemelte ruháját, X. látta az édes lábat, „szinte érezte annak ruganyos, puha és mégis szilárd, meleg formáját, látott egy lábikrát vörös selyemharisnyában“, eközben rendesen magömlése volt. Igazi élvezete telt benne, ha esős időben az utcán csatangolt és a valóságban látott ilyen képeket; ha sikerült, az

illető nő álmainak tárgya és lelki maszturbációjának fétisé lett. Hogy illúzióját fokozza, saját átizzadt harisnyáját tette az orra elé. Ennek segítségével képzeletének képe az önkívület tetőfokán szinte valósággá lett — megittasodott az elképzelt női láb szagától, amelyet kéjesen csókolgatott, szopott és harapott, miközben végre bekövetkezett a magömlés. Eközben, de álmában is és kéjes önkívületében kizárólagosan mazochisztikus képek lebegtek előtte, így pl. előtte állott a gyönyörű női alak könnyű lepelben, korbáccsal a kezében, ő pedig rabszolgaként térdelt előtte. A nő korbáccsal ütötte, nyakára, arcára és szájára tette lábát, míg hajlandó nem volt arra, hogy a nő meztelen lábát nyalogassa. Hogy a csalódást teljessé tegye, a saját lábáról lekapart váladékot tartotta orra elé. Ebben az önkívületben remek illatnak érezte ezt a szagot, holott különben saját izzadságát nem találta jószagúnak. Ezeket a fetisizmusokat hosszabb időn át podexfetisizmus váltotta fel, miközben illúziója fokozására női bugyogót használt, megfelelően preparálva. Ezután egy darabig a nő nemi szerve volt fétisé és ezzel elgondolt cunnilinguust űzött. Ezt női ing, harisnya vagy cipő tapogatásával erősítette. Hat év múlva, mikor neuraszténiája fokozódott és képzelőereje bénult, elvesztette az ilyen lelki onániára való képességét és közönséges önfertőző lett. Így folyt ez tovább évekig. Az egyre fokozódó neuraszténia gyógykezeltetésre késztette. Gyógyulása közben egy mazochisztikus érzésmódjának megfelelő leányt ismert meg, mazochista helyzetek segítségével végre eljutott a koitushoz és kielégültnek érezte magát. Most azonban újra felébredtek benne a régi fetisiszta és mazochista vágyak és ezek kielégítése sokkal nagyobb élvezetet szerzett neki a csak illendőségből és visszataszító dolgok epizódjaként végrehajtott koitusnál. Ennek a cinikus nemi életnek vége házasság lett, amelyre X. akkor határozta el magát, mikor szeretője megszökött tőle. X., aki ma már családapa, biztosít arról, hogy feleségével éppúgy érintkezik, mint azelőtt kedvesével és hogy a házasélet nek ez a fajtája mindkettőjüket kielégíti (Krafft-Ebing).

Ennek az esetnek erősen mazochisztikus színezetű képzelgéseit mégis fetisizmusnak minősítjük, mert a szagérzetek világosan túltengenék.

Idetartoznak továbbá Cantarano esetei (a nő szükségleteinek aktus előtt a férfi nyelvére való elvégzése), váladékszagú pirulák nyelése a potencia fokozására, továbbá a következő, ugyancsak egy orvostól közölt eset:

Egy nagyon kiélt orosz herceg azt kívánta szeretőjétől, hogy hátat fordítva neki üljön rá, defekáljon a mellére, mert csökkent libidója csak ezen a módon volt felingerelhető.

Egy másik különös bőkezűséggel eltartott szeretőjét arra kötelezi, hogy kizárólag marcipánt egyen. Csak a nő exkrementumának szájába vételével jut el az ejakulációig. Egy brazil orvos is több tudomására jutót esetről számol be, mikor a nő a férfi szájába defekál.

Az ilyen esetek mindenütt előfordulnak és egyáltalában nem ritkák. Minden váladékot felhasználnak így, nyált, még fülzsírt is, és mindezeket a legnagyobb gyönyörűséggel nyelik.

Nyilván idetartozik Cantaranonak az az esete is, mikor a férfi koitus előtt a lány lehetőleg soká mosatlan lábujjait nyalja és harapdálja.

Stefanowsky ismert egy idősebb orosz kereskedőt, akinek legnagyobb gyönyörűsége az volt, ha megitta azt, amit a nyilvános házban a lányok kívánságára egy edénybe köptek.

110. megfigyelés. X., 27 éves munkás, súlyosan terhelt, arcrángatódzással, iszony- és kényszerképzetekkel (különösen tériszonnyal) és alkoholizmussal. Legnagyobb élvezete, ha a kéjlányok szájába végzik el szükségletüket. Ugyancsak nagy gyönyörűségére szolgál, ha a havi vért a nő nemi szervéből szophatja. Cipőfetisiszta is, nővére átizzadt harisnyáját szereti csókolgatni. Legnagyobb kéj érzete akkor van, ha valamelyik nő vesszővel véresre veri. Miközben a nő üti, esdekelve irgalmat kér, azután maszturbálni kezd (Neri).

111. megfigyelés. X., 45 éves, terhelt, már nyolcéves korában maszturbált. Tizenhat éves korától kezdve úgy elégült ki, hogy friss női vizeletet ivott. Ivás után mindig undort és rosszullétet érzett és megfogadta, hogy sohasem teszi többé. Egyetlen esetben hasonló élvezete volt egy kilencéves fiú vizeletének ivása közben, akivel egyízben fellatiot űzött. A paciens epileptikus elmezavarban szenved (Pelanda).

Tehát mindig szoros kapcsolatokat találunk mazochista és fetisiszta hajlamok között; a koprolagniával cipő-, kesztyű-, fehérnemüfetisizmus vagy valami más részleges fetisizmus párosodik, a legkülönösebb és legvisszataszítóbb cselekedetekig és helyzetekig.

A koprolagnia ritka alfajába tartoznak az úgynevezett renifleurök. Ezek azok, akiknek ösztöneltévelyedése ugyancsak az emberi váladékokra irányul, de nem elég erős ahhoz, hogy olyan

szoros kontaktust eredményezzen, mint a fentebb idézett esetekben. Ezeknek tehát elég, ha az illető váladékok szagát belélegzik, így hát az illemhelyeken keresnek kielégülést. Megemlítendő, hogy az ilyen fajtájú pervertáltak között egyformán találunk homoszexuálisokat és heteroszexuálisokat.

Tardieu, aki ezeket a renifleuröket először írta le, megjegyzi, hogy elsősorban a vizelet szaga hat rájuk izgatóan.

De a defekáció (székelés) és más hasonló aktusok látása is nemi ingerként hat sok emberre, és nem ritkán akárkinek alkalma van arra, hogy megfigyeljen olyan pervertáltakat, akik a kávéházak és más ilyen helyiségek toalettjein szerzik meg maguknak ezt a nagyon különös élvezetet. Ennek az ösztönelfajulásnak nagy elterjedtségét bizonyítja, hogy egész könyvek vannak, melyek csupán defekáló női személyek ábrázolásából állanak és nem érdektelen, hogy ilyen kiadványok már a biedermayer időben voltak. Taxii „stercoraire“ névvel jelöli meg azokat, akiket az ürülék szaga vagy a defekáció látványa izgat fel nemileg. A fetisizmusnak ez a fajtája is abba a nagy, az idevágó irodalomban voltképpen még kevéssé feldogozott csoportba tartozik, amelynél valamely szituáció látása, helyesebben átélése a fétis. Természetesen ezt a kifejezést nem szabad szőkébb értelemben vennünk, mert igazi fetisisztákkal itt csak ritkán van dolgunk, sokkal inkább olyan emberekkel, akik ezeket az aktusokat változatosságból, játékösztönből, de sokszor romlottságból is vegyítik a normális nemi érintkezéssel. Tagadhatatlan tény, hogy a kultúra és a civilizáció bizonyos fokán a közönséges nemi aktus az érzékek túlfinomodott szükségletének sokszor nem tesz már eleget. Nagyon érdekes már most, hogy éppen a monogámia, különösen, ha külső okoból ragaszkodnak hozzá, igazi táptalaja az ilyen vágyaknak. Hogy ezt megérthessük, elég arra gondolnunk, hogy a nemi partner gyakori cseréje, mely a modern nagyvárosi életben házasemberek számára is aránylag könnyen elérhető, nagyban csökkenti magának az aktusnak változatosabbá tételére irányuló vágyat.

A beavatatlan nem is sejti, hogy kisebb helységben mi minden lehetséges és valóban végbemegy ezen a téren. Olyan nemi eltévelyedések és katasztrófák, amelyek, ha valóban végbemennének, túltennének az ókor, a renaissance és a rokokor minden orgiáján, társadalmilag kifogástalan polgárok és polgárnők nappali képzelgéseinek és álmainak tárgyát képezik.

Ha ezután a szükséges kitérés után visszatérünk tulajdon-

képpeni tárgyunkhoz, elsősorban azokról az esetekről kell beszélnünk, melyekben az a vágy dominál, hogy más személyek között lejátszódó nem aktusokat végignézzen valaki. Ezek az esetek tehát bizonyos mértékben hasonlítanak azokhoz, melyekben a természeti szükségletek elvégzésének látványa kéjes hangsúlyt kap. Az ilyen pervertáltak neve az, hogy néző, voyeur. Vannak természetesen alfajok pl. akikre az egyenlő nemű egyének, kivált nők közötti nemi érintkezés hat ingerlőén és mások, akik paedophil aktusokat részesítenek előnyben stb. De mindezeket a pervertáltakat jellemzi, hogy a normális nemi érintkezést nem azért utasítják el, mert fetisiszták, hanem, mert egyáltalában kerülni akarják és csak később válnak ezen az alapon valóságos fetisisztákká. Szóval olyan impotens vagy gyönge nemi teljesítőképességű férfiakról vagy mindkét nemhez tartozó fiatalabb egyénekről van szó, akik bizonyos félelmet éreznek a nemi aktustól. Az első csoport a prostitúcióval foglalkozó irodalomból eléggé ismert.

A perverz voyeurség azonban igen gyakran nemcsak a nemi érintkezésre vonatkozik, hanem mások nemi szerveire is, de már itt megjegyzendő, hogy ezekben az esetekben nem annyira fetisizmusról van szó, mint a nemi kéj előjátékáról. Nem ritkaság, hogy szállodai szobák vagy fürdők ajtajába és falába lyukakat fúrnak, hogy ilymódon főként másnemű egyéneket vetkőzés közben vagy meztelenül láthassanak. Paedophil hajlamú emberek sokat tartózkodnak gyermekjátszótereken, hogy kislányok meztelen genitáliáit láthassák.

Jellemző ebben a tekintetben a

112. megfigyelés. X., 33 éves nős gyári munkás napközben ismételten betört egy utcáról hozzáférhető ház pincéjébe és így lopás gyanújába keveredett. Végre kiderült az igazság. A pinceablak fölött egy vasráccsal fedett világítóakna volt. X. azért hatolt be a pincébe, hogy a vasrács fölött az ott elmenő nők, különösen iskoláslányok szoknyája alá nézhessen (Kersten).

Idetartozik még a következő eset is:

113. megfigyelés. X., 41 éves rendőr, eredetileg kevéssé érzéki, nős, a túlságosan nagy gyermekáldás elkerülése céljából elhatározta a koitus interruptust, a félbeszakított közösülést. Ezáltal és hivatásbeli túlerőltetettség miatt neuraszténiás bántalmai támadtak, nemi ösztöne is erősen fokozódott, közben pedig az az eddig soha nem érzett vágy támadt benne, hogy a parkokban nemi érintkezés közben figyelje meg a szerelmes párokat.

„Sok este — de csak ha előzőleg nem közösültem feleségemmel — hirtelen erőt vesz rajtam a vágy, és ha ilyenkor meglátok egy párocskát, kénytelen vagyok odamenni, ahonnan láthatom az aktust. Minden jószándékom ellenére nem tudok erről lemondani. Vér szökik a fejembe, minden tagom reszketni kezd.“

X. a párosodási a legnagyobb izgalomban, merevedett hímvesszővel nézte. Közben nem maszturbált, spontán magömlése csak ritkán volt, de utólag mindig nagy levertséget érzett.

Moll a voyeurségnek a mixoskopia nevet adta és a mazochizmus csoportjába osztotta be, mert véleménye szerint a nélkülözés a lényeg ezekben az esetekben.

A nemi játékösztön és romlottság a nemi tevékenység egy más, ehhez hasonló formájához vezetnek, mikor az illetők az aktust nemcsak látni, hanem abban résztvenni is akarnak. Ezt triolizmusnak (trio a. m. három személy összejátszása) nevezik, vagy — ha egész csoportról van szó — orgiának. Világos, hogy az ilyen kombinációbain nemcsak heteroszexuális, hanem homoszexuális aktusok is előfordulhatnak, de mivel egyáltalában nem szükségképpen ilyenekről van szó, a triolizmust itt és nem a homo- és biszexuálitás csoportjában tárgyaljuk. Nagyon tévedne, aki a triolizmust ritka jelenségnek tartaná, hiszen még olyan néprétegekben is előfordul, ahol más perverziók, a hiperszexualitás vagy szadizmus kivételével, a ritkaságok közé tartoznak. Nem mond ellene ennek az sem, hogy az orvosi irodalom a triolizmust szinte soha, a törvényszéki szakmunkák pedig csak ritkán — rendesen a kerítés bűntettével összefüggésben — említik. Ezt a perverziót csak kivételes esetekben kell igazi fetisizmusnak felfognunk, márcsak azért is, mert benne a koitus jelentékeny szerepet játszik. Ellenben mintapéldája a nemi játékösztönnek, amely ott, ahol lényeges akadályai nincsenek, nyilván éppen a hármas érintkezést részesítik előnyben. A közben előforduló homoszexuális aktusok úgyszólván kivétel nélkül nők és csak nagyon ritkán férfiak között játszódnak le, amint hogy sokkal gyakrabban érintkezik egy férfi két nővel ilymódon, mint egy nő két férfivel.

De sok esetben a hármas helyzet vagy az ilyen aktus előkészítése valóságos fétissé válik. Kétségtelenül vannak olyan egyének, akik csak akkor élveznek nemileg, ha ez az előfeltétel teljesül. Ezek az esetek azonban lényegesen ritkábbak.

Többször említettem már, hogy a különböző perverz aktusok, amelyeket eddig mindig, kivétel nélkül más ösztöneltévelye-

dések közé soroztak, voltaképpen a fetisizmus csoportjába tartoznak, mert a fétis itt egy helyzet, egy arrangement Ahogyan a koprolagniának számos esete van, mikor a mazochista elem szinte teljesen háttérbe szorul a fetisiszta mögött, úgy igazában a passzív és aktív flagellomániát is a fetisizmushoz lehet, sőt kell számítanunk. Mert a flagelláció folytán elszenvedett vagy okozott megalázás, amely kétségtelenül legfőbb tartalma a mazochizmusnak és szadizmusnak, a kéjérzés szempontjából erősen háttérbe szorul a szituáció, tehát a verés vagy veretes mögött, amiből ennek fetisiszta jellege nyilván következik. Ha ennek ellenére a passzív és aktív flagellomániát mégis a mazochizmussal, illetve a szadizmussal kapcsolatban tárgyaljuk, ennek gyakorlati okai vannak, amint hogy arról is lemondtunk, hogy a szadizmust és mazochizmust a fetisizmus alcsoportjaiként mutassuk be, ami pedig önmagában feltétlenül lehetséges volna, de Krafft-Ebing eredeti művének mélyreható megváltoztatásával járna.

Az eddigiekben a fetisizmus különböző fajtáival foglalkoztunk, melyeknek közös vonása, hogy középpontjukban mindig valamilyen cselekedet, aktus áll. Később, a mazochizmus tárgyalásánál látni fogjuk, hogy ennél a perverziónál aránylag gyakran pótolja a tettet a gondolat napközi álmok, képzelgések, sokszor igazi álmok stb. alakjában. A fetisizmusnál is hasonló jelenséget találunk, amely részben a nemi szimbolika területére vezet bennünket. Van ugyanis igen sok ember, aki szó, írás és kép útján szerez magának nemi élvezetet és világos, hogy az ilyen törekvéseket és hajlamokat a fetisizmushoz kell számítanunk, már csak azért is, mert itt újra arra alkalmatlan eszközökkel érik el a nemi kielégülést vagy legalább is igyekeznek azt elérni. Ez összefüggések felismerését természetesen megnehezíti, hogy igen nehéz különbséget tennünk a kéj előjátéka és a végleges kéj, az orgazmus között. A dolgok itt összeszövődnek, és mindenütt folyékony átmeneteket találunk.

A nemi lélektannak ez a területe szinte még teljesen feldolgozatlan. Vannak ugyan egyes kutatások, és különböző elmegyógyászati kortörténetek is felhasználhatók, de az első kísérleteken nagyjából még nem jutottunk túl.

Kezdjük a verbálerotikával. Ez a nem túlságosan szerencsésen választott kifejezés a nemiség területéről vett kifejezések túlságosan gyakori, többé-kevésbbé kéjes hangsúlyú alkalmazását jelzi. Hozzá kell tennünk azonban mindenekelőtt, hogy a verbálerotika önmagában is, de többnyire más perverziók, főként szadiz-

mus és exhibicionizmus alkotóelem eként fordul elő. Hogy a „disznóság“ lélektanilag érdekes, nem új dolog, csak szokásos értelmezése, hogy visszahatás a valakire rákényszerített és egyéniségéhez nem illő túlfinomkodásra (prüdériára), nem volt elégséges, mert éppen az egész jelenség nemi összetevőjét hanyagolta el. Azt hisszük, hogy a gorombáskodás és a nemi színezetű élcek, a férfiak közti beszélgetések e gyakori tartalma, csak úgy érthető meg helyesen, ha az újabb mélylélektan és ethnológia eredményeit is számbavesszük, főként pedig azt, ami ebben a vonatkozásban a mágiáról kiderült. Mert ahogyan a primitív ember egy név — valamely másik ember vagy egy tárgy nevének — kimondásakor úgy véli, hogy azt puszta kimondásával hatalmába keríti, a verbálerotikus is, természetesen tudattalanul, a nemi aktus, a nemi szervek, stb. neveinek kimondásával mintha — nyilván ugyancsak nemi — kapcsolatba akarna kerülni ezekkel a dolgokkal. Világos különbséget tehetünk az éle, az anekdota stb. természetesen egész más gyökerű élvezete és a között a kéj között, amely a nemi élet területéről származó kifejezések használatából, kisebb fokon pedig hallásából is ered. Különösen, ahol egy hosszabb időn át fennálló és gondosan tiszteletben tartott gátlást külső körülmények, pl. házasságkötés hirtelen megszüntet, igen gyakran bámulatosan eleven és mélyremenő gyönyör állapítható meg. Ez a gyönyör verbálerotikus természetű. Mindig figyelembe kell természetesen vennünk, mennyire illik egy meghatározott személyhez az illető kifejezések használata, származására, nevelésére és társadalmi helyzetére való tekintettel; ösztöneltévelyedésre csak ott szabad gondolnunk, ahol megvan a normálistól eltérő vgy legalább is feltűnő jelleg, amelynek jelentőségét már többször említettem.

Az első világháború kísérletileg bebizonyította, milyen fontos biztonsági szelep a verbálerotika nemi feszültségek levezetésére. Olyan emberek, akiknek rendes nemi élet mellett eszükbe sem jutott, hogy ilyen kifejezéseket használjanak, a nemi éhség hónapjaiban vagy éveiben bőségesen felhasználták őket. Pszichotikus és hisztérikus egyéneknél rohamszerűen és a tudat megzavarodása esetén kitörésszerűen találkozunk erősen nemi színezetű szóáradattal.

Ugyancsak keveset foglalkoztak még azzal a hajlammal, amely bizonyos embereket arra kényszerít, hogy úgyszólván kitombolják magukat a nemi élet területéről vett kifejezések bőséges és egészen vagy részben indokolatlan alkalmazásában.

Ennek is többféle fajtája van. Általában ismeretes az a firkálást ösztön, amely bizonyos embereket arra késztet, hogy saját nevüket vagy valamilyen — rendesen politikai — jelszót számtalanszor leírjanak, sokszor azonban félreérthetetlenül nemi színezetű szavakat vessenek papírra vagy mázoljanak falra. Az ilyen emberek gyakran az illemhelyek falát írják tele ilyen módon, és az „ámyékszékirodalom“ termékeivel már tudományos kiadványok is foglalkoztak. Nagyon lehetséges, hogy ezt a vágyat az ilyen helyeken végbemenő lemeztelenítés fokozza.

Lélektanilag ez a magatartás még leginkább jelképes cselekedetnek fogható fel. Itt is újra arra kell gondolnunk, amit az anthropológia és az ethnológia ebben a tekintetben a primitív népek lelki életéről kiderített. A verbálerotikus, helyesebben grafoerotikus, aki pl. a koitus valamely tájnyelvi megjelölését papírra vagy ajtóra firkálja, ezzel a cselekedetével jelképesen magát a nemi aktust hajtja végre — de ez természetesen éppen oly kevéssé tudatos nála, mint a kezdetleges embereknél volt. Valószínűleg azonban még más mozzanatok is közbejátszanak itt. Így a játékösztön és nem ritkán exhibicionista vágyak, pl. az az óhaj, hogy az illető szót elolvasó egyénekben ugyancsak nemi természetű vágyak támadjanak.

Előtérbe lép az az indítóok az erotikus vagy szexuális levelezésnél. Bámulatosan nagy azoknak az embereknek száma, akik magáért az írásért erotikus leveleket írnak. Ami ezen a téren történik, minden elképzelhető mértéket felülmúl, és a kaotikus ösztönöknek e megnyilvánulásai még a szakembert is megzavarják. A partner, tehát az ilyen levelek címzettje itt alig játszik szerepet, az esetek többségében nem is tudják, hogy kicsoda. Rendesen összesűrűsödő nappali álmokról van szó, és ezekből az összesűrűsödésekből olykor valóságos költemények állanak elő, választékos nyelven írva és rímekkel felcicomázva. A levélírók a valóraváltást óvatosan kerülik, sőt félnek tőle. Láthatjuk tehát, hogy itt is jelképes cselekvésről van szó és pedig — itt alkalmasint túlnyomórészt — a fetisizmus és exhibicionizmus keveredéséről.

Ugyancsak megemlítendők itt a névtelen levelek is, melyeket részben közismert személyiségekhez, részben saját ismerőseihez intéz a levélíró, és melyek rendszerint különféle gyalázkodások mellett a nemi életből vett szavakat és kifejezéseket is tartalmaznak. Nyilvánvaló, hogy itt lényegileg szadista törekvések játsszák a főszerepet.

Az írás után a rajzolás következik. Itt is különbséget kell tennünk a firkálás és a valóságos rajzok, sőt képek készítése között. A rajzolás már azért is erősen érzelmi hangsúlyú cselekvés, mert fáradságosabb és körülményesebb az írásnál vagy pláne a beszédnél. Az ilyen rajzokat készítő egyéneket minden további nélkül már ezért perverzeknek tekinthetjük. Leggyakoribb itt a nemi túlérzékenység, továbbá a részleges és a tárgyi fetisizmus különböző fajtái.

Ha itt alig beszélhetünk jelképes cselekvésről, minden bizonnyal ennek tekintendő azoknak a firkálásoknak előállítása, amelyek oly gyakran éktelenítik az illemhelyek, de sokszor házak falát, kerítéseket, plakátokat stb. Világos, hogy itt nagy szerepük van az exhibicionista törekvéseknek. Ennek az egész területnek közelebbi megvilágítása kétségtelenül tudományos érdeklődésre számíthat. Így, hogy csak egy példát említsek, a női nemiszerv geometriai idomra redukált ábrázolása és a legkisebb részleteiben gondosan kivitelezett rajz közötti különbségtétel lélektanilag nagyon tanulságos volna, de itt ismét ethnológiai kutafásokat kellene vezérfonálul szolgálniok.

A merőben nemi színezetű levelek írásától és olvasásától és a rajzok készítésétől és szemléletétől igen sok átmenet vezet arra a területre, amely lélektanilag, táradalmilag és müvelődéstörténetileg egyaránt figyelemreméltó: a pornográfia területére. Nincs müveit nép, amelynek képzőművészetében és irodalmában ne nyilatkoznék meg szóban és írásban a nemi ösztön is. Mindegy, hogy az ilyesmi közkeletű, tehát törvényesen eltűrt dolog-e, mint az ókorban volt, vagy hogy — mint a fehér fajok között már hosszú idő óta — szégyenletesnek és elítélendőnek számít, tehát tilos. A pornográfia mindkét esetben bámulatos szívóssággal tartotta magát. És az is ismeretes, hogy még nagy költők is, mint Goethe és nagy képzőművészek (pl. a renaissence korában) fejtettek ki ilyen irányú működést, ami természetesen nem mentegeti a pornográfiát.

A pornográfiát banálitás, ötletszegénység, örökös ismétlési hajlam jellemzi. A képzőművészetben azonban a festők és főként a rajzolók értékes művészi alkotásokat is hoztak létre ezen a területen, és említenem is szinte fölösleges, hogy az egész fetisizmust annyira jellemző gyüjtőszenvedély ezen a téren is érvényesül.

Az eddigiekben, azt hiszem, eléggé kimerítően leírtam

fetisizmus jelenségeinek sokféleségét, most tehát megkísérelhetem azok megmagyarázását.

Már Krafft-Ebing kiemelte a fetisizmusra vonatkozó elméleti fejtegetéseiben, hogy ez a perverzió a szadizmustól és mazochizmustól eltérően, lényegében nem eredeti, tehát nem az emberrel veleszületett valami, mint azt az említett két másik ösztöneltévelyedésről sokkal inkább feltételezhetjük. A fetisizmus esetei mind később keletkeztek.

„Eltekintve attól, hogy fetisizmus esetében a megszerzést előidéző alkalom gyakran kimutatható, hiányzanak itt azok a fiziológiai tények, melyek a szadizmust és a mazochizmust az általános nemi túlérzékenység segítségével a perverziók fokára emelik és melyek ilymódon igazolják az eredendőség feltevését. A fetisizmus terén ezenkívül minden egyes esetben történnie kell valaminek, ami a perverzió tárgyát megadja.

Igaz, hogy — mint már fentebb mondottam — a fiziológiai nemi élethez hozzátartozik, hogy a férfi rajong a nőért, vagy valamiért rajta; de éppen az egész nemi érdeklődésnek egy ilyen részbenyomásra való összpontosulása itt a lényeg, és ennek az összpontosulásnak minden egyénnél egyéni magyarázatának kell lennie.

Csatlakozhatunk tehát Binet nézetéhez, hogy minden fetisiszta életében van egy esemény, amely éppen ennek vagy annak a benyomásnak kéjérzésekkel való társulását meghatározta. Ez az esemény a legkorábbi gyermekkorba teendő és rendszerint egybeesik a nemi élet első ébredésével. Az illetők redszerint elfelejtik azt az alkalmat, amely a kapcsolatot előidézte. Csak a képzettársítás eredménye marad tudatos. Az a feltűnő tény, hogy a fetisizmus tárgya minden elgondolható tárgy lehet, abban találja magyarázatát, hogy az egyéni fétist véletlen külső benyomások határozzák meg, amelyek időben egybeesnek a nemi izgalom állapotával és így hozzákapcsolódnak. Hogy azonban az ilyen kapcsolódás megmarad és csökönyös megismétlődésével végül is eluralkodik az egész nemi életen, úgy hogy más ilyen társulás elő sem állhat, ez az önmagában figyelemreméltó és ez hordja magán a betegség bélyegét. Az ilyen visszahatás csak különös beteges alkaton belül képzelhető el, amelynek keletkezési oka ismét valamilyen lelki degeneráció, amely nemi túlérzékenységet és igen tartós abnormis gondolattársításokat idéz elő (Krafft-Ebing).“

Krafft-Ebing példájára mi is jogosultnak tartjuk Binetnek

azt a nézetét, hogy a fetisizmus alapja kivétel nélkül mindig egy „accident agissant“, tehát valamilyen kiváltó esemény, és mi is azon a nézeten vagyunk, hogy a kapcsolódások, amelyeken a fetisizmus alapszik, nem egészen véletlenek.

Mielőtt továbbmegyünk, két fogalmat kell itt tisztáznunk, amelyeket már eddig is többször megemlítettünk: az átvitel és az azonosítás fogalmát. Az utóbbi — mellékesen megjegyezve, igen gyakori — lelki folyamat abban áll, hogy valaki egy másik személlyel azonosítja magát, szinte belebújik annak bőrébe, vele együtt éli át életét, sorsát, szenvedéseit és örömét. Azonosításon alapszik többek között annak az élvezetnek nagy része is, amelyek regények olvasása, színdarabok és egyebek hallása közben érez az ember, miközben a hős vagy a hősnő helyébe képzeli magát. Klasszikus példája ennek May Károly akármelyik első személyben írott kalandregénye. Igen nagy része van az azonosításnak továbbá abban is, hogy a tömeg valamely kiemelkedő személyt, többnyire politikai nagyságot vakon követ.

Nagy szerepet játszik továbbá az azonosítás az ösztöneltévelyedéseknél is, főként a fetisizmusnál, mert itt egyszerű kivezető utat tár fel olyan esetekben, mikor a tárgyválasztás elé akadályok gördülnek.

Az átvitel, körülbelül ugyanaz, amit Moll beleélésnek nevez, részleges azonosulást jelent, amennyiben valaki vagy saját énjének egy részét azonosítja egy másik egyén egy részével, vagy saját részleges élményét egy másik ember részleges élményével.

Míg az azonosítás a tudat normális síkján sikerül, az átvitelnek e sík eltolására van szüksége, pl. extázisban. A szentekről szóló legendák, amelyek egyébként is gazdag anyaggal szolgálnak a nemi pathologia szempontjából, természetesen csak ha a különbségeket számbavesszük, az átvitel (és az azonosítás) megértéséhez is hozzájárulhatnak.

Hogy ezeket az elméleti fejtegetéseket példákkal világítsuk meg, emlékeztetünk a 40. megfigyelésre: itt kétségtelenül átvitelről van szó. A 43. megfigyelés pedig az azonosítás jellemző példájául szolgálhat.

Az azonosítás és átvitel annyiban könnyítheti meg a fetisizmus megértését, amennyiben úgyszólván lényeges alkotóelemét képezik a fetisizmus lelki technikájának, de középponti problémájához, a keletkezését illető kérdéshez nem visznek közelebb. Mert ma már mégis túlvagyunk azon, hogy Binet „kiváltó eseményével“ egymagában beérjük.

Mindenekelőtt ismét különbséget kell tennünk a szűbebb értelemben vett fetisizmus (amelyet a következőkben röviden fetisizmusnak nevezünk) és a részleges fetisizmus között, amely utóbbi nagyrészt Krafft-Ebing „fiziológiai“ fetisizmusával azonos. Az egész perverzió megértésénél döntő jelentőségű, hogy — mint már említettem — a koitus, és pedig a kéjes, tudatosan akart koitus számbajön-e még vagy sem. Az előbbi esetben a fetisisztikus mozzanatok a kéj előjátékához tartoznak, így tehát 'valóban többé-kevésbbé ^fiziológiaiaknak)“ tekinthetők. Megmagyarázásukra akkor elég Binet nézete Krafft-Ebing fentebb idézett megfogalmazásában.

Egészen más a helyzet ott, ahol a koitust eleve elutasítják — és ezzel jutottunk el a valódi fetisizmus területére. Kétségtelenül itt is van „accident agissant“, de kénytelenek vagyunk feltételezni, hogy ezt a lélek meghatározott beteges vagy degeneratív készsége következtében utóbb meghatározott módon alkalmazta és értékesítette. Ha már most az annakidején sémánkban ábrázolt erővonalakra gondolunk, érthetőnek fogjuk találni, hogy ezt a „meghatározott módot“ abban az irányban kell keresnünk, amelyben az ilyen egyének nemi ösztöne halad. Ez az irány dönti el a fetisizmus dinamikáját. Legáltalánosabban úgy fogalmazhatnánk meg ezt, hogy a fetisiszták minden körülmények között kitérnek a normális, arra alkalmas nemi objektum elől, a fetisiszta férfi a nő, a fetisiszta nő a férfi és mindketten az ember elől. Különösképpen ez a perverzió még súlyos eseteiben is annyiban megtartja a normálissal való kapcsolatot, hogy a heteroszexuálitás, a másneműhöz való vonzódás lényeges szerepet játszik benne. A fetisiszta nemileg meghatározottnak érzi a fétist. Olyan cipőfetisiszta férfiak, akiknél a nő mint nemi objektum teljességgel kikapcsolódott, mégis megkívánják, hogy a fétis nőtől származzon vagy nőnek legyen szánva, különben nem szerzi meg neki a kéjt. Hogy ezek mellett homoszexuális fetisiszták is vannak, természetes, ez azonban nem változtat a fétis nemi meghatározottságán.

Elég, ha emlékeztetünk a fentiekben felsorolt számos megfigyelésre annak igazolásául, hogy Binet és Krafft-Ebing magyarázata — mégha nem is tekintjük a részleges fetisizmust — a fetisizmus fogalmának túlságosan szűk elhatárolására vezet. Mindenesetre szűkebb elhatárolásra, mint eseteink kiválasztásában történt. Igaz, hogy a valódi fetisizmus súlyos esetei, amelyek kétségtelenül pszichopatha és degenerált embereknél találhatók, éppen ez alkat következtében a „kiváltó esemény“ hatására ke-

letkeznek, és az is helyes, hogy ezt az eseményt a gyermekkorban, sőt a legrégibb gyermekkorban kell keresnünk. De minél többet foglalkozunk a számtalan átmenetet jelentő esetekkel, a jelentéktelen különbségektől elkezdve, amelyeket még alig vagy egyáltalában nem éreznek nemi jellegűeknek, egészen a legsajátosabb és legkimondottabb fetisiszta ösztöneltévelyedésekig, annál világosabban felismerjük, hogy az említett magyarázat itt nem elegendő. Egy természetesen mindig megmarad: a nemi vonal kibicsaklása, a normális, arravaló nemi objektumtól való menekülés, — amelyet már kiemeltünk.

Ezzel természetesen nem akarjuk tagadni az „accident agissant"-t és a nemi tárgy kiválasztásában játszott szerepét, — de most már nem szükséges, hogy a fetisizmus kifejlődésének okát minden esetben beteg lelki alkatban, degenerációban vagy az egész egyéniség más ilyen súlyos elváltozásában keressük.

Ezt a nézetet az is támogatja, hogy ha a különféle ösztöneltévelyedések keletkezésének okait firtatjuk, igen gyakran két indítóokra bukkanunk. T. i. a két fogalompárra: játékösztön — romlottság és impotenciától való félelem — gyönge potencia. Ez a sorrend szándékolt. Mert éppen a fetisizmusnál folyton azt találjuk, hogy a nemi ösztön normális fővonalát többékevésbbé naivan hagyja el valaki, tehát nemi játékösztönének enged. Vagy ez „kényszerítő" ok nélkül, de összehasonlíthatatlanul tudatosabban történik; ez esetben a romlottságot kell indító oknak tekintenünk, a mellett, hogy rendszerint, de nem mindig, ugyanekkor bizonyos fokú degenerációval van dolgunk.

Még egyszerűbb és érthetőbb a logikai kapcsolat ott, ahol a fetisizmus az impotenciától való félelmen vagy gyönge nemi teljesítőképességen alapszik. Ezek a tényezők ugyanis egészen maguktól elsősorban eljuttatják az embert a nőtől, tehát a normális nemi érintkezéstől való félelemhez.

Ha visszaemlékezünk Krafft-Ebing szószerint leközölt fejtegetéseire, rögtön világossá válik előttünk, hogy a fenti két fogalompámak a fetisizmus keletkezésében játszott szerepe az azokban foglaltaknak nem mond ellent, hanem csak kiegészíti őket. Ez a magyarázat annyiban hézagpótló, amennyiben a fetisizmusnál, mint minden más perverziónál is igen sok abortív forma van, olyan esetek, amelyekben a perverzió lappang, ahol tehát a beteg lelki alkat feltevése mégis lényegesen kevésbbé megokolt.

Meg kell emlékeznünk végül még a fetisizmus egy sajátosságáról. Ez az ösztöneltévelyedés hasonlíthatatlanul gyakrabban fordul elő férfiaknál, mint nőknél. Ugyanis ez a perverzitás

igen nagy lelki energiákat használ el, úgy hogy az elvonás és képzelőerő kifejezett tehetsége nélkül fetisiszta el sem gondolható. Hiszen „technikájában“ fontos szerep jut az azonosításnak és átvitelnek, valamint azoknak az erőknek, amelyek a sűrítés, sőt a költészet útján alakítják ki maguknak a nemi tárgyat. A fétist nem találják, hanem megteremtik. Ehhez járul még, hogy a férfiak a nőknél sokkal inkább hajlanak arra, hogy elhagyják a normális nemi vonalat és nemi életükben fenntartsák azt a távolságot, amely a fétist a normális nemi tárgytól elválasztja.

összefoglalásképpen ezt mondhatjuk: a fetisizmus az összes ösztöneltévelyedések közül a legsokoldalúbb és legkülönösebb. Lényegének a normális nemi vonal elhagyása, a normális nemi tárgytól való menekülés tekinthető. Krafft-Ebing példájára a fetisizmust nem veleszületett, hanem szerzett hajlamnak tartjuk, alapját pediig mi is egy kiváltó eseményben látjuk, amely legalább is a fétis kiválasztását meghatározza. A fetisizmus keletkezéséhez súlyos esetekben — nem ritkán valóban beteges — lelki elfajulás szükséges; e mellett még a játéksztön és a romlottság, valamint az impotenciától való félelem és a csökkent nemi teljesítőképesség szerepelhetnek okként.

Tizenegyedik fejezet

SZADIZMUS

Ezt a fontos és gyakori perverziót Marquis de Sade után nevezték el. Ez a francia író a XVIII. század vége felé egy sor trágár regényt írt, melyeket a kegyetlenség és kéj sajátos keveredése jellemez.

Szadizmusnak nevezzük az orgazmusig menő nemi kéjérzést emberen vagy állaton végrehajtott megalázások, fenyítések és mindennemű kegyetlenségek közben, valamint az ilyen kéj érzéseknek megfelelő cselekvésekkel való előidézésére irányuló vágyat.

Ennek a figyelemreméltó beállítottságnak megértése céljából leghelyesebben ismét azt a módszert alkalmazhatjuk, hogy először a normálishoz vezető folyékony átmeneteket vesszük szemügyre, amilyenek valóban itt is bőségesen találhatók. Mindenekelőtt rámutathatunk arra, hogy a nemek érintkezésében a nőnek jut a passzív, a férfinek az aktív szerep. Hogy a férfinél ez az

aktivitás aggresszióvá fokozódhatik, annak számtalan példája van az állatvilágban is. Mert ott rendesen a hím üldözi a nőstényt: ez ösztönösen vagy csak színlelésből menekül, és az eredmény olyasféle viszony, mint a ragadozó és zsákmánya között fennálló. Mindenesetre jogosult az a feltevés, hogy az emberiség őskorában legalábbis az első közösülés az üldözés és ezt követő legyőzés útján jött létre. Ezt igazolják többek között olyan mondák, mint a szabin nők elrablásáról szóló és olyan népszokások, mint a — ma már természetesen csak jelképesen végrehajtott -- mátkarablás. E mellett még ma is vannak kezdetleges törzsek, amelyeknél a nyers erőszak, a rablás, sőt a nőnek husánggal való védtelenné tétele helyettesíti a nőkérést. A civilizációban ezeknek az intézkedéseknek helyére a nő elcsábítása lép, és már az a tény, hogy ebben a kapcsolatban „hódításról“, „legyőzésről“ beszélünk, itt burkolt szadisztikus mozzanatra enged következtetni. A férfi normális körülmények között is ellenállással áll szemben, amelyet le kell győznie, erre azonban sajátos agresszív jellemével már a természet is képessé tette.

A férfinek ez a sajátsága még ma is és a legcivilizáltabb rétegekben is nyilvánvalóvá válik és pedig úgyszólván enyhített formában a fiatal emberek között szokásos tréfás civódásokban. Ezek közben nemcsak szóváltások fordulnak elő, hanem lökdösődés és ütlegelés, karmolás és csípés. Még világosabban mutatkoznak ilyen szadista vonások a defloracióban, mikor a fiatal nő szégyenlős tartózkodása és magamegtagadása a férfit egyenesen kényszeríti a támadásra, sőt az erőszak alkalmazására. A kéjérzés, amelyet sok férfi — és nő is — ebben a helyzetben átél, nem ritkán hasonló folyamatok ismétlésére is vezet a házasság első szakaszában.

Az ember lelki és társadalmi fejlődéstörténetéből tudjuk, hogy az egyes emberben különböző módon bukkannak fel hatalmasodnak el olyan törekvések és vágyak, amelyeket csak az a feltevés magyarázhat meg, hogy atavisztikusak. Nyilván régesrégi ősök lelki alkatát is örökli az ember és ennek a lelki alkatnak évezredek múltán is van még annyi életereje, hogy ittott újra felszínre kerüljön. Ehhez azonban a normális lelki állapot bizonyos elváltozására vagy eltolódására van szükség, amilyen a lelki megbetegedéseknél, vagy — egészséges embereknél — a mámor állapotában fordul elő. Érthető, hogy a nemi ösztön túltengésével járó állapotok és korszakok az ilyen mámor keletkezését és ezzel a normális lélek elváltozását könnyen lehetővé teszik és hogy ilyenkor a továbbiakban atavisztikus rezdülések

érvényesülnek. Hogy ezek között megtaláljuk a kegyetlenséget is, azzal magyarázható, hogy a kegyetlenség a léleknek azok közé a tulajdonságai közé tartozik, amelyeket a civilizáció és kultúra fejlődése elfojtott és elnyomott.

Nem akarok rátérni arra a kérdésre, hogy a normális és a perverz közötti folyékony átmenetek egy másik formája menynyiben atavisztikus, de mindenesetre hangsúlyozom, hogy előfordulásából még semmiesetre sem szabad szadizmusra következtetnünk, legfeljebb némi nemi túlérzékenységre. Ezek azok a Krafft-Ebingtől „még quasi fizioílógiainak“ jelzett esetek, mikor a kéj legmagasabb fokán izgulékony, de különben normális emberek olyan módon harapnak és karmolnak, mint egyébként csak haragjukban vagy dühükben. Emlékezzünk arra, hogy a szerelem és a harag nemcsak a két legerősebb indulat, hanem az ú. n. szthenikus indulat két egyedül lehetséges formája. Mind a kettő felkeresi tárgyát, hatalmába akarja ejteni és természetesen az arravaló testi behatásban vezetődik le; mindkettő a leghevesebb izgalomba ejti a lélek motorikus szféráját és ez által az izgalom által jut el normális megnyilvánulásához.

Ebből a szempontból érthető, hogy a nemi ösztön olyan cselekvésekre indíthat valakit, amelyek különben csak haragból fakadnak. A nemi ösztön és a harag olyan izgalmi állapotok, amelyek a teljes pszichomotórikus szférát felölelik és melyeket az a vágy jellemez, hogy minden lehetséges módon és a leghevesebben reagáljanak az ingert előidéző tárgyra. Ahogyan a túlingerültség harag esetén könnyen átcsap váltogatás nélkül tomboló rombolásba, úgy a túlfokozott nemi izgalom állapota is gyakran azt a vágyat idézi elő, hogy valaki értelmetlen és látszólag ellenséges /cselekvésekben keressen megkönnyebbülést. Ezek úgyszólván lelki együttmozgásoknak tekinthetők. De nem az izombeidegződés puszta tudattalan izgalmáról van szó (noha mellékesen ez is előfordul, vak hadonászás alakjában), hanem arról az eltökélt szándékról, hogy az ingert előidéző tárgyra lehetőleg erős hatást gyakoroljunk A legerősebb eszköz pedig erre a fájdalomokozás.

A szadizmus tehát nem más, mint a lelki nemi élet, különösen a férfi nemi élet kis mértékben normális körülmények között is lehetséges kísérőjelenségeinek a mértéken felüli beteges felfokozódása. Ez az összefüggés természetesen nem tudatos, hanem rendszerint csak a nemi társ ellen elkövetendő kegyetlen és erőszakos cselekvések vágyában jelentkezik, amely vágyból az a hatalmas hajtóerő fakad, hogy az elképzelt cselek-

véseket valóban el is kövesse az ember. Az indító okoknak ebből a tudattalanságából következik, hogy a szadisztikus cselekvéseknek olyan gyakran ösztöncselekvés jellegük van

A minden perverziónál felvetődő kérdés, hogy született vagy szerzett hajlamnak kell-e felfognunk, éppen a szadizmusnál pontosan eldönthető, olyan értelemben, hogy itt született ösztöneltévelyedésről van szó. Ez mindenekelőtt abból tűnik ki, hogy a gyermek kétségtelenül szadisztikus. Ahogyan a biológia kimutatja, hogy minden ember első embrionális állapotától kezdve a születésig, az ősök egész során keresztülmegy az egysejtűtől fogva, úgy a modem mélylélektan arra tanított meg bennünket, hogy minden egyes ember telkének is át kell mennie a fejlődésnek azon a során, amely az ősemberrel kezdődik Minden egyénnek külön el kell érnie azt a fokot, amelyre az embert a civilizáció és kultúra évezredei emelték máig. Ezért érthető, hogy a legkorábbi és az azt követő gyermekkorban éppen azokat az ösztönöket, törekvéseket és hajlamokat fogjuk találni, amelyeket a felnőtt ember elfojtott és elnyomott. Ezekhez tartozik a kegyetlenség, — mint azt már az imént a szadizmus atavisztikus jellegének kifejtésénél hangsúlyoztam. Természetesen az ilyen kegyetlen cselekedeteket az első gyermekkorban sohasem kíséri nemi kéjérzés, és még a későbbi gyermekkorban és a pubertás korában is csak ritkán kapcsolódnak hozzájuk nemi érzések. Am abból a tényből, hogy kegyetlen tettek bizonyos korban általánosan előfordulnak, máris azt következtethetjük, hogy a szadizmusra való telki készség voltaképpen minden emberben benne van, igaz, hogy lappangó, úgyszólván nyugalmi állapotban. A szadizmus ezen az alapon fejlődik ki, ha — meglévő készség esetén — valamilyen alkalomból egyik-másik kegyetlen cselekvés átélése nemi kéj érzésekkel társul.

Ez azonban még csak kezdete egy hosszú, bonyolult fejlődésnek, amely gyakran idejekorán félbe is szakad. Mert a szadizmus azok közé az ösztöneltévelyedések közé tartozik, amelyek a pervertált embert komoly szociális veszélyeknek teszik ki már azáltal, hogy nemi vágyai és törekvései végrehajtása összeütközésbe hozza a törvényekkel. Nagyon érdekes annak történelmi és ethnológiai vizsgálata, hogy milyen úton-módon igyekeztek a különböző népek a bennük fajilag meglévő kegyetlenséget lereagálni. Az ókor állatmutatványai, az a szokás, hogy elítélteker vagy rabszolgákat a cirkuszban vadállatok elé vessenek, a nyilvánosan végrehajtott tömegkivégzések és a halálos ítélet ugyancsak nyilvános, nem egyszer elképzelhetetlen kínzásokkal egybe-

kötött végrehajtása olyan szelepek voltak, amilyenek Spanyolországban még ma is megvannak bikaviadal alakjában. Az emberek, akik nézőkként résztvettek az ilyen borzalmakban, az azonosítás útján nyilván képesek voltak kegyetlen indulataik kielégítésére. Bizonyos, hogy, legalább is a kultúremberek között, a kegyetlenségnek ez a szükséglete azóta csökkent; de hogy ugyanezeknek a kulturális nézeteknek hatására a lereagálás régebbi lehetőségei eltűntek, alighanem hozzájárul ahhoz, hogy legalább is könnyebb szadisztikus aktusok még ma is és ebben a kultúrkörben is sajnálatosan gyakran előfordulnak.

Nagyon érdekes már most, hogy a szadizmus elterjedtségét egy meghatározott korszakban és egy meghatározott népnél vagy fajnál jóformán mértékül vehetjük annak megállapítására, hogy milyen fokot ért el a kultúra, de a civilizáció is. Ez érthető lesz, ha visszagondolunk arra, hogy egyfelől mennyi tökéletlen gátlás és rosszul sikerült elfojtás, másfelől mennyi atavisztikus rezdülés hozza létre a szadizmust. Ha érthető módon nem is állíthatunk fel úgyszólván szadisztikus indexet, a mindennapi élet jelenségei éppúgy felhasználhatók erre a célra, mint a nevelés módszerei — testi fenyíték, — valamint a törvény által üldözött súlyos szadisztikus cselekmények. Ugyancsak felhasználhatjuk erre az irodalmat, különösen a pornografikus irodalmat.

Ha Spengler módján a különböző kulturális korszakokat és fajokat a nemi lélektan szempontjából akarnánk egymással egybevetni, valószínűleg az derülne ki, hogy a hanyatlás és degeneráció korszakaiban a szadizmus gyakoribb, viszont csökken ott, ahol a nép komoly erőfeszítéseket tesz, hogy kiharcoljon magának egy szebb jövőt.

Később számos megfigyelés igazolni fogja, milyen lényeges szerep jut a szadizmuson belül a flagellációnak, tehát a verésnek és korbácsolásnak. Ez az összefüggés olyan szoros, hogy a szadizmus bizonyos formáiból külön csoportot alakítottak és ezt aktív flagellomániának nevezték. Rendkívül sajnálatos, hogy ennek a verési hajlamnak keletkezését sok államban még mindig azzal könnyítik meg, hogy a gyermeknevelésből még mindig nem küszöbölték ki a testi fenyítéket. De mint a paedophiiiánál, itt is nehezen dönthető el, vájjon a könnyű, — és sajnos, meg is engedett — alkalom idézi elő a szülők és nevelők ütlegelési hajlamát, vagy, hogy a nevelés terén működő egyének ezt a hivatást talán csak azért választották, mert már előbb is némi hajlam volt bennük ezekre a szadista aktusokra.

A kegyetlenség ugyanis az ember legerősebb ösztönei közé

tartozik. Egyrészt az összes atavisztikus tulajdonságok közül a leggyakrabban és legkönnyebben jut felszínre, másrészt pedig elnyomásának és elfojtásának nehézségét és tökéletlenségét világosan bizonyítja, hogy a kegyetlenség ösztöne mindig akkor jelentkezik egészen általánosan, ha a külső körülmények az összes ösztönmegszorítások meglazulását eredményezik. Példák erre az összes háborúk. Idetartozik az ú. n. ámokfutás is. Erkölcsileg nem nagyon szilárd jellemű egyének olyan helyzetekben, mikor alárendeltjeik kínzása és ütlegelése büntetlen marad, szabad folyást engednek kegyetlenség! ösztöneiknek, amihez nem ritkán nemi kéjérzések is kapcsolódnak. *

Noha álláspontunk az, hogy a szadizmus, de méginkább a szadisztikus cselekmények igen gyakoriak és nagyon elterjedtek, mégis hangsúlyoznom kell, hogy a szadizmus fogalmát ma túlságosan tág értelemben használják. Így sokszor beszélnek politikai szadizmusróil, adószadizmusról, stb. Le kell azonban szögeznünk, hogy a kegyetlenség vagy akármilyen kegyetlen cselekvés önmagában még nem jogosít fel arra, hogy szadizmusról beszéljünk, mert itt a nemi kéj mozzanatának feltétlenül közbe kell játszania. A szadizmus ugyanis végsőleg mégis csak nemi ösztöneltévelyedés, perverzió, tehát egyáltalában nem szükséges, hogy a gyilkosok, késelők, verekedők, állatkínzók, egyszóval azok a gonosztevők, akik kegyetlenségüket nem tudják zabolázni, azért mindjárt szadisták Tegyenek. Sőt igen sok biztos esetét ismerjük az igazi mazochizmusnak, amelyben ugyancsak előfordulnak ilyen brutális cselekmények. Lélektani, szociológiai és jogi okokból fontosnak tartjuk, h'ogy nyomatékosan ragaszkodjunk a szadizmus fogalmának pontos elhatárolásához.

Az ösztöneltévéiyedéseknek könyvünk egy előbbi helyén adott sematikus ábrázolásában a szadizmus két alapvetően különböző lehetőségét vettük fel. Ezeket itt most közelebbről ki kell fejtenünk. Szemléletünk mindjárt bevezet ennek az egész perverziónak lényegébe. A szadizmus lényeges ismertetőjeléül ott azt adtuk meg, hogy az a nemi ösztön és a (legáltalánosabb értelemben vett) hatalomvágy keveréke, ami a szokványos nézeteknek semmiképpen nem mond ellent, hiszen a fájdalomokozás lényegében nem egyéb, mint a hatalom gyakorlásának legszembetűnőbb módja. A hatalmi ösztön hozzájárulását a nemi ösztönhöz koordináta-vonallal szemléltettük sémánkban. A szadizmus egyik lehetősége esetén a nemi tárgyat lentebb ábrázoltuk, ami azt jelenti, hogy az illető egyén a valóságos, tehát a társadalmi életben is alatta áll a pervertáltnak. Ez az alattaállás többnyire

azon alapszik, hogy az, akit megaláznak, vagy akinek fájdalmat okoznak, fiatalabb a pervertáltnál. Ennek a csoportnak főképviselői a flagellomániás apák (ritkábban anyák) és nevelők. Nem ritkaság továbbá, hogy e célból alárendelt személyeket használnak fel, főleg akkor, ha egyúttal fiatalabbak is, így tanoncok, házi alkalmazottak, cselédleányok, inasok stb. Nagyon fontos már most, hogy a szadizmusnak ez a formája aránylag — klinikai értelemben — jóindulatú, tehát hogy sok tekintetben a normálishoz közel állván, rendesen annyiban sem jelent súlyos ösztöneltévelyedést, amennyiben nem szokott a normális nemi érintkezéstől való tartós és nyilvánvaló elfordulással járni. A szadizmusnak ez a neme úgyszólván polgári romlottság, és nagyon gyakran előfordul, hogy ilymódon pervertált emberek szadisztikus műveleteik közben csak gyönge nemi gyönyört éreznek, sőt hogy ezek egyáltalában nem tudatosulnak bennük, úgy hogy az ösztöneltévelyedés megállapítása szempontjából a normálison felüli vágy igen kegyetlen és fájdalmat okozó cselekedetek elkövetésére fontos. Ahol az ütlegelés többé-kevésbbé szokássá vált és ahol a végrehajtott testi fenyítés láthatólag nincs arányban az azt kiváltó okkal, ott mindenütt ilyen szadizmusra következtethetünk.

Egészen másként ítélendő meg a sémánk második rajzában ábrázolt lehetőség. Ott a szadista maga áll feljebb, míg a nemi tárgy változatlanul a vízszintes vonalon marad. Ez a rajz ugyanis egy a normális emberen felül állást fejez ki, ami érthető módon csak a legritkább esetekben felel meg a valóságnak. Klaszszikus példája lehetne ennek Néró és a történelemben szereplő más zsarnokok. Hogy a könnyező világgal, a kortársakkal szemben a felülállás érzését szerezze meg magának valaki, fölébe kell emelkednie és a továbbiakban saját egyéniségét mértéktelenül túl kell értékelnie, olyan fokig, amelyet már minden további nélkül nagyzási hóbortnak nevezhetünk. Kirívó esetekben az e csoportba tartozó szadista embertársait már csak alárendelt eszközöknek érzi, akiknek létét csupán az igazolja, hogy gonosz szenvedélyének tárgyaiul szolgálhatnak. Ide tartoznak a szadizmus súlyos formái, tehát azok a pervertáltak, akik pusztán ütlegelés sel nem érik be, hanem áldozataikat megsebzik, sőt meg is ölik, mint a késelők és kéjgyilkosok. A valóságos mánia, a téboly határa itt egészen elmosódik. Végül a nagy szörnyetegek, akik tömegszerencsétlenségeket idéznek fel, hogy az áldozatok gyötrelmében és jajveszékelésében örömüket találják, ugyancsak ilyen szadisták.

Hírhedt példa erre Gilles de Rayes francia marsall, aki 1432 és 1440 között több, mint nyolcszáz gyermeket gyalázott és ölt meg. De Rayes saját bevallása szerint Suetonius római történetírónak Tiberius és Caracalla orgiáiról szóló leírásában jutott arra a gondolatra, hogy gyermekeket kastélyaiba csaljon, megkínozzon, meggyalázzon és megöljön, A hullákat elégettette, de a különösen szép fejeket emlékül eltette. Báthori Erzsébet grófnő tudvalevőleg hatszáz leányt mészárolt le iszonyú kínok között; de kérdéses, hogy itt igazi szadizmusról van-e szó, nem csupán agyrémről, mert a gyilkos nő áldozatai vérében fürdött, „hogy örök ifjúságra tegyen szert."

Ez a szétválasztás természetesen nem mindig és nem minden esetben vihető keresztül. Vannak vegyes formák, amelyek ugyan a második csoportba tartoznak, de az illetőkben még elegendő szociális gátlás van és vágyaik és képzelgéseik rendkívül gazdag tárházából csak keveset valósítanak meg. Ilyenkor azután az ütlegelés mint a fájdalomokozás legártatlanabb és legkevésbbé káros módja ismét jelentős szerepet játszik. Később látni fogjuk a mazochizmusnál, tehát a szadizmus szöges ellentéténél, hogy a perverz vágyak és képzelgések csak kis százalékban valósulnak meg, sőt hogy igen sok mazochista van, aki ösztöneltévelyedését egyáltalában csak gondolatban, képzeletben éli át. Ez a szadizmusnál mindenesetre ritkább, elannyira, hogy kételkedhetünk benne, vájjon a szadista korlátozhatja-e magát teljesen elképzelésekre, mert a közelebbi megfigyelés általában mégis azt mutatja, hogy legalább is helyettesítő cselekvéseket valóban végrehajt. Ha tehát a szadistának például nem áll módjában, hogy nőt kínozzon vagy megalázzon, gyermekkel teszi ugyanezt, és ha erre sincs alkalom, az állatkínzás egyik vagy másik nemével segít magán.

Most még a szadizmus lélektanáról szeretnék valamit mondani. Az egész problémát itt sem mechanikusan, hanem dinamikusan kell felfognunk. Fel kell u. i. tételeznünk, hogy minden emberben megvan a hajlandóság kegyetlen cselekedetekre. Azt hihetnek ugyan, hogy az emberek többsége a kultúra és civilizáció folytán elegendő gátlásra és kötöttségre tett szert, hogy szadista színezetű vágyait tartósan elfojtsa, úgy hogy a mondott elemeknek akármilyen kis hiánya elég volna a szadizmus létrejöttének megmagyarázására. De kételkedünk abban, hogy ez a megokolás elegendő-e, mert a szadisztikus beállítottságú egyének és a teljességgel normális emberek 'lelki struktúrája között csak igen kevés különbség van, különösen ha a környezethez való viszony

itt és ott ugyanaz (egyenlő társadalmi fok, egyenlő műveltség, egyenlő faj stb.).

Világos, hogy a pszichopathikus egyének kívül esnek ennek a vizsgálódásnak keretein. A náluk feltalálható durva lelki defektusok már magukban elegendők arra, hogy akár a legsúlyosabb perverziót is megértessék. Ide tartoznak a sémánk második csoportjába sorolt szadisták.

Elhibázottnak tartanám ellenben, ha valaki a szadizmusnak sémánkban elsőnek ábrázolt formáját szűkébb értelemben vett perverziónak fogná fel és alapját valamely pszichopathikus elváltozásban keresné. Azért tartanám elhibázottnak, mert — mint már említettem — e mellett egyébként egészen normális nemi élet állhat és áll is fenn. Emlékezzünk vissza arra, hogy a lélek, valahányszor többé-kevésbbé tudatosan kellemetlennek érzett feszültség! állapotban leledzik, mindig igyekszik ezt kiegyenlíteni: ebből könnyen megérthetjük, hogy olyan emberek, akiket környezetük szociális okokból elnyom vagy éppen kínoz, vagy akik magukat elnyomottaknak vagy megkínzottaknak érzik, az érzésvilág bizonyos kezdetlegessége esetén nagyon jellemző reakcióhoz juthatnak. Míg a magasabb színvonalú embeméil az ilyen helyzetből támadó tiltakozást a kellő belátás annak okairól kiegyenlíti, amott igen gyakran azt az egyszerű, mondhatnók gyermekes utat választják, hogy az elszenvedett keserűséget és igazságtalanságot hasonlóval torolják meg. Világos, hogy ebben az esetben igazi „talion“-ról (megtorlásról) nem lehet beszélni, hanem hogy a cél megfelelő tárgy megtalálása, amelyen valaki kitöltheti bosszúját és haragját. A férj, aki a hivatalában őt ért bosszúság után feleségét szidja, az apa, aki hivatásbeli kudarca után gyermekeit veri, körülbelül a legjellemzőbb példái ennek a beállítottságnak.

Mindezt természetesen nem szabad úgy felfognunk, mintha a szadizmus csak nemi ösztöneltévelyedésének keletkezését az ilyesmi megmagyarázná, de mégis hozzájárulhat ahhoz, hogy megértesse az ilyen helyzetektől előidézett szadisztikus cselekmények nagy elterjedtségét.

Már fentebb, a nemi túlérzékenység tárgyalásánál rámutattunk arra, hogy ehhez az ösztöneltévelyedéshez különösen gyakran kapcsolódik a szadizmus. Sőt Krafft-Ebingnek az a véleménye, hogy „a nemi túlérzékenység mindig szadisztikus hajlamok táptalajának tekintendő“. De nem szabad magunkat megtéveszteni hagynunk, ha olyan esetekké! találkozunk, amelyekben a szadisztikus cselekvéseknek a lehetetlenné vált koitust kell

pótolniuk. Mert itt nem igazi impotenciáról van szó, hanem arról a normális nemi aktustól való elfordulásról, amelyet már a fétisizmussal kapcsolatban tárgyaltunk. Különösen szadisztikus nőknél találjuk a normális nemi vonalnak ezt az elhagyását.

Mint a fetisizmus, a szadizmus is túlnyomóan férfiaknál fellelhető perverzió, természetesen más okokból. A szadizmus, a kispolgár, a filiszter ösztöneltévelyedése ugyanis különösen keveset követel meg a képzelettől és az absztraháló képességtől, tehát azoktól a tulajdonságoktól, amelyek a fetisizmusnál olyan nagy szerepet játszanak. Viszont a férfi, mint már kifejtettük, már a fiziológiai határokon belül is némileg szadista beállítottságú.

A nő szadizmusa kétségtelenül ritka jelenség. Ellent látszik mondani ennek, hogy a történelem és a monda nem kevés kiváló nőről számol be, akik kegyetlenségükkel és vérszomjukkal tűntek ki. Valójában azonban itt alighanem arról van szó, hogy ezeknek az egyéniségnek ábrázolásába lappangó mazochizmus játszik bele és bírja rá az illető történészeket arra, hogy a szóbanforgó királynőket és uralkodónőket mazochisztikus színezetű eszményképüknek megfelelően mutassák be.

Ez az eljárás sokkal gyakoribb, mint gondolnánk. Mert az összes kultúrnépeknél aránylag igen számos mazochista férfivel a valóságban csak igen kevés szadista nő áll szemben, úgy, hogy a férfiak, akik mindenáron, tehát az igazi tényállás elferdítése és meghamisítása árán is a szenvedők és szolgálók szerepét akarják játszani, a nemi tárgyként számbajövő nőket úgyszólván kénytelenek szadistákká kinevezni, amiről később, a mazochizmus tárgyalásánál még többet fogunk mondani. Itt csak azt akarjuk kiemelni, hogy nem egy látszólag természettől szadista nő a — lehetőleg kegyetlen — úrnő szerepét csak kényszerből, egyáltalában nem belső ösztönzésnek engedve vállalta, egyszerűen azért, mert férfipartnere egy nem létező eszménykép mintájára formálta. Ismeretes, hogy az ilyen prostituáltak rendesen vagy teljességgel normálisak vagy éppen ellenkező értelemben, tehát mazochisztikusan pervertáltak és különféle szadisztikus műveleteiket csak kenyérkeresetből űzik.

Ha most a szadizmus kazuisztikájára térünk át, Krafft-Ebing példájára az egész ösztöneltévelyedés legsúlyosabb és legborzalmasabb formájával kezdjük, a kéjgyilkossággal. Az alábbiakban idézendő megfigyelésekből teljes világossággal kiderül, hogy a perverz ösztön célja a kéjgyilkosságnál nem csupán az, hogy az áldozatnak fájdalmakat és — minden bántalom betetőzéséül — halált okozzanak, hanem hogy a cselekmény tulajdonképpeni

értelme a deflorációs aktus szörnyű és ropant nagyításban való utánzásának egy fajtája. Ezért egészen lényegesen hozzátartozik a kéjgyilkossághoz az éles fegyver használata; az áldozatot megszúrják, felhasítják, sőt feldarabolják. A defloráció és a kéjgyilkosság összefüggését igazolja továbbá, hogy a legtöbb sebet a has környékén ejtik, és igen sok esetben a halálos vágások a hüvelytől a hasig futnak. Kisfiúknál a kéjgyilkos gyakran mesterséges hüvelyt nyit.

Aránylag gyakran következik be az áldozat megölése megfojtással, tehát a legegyszerűbb módon, fegyver használata nélkül, és pedig valamiképpen a koitussal való összefüggésben, tehát közben vagy utána, ritkábban mint pótcselekvés. Nyilván ez az aktus rendesen nem elégíti ki a kéjgyilkost, úgy hogy az áldozatot utólag még feldarabolja, mely célból különösen a genitáliák, nőknél a belső nemi szervek is számba jönnek. Borzalmas módon kapcsolódhatik az ilyen feldaraboláshoz még egy fetisisztikus mozzanat is, amennyiben a hulla részeit — és pedig ismét elsősorban a genitáliákat — elteszik, úgyszólván gyűjtik.

Világos, hogy olyan súlyosan pszichopathikus egyének, mint az e csoportba tartozó pervertáltak, a legkülönbözőbb más ösztöneltévelyedéseket is mutathatják fel, így homoszexualitást, paedophiliát, fetisizmust. Ugyanekkor, legalább is a rémtett előtt és közben, igen erős nemi túlérzékenység áll fenn.

Éppen a kéjgyilkosságnál mutatkozik meg, milyen jogosult a szadizmusnak atavisztikus törekvésre való visszavezetése. 117. és 118. megfigyelésünk szolgálhat példájául annak, hogy itt kétségtelenül olyan szokások támadhatnak fel újra, amelyek az etimológiának kezdetleges népekről adott felvilágosításai értelmében az őskorban, akkor főként mágikus alapon, előfordultak. A mellett még az is meglehetősen kétes, beszélhetünk-e itt egy általában nemi kéjről, tehát jogunk van-e arra, hogy a kéj gyilkosságnak ezeket az eseteit az ösztöneltévelyedések közé sorozzuk. Nehéz a megítélés ott is, ahol gyermekek vagy előhaladott öregkorban lévő emberek megerőszakolása az áldozat meggyilkolásával végződött, annál is inkább, mert az ilyen lelki elfajzásban szenvedő bűntettesek rendesen képtelenek a tényállást megfelelően megmagyarázni.

Rendesen a kéj gyilkosság — és az áldozat feldarabolása is — a pervertáltaknak teljes nemi egyenértéket ad, de vannak esetek, amelyekben a gyilkosságot a hullával való koitus követi, amit természetesen nem szabad nekrophiliának felfognunk, mert az egészen más alapokra vezetendő vissza.

És most a különböző megfigyelések:

114. megfigyelés. Jack, a hasfelmetsző (Jack the ripper). 1887. december 1-én, 1888. augusztus 7-én, szeptember 8-án, október 30-án, november 9-én és 1889. június 1-én, július 17-én és november 10-én London negyedeiben sajátos módon megölt és megcsonkított női hullákat találtak, de a gyilkost nem tudták kézrekeríteni. Valószínű, hogy áldozatainak állati kéj vágyból előbb a nyakukat vágta le, azután kinyitotta hasüregüket és beleikben vájkált. Sok esetben külső és belső nemiszerveket kivágott és magával vitt, nyilván, hogy még később azok látásában élvezetét találja. Más esetekben megelégedett azzal, hogy ott a helyszínen szétmarcangolta őket. Feltételezhető, hogy az ismeretlen tettes pervertált nemi ösztönének tizenegy áldozatán nem követett el nemi merényletet, hanem hogy a gyilkolás és megcsonkítás egyenértékű volt számára a nemi aktussal (Mac Donald, Spitka, Kieman).

115. megfigyelés. Alton kisétál az angol város elé, ahol lakik. Becsal egy gyermeket a bozótba, rövid idő múlva visszatér és irodájába megy. Ott beírja naplójába: „Killed to-day a young girl, it was fine and hot."

A gyermek hiánya feltűnik, keresik, darabokban találják meg; sok része, köztük a nemi szervei is, nem találhatók meg. A. a legkisebb megindulást sem tanúsította és nyugodtan adott felvilágosítást irtózatos tette indítóokairól és körülményeiről.

Pszichopathikus ember volt, időnként depressziós állapotai voltak életintsággal.

Apjának akut mániás rohama volt, egy közeli rokona gyilkolás! ösztönökkel kapcsolatos mániában szenvedett. A. az akasztófán végezte életét (Krafft-Ebing).

116. megfigyelés. Bizonyos Gruyo, 41 éves, korábban feddhetetlen életű, háromszor volt nős, tíz év alatt hat nőt ölt meg. Majdnem mind prostituáltak és már meglehetősen korosak voltak. A megfojtottaknak a vaginán keresztül tépte ki beleiket. A gyilkosság előtt nem közösült áldozataival, egyebekben sem folytatott nemi életet. Rémtetteit olyan óvatosan követte el, hogy tíz évig nem tudtak nyomára jutni (Lombroso).

Az is előfordul, hogy a gyilkos meggyilkolt áldozata húsára vágyódik és a hulla darabjait elfogyasztja.

117. megfigyelés. X., vincellér, 24 éves, fiatalkora óta komor, zárkózott, emberkerülő, elmegy, hogy állást keressen. Nyolc napig tévelyeg az erdőben, meglát egy tizenkét éves leányt, meggyalázza, azután kitépi genitáliáit, kiveszi a szívét, eszik belőle,

iszik az áldozat véréből és elássa a hullát. Mikor elfogják, kezdetben tagad, végül azonban cinikus hidegvérrel bevallja tettét A halálos ítéletet közömbösen fogadja. Kivégzik. Esquirel a boncolásnál beteges kinövéseket talált az agyhártyák és az agy között (Georget).

A legjobb ilyen példa Verzeni következő esete. Áldozatainak élete a magömlés gyors vagy késedelmes bekövetkezésétől függött. Mivel ez az emlékezetes eset mindent magában foglal, amit a tudomány a kéj és gyilkolási vágy összefüggéséről egészen az emberevésig tud, részletesebben közöljük ezt az egyébként is jól megfigyelt esetet.

118. megfigyelés. Verzeni Vince ellen vádat emeltek: 1. Marianne nevű unokatestvére megfojtásának kísérlete miatt, mikor az négy évvel azelőtt betegen ágyban feküdt; 2. ugyanezen bűntett miatt egy Arsuffi nevű 22 éves férje asszony ellen; 3. egy Gala nevű asszony megfojtásának kísérlete miatt, akire rátérdelt és a torkát fojtogatta; 4. ezenkívül a következő gyilkosságokkal gyanúsították:

Decemberben a 14 éves Johanna Motta reggel hét és nyolc óra között egy közeli faluba ment. Mivel nem jött vissza, gazdája, akinél szolgált, keresésére indult és holttestét a falu közelében egy mezei út mellett találta. A testet borzalmas sebek éktelenítették. Beleit és genitáliáit, melyeket a felhasított testből kiszaggattak, nem messze onnan találták meg. A hulla meztelensége és a combján lévő horzsolások erkölcstelen merényletre engedtek következtetni, a földdel teletömött száj megfojtásra mutatott. A hulla közelében egy szalmakazal alatt a jobb lábikra egy leszakított darabját és ruhadarabokat találtak. A tettes nem volt kinyomozható.

1871. augusztus 28-án kora reggel egy 28 éves asszony, Frigeniné kiment a mezőre. Minthogy nyolc órakor még nem tért vissza, férje elindult, hogy hazahozza. Hulláját meztelenül találta a mezőn, nyakán a zsinór nyomaival, amellyel megfojtották, igen sok sebbel, felhasított hassal és kicsüngő belekkel.

Augusztus 29-én délben, mikor a 19 éves Maria Previtali átment a mezőn, unokatestvére, Verzeni utána eredt, elhurcolta egy gabonaföldre, maga alá gyűrte és nyakát kezdte fojtogatni. Mikor egy pillanatra eleresztette, hogy körülnézzen, nincs-e valaki a közelben, a leány felállott és esdeklő könyörgésével elérte, hogy V. futni engedte, miután még egy darabig erősen összeszorította a kezét.

V. végre bevallotta tetteit és azok indító okait. Elkövetésük

leírhatatlanul kellemes (kéjes) érzést szerzett neki, amelyet merevedés és magömlés kísért. Alig érintette meg áldozatának nyakát, máris nemi érzései támadtak. Ezek az érzések teljesen függetlenek voltak attól, hogy a nők öregek, fiatalok, csúnyák vagy szépek voltak-e. Rendesen már egyszerű fojtogatás is megszerezte neki a kielégülést, ilyenkor életben hagyta áldozatait -- az említett két esetben a nemi kielégülés soká nem akart bekövetkezni, tehát addig szorongatta áldozatait, míg meg nem haltak. Kielégülése e fojtogatások közben nagyobb volt, mint ha onanizált. A 14 éves Motta combjain észlelt bőrlehorzsolódások azáltal keletkeztek, hogy nagy élvezettel kiszívta a hullából a vért. Közben fogaival kiharapta lábikrájának egy darabját és magával vitte, hogy otthon megsüsse, de útközben elrejtette egy szalmakazal alá, mert félt, hogy anyja rá fog jönni viselt dolgaira. A ruhákat és beleket is magával vitte egy darabon, mert élvezetet szerzett neki, hogy szagolta és tapogatta. Ereje a legnagyobb kéjnek ezekben a pillanataiban emberfölötti volt. Bolond sohasem volt; tetteinek elkövetése közben semmit nem látott és nem hallott (nyilván a legnagyobb nemi izgalom következtében kikapcsolódó észlelet és ösztönös cselekvés). Utólag mindig kellemesen érezte magát és nagy kielégülése volt; lelkifurdalásai sohasem voltak. Soha eszébe nem jutott, hogy a megkínzott nők nemiszerveit megérintse vagy áldozatait meggyalázza, beérte azzal, hogy megfojtotta őket és kiszívta a vérüket. Valóban úgy látszik, hogy ennek a modem vámpírnak közlései megfeleltek a valóságnak. Normális nemi ösztönei nyilván sohasem voltak — két szeretője volt, de ezeket mindig csak nézte, — neki magának is feltűnt, hogy semmilyen vágyat nem érzett, hogy megfojtsa őket, vagy összeszorítsa a kezüket, de természetesen nem is volt velük az az élvezete, mint áldozataival. Erkölcsi érzéknek, megbánásnak vagy hasonlónak nyoma sem volt nála.

V. egészen magától jutott el perverz cselekedeteihez, miután 12 éves korában észrevette, hogy különös kéjérzés fogja el, ha tyúkokat kellett megfojtania. Ezért gyakran igen sokat meg is ölt közülük és ilyenkor azt adta elő, hogy menyét tört be a tyúkketrecbe (Lombroso).

A régi jogi és orvosi irodalomban is bőségesen találunk anyagot a kéjgyilkosság szomorú és rettenetes fejezetéhez. Feuerbach, a nagy német kriminalista (19. század eleje) így ír egy ilyen pervertáltról:

119. megfigyelés. X. megfojtotta és szétdarabolta a leányo-

kát, akikkel előzőleg közösült. Az egyik ilyen áldozaton elkövetett gyilkosságáról kihallgatásakor így nyilatkozott:

„Kinyitottam a mellét és késsel átvágtam a test húsos részeit. Ezután úgy jártam el vele, mint a mészáros a marhával, széthasogattam a testet bárddal, mert erre szükségem volt, hogy a hegyen kiásott lyukba dughassam. Mondhatom, a test felmetszésekor olyan mohó voltam, hogy reszkettem és szerettem volna egy darabot kivágni és megenni.“

A legújabb időkből valószínűleg Kürtén, a düsseldorfi kéjgyilkos ennek a borzalmas és undorító perverziónak legismertebb és legszörnyűbb képviselője.

Az ezután következő csoport azokból az esetekből áll, melyekben az ösztöneltévelyedés célja egy másik ember megsebzése, úgy hogy véres seb keletkezzék. A legismertebb példa erre az a Marquis de Sade, akiről, mint már említettem, az egész ösztöneltévelyedést elnevezték. A koitus maga nem okozott neki kéjt, csak ha közben vér folyt. Legnagyobb gyönyörűsége az volt, ha a meztelen kéjnőn sebeket ejtett.

A szadizmusnak ehhez a válfajához bevezetésül a következő, aránylag még a normálishoz közelálló eset szolgálhat:

120. megfigyelés. Az illető szadistának verekednie kellett a nővel, hogy potens legyen, az aktus közben pedig harapnia és csípnie kellett, másképpen nem jutott el a kielégülésig. Egy nap úgy megharapta partnernőjét, hogy a leány pörrel támadta meg (Ferrioni).

Sokkal világosabb a perverz beállítottság és mindenekelőtt a kéjgyilkossággal való összefüggése a következő esetben:

121. megfigyelés. X., 14 éves és 5 hónapos, kegyetlen módon meggyilkol egy kis fiút. A nyomozás két gyilkosságon kívül egész sor esetet hoz napfényre, amelyekben X. kegyetlenül megkínzott kis fiúkat. A gyermekek mind hét-tízévesek voltak. X. félrecsalta őket, teljesen levetkőztette áldozatait, kezükön és lábukon megkötözte és valamilyen tárgyhoz kötötte őket, szájukat zsebkendővel betömte, aztán bottal vagy szíjjal vagy kötéllel lassan, több perces szünetekkel ütni kezdte őket — közben mosolygott, de nem szólt egy szót sem. Az egyik fiút halálos fenyegetéssel arra kényszeríti, hogy kétszer mondja el a Miatyánkot és fogadjon esküvel hallgatást, aztán mondjon utána istenkáromló szavakat. Egy későbbi esetben tűket szúr a fiú arcába, nemi szerveivel játszik, sebeket ejt rajta ott és a szeméremtest környékén is, megparancsolja neki, hogy feküdjön a hasára, tapos és ugrál rajta, végre beleszúr és beleharap az

ülepébe. Egy másik fiúnak orrába harap és késsel összeszurkálja. Nyolcadik áldozata egy kisleány, akit anyjának üzletébe csal. Ott hátulról rátámad, egyik kezével befogja a száját, a másikkal torkát vágja át.

A hullát egy félreeső helyen, szénporral és szeméttel befedve találják meg, feje külön van a törzstől, húsa le van szedve a csontokról, a test számtalan vágást mutat. A legnagyobb és legtátongóbb vágás a balcomb felső oldalán látható és a nemi szervtől a hasüregig halad. Egy másik vágás rézsút húzódik az altesten végig. Az áldozat ruhája és fehérneműje szétdarabolva és széttépve.

A kilencedik áldozatnak torka volt átvágva. Szeméből vér folyt, szívét több szúrás járta át. Rengeteg szúrás hatolt a hasüregbe. A herezacskó nyitott volt, a herék kilógtak, a hímvessző makkja le volt vágva.

X. a fiút, mint előbb a lányt, magához csalta, előbb átvágta a torkát, aztán összeszurkálta.

Tettei indítóokáról X.-től magától semmi sem tudható meg. Egyszer azt állítja, hogy az indiánok foglyainak megkínoztatásáról szóló olvosmányokból ismerkedett meg ezzel a kegyetlenséggel és ez csábította utánzásra. Ezért egyszer már az indiánokhoz is akart szökni. Ha kinézett magának egy áldozatot, képzelete mindig kegyetlen cselekedetek képzeteivel telt meg (MacDonald).

Az áldozatok megkínzása arra mutat, hogy itt (a szerencsétlen gyermekek meggyilkolása ellenére) nem kéj gyilkosságról van szó, hanem a szadisták legsúlyosabb fajtájáról. (Gilles de Kayes egy utódjáról.)

Sokkal tipikusabban jellemzik ezt a csoportot a következő esetek:

122. megfigyelés. X., orvos, neuropathikus alkatú ember, az alkoholra rosszul reagál, rendes körülmények között normálisan közösül, mihelyt bort ivott, az egyszerű koitus nem elégíti ki többé fokozott kéjvágyát. Ebben az állapotban az a vágya van, hogy a nőnek ülepébe szúrjon vagy az operálókéssel belevágjon, mert ha nem lát vért és nem érzi a pengét az élőtestbe hatolni, nem ér el az ejakulációhoz és a teljes kielégüléshez (Tarnowsky).

123. megfigyelés. 1896 júliusában több fiatal lányt világos nappal nyílt utcán ülepen szúrtak. Július 2-án in flagranti érték a tettest.

Bizonyos V. volt, 20 éves, súlyosan terhelt, 15 éves korában egy napon egy nő hátuljának látása hatalmas nemi izgalomba

ejtette. Ettől kezdve a nő testének kizárólag ez a része vonzotta érzékileg. Ez volt erotikus fantáziáinak és magömléses álmainak vágya. Igen hamar az a kéjes vágy járult az eddigiekhez, hogy nők ülepét üsse, csípje, szúrja. Abban a pillanatban, mikor álmában ez megtörtént, bekövetkezett a magömlés. Lassanként megerősödött benne a vágy, hogy ezt a valóságban is megtegye. Néha erős szorongás és verejtékezés árán ellen tudott állani a vágynak. De ha az orgazmus és merevedés heves volt, olyan szorongás és zavar vett rajta erőt, hogy kénytelen volt szúrni. Ebben a pillanatban beállott az ejakuláció, melléről eltűnt a nyomás és feje ismét szabad volt (Magnan, Thoinot, Grnier).

Lényeges itt a szadizmus és a részleges (nates-, ülep-) fetisizmus kapcsolódása, amely az aktív flagellomániánál oly jelentős szerepet játszik.

124. megfigyelés. A bozeni lányszurkáló.

H. különböző időkben és helyeken kenyér- vagy zsebkéssel az altestbe, leggyakrabban a nemiszervbe tett szúrással leányokat sebesített meg és ezeket a merényleteket őrjöngésig fokozott nemi ösztönével okolta meg, amely csak nők szurkálásának gondolatától és eszközlésével elégült ki.

Ez a vágy gyakran napokig üldözte. Ilyenkor egészen zavart lelki állapotba zuhant, amely csak akkor oldódott fel ismét, ha valóban engedett a vágynak. A szúrás pillanatában a végrehajtott közösülés kielégülését érezte és ezt a kielégülést fokozta a késen lecsorgó vér látása.

Már tízéves korában hatalmasan jelentkezett nála a nemi ösztön. Eleinte maszturbált és úgy érezte, hogy ez testileg és szellemileg legyöngíti.

Mielőtt „leányszurkálóvá“ lett, éretlen lányok meggyalázásával és szodómiával elégítette ki nemi ösztönét. Lassanként az a gondolata támadt, hogy mekkora élvezet lehet egy csinos fiatal lánynak nemiszervébe szúrni és a késről lecsöpögő vér látásában gyönyörködni.

Holmija közt kegyszerek ábrázolásait találták, magafestette szemérmetlen képeket Mária fogantatásáról, a Szűz méhébcn „megalvadt isteni gondolatról“. Különös, nagyon ingerlékeny, emberkerülő, nőbolond, mogorva, haragos ember hírében állott. Szégyenkezés vagy megbánás tettei miatt nem volt nála észlelhető. Nyilván korai nemi kicsapongás következtében impotenssé lett ember volt, aki tovább fennálló erős nemi vágya és terheltsége következtében a nemi élet perverziójához hajlott (Demme).

125. megfigyelés. Az augsburgi leányvágó. X., borkereskedő, már 14 éves korában jelentkezett benne a nemi vágy, de ugyanakkor az ellenszenv is, hogy koitussal elégítse ki. A női nemmel szemben útálatot érzett. Már akkor az a gondolata volt, hogy lányokat megvágjon és ezzel elégítse ki magát nemileg. De alkalom és bátorság híján lemondott erről.

Az önfertőzést megvetette; néha magömlései voltak, ilyenkor megvágott leányokról voltak kéjes álmai.

19 éves korában először vágott meg leányt. Miközben ezt tette, az izgalom tetőpontjára jutott és magömlése volt. Ettől kezdve a vágy egyre jobban elhatalmasodott benne. Csupa szép fiatal leányt választott ki magának és többnyire megkérdezte tőlük előbb, hogy hajlandók-e még. Az ejakuláció és a nemi kielégülés minden esetben bekövetkezett, de csak ha észrevette, hogy tényleg megsebesítette a leányokat. A merénylet után mindig kimerültséget és rosszullétet érzett, lelkifurdalások is gyötörték. 32 éves koráig folyton vágott sebeket ejtett, de mindig gondja volt arra, hogy a lányokat ne sebesítse meg veszedelmesen. Ettől fogva 36 éves koráig uralkodni tudott ösztönén. Ekkor megpróbálta a kielégülésnek azt a fajtáját, hogy a leányoknak csak a karját vagy nyakát szorította meg, de eközben csak a merevedéshez jutott el, az ejakulációig nem. Erre megpróbálta a lányokat a tokjában bennehagyott késsel szúrni, de ez sem volt elég. Végre a kinyitott késsel szúrt és teljes sikere volt, mert azt képzelte, hogy a megszúrt lány erősebben vérzik és nagyobb fájdalmai vannak, mint a megvágottnak. 37 éves korában tettenérték és elfogták. Lakásán egész csomó tőrt, tőrösbotot és kést találtak. Kijelentette, hogy ezeknek a fegyvereknek puszta látása, de méginkább fogása heves merevedéssel járó kéj érzéseket szerzett neki.

Egészében ötven lányt sebesített meg saját bevallása szerint (Demme).

Két egészen tipikus eset, amelyeknél lényeges, hogy a hasat és az altestet — tehát a nemiszervekhez legközelebb eső részeket — sebesítik meg (a defloráció utánzása). A következő megfigyelés esetében a szúrások a felsőkart érték, mint a legkönnyebben elérhető testrészt.

126. megfigyelés. A 60-as években Lipcse lakosságát egy férfi ejtette rémületbe, aki fiatal lányokat támadott meg az utcán tőrrel és sebesített meg felsőkarjukon. Mikor végre elfogták, olyan szadistával ismerkedtek meg benne, aki a tőrszúrás pilla-

natában ejakulált, akinél tehát a leányok megsebesítése a közösüléssel egyenértékű ténykedés volt (Wharton).

A következő esetet különösen az jellemzi, hogy itt a vér — és már nem a seb — játssza a főszerepet. Ez nem ritka, és mindenekelőtt könnyebb formájában olyan gyakran előfordul, hogy a szadizmusnak ezt a fajtáját külön néven is emlegetik, mint vámpírizmust.

127. megfigyelés. X., 26 éves, 1883-ban nagyobbfokú ideg· gyöngesége és hipochondriája miatt kereste fel az orvost. A paciens előadja, hogy 14 éves kora óta onanizált és pedig 18 éves koráig kevesebbet; ezóta azonban nincs ereje arra, hogy ellenálljon a vágynak. Mindeddig, mivel nagyon vigyáztak rá és betegessége miatt úgyszólván sohasem hagyták egyedül, sohasem tudott nőhöz közeledni, de nem is érzett igazi vágyat az előtte ismeretlen élvezetre.

Véletlenül azonban egyszer éppen akkor lépett a szobába, mikor anyjának egyik szobalánya ablaktisztítás közben eltört egy üveget és erősen belevágott a kezébe. Miközben segített neki, hogy a vérzést elállítsa, nem tudott ellenállni a vágynak, hogy a sebből kiömlő vért kiszopja. Közben a leghevesebb erotikus izgalom vett erőt rajta és teljes orgazmus és ejakuláció következett be.

Ettől kezdve minden lehetséges módon igyekezett magának megszerezni nők kiömlő friss vérének látását és lehetőleg megízlelését is. Legjobban a fiatal lányok vérét szerette. Semmilyen áldozattól és költségtől nem riadt vissza, hogy ezt az élvezetet elérje. Eleinte csak ugyanaz a fiatal leány állt szolgálatára, úgy hogy tűvel vagy lancettával bele engedett szúrni az ujjaiba. De mikor anyja ezt megtudta, elbocsátotta a leányt. Most fizetett nőkhöz volt kénytelen folyamodni, hogy pótlást szerezzen, ami sok nehézségbe ütközött, de azért gyakran sikerült. Közben állandóan onanizált vagy nőket használt arra, hogy eljusson a magömléshez, de ez sohasem szerzett neki kielégülést, csak elcsigázta és arra késztette, hogy magának szemrehányásokat tegyen. Ideges bántalmai miatt sok üdülőhelyet felkeresett és kétszer zárt intézetben is volt, de mind a kétszer önszántából ment oda. Sikerült abnormis nemi izgulékonyságát és az önfertőzésre való vágyát időnként csökkenteni. De ha magára maradt, újra visszaesett régi szenvedélyébe és nem sajnált sem fáradságot, sem pénzt, hogy nemi vágyát az említett rendellenes módon elégítse ki (Krafft-Ebing).

Nőknél is találkozunk ezzel a különös ösztöneltévelyedéssel:

128. megfigyelés. Egy nős férfi számos vágásból származó forradással karján jelentkezett nálam. A forradások eredetéről ezt mondta el: valahányszor közeledni akar fiatal, kissé „ideges“ feleségéhez, előbb meg kell vágnia magát a karján. Ilyenkor az asszony kiszívja a sebet, mire nagyfokú nemi izgalom áll elő nála (Krafft-Ebing).

Nyilván idetartozik az a Brierre de Boismont-tól közölt eset is, amelyben egy francia kapitány a — nagyon gyakori — koitus előtt arra kényszeritette feleségét, hogy piócákat rakjon a nemiszervére.

Fetisisztikus színezete miatt sajátos a következő eset:

129. megfigyelés. X., 50 éves, foglalkozás nélküli, súlyosan terhelt, nemi ösztönét kizárólag tíz-tizenötéves fiúkon elégítette ki, akiket kölcsönös maszturbációra csábított és akiknek fülcimpáját a kéj tetőfokán átszúrta. Újabban már ez sem elégítette ki egészen, úgy hogy le is vágta a fülcimpájukat. (Thoinet).

Ezekután áttérünk a szadisztikus cselekmények egy olyan csoportjára, amely kétségtelenül sokkal kiterjedtebb, mint a továbbiakban közlendő aránylag ritka megfigyelésekből következtetni lehetne. Mert míg a kéj gyilkosok és az áldozataikon valóságos sebeket ejtő szadisták eddig közölt eseteiben a hatóságok előbb-utóbb beavatkoztak, véget vetettek a szörnyűségnek és azt közhírré tették, itt gyakran megesik, hogy a perverzió folytonosan és állandóan kielégíthető. Ennek oka az, hogy nemi objektumul itt védtelen személyek szolgálnak, egyrészt prostituáltak, másrészt gyermekek és olyan fiatalkorúak, akik kimondott függőségben vannak az illető pervertálttól, mint növendékek, tanoncok, fiatal szolgák, fiatalabb házi személyzet stb. Ehhez járul még, hogy ezekben az esetekben ugyan igen gyakran okoznak fájdalmakat, orvosilag és jogászilag azonban legfeljebb könnyű testi sértés állapítható meg, úgy hogy felfedeztetés esetén is aránylag kevés félnivalója van a tettesnek.

Megragadjuk az alkalmat és teljes nyomatékkal követeljük az idevágó törvényes rendelkezések erős megszigorítását. A gyermekkínzásoknál sajnálatosan még mindig szokásos törvénykezés messze hátramarad amögött a bűnhődés mögött, amely az elszenvedett fájdalmaknak és kínzásoknak megfelelne.

Ebben a csoportban találunk továbbá elsőízben egy olyan tényezőt, amely a szadizmusban jelentős szerepet játszik: a megalázást, a lealacsonyítást. Ezzel, ha visszaemlékezünk pszicho-

dinamikus sémánkra, eljutottunk ahhoz a formához, melyben a szadista a normális síkon marad és azáltal kapja meg a lefelé menő irányt, hogy nemi tárgyául egy nálánál eleve lentebb álló egyént választ, míg a kéjgyilkosoknál és késeieknél természetesen a szadizmusnak, a sémában jelzett másik lehetősége érvényesül.

Tipikus példája a prostituáltakon végrehajtott szadisztikus aktusoknak a

130. megfigyelés. X., házasember, családapa, igen tekintélyes kereskedő, Párizsban elment egy bordélyházba és két lányt választott ki magának. Miután mind a hárman levetkőztek, flagellálta (megvesszőzte) a leányokat. Ezután gombostűt vett elő és beleszúrt a szegény leány mellébe, mígcsak vér nem ömlött Ez az eszköz merevedéshez vezetett, mire az egyik prostituálttal végrehajtotta a koitust. (Thoinot).

Különösen tanulságos és sokat bizonyítja a szadizmusnak ezt a a formáját illetően az az anyag, amelyet Wulffen a nemi büntetésekről szóló ismert művében összeállított. Mindjárt az itt következő eset olyan jellegzetesnek tűnt fel, hogy az ösztönéltévelyedésnek ezt a fajtáját azóta „dippoldizmus“-nak nevezték el.

131. megfigyelés. K. kereskedelmi tanácsos 1903 tavaszán, mielőtt Olaszországba utazott, egy Dippold nevű házitanítóra és joghallgatóra bízta 7 és 10 éves fiát. Az alkalmaztatást K.-né eszközölte ki. Dippold pofozta a fiúkat, vastag bottal ütötte őket térdükön, combjukon, mellükön, fejükön, ahol érte őket s ezt rendszerint éjszaka tette, miután felébresztette a fiúkat. Ilyenkor azzal vádolta őket, hogy önfertőzést követtek el. Ez a vád jellemző a szadista gyermekkínzókra. Az onánia kitalálása fokozza saját kéjüket. Kezükkel és lábukkal gyakran az ágy lábához kötötte a fiúkat, sokszor egy asztalra fektette és addig ütötte őket, míg a bot szét nem tört. Egyetlen éjszaka két botot tört szét. Olykor mindhárman egy ágyban aludtak, Dippold középen, állítólag, hogy a fiúk önfertőzését megakadályozza. Labdajáték és közös fürdő közben a fiúk teljesen meztelenek voltak, Dippold ugyancsak. A szadista néha átkarolta és csókolgatta a gyermekeket, fajtalan érintései néha olyan erősek voltak, hogy a fiúk véreztek. Egyízben Dippold késsel is meg akarta szúrni az egyik, Heinz nevű fiút. A fiúkat arra kényszerítette, hogy „önvallomásokat“ írjanak, melyekben mindig fajtalanságokat kellett beismerniök. Azon a napon, amikor Heinz meghalt,

a magát nagyon gyöngének érző gyermeket korai felkelésre és hideg vízben való megfürdésre kényszerítette, úgy hogy a fiú elájult. Dippold rugdosni kezdte és mindkét fiút tornagyakorlatokra kényszerítette. Minthogy Heinz rosszul végezte a gyakorlatokat, bátyjának bottal kellett ütnie a kezét. Heinz erre újra elájult, Dippold ekkor ágyba fektette. A szakértők erkölcsi defektusokat állapítottak meg Dippoldnál, de beszámíthatatlanságot nem (Wulffen).

132. megfigyelés. Colander, egy gyermekotthon gondnoka, egy lelkész barátja és iskolatársa volt, tehát volt némi műveltsége. De hivataláról mindig csak undorral beszélt és terhes kenyérkeresetnek tartotta. Fenyítési joga egyáltalában nem volt, sőt kifejezetten megtiltották neki, hogy valakit megfenyítsen. A törvény előtt azzal mentegette magát, hogy más nevelőintézetekben ugyanígy járnak el. Büntetései rendkívül barbárak és undorítóak voltak. Egy haldokló tudőbajos lányt kötéllel egy székhez kötöttek, így kellett boldogtalan lelkét kilehelnie. Az egyik lánynak egy álló hétig csupasz deszkákon kellett aludnia. Másokat azzal kínzott, hogy megtiltotta nekik az illemhely felkeresését. Ezáltal természetesen illetlenségek fordultak elő. Sok leányt kutyának való lánccal bilincselt meg és ütötte is. Colander a lányok karját ilyen lánccal körülcsavarta, aztán rájuk parancsolt, hogy hajoljanak le, lábával rálépett a lánc végére, úgy hogy a lányok nem tudtak megmozdulni és ujjnyi vastag bottal ütötte őket. Az egyik lányt eke elé fogta be; másszor éjjeliedényt tett a fejére, így kellett téli hidegben az udvaron állnia. A botbüntetéseket, amelyeket Colander nem mindig maga hajtott végre, gyakran nevetve nézte végig. Colander „munkatársnője“, S. sem maradt a menhely vezetője mögött a bot és ,
korbács alkalmazásában makacs növendékek ellen. Egyízben az egyik leányt, aki a közös étkezőt bepiszkította, arra kényszerített, hogy az ürüléket szájával vegye fel, miután előbb Colander a leányt hajánál fogva a földre húzta és S. addig verte, míg mindent megtett, amit kívántak tőle· Egy másik esetben, mikor Colander arra akart kényszeríteni egy leányt, hogy éjjeliedényből igya a kávéját, S. állítólag segített neki ebben. E két eset miatt, valamint egy harmadik eset miatt, mikor egy lányt székhez kötözött és nagy követ akasztott a hajfonatára, vád alá helyezték a nőt; további vád volt ellene, hogy a női bennlakók közül többet botütésekkel olyan módon fenyített meg, hogy az súlyos testi sértésnek minősült.

A szadizmus a Colander-pörökbesn különösen világos. A bántalmazások áldozatai fiatal leányok, akiknek elhagyatottsága nemileg izgult embereknek különös ingerrel szolgál, mind a férfinak, Colandemak, mind női segítőtársának. A bántalmazások módja — a bot, korbács, ürüléknek szájjal váló felvétele, kávéivás az éjjeliedényből — nyilvánvalóan elárulja az elítéltek tetteinek nemi eredetét. Colander mindenesetre nemileg perverz egyén volt (Wulffen).

133. megfigyelés. Egy reáliskola két 16 éves tanulója az egyik tanárnál lakott. A fiúk abban találták örömüket, hogy 13 éves lakótársukat undorítóan bántalmazták. Pofonok, botütések meztelen testre, rúgások, a kezek összekötözése dróttal, fájdalmas csípések ruhacsíptetővel, ütlegelések kalapács nyelével és szögmérő hegyével ejtett sebek napirenden voltak· A szegény kis fiúnak nem volt szabad kiabálnia, vagy valamit elárulnia, maga volt kénytelen hozni a botot és önként ráfeküdt az ágyra, hogy elszenvedje a büntetést. A két nagyobb fiú fáradhatatlan leleményességgel talált ki egyre újabb kínzásokat. St. arra kényszerült, hogy felemelt inggel álljon előttük, gombostűkkel szurkálták, hosszabb ideig meghatározott módon és meghatározott lépésekkel kellett kínzói előtt fel- és le masíroznia, székhez kötötték, kirángatták az ágyból és lökdösték a szobában. Arra az esetre, ha a kínzásokról otthon nem számol be, 14 napos ..kíméleti időt“ biztosítottak neki. Egyszer nyolcvan ütésre ítélték, de ezt leengedték négyre. A kis fiú 1907 októberétől húsvétig bírta ezeket a kínzásokat, míg végre anyja felfedezte martírumát, mert a szegény fiúnak, aki gyakran 30 botütést állott ki, fájdalmas hurkák és foltok voltak a testén. A ruhacsíptetővel való csípés következtében egyik körme el is halt (Wulffen).

Jóllehet a fantázia, amellyel ezeket a változatos kínzásokat és bántalmazásokat elkövették, meglehetős bizonyossággal szadizmusra enged következtetni, sok esetben egyszerű durvasággal, brutalitással és kegyetlenséggel van dolgunk, úgy hogy álláspontunk ebben az esetben is érvényes: nem beszélhetünk válogatás nélkül szadizmusról, csak ott, ahol a nemi kéj mozzanata is hozzájárul.

Már előbb említettük, hogy a mazochizmussal ellentétben a szadizmus ritkábban marad meg a képzelődésnél, nappali álmodozásoknál és más hasonló lelki folyamtoknál, hanem helyettesítő cselekményeket hajtja végre, melyek közül a leggyakoribbat mi az exhibicionizmusban látjuk. Ez az ösztöneltévelyedés olyan elter-

jedt, hogy a szadizmust követő külön fejezetben fogjuk tárgyalni. Helyettesítő cselekménynek tekintjük továbbá a gyakori szadisztikus állatkínzást, és itt mindjárt hangsúlyozni kell, hogy az exhibicionista rendesen már nagyon eltér a normálistól, úgy hogy nála a szó legszorosabb és legszigorúbb értelmében vett perverzióról van szó, ellenben az állatkínzó még akkor is megmaradhat egyébként a normális nemi érintkezés mellett, ha cselekedetei nyilvánvalóan nemi kéjérzéssel kapcsolatosak. Az állatkínzás tudvalevőleg a korai és későbbi gyermekkorban különösen elterjedt; erre már korábban, a szadizmus elméleténél rámutattam·

Magától értedődik, hogy az olyan perverzióknak, amilyenek az állatokon elkövetett szadizmus, különféle alfajai vannak. A legkönnyebb esetek alighanem azok, melyekben a pervertáltaknak elegendő állatkínzást látniuk. Ennek klasszikus példái a Spanyolországban, Délfranciaországban és Mexikóban még mindig divatos bikaviadalok, amelyek nyilván z emberek nagyrészének lehetővé teszik, hogy kegyetlenkedési ösztöneiket levezessék. Jellemző egy bécsi embernek az az esete, amelyet Hofmann idéz a törvényszéki orvostanról szóló tankönyvében: ez a férfi több prostituáltnak a törvényszék előtt tett vallomása szerint a nemi aktus előtt tyúkok, galambok és más madarak kínzásával és megölésével izgatta fel magát és ezért a bécsi kéjnők azt a csúfnevet adták neki, hogy „Händelherr*.

Az ilyen eset kiértékelése szempontjából felhasználható Lombrosonak az a közlése, hogy ismert két férfit, akiknek ejakulációjuk volt, ha tyúkokat vagy galambokat megfojtottak vagy levágtak.

Ugyanez a szerző említ egy kiváló költőt, aki levágott borjúk feldarabolásának láttára vagy akár csak véres hús megpillantásakor nagy nemi izgalomba jött.

Mantegazza szerint elfajult kínaiak között az a szörnyű sport dívik, hogy ludakkal fajtalankodnak és az ejakuláció bekövetkeztével lenyisszantják a nyakukat.

Ugyancsak Mantegazza beszél egy férfiról, aki egyszer látta, hogyan vágják le a kakasokat, és ezóta az a vágya volt, hogy az állatok meleg, még gőzölgő beleiben vájkáljon, mert eközben kéj érzései voltak.

134. megfigyelés. X., 37 éves, bőrcserző, terhelt, kilencéves kora óta maszturbáns, egy nap épp azon volt, hogy egy másik fiúval egy útmenti meredek lejtőn maszturbáljon, mikor egy nehéz négylovas szekér jött arra. A kocsis ordított és rávágott

a lovakra, azok pedig erőlködtek, hogy szikrázott a patkó. X-et ez a látvány nemileg rendkívül felizgatta és éppen akkor ejakulált, mikor az egyik ló elesett. Azóta az ilyen látvány mindig ezt a hatást tette rá és nem tudott ellentállni annak a vágynak, hogy tanúja legyen efféle jeleneteknek. Ha a lovak csak kínlódtak, de nem estek el és nem ütötték őket, X. csak nagyon felizgult, de maszturbációval vagy koitussal kellett eljutnia a kielégüléshez. Ez a szadizmus még akkor is tartott, mikor már férj és apa volt (Féré).

135. megfigyelés. X., 42 éves, mérnök, nős, két gyermek apja. Neuropathikus családból származik, apja hirtelen haragú, iszákos, anyja hisztérikus, eklamptikus rohamai voltak.

A paciens emlékszik arra, hogy gyermekkorában szerette a háziállatok levágását nézni, különösen disznókét. Közben kimondott kéj érzései voltak és ejakulált. Később vágóhidakra járt, hogy a kiömlő vérben és az állatok halálos vonaglásában gyönyörködjön. Ahol csak alkalma volt, maga is megölt egy állatot, ami minden esetben nemi élvezet érzését szerezte meg neki.

Csak a teljes kifejlődés korában eszmélt rá abnormitására. A nőktől ugyan nem idegenkedett, de a velük való közelebbi érintkezést szörnyűnek találta. Egy orvos tanácsára 25 éves korában elvett egy szimpatikus nőt, abban a reményben, hogy abnormis állapotától megszabadul. Noha nagyon csüggött feleségén, csak ritkán és nagy fáradsággal, fantáziája teljes megfeszítésével tudta végrehajtani vele a koitust. Mindazonáltal két gyermeket nemzett (Krafft-Ebing).

136. megfigyelés. Egy úr eljött a bordélyházba, élő szárnyast vagy házinyulat vásároltatott a prostituáltakkal és azt kívánta, hgoy egyikük kínozza az állatot. Lefejezést, szemkiszaggatást, a belek kitépését kívánta. Ha talált olyan kéjnőt, aki hajlandó volt erre és nagyon kegyetlenül járt el, el volt ragadtatva, fizetett és elment, anélkül, hogy bármit kívánt volna a nőtől vagy akár csak meg is érintette volna (Pascal).

Hogy a zoophilia gyakran szadisztikus aktusokkal párosul, annakidején már kifejtettem; sokszor tényleg alig állapítható meg, szadizmusról vagy zoophiliáról van-e szó vagy hogy a kettőnek keverékében melyik az erősebb perverzió.

Nyilvánvaló, hogy az állatkínzás, mint helyettesítő cselekvés, főként azoknak a szadistáknak könnyen elérhető, akik aránylag primitívek. Ez pedig, mint már hangsúlyoztam, éppen ennél a perverziónál nem ritkaság, Finomabb lelki alkatú, kulturált és

túlkulturált emberek inkább beérik azzal, hogy ösztöneltévelyedésüket csak képzeletben, nappali álmokban és fantáziákban éljék ki, amit Krafft-Ebing ideális szadizmusnak nevezett el.

Ennek a beállítottságnak létrejöttét különféle okok idézhetik elő. Mindenekelőtt az a körülmény, hogy az erkölcsi gátlások elég erősek ahhoz, hogy brutalitásokat és kínzásokat megakadályozzanak. Továbbá a szociális károsodások belátása, amelyeket a valóságos cselekmények feidézhetnek. Végül pedig az ejakulációs centrum ingergyöngesége, melynél már az élénk elképzelés * is elég ahhoz, hogy valaki eljusson az orgazmushoz.

Jellemzők e tekintetben a következő esetek:

137. megfigyelés. X., ügynök, 29 éves, súlyosan terhelt családból, 14 éves kora óta önfertőzik, 20 éves kora óta közösül, ' de különös kéjvágy és kielégülés nélkül, úgy hogy ezt hamar abba is hagyta és újból önfertőzött. Ezt kezdettől fogva egy bántalmazott, lealázó, megbecstelenítő cselekedetekre kényszerített leány elképzelése kísérte.

Nők ellen elkövetett erőszakoskodásokról szóló olvasmányok is érzéki izgalomba ejtették. Vért azonban sohasem tudott látni, sem magán, sem másokon.

Sohasem érezte azt a kényszert, hogy szadista elképzeléseit megvalósítsa, mert nemi érintkezésben mindentől undorodott, ami nem természetes. A meztelen nők látása sem volt ínyére.

Hogyan jutott ilyen szadista gondolatokra, nem tudta megmondani. Mindezeket csak egy neuraszténiája miatti vizsgálat alkalmából mondta el (Krafft-Ebing).

133. megfigyelés. X., diák. 1890. decemberében kerül megfigyelésre. Kora fiatalsága óta onanizál. Kijelentése szerint nemileg izgatta, ha azt látta, hogy apja testvéreit vagy a tanító iskolatársait megfenyíti. Mindig kéjérzései voltak, ha ilyen jelenetek tanúja lehetett. Hogy ez mikor jelentkezett először, nem tudja megmondani; alighanem már hatéves korában. Azt sem tudja már, hogyan jutott el az önfertőzéshez, de határozottan állítja, hogy nemi ösztönét mások megfenyítése keltette fel és hogy ezáltal jutott el egészen öntudatlanul az onániához. A páciens határozottam emlékszik, hogy 4—8 éves korában őt is többször ütötték az ülepén, de ilyenkor csak fájdalmat érzett, kéjt soha.

Minthogy nem volt mindig alkalma arra, hogy mások megfenyítését lássa, csak képzeletében festette ki magának az ilyen jeleneteket. Ez kéjesen felizgatta és onanizált. Hacsak lehetett, az iskolában úgy intézte, hogy más fiúk megfenyítésénél jelen lehessen. Időnként azt a vágyat is érezte, hogy maga üssön má-

sokat. Tizenkét éves korában egyik pajtását rábírta, hogy engedje magát tőle ütlegelni. E közben nagy kéjt érzett. De mikor a másik ugyancsak ütni kezdte őt, csak fájdalmat érzett.

Az a vágya, hogy másokat megfenyítsen, sohasem volt nagyon erős. A páciens több kielégülést talált abban, ha képzeletében éldeleghetett efféle jelenetekben. Egyebekben nem voltak soha szadisztikus vágyai. Vért vagy effélét sohasem kívánt látni (Krafft-Ebing).

„ Már ez a néhány példa mutatja, milyen tág ezeknek a pervertáltaknak képzeletvilága. Világos, hogy az ehhez szükséges képzelgésekhez egy ember fantáziakészlete rendesen nem elegendő, és valóban kiterjedt irodalom van, amely az ilyen nappali álmodozások és vágyképzetek támaszául szolgál. A szadisztikus vagy helyesebben szadisták számára felhasználható irodalom egyáltalában nemcsak pornografikus, sőt legtöbben előnyben részesítik a történelmi leírásokat, melyek között a boszorkányperekről, testi büntetésekről, kínzásokról, keresztény mártírokról stb. szólók játszák a főszerepet. Ez lehangoló és aggasztó, mert sokszor csak idő kérdése, mikor nő ki a tisztán ideális szadizmus talajából a cselekvés, amely azután rendesen súlyos szadisztikus aktus.

Az ideális szadisták egy másik csoportjának nem elegendő már a képzelődés és az olvasás. Emlékeztetünk arra, amit a fétisizmus tárgyalásánál a verbálerotikáról mondtunk. Ebből érthetővé válik, hogy az írás és rajzolás itt is helyettesítő cselekvésekként lépnek fel. A szadisztikus levelezés valóban igen gyakori jelenség. Az úgynevezett levelező-körökből származó anyag átnézése azzal az eredménnyel járt, hogy a hozzáférhető levelek legalább egynegyed része szadisztikus jellegű.

Unos-untig ismételgetik mindig ugyanazokat a jeleneteket, amelyeknek ecsetelésével a szadista levélíróknak rendesen az a céljuk, hogy — az ismeretlen címzetteknél rendesen ok nélkül gyanított — szégyenlőséget durván, illetlen kifejezésekkel megsértsék és szétfoszlassák. E célból testi folyamatok és jelenségek, különösen a genitáliákkal összefüggésben részletesen tár- . gyaltatnak. Gyakran előfordul, hogy az ilyen levelekben azt kívánják, a címzett (rendszerint nő) hajtson végre önmagán bizonyos büntetéseket vagy megalázásokat, öltsön fel bizonyos alkalmakkor vagy bizonyos időkben valamely megszégyenítő ruhát, stb.

A rajzok és képek készítése itt is a perverzió erősebb kifejlődése mellett szól. Mert itt nem puszta firkálásokról van

szó, hanem nagy gonddal és minden részlet szem előtt tartásával kivitelezett kifejező rajzokról.

A bécsi Szexológiai Intézetből került ki egy levél, amelyben egy nyugatporosz földbirtokos két képet rendel meg egy rajzolónőnél. Fenyítési jelenetekről van szó. „A megfenyítő 50—60 év körüli úr, a megfenyítendő 15—16 éves leány. A büntetés végrehajtása bottal' történik. A leány meghajolva áll, úgy hogy ujjai hegyét lába hegyére igyekszik tenni. Bokáit katonásan összeszorítja. A leány mindig lefüggő fonatokban vagy nyitva viseli haját, egyáltalában semmi keble nincs, de annál erősebben hangsúlyozott ülepe. Magas fekete csizmákat visel, de nem úgynevezett hosszúszárú cipőket, magas sarkak nem kívánatosak, inkább alacsony gyermekcipősarkak. A leányok mindig fel vannak öltözve. Elvileg ügyelek ugyanis az illemre. A megfenyítendő leánynak zsebkendő lehet a kezében könnyei leszárítására. Az egyik képen még egy második leány is ábrázolható volna, aki ugyanúgy van öltözve és ugyanolyan korú, mint az első. Ez a legnagyobb rémülettel nézi a szemei előtt lejátszódó fenyítési jelenetet, esetleg sír is. Teljesen fel van öltözve, de szoknyája olyan valószínütlenül rövid, hogy a néző a fekete cipőn és harisnyán kívül a harisnyakötőt is látja és egy vastag sávot a combjából.“

Végül megemlítem még, hogy éppen a szadisztikus verbálerotika lehetővé teszi a normális és perverz között többízben hangsúlyozott átmenetek bemutatását. Teljesen megszokott jelenség, hogy a nemi aktus résztvevői egymásnak gorombaságokat, csúfneveket, állatneveket és hasonlókat mondanak, nyilván, mert a pszichomotórikus szféra erős izgalmát a puszta nemi aktus nem vezeti le kellőképpen, úgy hogy a szenvedélynek ilyen szelepre is szüksége van. Ez természetesen még normális. De az olyan emberek, akik állandóan, olyankor is, mikor a pszichomotórikus szférának ilyen izgalmáról szó sem lehet, hangosan ilymódon szidnak másokat, ezzel már szadisztikus beállítottságukat bizonyítják.

Már a szadizmus leírásából és a felhozott példákból kitűnik, hogy ez a perverzió szociális tekintetben kétségtelenül a legaggályosabb, legkárosabb és legveszélyesebb. Később a mazochizmusnál is látni fogjuk, hogy a családban és az iskolában arra hajlamos személyeknél még a könnyebb szadisztikus aktusok is kiválthatják a mazochizmust. Messze túltesz ezen természetesen a szadizmuson alapuló tulajdonképpeni bűntettek jelentősége.

Az ilyen messzemenő és mélyreható perverzitás természetesen irodalmi téren sem maradhatott hatás nélkül. Említettem már a nappali álmodozások és vágyképzetek céljaira felhasznált műveket, testi fenyítésekről, kínzásokról, kivégzésekről stb. De igazán nagy költők is foglalkoztak a szadizmussal és érdekes, hogy többnyire nem szadisztikus férfiak, hanem nők keltették fel érdeklődésüket. A leghíresebb példa erre Kleist Penthesilea című tragédiája. Ennek 22. jelenetében elbeszéli a költő, hogyan szaggattatja szét Penthesilea az annakelőtte szerelmi tébolyával üldözött Achillest kutyáival.

„Letépi testéről a páncélt, fogát fehér mellébe vágja, versenyt harapja a kutyákkal. Oxus és Sphinx jobbjába fúrja fogát, baljába ő; mikor odaértem, szájáról és kezéről csöpögött a vér."
És később, mikor magához tért, Penthesilea ezt mondja:

„Halálra csókoltam? Nem csókoltam őt? Valóban széttéptem? Tévedés volt; csók és harapás édes testvérek, és aki szívből szeret, könnyen folyamodik az egyik helyett a másikhoz."

A kéjes harapást már Horatius ismerte. Még korábban a klasszikus hősregében Omphale szadista nőnek van leírva. És az arab mesék, így az Ezeregyéj is, leír hasonló nőalakokat. Itt is természetesen, mint már említettem, a költők mazochizmusa játssza alkalmasint a főszerepet. Még inkább áll ez különböző modern írókról, akik közül elég Wildenbruchot és Rachilde francia írónőt említenem. Természetesen még inkább a már erősen pornografikus színezetű irodalomról, amely kétségtelenül csak az olvasók szükségletének kielégítésére törekszik. Mindezen szerzők első mintaképe Marquis de Sade. Míg azonban nála a túltengő fantázia a legkülönösebb tragikum és nevetségesség között csapongó eseményeket hozta létre, addig követőinél már csak bárgyú ismétlését találjuk ugyanazoknak a helyzeteknek és jeleneteknek.

' Mint már előbb kifejtettem, az ideális szadizmus aggasztó és egyáltalában nem veendő könnyen, mert mindig átcsaphat aktív formába. Mindenképpen helyes volna tehát, ha a törvény sokkal erősebben üldözné a félig és egészen pornográfikus irodalmat, mint az a legtöbb kultúrállamban történik.

Tizenkettedik fejezet

EXHIBICIONIZMUS

Lasègue 1877-ben azokat jelölte meg az exhibicionista elnevezéssel, akik nemiszerveiket bizonyos távolságból mutogatják, anélkül, hogy további fajtalan műveleteket végeznének és különösen anélkül, hogy közben megkísérelnék a nemi érintkezést. Krafft-Ebing ezt a perverz aktust csak a beteges nemi élet büntetőjogi jelentősége szempontjából tárgyalta, holott az exhibicionizmus kétségkívül az esetek többségében más természetű elmezavarodottság, mint epilepszia, dipszománia és más effélék tünete. Moll érdeme annak kimutatása, hogy az exhibicionizmus bizonyos esetekben csupán nemi perverzió is. Mi azt hisszük, hogy az exhibicionizmust ösztöneltévelyedésnek kell felfognunk, inkább a fetisizmushoz, mint a szadizmushoz kell sorolnunk, az exhibicionista aktusok pedig szadista színezetű helyettesítő cselekvéseknek tekintendők.

Nagyon lényeges ugyanis, hogy az exhibicionizmus mindenesetre azok akarata nélkül és legtöbbször ellenére megy végbe, akiknek megmutatják a nemiszerveket. A tulajdonképpeni aktus támadás, rajtaütés, bizonyos értelemben erőszaktétel, csupa olyan mozzanat, amely teljességgel szadizmusra mutat.

Mint már előbb, különösen a nemi érzéketlenség és túlérzékenység leírásánál tettük, exhibicionizmusról is csak ott fogunk beszélni, ahol világosan elhatárolható ösztöneltévelyedésnek mutatkozik, míg ott, ahol csupán a lelki megbetegedés egyik tünete, mindössze megemlítjük és példákon szemléltetjük. Mert az aggkorban újjáébredő nemi ösztönhöz hasonlóan az exhibicionizmust is megtaláljuk az aggkori elmegyöngeségnél, míg nemi túlérzékenységre azok az esetek utalnak, mikor az exhibicionista aktusokat epileptikusok és dipszomániákusok hajtják végre.

Itt mindjárt meg kell említenünk valamit, ami megnehezíti a választ arra a kérdésre, hogy az exhibicionálás adott esetben lelki megbetegedés jele-e vagy valóságos perverzió. A tény maga ugyanis természetesen büntetendő (úgy, hogy az idevágó eseteket inkább a törvényszéki orvos, mint az ideggyógyász bírálja el), és ezzel függ össze, hogy akkor is önkívületi állapotokról és a tudat zavarairól beszélnek, mikor ilyenekről éppoly kevéssé lehet szó, mint a szadizmus vagy fetisizmus eseteiben. (Például mikor a tettenért exhibicionista túlzott alkoholélvezettel ipar-

kodik tettét mentegetni.) A megkülönböztetés szempontjából felhasználható a pervertált egyén álomélete, és alighanem fel kell tételeznünk, hogy ahol az álmok exhibicionista jellegűek, igazi ösztöneltévelyedéssel van dolgunk.

A perverz cselekmények itt egészen tipikusak. Abban állanak, hogy nőknek, elsősorban fiatal lányoknak megmutatják meztelen nemiszerveiket (a hímvesszőt túlnyomóan a merevedés állapotában). Az exhibicionisták közül sokan külön öltözetben járnak, amely bő felöltőből áll, alatta a nadrág mintegy térdmagasságban ki van vágva, úgy hogy a köpeny egyszerű szétnyílása elég a genitáliák megmutatására. Az aktust nem ritkán az emésztés és a nemi élet területéről vett szavakkal vezetik be, amelyek a puszta verbálerotikától rendesen szadista színezetükkel különböznek.

Minden megfigyelőnek feltűnt, hogy az exhibicionista merényleteket az esetek túlnyomó többségében kisleányok ellen követik el, és ezt részben paedophiliára, részben szadizmusra vezették vissza. Ezt a tárgy választást gyaníthatólag nagymértékben az indokolja, hogy a pervertáltak a gyermekeket veszélytelenebbeknek tartják felnőtt leányoknál vagy asszonyoknál, feltételezvén, hogy azok nem fogják őket feljelenteni, vagy hogy a feljelentést a hatóságok nem fogják olyan komolyan venni. Ettől eltekintve azonban a gyermekek előtti exhibicionálás teljességgel szadizmusra vall, mert — mint ott láttuk, — a szadista számára a szégyenlőség megsértése igen erős inger, úgy hogy a kisleányok szerepe az exhibicionisták nemi életében főként erre az okra vezetendő vissza. Azt hisszük tehát, hogy a paedophiliának az exhibicionizmusban nincs lényeges jelentősége és körülbelül a hiperszexualitással helyezhető egy sorba, amelyet az exhibicionizmus nem kevés esetében kimutathatunk.

Mint már előbb említettem, az exhibicionizmus súlyos ösztöneltévelyedés, de azért itt is megvannak a normálishoz való átmenetek. Elég ebben az összefüggésben arra emlékeztetnünk, hogy sok férfi ismeri azt az erős ingert, amelyet a merevedésben lévő hímvessző gyakorol a nőkre és melyre már a fetisizmusnál rámutattam. Ez az önmagában még egészen normális tényállás alkalmas az exhibicionizmus keletkezésének megértetésére, amennyiben valaki csak ezt az egy aktust érezte valóban kéjesnek, mely azután a továbbiakban egész nemi életének tengelye lett.

Vannak exhibicionista természetű hajlamok is, így az, hogy valaki szereti meztelenül mutogatni magát másoknak, és nagyon

is lehetséges, hogy sokan meztelen klubok, napimádók és más társaságok gyűlésein való részvételükkel (lappangó) exhibicionizmusukat igyekeznek levezetni. Alighanem ugyanez áll a részleges lecsupaszításról is, amellyel a nők igyekeznek a férfiakra hatni, különösen, ha az bizonyos mértékben ellentmond az uralkodó divatnak.

Rá kell mutatnom továbbá, milyen gyakoriak az exhibicionista aktusok a gyermekkorban mindkét nemnél. Ezért a gyermekeket még nem kell „polymorph-perverzeknek“ (Freud) minősítenünk, hiszen ezek a cselekedetek még kétségtelenül naivak, de az exhibicionizmus keletkezése szempontjából mégis jelentőséggel bírnak. Mert megfelelő készség esetén az ilyen (naív) lemeztelenítés közben nemi kéjérzések támadhatnak és ebből a továbbiakban exhibicionista beállítottág fejlődhetik ki.

139. megfigyelés. Dr. X. gimnáziumi tanár azzal keltett közbotránkozást, hogy a berlini Tiergartenben hölgyek és gyermekek előtt lemeztelenített nemiszervekkel szaladgált. X. bevallja tettét, de tagadja a szándékot és azt, hogy tudatában lett volna az így keltett botránynak, egyebekben azzal mentegeti magát, hogy a lemeztelenített genitáliákkal való gyors futás megkönnyebbülést hozott neki ideges izgalmak ellen. Anyai nagyapja kedélybeteg volt és öngyilkos lett, anyja neuropatha, holdkóros és átmenetileg kedélybeteg volt. X. ugyancsak neuropathikus egyéniség, holdkóros volt, kezdettől fogva idegenkedett a nőkkel való nemi érintkezéstől, fiatalabb éveiben onanizált, félénk, petyhüdt, könnyen zavarba hozható, neuraszténiás ember. Nemileg mindig nagyon izgulékony volt. Gyakran álmodta, hogy meztelenül szaladgál, vagy ingben függ egy fogason fejjel lefelé, úgy hogy inge meztelenül hagyja megmerevedett hímvesszőjét. Ezek az álmok azután magömlésre vezetnek, és akkor egy fél vagy egy egész hétig nyugta van.

Éber állapotban is álmainak megfelelően gyakran támad fel benne az a vágy, hogy csupasz hímvesszővel szaladgáljon. Mikor hozzálát a lecsupaszításhoz, elönti a forróság, ilyenkor céltalanul szaladgál körül, hímvesszője nedves lesz, de magömlés nem következik be. Végre hímvesszője lelankad, visszateszi, magához tér és örül, ha senki sem látta az esetet. Olyan izgalomban van ilyenkor, mint álmában vagy részegségében. Közben sohasem volt az a szándéka, hogy nőket zaklasson. X. nem epileptikus. Adatai hiteltérdemlők. Soha még nőket nem üldözött és nem szólított meg ebben az állapotban. Frivolitás és durvaság nem jön számba (Liman).

Nagyon jelentősek az igazi perverzió megállapítása szempontjából, mint már említettem, az álmok.

140. megfigyelés. Dr. X. évek óta rémíti Strassburg női lakosságát azzal, hogy majdnem azonos módon este nők előtt, leginkább egy lámpa alatt vagy bengáli gyufák fényében széttárja hosszú felöltőjét és megmutatja nekik meztelen hímvesszőjét. Más esetekben kora reggel becsönget lakásokba és az ajtót kinyitó vagy az ablakban megjelenő cselédleány előtt exhibicionál.

Az ideggyógyászati klinikán a lelet a következő volt: kimutatható egyenes örökletes terheltség kevés. Gyermekkortól kezdve élénk nemi ösztön (onánia, később normális nemi excesszusok mostanig). Ellenállhatatlan kényszerrel mentegeti magát, de a büntetendő cselekmény tudatát sohasem vesztette el. Epilepszia és szűkebb értelemben vett elmezavar kizárható. X. puha, ernyedt természet, de nem gyöngeelméjü (Hoche).

141. megfigyelés. X., 38 éves, nős, egy gyermek apja, kezdettől fogva komor, hallgatag, gyakran szenved fejfájásban, súlyosan neuraszténiás, de nem lelki beteg, sokszor gyötrik éjszakai magömlések, ismételten utána ment bolti leányoknak, akikre egy illemhelyen lesett, csupasz nemi szervekkel, hímvesszőjét babrálva az utcán. Egyik ilyen esetben egészen az üzletbe követte az illető leányt (Trochon).

Sokkal számosabbak aiz exhibicionizmus példái aggkori elmegyöngeség vagy paralízis esetén súlyosain terhelt egyéneknél, alkoholistáknál, dipszomániákusoknál és epileptikusoknál.

Idetartozó eseteket Pelanda közölt.

1. Paralitikus, 60 éves. 58 éves korában nők és gyermekek előtt exhibicionálni kezdett. Még a tébolydában is sokáig trágárul viselkedett és fellációvai is kísérletezett.

2. Régi iszákos, 66 éves, súlyosan terhelt, circuláris elmezavarban szenved. Exhibicióját először a templomban vették észre, istentisztelet közben. Egy testvére ugyancsak exhibicionista volt.

3. 49 éves férfi, terhelt, iszákos, kezdettől fogva nemileg nagyon izgulékony, alkoholizmus miatt a tébolydában minden esetben exhibicionizál, ha nőt pillant meg.

4. 64 éves férfi, nős, 14 gyermek apja. Súlyos terheltség. Rachitikusan kis koponya. Évek óta ismételt büntetések ellenére exhibicionista.

142. megfigyelés. X., magasabb hivatalnok, 60 éves, özvegy, családapa, azzal keltett megbotránkozást, hogy egy nyolc éves,

vele szemben lakó leánynak 14 nap alatt ismételten mutogatta nemi szerveit az ablakon át. Több hónap után hasonló körülmények között megismételte tisztességtelein cselekedeteit. A kihallgatás alkalmával elismerte, hogy utálatosan cselekedett és nem tudott felhozni rá mentséget Egy évvel később agybetegségben meghalt (Lasegue).

143. megfigyelés. X., kereskedő, nőtlen, ismételten gyermekek előtt exhibicionált vagy vizelt is, egyszer ilyen helyzetben csókolgatott egy kis leányt. Húsz évvel ezelőtt X. súlyos, két évig tartó elmebajon esett át, melynek folyamán állítólag apoplektikus rohama is volt.

Később, vagyona elvesztése után ivásra adta magát és az utóbbi években gyakran egészen zavarodottnak látszott.

A lelet alkoholizmus, időelőtti öregedés, gyöngeelméjűség volt. A pénisz kicsi, fimózis, a herék atrophizáltak. Az elmebetegség kimutatható. Felmentés (Schuchardt).

144. megfigyelés. X., 27 éves, neuropathikus anyától és alkoholista apától, egy bátyja iszákos, egy nőtestvére hisztériás. Apai részről négy vérrokona iszákos, egy unokatestvére hisztérikus.

11 éves korától fogva egyedül vagy kölcsönösen onanizál. 13 éves korától fogva exhibicionizmus. Először egy utcai vizeldében próbálja meg, kéjes érzései vannak, de mindjárt lelkifurdalásokat érez. A továbbiakban igyekszik ösztönét leküzdeni, de ilyenkor heves szorongást érez a mellében. Katona korában gyakran mutogatja hímvesszőjét pajtásainak különböző ürügyekkel.

17 éves kora óta nemileg érintkezik nőkkel. Nagy élvezetet szerez neki, ha meztelenül mutatkozhatik előttük. Utcai exhibicionálását is folytatja. De mert a vizelde közelében csak ritkán számíthatott női nézőkre, cselekedetei színhelyét templomokba helyezte át. Hogy exhibicionalizáljon, előbb mindig az italból kellett bátorságot merítenie.

Az alkohol hatására a különben még többé-kevésbbé leküzdhető vágy ellenállhatatlan lett. Nem ítélték el, elvesztette állását, azóta még többet ivott. Nem sokkal ezután újabb letartóztatás, mert egy templomban exhibicionizált, sőt maszturbált is (Magnan).

Az exhibicionizmus körébe tartozik még a perverz aktusoknak az a csoportja, amelyet „frottage“ (dörzsölés) néven foglalnak össze, míg az ilyen pervertáltakat frotteuröknek nevezik. Ez a rendellenesség abban áll, hogy az ilyen emberek másokhoz,

rendesen nőkhöz furakodnak, hímvesszőjüket azok ülepéhez vagy felsőcombjához nyomják és dörzsölik, miközben merevedés és sokszor ejakuláció következik be. Itt nem annyira tiszta exhibicionizmusról van szó, mint ennek az ösztöineltévelyedésnek kapcsolódásáról hiperszexuális, fetisiszta és szadisztikus mozzanatokkal, a nélkül, hogy ezáltal súlyos perverzió jönne létre. De mivel az egész aktus az ilymódon megérintett egyén akarata nélkül és annak ellenére megy végbe és a szándék az, hogy ezt az egyént az érintéssel nemileg felizgassák, a frotteuröket az igazi exhibicionisták közé kell soroznunk.

Ennek az ösztöneltévelyedésnek példái aránylag ritkák, már csak azért is, mert a cselekedet itt csak kivételes esetekben kriminális.

145. megfigyelés. X., 33 éves, örökletesen súlyosan terhelt, egy omnibusz-állomáson tetten érik, mikor hímvesszőjét egy hölgyhöz dörzsöli. Mély töredelem, annak bizonygatása mellett, hogy a hölgy markáns hátsó részének látása ellenállhatatlanul a frottage vágyát keltette benne, egészen megzavarodott és nem is tudta, mit tesz (Magnan).

146. megfigyelés. X., feddhetetlen előéletű, jó családból való magántisztviselő, jó anyagi helyzetben, nem terhelt, rövid házasság után özvegy, hosszabb idő óta azzal tűnt fel templomokban, hogy nőkhöz törleszkedctt, akár fiatalok voltak, akár öregek és hátsó részükön manipulált. Meglesték, és egy nap sikerült tettenérni és letartóztatni. X. rendkívül meghökkent, kétségbeesett és őszintén bevallott mindent, de kíméletet kért, mert különben kénytelen öngyilkosságot elkövetni.

Boldogtalan hajlama két év óta uralkodik rajta, tolongásban, templomokban, színházi pénztárnál stb. kénytelen nőkhöz dörzsölődni és azok ruhájával manipulálni, miközben orgazmus és magömlés áll be.

X. azt állítja, hogy soha nem űzött maszturbációt, nem is voltak perverz nemi érzései. Felesége korai halála óta nemi szükségleteit futó szerelmeskedéssel elégítette ki, de a bordélyházaktól és kéjnőktől mindig iszonyodott. A frottage vágyát először két évvel ezelőtt érezte, mikor véletlenül templomban volt. Noha tudatában volt annak, hogy nagy illetlenséget követ el, nem tudott ellentállhi a vágynak. Azóta nők hátsó része olyan mértékben izgatja, hogy valósággal kénytelen volt keresni a frottage elkövetésének alkalmát. A nőn csak a szoknya hátsó része izgatja, minden egyéb közömbös neki a testen és a ruhán, az is, hogy a nő fiatal-e vagy öreg, szép-e vagy csúnya. A termé-

szetes kielégítésre azóta semmi hajlama. Újabban erotikus álmaiban is frottage-helyzeteket lát.

Frottage közben teljesen tudatában van helyzetének és cselekedetének és igyekszik ezt lehetőleg feltűnés nélkül végrehajtani. Az aktus után mindig szégyenli eljárását.

A vizsgálat nem talált elmebetegséget vagy gyöngeelméjűséget, csak nemi neuraszténiát, amire az a körülmény is mutatott, hogy nők puszta érintése nem exhibicionált nemiszervekkel elég volt az ejakuláció előidézéséhez (Krafft-Ebing).

Ezzel kapcsolatosan megemlítendő még, hogy hasonló műveletek egészen más alapon is előfordulnak. Különösen nagyvárosokban nem ritkán megfigyelhető, hogy tánc közben a két partner frottage-szerűen simul egymáshoz, minek következtében orgazmus is bekövetkezhetik. Itt azonban kétségtelenül nem perverzióról van szó. Az ilyen praktikák vagy a kéj előjátékához tartoznak, vagy a nemi szükség, végül pedig néha a nemi túlérzékenység kísérő jelenségei.

Tizenharmadik fejezet

MAZOCHIZMUS

Krafft-Ebing érdeme, hogy elsőnek határolt körül, írt le és nevezett el egy ösztöneltévelyedést, amely nagy elterjedtsége miatt gyakorlatilag igen jelentős és a mellett minden szempontból érdekes. A „mazochizmus“ szót Krafft-Ebing a daltonizmus mintájára (így hívják felfedezője, Dalton után a színvakságot) egy akkor még élő ismert író, Leopold von Sacher-Masoch nevéből képezte. Ez az osztrák író ugyanis a tudományosan akkor még egyáltalában nem ismert perverziót igen gyakran tette művei tárgyává.

Krafft-Ebing szerint a mazochizmus „a lelki nemi élet sajátságos perverziója, amely abban áll, hogy valamely egyén egész nemi érzésén és gondolkodásán az a képzet uralkodik, hogy valamely másnemű egyénnek teljesen és feltétlenül alá van rendelve, és hogy ez a személy zsarnokian bánik vele, megalázza, sőt bántalmazza is. Ennek a képzetnek éles hangsúlya van; az illető tobzódik olyan képzelgésekben, amelyekben efféle helyzeteket fest ki magának; gyakran azok megvalósítására is törekszik és nemi ösztönének perverziója által nem ritkán többékevésbbé érzéktelen lesz a másik nem normális csábjai iránt,

képtelenné a normális nemi életre, lelkileg impotenssé. Ez a lelki impotencia azonban ilyenkor nem a másik nemtől való irtózáson alapszik, hanem csak azon, hogy a perverz ösztönnek nem a normális, hanem másféle kielégülés felel meg, ugyancsak a nő, de nem a közösülés által.

Előfordulnak azonban olyan esetek is, amelyekben az ösztön perverz iránya mellett valamennyire továbbra is fennáll a normális csábok iránti fogékonyság és mellékesen normális feltételek között is lefolytatható a nemi érintkezés. Más esetekben viszont az impotencia nemcsak merőben lelki, hanem fizikai, mert ez a perverzió, mint a nemi ösztön csaknem minden elfajulása, csak pszichopathikus, többnyire terhelt egyénben fejlődik ki, és az ilyen emberek rendszerint mértéktelen, különösen maszturbatórikus kicsapongásoknak adják át magukat kora fiatalságuk óta, mert erre késztetik őket a képzelgések megvalósításának útjában álló akadályok.

Hogy a mazochizmus normális nemi élet mellett áll-e fenn, vagy kizárólagosan uralkodik-e az egyénen, hogy az ilymódon pervertált ember egyáltalában és mennyiben törekszik különös képzelgéseinek megvalósítására, hogy nemi teljesítőképességét többé-kevésbbé elvesztette-e — mindez az adott esetben fennálló perverzió intenzitásától függ és az erkölcsi és esztétikai ellenhatások erejétől, valamint a pervertált fizikai és lelki szervezetének viszonylagos épségétől. A pszichopathia szempontjából mindezen esetekben lényeges és közös a nemi ösztönnek a másik nemnek való alárendeltség és az attól való bántalmazások képzetkörére történő összpontosulása.

A mazochizmusnál is az aktusok egész skálájával találkozunk a legundorítóbb és legszörnyűbb cselekvésektől egészen a legpipogyábbakig, a perverz ösztön mindenkori intenzitásához és az erkölcsi és esztétikai ellenhatások erejéhez képest. A mazochizmus végső következményei azonban beleütköznek az önfenntartási ösztönbe is, és ezért a gyilkosságoknak és súlyos sérüléseknek, amilyeneket szadisztikus indulatban elkövetnek, itt — amennyire eddig ismeretessé vált — a valóságban nincsen passzív megfelelőjük. Viszont a mazochista egyének pervertált vágyai elképzelések alakjában elmehetnek ezekig a végső következményekig is.“

Már Krafft-Ebingnek feltűnt az a mazochizmust nagyon jellemző feltűnő körülmény, hogy ennél a perverziónál a nemi ősz tön elvileg ellentétben áll az önfenntartási ösztönnel. Ez a tény indította a tudóst ennek az ösztöneltévelyedésnek részletes

elméleti kifejtésére, amely még ma is nagyon értékes és használható. Az alábbiakban tehát nagyrészt közöljük, azért is, mert belőle már áttekintést nyerhetünk erről az egész rendkívül tág területről és jelenségeinek valóban megzavaró sokféleségéről.

„Döntő a mazochizmusnál mindenesetre a másnemű személy akaratának való korlátlan alárendelés vágya (a szadizmusnál fordítva a korlátlan rendelkezés ezzel a személlyel) és pedig kéjes hangsúlyu nemi érzések felébredésével és kísérésével egészen a kielégülésig. A mondottak értelmében mellékes, milyen formában érvényesül ez a függőségi vagy uralkodási viszony, hogy csupán jelképes aktusokban-e, vagy hogy egyúttal megvan az a vágy is, hogy valaki a másnemű személytől fájdalmakat szenvedjen el.

Míg a szadizmust olybá tekinthetjük, mint a férfi másodlagos nemi jellemvonásainak lelki téren való pathológikus fokozódását, addig a mazochizmus inkább a sajátosan női lelki készségek beteges elfajulása.

Kétségtelenül gyakori azonban a férfi mazochizmusa is, és ez nyilatkozik azután meg leggyakrabban kifelé és tölti meg majdnem az egész példatárt.

A mazochizmusnak a normális érzésvilágban két gyökere mutatható ki.

Először is a kéjes izgalom állapotában minden behatás kellemes, amely a szexuális ingert gyakorló személyektől indul ki, függetlenül ennek a behatásnak mineműségétől. Még egészen fiziológiai határokon belül marad az, hogy apró ütögetések és könnyű ütések enyelgésnek hatnak,

like the lover’s pinch which hurts and is desired

(Shakespeare, Antonius and Cleopatra, V. 2.).

Nincs nagyon messze ettől az, hogy a partner részéről valamely erős behatás a szerelmi hév pathológikus fokozódása esetén ütlegekre és hasonlókra való vágyhoz vezet, mert a fájdalom az erős testi behatás mindig hozzáférhető eszköze. Ahogyan a szadizmusnál a nemi indulat túlizgultsághoz vezet, amelyben a túláradó pszichomotórikus izgalom mellékpályákra ömlik, úgy itt, a mazochizmusban az önkívület az, amelyben egy egyetlen érzés dagadó áradata mohón magába nyel minden a szeretett lénytől kiinduló befolyást és azt kéjjel önti el.

A mazochizmus második és nyilván hatalmasabb gyökere egy nagyon elterjedt jelenségben keresendő, amely ugyan már szokatlan és abnormis, de még egyáltalában nem a perverz lelki élet megnyilvánulásai közül való.

Arra az általános tényre gondolok, hogy számtalan, a legkülönbözőbb változatokban előforduló esetekben valaki egészen rendkívüli, feltűnő függőségbe jut a másik nem valamelyik egyénétől, egészen önálló akarata elvesztéséig és ez a függőség olyan cselekedetekre és olyan dolgok eltűrésére kényszeríti, amelyek saját érdekének súlyos feláldozását jelentik és gyakran a törvény és az erkölcsök megsértésével járnak.

Ez a függőség azonban a normális élet jelenségeitől csak az itt érvényesülő nemi ösztön intenzitásában és az ennek ellenszegülő akaraterő gyöngeségében különbözik, nem minőségileg, mint a mazochizmus jelenségei.

Magam „nemi függőségnek[14] nevezem az abnormis, de még nem perverz függést egy másnemű lénytől, ezt a törvénykezési szempontból igen érdekes jelenséget, mert az abból következő viszonyoknak a szabadság elvesztésére emlékeztető jellegük van. Az uralkodó partner úgy parancsol a neki alávetett partnernek, mint az úr a tőle függő jobbágynak. (A rabszolgaság kifejezést kerülöm, noha ezekben a helyzetekben képletesen gyakran alkalmazzák, mert a mazochizmusnak ezt a kedvelt műszavát meg kell különböztetnünk az egyszerű függőségtől.)

A függőség kifejezést nem szabad összetévesztenünk a J. St. Millnél található „női függőséggel“. Amit Mill ezzel a kifejezéssel jelöl, törvények és erkölcsök, szociális és történelmi jelenségek. Mi azonban itt mindig egyénileg külön motivált tényekről beszélünk, amelyek a mindenkor érvényes erkölcsökkel és törvényekkel merőben ellentétesek. Azonkívül itt mindkét nemről szó van.

Ez a „nemi függőség“, mint mondtam, mindenesetre lelkileg is abnormis jelenség. Ott kezdődik, ahol az önmagukban normális indító okok ereje egyéni különlegességek következtében túlmegy a külső szabályon, az egyik résznek a másiktól vagy mindkettőjük egymástól való függésének erkölcs és törvény előírta mértékén. A nemi függőség azonban nem perverz jelenség; az itt ható hajtóerők ugyanazok, amelyek — ha kisebb hevességgel is — a még teljesen a szabályokon belül lejátszódó lelki nemi életet mozgatják.

Az alárendelt partner indító okai itt az a félelem, hogy elvesztheti a partnert, az a kívánság, hogy az mindig elégedett, kedves és nemi érintkezésre hajlamos legyen. A szerelemérzés szokásosnál nagyobb foka, amely — különösen a nőnél — egyáltalában nem jelent mindig szerfölött nagy érzékiséget, valamint

a jellemgyöngeség a normálison túlmenő folyamat egyszerű mozzanatai. A másik fél motívuma az önzés, amely itt szabadon érvényesülhet.

A nemi függőség jelenségei formáikban igen sokfélék és az idevágó esetek száma rendkívül nagy. Nemi függőségben levő férfiakkal az életben lépten-nyomon találkozunk.

De akármilyen számosak is a férfi függőségének példái, az élet minden elfogulatlan szemlélőjének meg kell engednie, hogy az esetek száma és súlya a női függőségnek még mindig nagyon mögötte marad. Ez könnyen megmagyarázható. A férfi számára a szerelem csaknem mindig puszta epizód, mellette még sok fontos érdeklődése van; a nő számára ellenben az élet legfőbb tartalma, a gyermekszülésig csaknem mindig első és még ezután is sokszor első, de mindig legalább is második érzése. De ami még sokkal fontosabb: az ösztönének hatalmába került férfi ezt az ösztönt olyan ölelésekben éli ki, amelyekre számtalan alkalom kínálkozik. A nő ellenben, ha egyáltalában talált mgának férfit, hozzá van kapcsolva ehhez az egyhez, különösen a magasabb osztályok nője, és a házasságon kívüli szeretkezésnek még a társadalom alsóbb rétegeiben is mindig jelentős akadályai vannak.

Ezért a nő számára a férfi, aki az övé, az egész nemet jelenti. Ezáltal fontossága hihetetlenül megnő. Hozzájárul ehhez végül az is, hogy a törvény és erkölcs alkotta normális viszony férfi és nő között korántsem adja meg mindkét félnek ugyanazokat a jogokat. Ezért az engedmények, amelyeket a nő kedvesének tesz, hogy számára szinte pótolhatatlan szerelmét megtartsa magának, mélyen leszorítja a függőségbe, viszont annál magasabbra fokozódnak a férfiak kielégíthetetlen igényei, akik igyekeznek előnyüket kihasználni és a határtalan női áldozatkészséget iparszerüen kizsákmányolják.

A nemi függőség kérdésével azért kellett itt foglalkoznunk, mert nyilván ez az a talaj, amelyből a mazochizmus legfőbb gyökere táplálkozik.

A lelki nemi élet két jelenségének rokonsága szembeszökő. Mind a függőség, mind a mazochizmus lényegében a másik nemhez tartozó ember akaratának való feltétlen alávetettségben és annak uralmában áll.

Másfelől azonban el kell határolnunk egymástól ezt a két jelenséget, mert ezek nem fokozatilag, hanem minőségileg különböznek egymástól.

A nemi függőség nem perverzió, nem beteges; az elemek,

amelyekből keletkezik, a szerelem és az akaratgyöngeség, nem perverzek, csak kölcsönös erőviszonyuk hozza létre az abnormis eredményt, amely annyira ellentmond az ember saját érdekének, gyakran az erkölcsöknek és a törvényeknek is. Az az indító ok, amely miatt az alárendelt fél cselekszik és eltűri a zsarnokságot, a nőhöz (illetve férfihez) való normális hajlam, amelynek kielégítése a függőség ára. Az alárendelt fél cselekedetei, amelyekben a nemi függőség kifejezése jut, az uralkodó fél parancsára történnek. Az alárendelt fél számára nincs önálló céljuk, csak eszközök neki arra, hogy tulajdonképpeni végcélját, az uralkodó fél birtokát elérje vagy megtartsa. Végül pedig a függőség egy bizonyos egyén iránti szerelem következménye és csak akkor áll be, ha ez a szerelem felébredt.

Egészen másként áll a helyzet a mazochizmussal. Ez határozottan beteges perverzió. Az alárendelt fél cselekedeteinek és tűrésének indító oka az az inger, amelyet a zsarnokság, mint zsarnokság gyakorol reá. Emellett koitálni is akarhat az uralkodó féllel, de mindenesetre ösztöne azokra az aktusokra is irányul, amelyek a zsarnokság kifejezésére szolgálnak, mert ezek számára a kielégülés közvetlen tárgyai. Ezek a mazochizmust kifejező aktusok az alárendelt fél számára nem eszközök a célhoz, mint a függőségnél, hanem maguk célok. Végül pedig a mazochizmus ban az alárendeltség vágya a-priori lép fel, mielőtt a szerelem valamely határozott tárgyához való vonzalom előállana.

A függőség és mazochizmus közötti összefüggés, amely a két jelenség külső hasonlóságára való tekintettel a motívumok minden különbözősége ellenére feltételezhető, az abnormitástól a perverzióba való átmenet hihetőleg a következő úton játszódik le:

Aki hosszú időn át a nemi függőség helyzetében van, hajlani fog arra, hogy eljusson a mazochizmus könnyebb válfajaihoz. Ilyenkor a szerelmes kedvéért a zsarnokságot is szívesen elviselő szerelem egyenesen a zsarnokság szerelmévé lesz. Ha a zsarnokságnak való alárendeltség képzete soká szorosan kapcsolódott a szeretet lény kéjesen hangsúlyozott képzetéhez, a kéjes hangsúly végül is átcsap magára a zsarnokságra, és létrejött a perverzió. Ez az az út, amelyen a mazochizmus tenyészthető.

A mazochizmus könnyebb formáit tehát már a függőségből előállhatnak, megszerezhetők. Az igazi, tökéletes, mélyen gyökeredző mazochizmus az alárendeltségnek azzal a nagyon korán jelentkező izzó vágyával, amelyet az ilyen pervertáltak emlegetnek, nem megszerzett, hanem veleszületett.

A kifejlett mazochizmus — végsőleg azért ritka — perverziójának keletkezése legjobban talán mégis azzal a feltevéssel magyarázható, hogy a neini függőség mégis sokkal gyakrabban tapasztalható abnormitásból származik, amennyiben néha ez az abnormitás úgy öröklődik át egy pszichopathikus egyénre, hogy perverzióvá válik. Hogy az itt számbajövő lelki elemek könnyű eltolódása létrehozhatja ezt az átmenetet, már fentebb kifejtettem. De amit a szerzett mazochizmus lehetséges eseteiben a szokás tehet, azt a született mazochizmus kétségtelen eseteiben az átöröklés teszi. Itt nem járul hozzá új elem a függőséghez, hanem kiesik egy, amely a szerelmet és a függést összekapcsolja és éppen ezáltal különbözteti meg a függőséget a mazochizmustól, az abnormitást a perverziótól. Természetesen csak az ösztönös az, ami átöröklődik.

Ebből a két elemből — egyrészt a nemi függőségből, másrészt a nemi extázis fentebb kifejtett készségéből, amely kéjes hangsúllyal fogadja még a bántalmazásokat is — ebből a két elemből fakad arra alkalmas pszichopathikus talajon a mazochizmus, amennyiben a nemi túlérzékenység a nemi élet mindenféle, előbb fiziológiai, aztán már csak abnormis velejáróját a perverzió beteges fokára ragadja.

Hogy a nemi élet sajátságos, leklileg rendellenes iránya, amilyennek a mazochizmus mutatkozik, a mazochista magával hozott abnormitása és az arra diszponált egyénnél nem úgyszólván kitenyésztődik, nem flagellációból fejlődik ki a képzettársítás útján, mint Rousseau és Binet gondolják, könnyen bebizonyítható.

Ez igen sok, sőt mondhatnók, a legtöbb esetből következik, amelyekben a flegelláció a mazochista életében sohasem fordult elő, amelyekben a perverz ösztön kizárólag jelképes, az alárendeltséget kifejező cselekvésekre irányul tulajdonképpeni fájdalomkiváltás nélkül.

De ugyanez derül ki a flagelláció eseteinek közelebbi megfigyeléséből is. Ezek is azt igazolják, hogy a passzív flagelláció nem lehet az a mag, amely köré minden egyéb lerakódik.

Sok esetben nem is tételezhető fel egy fiatal korban elszenvedett büntetés nemileg stimuláló hatása. Ezekben az esetekben nem is gondolhatunk egy korábbi élményhez való kapcsolódásra, mert itt a legfőbb nemi érdeklődés tárgyát képező helyzet olyan, hogy gyermekkel egyáltalában nem is hajtható végre.

Végezetül meggyőzően bizonyítja a mazochizmus tisztán

lelki elemekből való keletkezését annak összehasonlítása a szadizmussal.

Hogy a passzív flagelláció a mazochizmusban oly gyakran előfordul, egyszerűen azzal magyarázható, hogy ez az alárendeltségi viszony legerősebb kifejezési eszköze.

Ismétlem: az egyszerű passzív flagelláció és a mazochisztikus vágy alapján történő flagelláció közötti megkülönböztetés szempontjából döntő, hogy az előbbi esetben a cselekedet az ilymódon lehetségessé váló koitus vagy legalább is ejakuláció eszköze, az utóbbi esetben a mazochista vágyódás lelki kielégülésének célját szolgáló eszköz.

Ha megkísértjük, hogy a mazochizmus helyét a nemi perverziók között meghatározzuk, abból kell kiindulnunk, hogy a nő lelki nemi jellemének pathologikussá fokozódó jelensége, amennyiben ennek a jellemnek ismertető jele a tűrés, a másik fél akaratának és hatalmának való alárendeltség. Hiszen alacsonyabb kultúrfokon álló népeknél a nő alárendelt helyzetét a brutalitásig kiterjeszthetik, és sok nő a függésnek ezt a drasztikus bizonyítékát kéjesen fogja fel, mint a szerelem biztos jelét. Valószínű, hogy még a magasabb kultúrfokon álló nő is kellemesnek érzi az „alulmaradó“ fél szerepét és az számára a nemi aktusnál kifejlődő kéjérzés egyik alkotóeleme, amint hogy általában a férfi aggresszívitása nemi vonzóerővel bír a nőre. Nem kétes, hogy a mazochista úrnőjével szemben passzív női szerepben érzi magát és hogy nemi kielégülése attól függ, sikerül-e neki az úrnő akaratának való alárendeltség illúziója. Az ebből eredő kéj önmagában nem különbözik attól az érzéstől, melyet a nőnek jelent a nemi aktusban játszott szenvedőleges szerepe. A mazochista érzésű egyén ezenfelül keresi és megtalálja a céljának megfelelő kiegészülést abban, hogy a partnerre férfias lelki nemi jellemvonásokat fog rá — itt is túlzott, perverz módon, amennyiben eszményeképe a szadista nő.

Mindezekből az a következtetés vonható le, hogy a mazochizmus igazában a homoszexuális nemi érzés csökevényes formája, részleges effemináció, mely csak a lelki nemi élet másodlagos jellemvonásaira terjed ki.

Ez a feltevés arra is támaszkodik, hogy a heteroszexuális mazochista magát inkább nőiesen érző egyénnek minősíti és valóban a megfigyelésnél is női vonásokat mutat fel. Így válik érthetővé, hogy homoszexuális férfiaknál oly fölöttébb gyakran találunk mazochisztikus vonásokat.

De a női mazochizmusnak is vannak ilyen kapcsolatai a homoszexuális nemi érzéssel.

így, legalább is álmaiban sok nő a szeretett férfivel szemben rabszolgának érzi magát és maga csodálkozik azon, hogy sohasem jelenik meg rabszolganő szerepében. Tudatának ezt az egyébként éber állapotában is halványan jelentkező tényét így próbálja megmagyarázni: azért látja magát férfinek, tehát természeténél fogva büszke és magasabban álló lénynek, mert ezáltal a szeretett férfi előtti megalázkodása annál nagyobbnak tűnik fel. Ez a magyarázat azonban aligha fogadható el."

Ha szemügyre vesszük Krafft-Ebingnek ezt a magyarázatát, mindenekelőtt a mazochizmus nála említett két gyökeréről kell szólanunk, mert egyebekben is mindig arra törekszünk, hogy megmutassuk a normális és perverz közötti átmeneteket. Valóban általános jelenség, hogy a normális nemi aktus közben a természetesen kisebb fájdalmakat kéjeseknek érezzük.

Idetartozik a könyvünk második fejezetében említett tény is, hogy az ülepre adott ütések, különösen vesszőcsapások, reflektórikusan a nemi szféra izgalmát idézik elő és ezáltal az aktusra való készséget kiválthatják vagy fokozhatják.

Sokkal fontosabb azonban ennél a fájdalom és önkívület közötti viszony. Az extázis vagyis önkívület lényegében a tudat felfelé való eltolódása, egy magasabb szféra elérése, azé a magasságé, amelyben például a misztikusok szerezték jelentékeny élményeiket vagy látomásaikat. Minden nép, minden korban és mindenféle okból a fájdalmat az extázis állapotába való eljutás leghatásosabb eszközének tartotta. Így aztán könnyen megérthető, hogy olyan esetekben, mikor egy fokozott erősségű szerelmi szenvedély az illető egyént már úgyis fölébe emelte a normális tudatsíknak, feltámad az a vágy, hogy a fokozódás eljusson egészen a valóságos extázisig. És világos, hogy ilyenkor ebben az összefüggésben sokan választják a fájdalom útját.

Még fontosabb, és itt teljességgel egyetértünk Krafft-Ebinggel, a mazochizmus tőle említett második gyökere, a nemi függőség; egyáltalán figyelemreméltó, hogy már akkor ilyen világosan fel tudta ismerni és ilyen pontosan le tudta írni ezt a sajátos lelki jelenséget.

A mazochizmus szempontjából ugyanis nem a fájdalom a lényeges, amelyre a mazochista vágyik vagy amelyet a valóságban elszenved, hanem az óhajtott és a tárgy megválasztása és a megrendezés útján valóban elért alárendeltség. Ebben az ösz-

szefüggésben mindenekelőtt sémánkra emlékeztetünk, amely — a fájdalom figyelmen kívül hagyásával — világosan kifejezi, hogy a mazochista lejebb áll nemi tágyánál, tehát magát annak alárendeli, aláveti. A felülről lefelé menő irány döntő! Az egész mazochizmus problematikája már most lényegében arra vezetendő vissza, hogy az alárendeltség vágya, amely a nőnek atavisztikus és más okokból többé-kevésbbé megfelel, a férfi szokásos beállítottságának és életformájának ellentmond. Ez minden körülmények között feltűnő é a feltűnőségnek ezt a mozzanatát már más perverzitásoknál is (fetisizmus stb.) kiemeltük.

Nem akarunk kritikát gyakorolni Krafft-Ebingnek a függőség és mazochizmus kapcsolatára vonatkozó nézetéről és az abnormitásnak a perverzióba való átmenetéről, hiszen ezek a nézetek a mazochizmus sok esetében változatlanul tovább érvényesek. Sokkal fontosabb, hogy bizonyos kiegészítéseket eszközöljünk.

E célból egy új megjelölést fogunk alkalmazni. Más szerzők is érezték már, mekkora nehézségek adódnak abból, ha ragaszkodnak Krafft-Ebing elnevezéseihez és definícióihoz. Így Schrenck-Notzing az „algolagnia“ szót javasolta, a görög algos (fájdalom) és lagneia (kéj) szóból, és a mazochizmust passzív, a szadizmust aktív algoliagniának nevezte el. Mivel mi Krafft-Ebing-gel azon a nézeten vagyunk, hogy a mazochizmusban a fájdalom sokkal kevésbbé fontos, mint az alárendeltség, nem csatlakozhatunk egészen Schrenck-Notzing javaslatához. Inkább azt ajánlanám, hogy az algolagnia kifejezést tartsuk fenn a mazochizmus ama formáinak, amelyekben a fájdalom valóban előtérben áll, mint pl. a passzív flagellomániánál. Ellenben azokat a jóval számosabb eseteket, amelyekben a perverzió az alárendeltség vágyában áll és éri el tetőfokát, és amelyekhez mindenekelőtt az oly rendkívüli módon elterjedt ideális mazochizmus tartozik alfajaival, mint a pagizmussal stb., inkább duololagniának nevezném. (A görög duolos, rabszolga és lagneia, kéj szóból). Tudatában vagyunk annak, hogy az ilyen új megjelölés csak akkor válhatik általános érvényűvé, ha a kutatást megkönnyíti, de meggyőződésünk, hogy gyakorlati használhatóságát be tudjuk igazolni.

Mindegy, hogy az irodalom (és pedig az orvosi, történelmi és kultúrtörténelmi irodalom) segítségével végzünk-e kutatásokat a mazochizmus terén, vagy nagyobb számú megfigyelt eset áll rendelkezésünkre, az algolagnia és a duololagnia között mindig

alapvető különbségek mutatkoznak. Mondottuk már, hogy voltaképpen a leghelyesebb az volna, ha a mazochizmust a fetisizmus egy alfajának fognánk fel és hogy csak gyakorlati okokból tartottuk meg a hagyományos beosztást. Mindenesetre ebben a vonatkozásban is, tehát a perverz hajlam és cselekvés fetisisztikus színezetét illetően nagyon lényeges a különbség algolagnia és duololagnia között. Az elsőnek a fájdalom fontos, ezért a fájdalmat előidéző tárgy — kéz és láb, csizma és sarkantyú, korbács és vessző stb. — lesz fétissé, vagy a fájdalomnak alávetett testrész, az esetek legnagyobb részében tehát a nates. Vagyis a tiszta tárgyi vagy részleges fetisizmussal való kapcsolatok félreismerhetetlenek.

A duololagniában ellenben testrészek is játszhatnak nagyon figyelemreméltó szerepet, kivált a láb, továbbá tárgyak is, mint bilincsek és szíjak, de csizmák és cipők is, sohasem játszhatják azonban a főszerepet, mert ez egyes-egyedül a helyzetet és a megrendezést illeti. A kapcsolatok tehát itt sokkal bonyolultabbak, és ahogyan a fetisizmusnál említettük, hogy ott, mint minden ösztöneltévelyedésnél, a pervertált sokszor valóságos költői képességekkel kénytelen rendelkezni, itt is gyakran igen finom és fáradságos rendezői munkát kell végeznie.

Még kirívóbbak a különbségek a mazochizmus két lehetősége között, ha sémánk szexuális fővonalaiból indulunk ki. Az algolagniánál ugyanis, ahol a fájdalom elszenvedése és átélése fontos, a nemi tárgynak, itt tehát a fájdalmat okozó személynek aránylag csekélyebb jelentősége van. Az ilyen pervertáltak nemi vágyai olyan egyértelműek, mondhatnék kezdetlegesek, hogy a tárgyválasztás erősen háttérbe szorul, mint azt már más ösztöneltévelyedéseknél láttuk. Ehhez képest az ilyen pervertáltak a masszázs-szalonok, a bordélyok és egyáltalában a magukat „szadizmusra“ specializáló prostituáltak látogatói. Természetesen itt is vannak esetek, mikor a lelki beállítottság az alárendelődési vágy értelmében elváltozott, de ez mégis mindig erősen háttérbe szorul a fájdalom elszenvedésének vágyával szemben.

Egészen másképpen vagyunk a duololagniával. Itt a képzelőerő olyan hatalmas munkát fejt ki a pervertált saját személyének és nemi tárgyának átalakítására, hogy ez a munka eléri, sőt túlszárnyalja azt, amit ebben a vonatkozásban a fetisizmusnál találhatunk. Itt valóban valóra válik az a tétel, hogy „a nő a férfi teremtménye“. A középkor egész hölgytisztelete ebbe a csoportba tartozik, mert normális nemi viszonynak a trubadúrok szerelmét akkor sem tarthatjuk, ha egyébként nincs is sok köze

egy Ulrich von Lichtenstein kétségtelenül pathologikus magatartásához. Angliában Erzsébet korában, mint Shakespeare és a kor többi drámaírói tanúsítják, napirenden voltak az olyan perverz aktusok, amelyeket ma — pl. a szeretett nő vizeletének ivását — mindenképpen igen súlyos mazochizmus tüneteinek fognák fel. A duololagnia nyilván nem teszi lehetővé, hogy sémánk vízszintes vonalát elhagyjuk, így tehát a nemi tárgynak kell feljebb tolódnia, hogy az itt egyedül számbajövő irányt (alulról felfelé) elérjük. Minden további nélkül világos, hogy ez a beállítottság csak kisszámú esetben valósítható meg és már ebből következik, hogy az ideális mazochizmus nagyrészt a duololagnia területére nyúlik át.

Nagyon érdekesek továbbá az algolagnia és duololagnia közötti különbségek a férfi potenciája, valamint annak a kérdésnek szempontjából, hogy itt és ott a szó szűkebb értelemben vett perverzióról van-e szó, hogy tehát mellette a normális nemi érintkezés még előforduhe vagy sem; ezeknek a problémáknak szoros összefüggése világos. Az embernek szinte kedve volna feltételezni, hogy az elszenvedett fájdalom gyönyöre a normálistól való eltérés nagyobb fokát jelenti az alárendeltség puszta vágyánál, már azért is, mert hiszen az önként felidézett fájdalom az ember (és minden más élőlény) talán legfontosabb ösztönének, az önfenntartási ösztönnek mond ellent. Valójában azonban nem így áll a dolog, és itt döntőnek tűnik fel az is, hogy bizonyos fajtájú és bizonyos fokú fájdalmak elsődlegesen és közvetlenül, tehát a lélek részvétele nélkül, nemi ingert jelenthetnek, mint azt már előbb, a második fejezetben említettük. A megfigyelés mindenesetre azt igazolja, hogy az algolagniával igen gyakran normális nemi élet járhat, hogy ezek az aktusok csupán bevezetései a normális koitusnak, még akkor is, ha azt pótolják, mert a normális koitustól akkor sem áll fenn teljes és tartós idegenkedés. A duololagniánál a normális nemi érintkezés nagyon, nagyon erősen háttérbe szorul. Igaz, hogy csak ritkán mondanak le róla teljesen, ahogyan azt a fetisizmus súlyos formáinál is láttuk, de az egész megrendezés többnyire olyan, hogy a tulajdonképeni nemi aktust eleve kizárja. Hogy ezt megértsük, elég a nemi fővonalra (a lenn és fenn viszonyra) emlékeztetnünk, amely itt természetesen a nemi élet igazi és lényeges tartalmát alkotja. A koitus ezeknek a pervertáltaknak e vonalnak nemcsak elhagyását, hanem egyenesen megfordítását jelenti!

Ha ezekután rátérünk arra a kérdésre, hogyan és mennyiben

függ össze az algolagnia és a duololagnia a férfi nemi teljesítőképességével, illetve annak zavaraival, mindenekelőtt le kell szögeznünk, hogy itt a normálisnál erősebb potencia sohasem fordul elő, tehát ellentéte áll fenn annak, amit a szadizmusnál láttunk. Lényeges csak az, hogy különbséget tegyünk a között, ami később van és a között, ami valaminek okozata. Azért lesz-e a mazochista impotens, mert mazochista? Vagy már meglévő impotenciája következtében lesz-e mazochistává? Nyilvánvalóan az utóbbi eset áll fenn, de már itt meg kell jegyeznünk, hogy nem annyira a valóságos impotenciáról van itt szó, mint inkább az impotenciától való félelemről, melynek fontosságát az ösztöneltévelyedések keletkezése szempontjából már többször kiemeltük.

Itt is van némi különbség az algolagnia és a duololagnia között. Algolagnia esetében gyakran tényleges potenciazavarok találhatók, és a flagellációnak is láthatóan az a célja, hogy a nemi szféra közvetlen ingerlésével előidézze vagy megjavítsa a merevedést. Ez még ott is felismerhető, ahol' a passzív flagelláció az alárendeltség vágyával kapcsolatos, tehát mazochista jellege van. Az egész tényállás nem annyira a különböző kortörténetekből derül ki, mint azoknak a prostituáltaknak közléseiből[1], akik „szadista* működést fejtenek ki. Természetesen mégis fel kell tételeznünk, hogy ilyen esetekben is fennforog valamelyes (sokszor tudatossá sem vált) mazochisztikus alaphajlam, mert ennek feltételezése nélkül nehéz volna megmagyarázni, miért választ valaki potenciája fokozására olyan abnormis, rendes körülmények között kellemetlennek érzett módszert, amilyen a passzív flagelláció.

A duololagniánál annyiban más a helyzet, amennyiben itt főként az impotenciától való félelemről van szó. Ez a félelem teremt mindig új alkalmakat arra, hogy lehetőleg különös és bonyolult rendezéssel kibújjon a normális nemi aktus alól, hogy vereséget, megszégyenülést ne szenvedjen. A cunnilinguus gyakran már fetisizmusra emlékeztető és ezeknél a pervertáltaknál jellemzően feltalálható előnyben részesítése nemcsak az ezzel kapcsolatos helyzeten alapul, hanem azon a feltevésen is, hogy a nő ezt a perverz aktust elfogadja a normális koitus pótlékául. E mellett a potencia igen gyakran önmagában egészen normális, de az impotenciától való félelem olyan hatalmas lehet, hogy lehetetlenné teszi a koitust, és az legfeljebb akkor sikerül, ha a félelem egészen kikapcsolódik, pl. alkoholmámorban. Érthető, hogy sokan megkísérlik ennek az impotenciától való félelemnek

megokolását; leggyakrabban maszturbációra hivatkoznak és azt állítják, hogy ezt túlzott mértékben űzték. Nagyon érdekes már most, hogy az ilyen emberek a nemi teljesítőképesség helyreállítását célzó kezelés szempontjából majdnem teljesen hozzáférhetetlenek. De ez is természetes, hiszen a potencia zavarára mint ösztöneltévelyedésük logikus megalapozására feltétlenül szükségük van; a sikeres kezelés megfosztaná őket érvüktől és kényszerítené őket arra, hogy szembenézzenek perverz hajlamukkal, amelyet férfiatlannak, méltatlannak tartanak.

Ezekután az előtt a kérdés előtt állunk, milyen szerep jut az alárendeltség vágyának, az alulról felfelé haladó nemi vonalnak a lelki dinamikában. Ez a probléma pontos ellentéte annak, amely a szadizmussal kapcsolatban már felvetődött előttünk. Itt ismét abból a lélektani alapelvből indulnánk ki, hogy bizonyos lelki feszültségek kellemetlen érzéssel járnak és kiváltják azt a törekvést, hogy kompenzáció útján kiküszöböltessenek. Éppen a duololagnia (az algolagnia kevésbbé) a feszültség kiegyenlítődésének fogható fel. A legtöbb megfigyelőnek feltűnt ugyanis, hogy ez az ösztöneltévclyedés mindenekelőtt társadalmilag magasabb helyzetben lévő férfiaknál fordul elő, sőt a közelebbi megfigyelés arról is meggyőzhet, hogy itt elsősorban olyan emberekről van szó, akik vezető állásokat töltenek be a gyakorlati életben.

Nagyon is feltételezhető már most, hogy az állandó parancsolás eredményeként előáll a vezetéstől és mindenekelőtt a felelősségtől való visszahúzódás erős vágya. Társadalmi téren az ilyen visszavonulás csak tartós lehetne és egyúttal súlyos anyagi következményekkel járna. Kivezető utat kell tehát keresni, és legközelebbinek itt a nemi térre való visszavonulás, menekülés kínálkozik. Ahogyan a normális ösztönélet területén sokszor magas állású egyének hirtelen elhagyják munkájukat és környezetüket, hogy úgyszólván nemileg kiéljék magukat, éppúgy adódik arra hajlamos férfiak számára — igaz, hogy kevésbbé hirtelen és kevésbbé katasztrofálisan — az a lehetőség, hogy a nőnek való alárendeltséggel kiegyenlítsék azokat a feszültségeket, amelyek a férfiaknak való parancsolás szerepe következtében keletkeztek bennük. A másik nemmel szemben való általános beállítottságtól függ, hogy a realitásból a fantáziába való menekülés algolagnia vagy duololagnia formájában valósul-e meg. Egyszerűbb lelki berendezésű emberek, akiknek életében a nő egyáltalában csak kis szerepet játszik és játszott mindig, eljutnak az algolagniához, miközben rendszerint prostituáltakat használnak

fel. Magasabban fejlett férfiaknál a fantázia segítségével sokkal gyakrabban duololagnia lesz az eredmény.

Az ilyen lélektani fejtegetés természetesen nem formálhat jogot általános érvényre, és mindig lesznek olyan úgyszólván elsődleges algolagniák és duololagniák, amelyekből hiányzik a kiegyenlítést kívánó feszültség. Szeretnénk azonban a duololagnia keletkezésére vonatkozó pszichodinamikus felfogásunkat még egy rövid történelmi áttekintéssel alátámasztani, kb. úgy, ahogy azt a szadizmus tárgyalásánál is tettük. Kiderül, hogy olyan korokban, amikor valamely nép, ország vagy kultúra különös tetterejével vált ki, mindig az elterjedt duololagnia nyilvánvaló jeleivel is találkozunk. Nem szabad ezt természetesen durva érzéki módon felfognunk, hanem legfőbb ismertető jelül a fiziológiai mértéken túlmenő nőtiszteletet kell elfogadnunk. (A primitív népeknél minden nőtiszteletnek fel kell tűnnie, mert náluk a nő eleve alárendelt szerepet játszik.) Hogy egészen távoli időkbe menjünk vissza, megemlítjük a hősiesség és nőtisztelet kapcsolatát, amelyet Tacitus említ a germánokkal kapcsolatban. Ugyanezt a jelenséget találjuk Rómában is, amikor a köztársaság világhatalommá fejlődött. Nagyon világosan mutatkozik a duololagnia a nyugati lovagság fénykorában. A trubadur-szerelemről már beszéltünk; legmagasabb szublimáltságában idetartozik alighanem az akkori madonnakultusz is. A hős, aki semmilyen földi hatalmat nem volt hajlandó maga fölött elismerni és akinek életét és gondolkodását betöltötte a harc, emberfölötti tárgyat kívánt, hogy annak alázatosan alárendelje magát, és ebből a beállítottságából teremtette meg magának a mennyek tiszta királynőjét, akinek szolgálatát hősiessége sem tiltotta. Az Erzsébct-kori Anglia ugyancsak alkalmas példa erre, és mikor a német szabadságharcban az ifjúság színe-java felkelt Napoleon ellen, rögtön olyan nőtisztelet támadt, amely a korábbi nemzedékektől egészen idegen volt. A legnyilvánvalóbb a duololagnia talán az Egyesült Államokban, ahol éppen a legkeményebb, l'egderekabb és legsikeresebb üzletemberek valósággal rabszolgai alázattal gyakorolják a nőimádatot és nőkultuszt.

Mielőtt az egész mazochizmus példatárára áttérünk, előbb még egy olyan kérdésben akarunk állást foglalni, amelyet az idevágó irodalom még nem tisztázott egyöntetűen. Ez az a kérdés, létezik-e szado-mazochizmus, tehát vannak-e emberek, akik ide-oda ingadoznak szadizmus és mazochizmus között, akik egyszer szadisták, azután mazochisták stb. Azt hisszük, hogy erre a lehetőségre határozott nemmel kell válaszolnunk. A mazoch-

izmus és szadizmus született perverziók, amelyek keletkezésüknél és dinamikájuknál fogva lényegükben nemcsak különböznek egymástól[1], hanem egyáltalában összeegyezetethetetlenek. Alapvető ellentétei egymásnak, azzal a megszorítással, hogy a szadizmusnál a (másnak okozott) kínok nagyobb szerepet játszanak, mint a mazochizmusnál az (elszenvedett) fájdalom. Az az állapot tehát, amelyet hibásan szado-mazochizmusnak neveznek, a nemi játékösztön következménye lehet, akkor az illető egyén igazában sem nem szadista, sem nem mazochista, hanem csak játékosan jár el itt és ott, főként azért, mert mindenképpen el akar távolodni a normális nemi vonaltól. De az is lehet, hogy a fetisizmusnál említett azonosításokhoz hasonló folyamatokról van szó, amennyiben a tárgyválasztásnál külső vagy ritkábban belső okokból a perverzió, tehát vagy a szadizmus vagy a mazochizmus realizálásához szükséges ténykedésre valaki saját személyét használja fel.

Ha mármost az egész mazochizmust egyes formáiban és fajtáiban úgy tárgyaljuk, mint annakidején a szadizmust, nyomban meg kell állapítanunk, hogy a kéjgyilkosság megfelelője itt hiányzik. Ha igaz is, hogy a mazochizmusban és különösképpen az algolagniában része van egy bizonyos önpusztító ösztönnek, ez még sem megy soha addig, hogy az egészség helyrehozhatatlan károsodását és főként halált idézne elő. Vannak ugyan esetek, amelyekben a flagelláció bordélyházakban a pervertált vendég halálával végződött, de ilyenkor mindig ki lehetett mutatni, hogy szerencsétlen véletlen játszott közbe, amelyet a megrendezésnél nem láttak előre. Igaz, hogy az ideális mazochizmus képzelgéseiben és az ezek táplálására szolgáló irodalom a különféle halálnemeket és halálgyötrelmeket is ismeri.

Ugyanez áll a különféle fájdalmakról és kínokról, melyeknek magukat a mazochisták alávetik. Az önfenntartási ösztön messzemenőleg megakadályozza, hogy az idevágó képzeteket valóra váltsák. „Szadista“ prostituáltak sokszor egész fegyvertárával rendelkeznek a különböző korbácsoknak és kínzó szerszámoknak, szöges deszkáknak, amilyeneket a hindú fakírok használnak, szöges nyakörveknek stb., ezeket a segédeszközöket azonban korántsem használják komolyan. Egy saját praxisomban előfordult esetben a páciens közölte, hogy „úrnője“ sokszor kétezer korbácsütést mér rá. Mikor felszólítottam, hogy egy ilyen flagelláció után jöjjön el a rendelőmbe, az ülep bőrének könnyű vörösségén kívül más nem volt rajta megállapítható, úgy hogy komoly ütésekről kétségtelenül nem lehetett szó.

De még más vonatkozásban is erősebb az önfenntartási ösztön a perverziónál. Csodálatosképpen *az* irodalom nem méltányolta még eléggé azt a nagyon feltűnő tényt, hogy pervertált férfiak prostituáltaknak a legalárendeltebb szolgálatokra, házi szolgálatokra is felkínálják magukat, hogy — amiről még szó lesz — minden fajtájú undorító dolgokat is megtesznek, így nevezetesen az ürülékekkel, de hogy valójában a maguk megszabta határt sohasem lépik át. Ha a leány megpróbálja az ilyen látszólag korlátlanul hatalmába került férfit idevonatkozó kívánsága vagy egyenes parancsa által a kikötött díjazás felemelésére bírni, ez a kísérlet mindig kudarcot vall. A „varázs“ ilyenkor megtörik, és az eltűrt brutalitások helyére nem ritkán aktív durvaság lép.

A nyilvánvaló algolagnia példája a következő:

147. megfigyelés. X. egy bizalmasával lakást vétetett ki rohamai tartamára és a személyzetet (három prostituáltat) pontosan kitanította rá, hogy mi történjék vele. Időnként megjelent, levetkőztették, maszturbálták és flagellálták, amint meghagyta. Látszólag ellenkezett, kegyelemért könyörgött, azután, az utasításhoz képest enni adtak neki, aludni hagyták, de tiltakozása ellenére ott tartották és ha nem fogadott szót, ütötték. Így ment ez néhány napig. A roham megszűntével elbocsátották, ekkor visszatért feleségéhez és gyermekeihez, akiknek sejtelmük sem volt betegségéről. A roham évenként egyszer-kétszer megismétlődött (Tamowsky).

148. megfigyelés. Egy magasabb társadalmi állású, 28 éves úr minden három-négy héten megjelenik a nyilvános házban, ahol előbb ilyen tartalmú levéllel jelenti be magát: „Kedves Gretchen! Holnap este 8 és 9 óra között jövök. Kancsuka és korbács! Szívélyes üdvözlettel...“

X. a meghatározott időben bőrszíjakkal, lovagló ostorral és korbáccsal megjelenik. Levetkőzik, a magával hozott szíjakkal kezén-lábán megkötözteti magát, azután addig ütteti magát talpán, lábikráján, ülepén, míg az ejakuláció bekövetkezik. Más kívánságokat sohasem nyilvánít.

Hogy ennél az embernél a flagelláció csak mazochista vágyak kielégítésének eszköze, nem pedig potenciája biztosítására szolgáló fogás, többek közül abból is kiderül, hogy megkötözteti magát és a koitust mellőzi.

Mazochisztikus képzeletvilágában a megrendelt alárendeltségi helyzet elég neki ahhoz, hogy a normális nemi aktus egyenértékeként fantáziája segítségével eljusson a kielégülésig, miköz-

ben a flagelláció, mint az alárendeltségi helyzet legerősebb kifejezése, nyilván a főszerepet játssza. Mégis gyanítható, hogy az ejakulációs gerincközpont reflektórikus ingerlése valamennyire hozzájárul a koitust helyettesítő aktus bekövetkezéséhez (Krafft-Ebing).

Az ilyen beszámolók világosan utalnak a mazochisták már említett „anyagi önfenntartási ösztönére*', és csak csodálhatjuk ezeknek a pervertáltaknak képzelőerejét, akik képesek egyfelől a kívánt arrangementet minden részletében elrendelni, tehát megparancsolni, másfelől pedig elszenvedik az így parancsolt meg aláztatásokat és kínokat. És ahogyan a nő önkényes anyagi követelése a mazochista helyzetnek azonnal véget vet, éppúgy a „rendeléstől“ való minden eltérés azonnali visszatérést eredményez a normálishoz.

Az alárendeltség vágya gyakran úgy is jelentkezik, hogy a pervertált az elképzelés és gyakorlati kivitelezés sajátságos összefonódásával valamely állat, rendszerint ló szerepébe helyezi bele magát, amire az irodalomban szakkifejezés is van: equus eroticus. Kedvenc gondolata ez sok mazochistának. Már a hindu irodalomban, így a Pancsatandrában, buddhista elbeszélésekben, a klasszikus ókorban — Phyllis Aristoteles hátán lovagolt — számtalanszor találkozunk ezzel a vágyképzettel. A fiatal Goethe „Lily parkja“ című versében ecseteli a kellemes érzést, ha Lily medve módjára üti és rúgja, miközben ő „a gyönyörtől újjászületik“. Az újabb irodalomban Zola foglalkozott ezzel a problémával. Sok mazochista ugyancsak szívesen képzeli magát a kutya szerepébe, négylábon vezetteti magát körül a szobában stb. Nagyon jellemző a következő eset:

149. megfigyelés. Hivatalnok, nagy, izmos, egészséges, állítólag egészséges szülők gyermeke, de apja a nemzéskor 30 évvel volt idősebb anyjánál. Egyik két évvel idősebb nővére üldözési mániában szenved. X. külseje semmi feltűnőt nem mutat. Csontozata egészen férfias, erős szakáll, de a törzs teljesen szőrtelen. Kimondott lelkiéletet élő embernek mondja magát, aki senkinek sem tud nemet mondani, de azért hirtelen haragú, felfortyan, azután rögtön megbánja.

X. állítólag sohasem onanizált. Fiatal korától kezdve éjszakai magömlések, melyek közben a nemi aktus sohasem játszott szerepet, de a nő igen. Így például azt álmodta, hogy egy neki rokonszenves nő erősen hozzátámaszkodik, vagy a fűben szundikált, és a nő tréfából a hátára lépett. A nővel való koitustól X. mindig irtózott. Ez az aktus állatinak tűnt fel előtte. De

azért nagyon vonzódott a nőkhöz. Csak csinos nők és leányok társaságában érezte magát jól. Nagyon gáláns volt, de sohasem tolakodó.

Tetszetős termetű, de különösen széplábú kövér nők, ha ültek, a legnagyobb izgalomba tudták hozni. Elfogta a vágy, hogy az ilyen nőnek szék helyett felajánlja magát, hogy „ennyi gyönyörűséget hordozhasson“. Egy rúgás, egy pofon tőle boldogsággal töltötte volna el. Attól a gondolattól, hogy közösüljön vele, visszariadt. Érezte annak szükségét, hogy nőnek szolgáljon. Az volt az érzése, hogy a hölgyek szeretnek lovagolni.

Éldelgett abban a gondolatban, milyen gyönyörű lehet, egy szép nő terhe alatt roskadozni, hogy neki gyönyörűséget szerezzen. Minden irányban kiszínezte magának ezt a helyzetet, maga előtt látta a szép lábat sarkantyúsan, a remek bokát, a telt, puha combot. Minden jótermetű hölgy, minden csinos női láb mindig hatalmasan hatott képzelőerejére, de sohasem árulta el különös, neki magának abnormisnak látszó érzéseit, és képes volt azok leküzdésére, de nem érezte szükségét annak, hogy egészen leszokjon róluk, ellenkezőleg, sajnálta volna, ha. le kellett volna tennie ezekről a neki kedvessé lett érzésekről.

Harminckét éves korában X. véletlenül megismerkedett egy neki rokonszenves, férjétől elvált és szűkös anyagi helyzetben élő 27 éves nővel. Pártfogásába vette, hónapokig dolgozott érte minden önző szándék nélkül. Egy este szenvedélyesen nemi kielégülést követelt tőle, szinte erőszakkal tette magáévá. A közösülésnek következményei voltak. X. magához vette a nőt, vele élt, mértékletesen közösült. A közösülést inkább tehernek érezte, mint élvezetnek, merevedései gyöngék voltak, nem tudta a nőt többé kielégíteni, s ez végül is kijelentette, hogy nem akar többé vele érintkezni, mert csak ingerli. de nem elégíti ki. Noha végtelenül szerette a nőt, mégsem tudott lemondani különös képzelgéseiről. Ettől kezdve már csak barátságos viszonyban élt a nővel, és mélységesen sajnálta, hogy nem szolgálhat neki az ő módján.

A félelem, hogy hogyan fogadná indítványát, és a szégyenérzet visszatartották attól, hogy mindent bevalljon neki. Almaiban talált kárpótlást. Így például azt álmodta, hogy nemes, tüzes paripa és egy szép hölgy ül rajta. Érezte súlyát, a gyeplőt, melynek engedelmeskednie kellett, a nő combjának nyomását oldalán, hallotta vidám hangjának csengését. A megerőltetéstől kiverte a verejték, a sarkantyú érzése is megtette a magáét és mindenkor nagy kéjérzés közepette előidézte a polluciót.

Az ilyen, álmok hatására X. hét évvel ezelőtt legyőzte azt a félelmét, hogy valóságban is átéljen valami ilyesmit.

Sikerült neki „megfelelő“ alkalmakat kifürkésznie. Erről így számol be: „Mindig úgy tudtam intézni a dolgot, hogy a nő valamilyen alkalomból magától a hátamra ült. Igyekeztem neki ezt a helyzetet lehetőleg kellemessé tenni és könnyen elértem, hogy legközelebb már saját jószántából mondta: „Gyere, hadd lovagoljak rajtad egy kicsit.“ Két kezemmel egy székre támaszkodva, vízszintes helyzetbe hoztam hátamat, ő pedig férfimódra lovagló ülésben ráült. Erre én lehetőleg utánoztam a ló mozdulatait és örömömre szolgált, ha ő is lóként bánt velem, kímélet nélkül. Kedve szerint üthetett, szúrhatott, szidhatott, simogathatott. 60—80 kilós nőket fél- és háromnegyed óra hosszat tudtam így a hátamon hordozni. Ezután rendesen pihenőt kértem, miközben a társalgás köztem és az úrnő között egészen ártatlan volt és az előzmények szóba sem kerültek. Egy negyedóra múlva mindig friss erőben voltam és készségesen állottam tovább az úrnő rendelkezésére. Ezt, ha az idő és a körülmények megengedték, háromszor-négyszer egymásután megtettem. Előfordult, hogy délelőtt és délután odaadtam magam. Utólag nem éreztem semmi ráradságot, vagy más kellemetlen érzést, csak étvágyam kevés volt ezeken a napokon. Ha csak lehetett, szerettem felső testemet lemezteleníteni, hogy jobban érezzem a lovaglóvesszőt. Az úrnőnek illedelmesen kellett viselkednie. Legjobban szerettem szép cipőben, harisnyában, rövid, térdig érő csukott nadrágban, teljesen fedett felső testtel, kalapban, kesztyűben.“

X. úr közli továbbá, hogy hét év óta nem hajtotta végre a koitust, de potensnek tartja magát. A hölgylovaglás teljeséggel kárpótolja az „állati aktusért“, akkor is, ha az ejakuláció nem következett be.

Nyolc hónappal ezelőtt X. megfogadta magának, hogy letesz mazochista sportjáról és ezt a fogadalmát meg is tartotta. Azért az a véleménye, hogy ha egy féligmeddig csinos leány kerülgetés nélkül ezt mondaná neki: „Gyere, hadd lovagoljak rajtad“, nem volna annyi ereje, hogy ellenálljon a kísértésnek. X. arról kér felvilágosítást, hogy abnormitása gyógyítható-e, hogy romlottsága miatt megvetést érdemel-e, vagy szánalomraméltó betegnek számíthat. (Krafft-Ebing).

Szoros összefüggésben azzal a vágyképzettel, hogy lónak tekintsék és használják, nagyon gyakori a mazochistánál az az óhaj is, hogy rúgják és pedig úgy, hogy érezze a rajtaülő nő

terhét. Nagyon jellemző ilyen példát közöltünk már előbb Havelock Ellis nyomán a fetisizmus tárgyalásánál.

Egy másik a következő:

150. megfigyelés. X., példás férj, szigorú erkölcsű, többgyermekes családapa, bizonyos időközönként elmegy a bordélyházba, kiválasztja magának a két-három legnagyobb leányt és bezárkózik velük. Felső testét lecsupaszítva, lefekszik a földre, kezét hasára teszi és meghagyja a lányoknak, hogy tapossanak meztelen mellére és nyakára és teljes erejükből nehezedjenek rá. Néha még nehezebb lányokat kíván vagy más fogásokat, amelyek ezt a procedúrát még kegyetlenebbé teszik. Két-három óra múlva megelégli, bort és pénzt ad a lányoknak, megdörzsöli kék foltjait, felöltözik, kifizeti számláját és elmegy üzletébe, hogy mintegy egy hét múlva újból megszerezze magának ezt a különös élvezetet.

Alkalomadtán azt kívánja, hogy az egyik lány álljon a mellére, a többiek pedig forgassák addig, míg bőre a cipősarok forgásától véres nem lesz.

Gyakran az egyik lánynak úgy kell reagálnia, hogy egyik cipője egy vonalban álljon a szemével és sarka egyik szemgolyóját nyomja, míg a másik cipő a nyakán pihenjen. Ebben a helyzetben 4—5 percig kibírja a mintegy 75 kiló súlyú nő nyomását (Hammond—Cox).

Ezzel eljutottunk azokhoz a nagyszámú esetekhez, mikor a láb és a cipő a megalázás tulajdonképpeni és lényeges jelképe és eszköze. Érthető okokból gyakran nehezen, sőt egyáltalában nem dönthető el, hogy mazochizmussal, pontosabban duololagniával van- dolgunk vagy fetisizmussal, amint hogy ez utóbbi ösztöneltévelyedés tárgyalásakor hasonló megfigyeléseket már közöltünk. Hogy itt hozzuk őket, annak oka az alábbi esetekben sohasem hiányzó alárendeltségi bágy.

151. megfigyelés. X., amerikai, jó családból, testileg és erkölcsileg normális, kezdődő pubertása óta csak a női cipő izgatta fel nemileg. A nő teste vagy akár meztelen vagy harisnyába bujtatott lába semmi hatást nem tett rá, de a cipős láb vagy a cipő magában is merevedést, sőt magömlést idézett elő. Már ezek puszta látása elég volt neki, ha elegáns cipők állottak rendelkezésére, fekete bőrből, oldalt gombolhatok és lehetőleg magas sarkúak. Ha ilyen cipőt érinthet, csókolhat, felvehet, nemi ösztöne hatalmasan megmozdul. Élvezetét fokozza, ha a cipő talpába szögeket ver, úgy hogy a szögek hegye járás közben húsába

fúródik. Ettől szörnyű fájdalmai vannak, de egyúttal valóságos kéjt is érez. Legeslegnagyobb élvezete azonban, ha szép, elegáns női lábak előtt letérdel és rúgatja tőlük magát. Ha a cipők viselője csúnya nő, nem hatnak, és képzelete kihűl. Ha paciensnek csak a cipő hozzáférhető, képzelete szép nőt teremt hozzá és bekövetkezik az ejakuláció. Éjszakai álmai szép nők magas cipői körül forognak. Női cipők nézése a kirakatokban erölcstelen hatást tesz rá, míg a nő természetéről való beszélgetést ártatlannak és ízléstelennek érzi. Több ízben megkísérelte a koitust, de eredménytelenül, mert az ejakuláció sohasem következett be (Mantegazza).

A mazochizmus — fájdalmak elszenvedése, térdeplés, rugatás — az előtérben áll, a fetisizmus háttérbe kerül.

152. megfigyelés. X., 28 éves, hivatalnok, neuropathikus anyától származik. X. gyermekkora óta ideges volt, könnyen befolyásolható, csábítás nélkül korán maszturbálni kezdett, a pubertástól kezdve neuraszténiás volt, egy időre abbahagyta az onániát, igen gyakori magömlései voltak állapota egy elmegyógyintézetben kissé javult, a nő iránt vágyat érzett, de részint mert nem bízott potenciájában, részint mert félt a fertőzéstől, eddig nem jutott el a koitushoz. Ez nagyon kínosan érinti, annál is inkább, mert ismét visszaesik piszkos bűnébe.

X. nemi életének részletesebb tárgyalásakor fetisisztának és ugyanakkor mazochistának mutatkozik és érdekes kapcsolatokat tár fel a nemi élet e két rendellenessége között.

Azt állítja, hogy kilencéves kora óta gyöngéje a női cipő.

Ezt a fetisizmusát arra vezeti vissza, hogy akkor meglátott egy hölgyet, aki lóra szállt, úgy hogy egy szolga tartotta oda neki a kengyelt. Ez a látvány rendkívül felizgatta, képzeletében állandóan visszatért és egyre kéjesebb érzésekkel kapcsolódott. Polución érzései később cipős nők körül forogtak. Rajongott a magassarkú, fűzős magas cipőkért. Ehhez társult már korán az a kéjes hangsúlyú képzet, hogy egy nő cipője sarkával rúgja, míg ő térdeplő helyzetben cipőjét csókolja. A nőn csak a cipő érdekli. Szagérzetek nem szerepelnek. A cipő magában nem elégíti ki, csak lábon. Ha X. ilyen cipőjű hölgyet lát, olyan izgalom vesz rajta erőt, hogy maszturbálni kénytelen. Csak olyan nővel szemben tartja magát potensnek, akin ilyen cipő van.

Pótlékul lerajzolt magának egy ilyen cipőt és a rajzban gyönyörködik, miközben maszturbál (Krafft-Ebing.)

Döntő itt az erősen kiötlő vágy, hogy a mazochista térdepléssel tegyen eleget a duololagniának.

153. megfigyelés. Fiatal erős férfi, 26 éves. Érzékileg a szépnemen semmi nem izgatja, csak az elegáns magas cipő csinos hölgy lábán, különösen, ha fekete bőrből van és magassarkú. A cipő viselő nélkül is elég neki. A legnagyobb gyönyörűséget jelenti neki, ha látja, tapogatja, csókolja. A meztelen vagy csak harisnyás női láb teljesen hidegen hagyja. Gyermekkora óta lelkesedik az elegáns női cipőkért.

X. potens; nemi aktus közben kell, hogy a nő elegánsan legyen öltözve és mindenekelőtt szép cipő legyen rajta. A kéjes izgalom tetőpontján kegyetlen gondolatok csatlakoznak a cipők csodálatához. Kéjjel gondol az állat halálküzdelmére, amely a bőrt adta a cipőhöz. Időnként nem tud ellenállni a vágynak, hogy tyúkokat és más élő állótokat vigyen a prostituálthoz, aki elegáns cipőjével tapos rajtuk, míg ő a legerősebb kéjt érzi. Ezt úgy hívja, hogy „áldozat Vénusz lábainál“. Máskor a nőnek őt kell rúgnia cipős lábával, lehetőleg kegyetlenül.

Egy évvel ezelőtt, mivel a nők egyáltalában nem vonzották, beérte az ízlése szerinti női cipők dédelgetésével, miközben eljutott az ejakulációig és a teljes kielégülésig (Lombroso).

Látszólag ez a „szado-mazochizmus“ példája. Igazában nyilván fetisizmus és mazochizmus keveréke, az azonosítás erős hajlamával és képességével (a „Vénusz lábainál“ szenvedő áldozat ő maga).

154. megfigyelés. X., kereskedő, időnként, különösen rossz időben, ez a vágya támadt: megszólított akármilyen prostituáltat és felkérte, hogy menjen vele egy cipészhez, ahol a legszebb pár lakkcipőt vette meg neki, azzal a feltétellel, hogy rögtön felveszi. Miután ez megtörtént, az illető nőnek az utcán lehetőleg jól bele kellett gázolnia sárba és pocsolyába, hogy összepiszkolja a cipőt. Ezekután X. elvitte egy szállóba és alig maradt vele egyedül egy szobában, nekiesett a lábának és roppant élvezete telt benne, hogy ajkát ahhoz súrolja. Miután a cipőket ilymódon letisztította, pénzt adott a nőnek és elment dolgára (Pascal.)

Itt a fetisiszta összetevő mindenekelőtt bonyolult megrendezésben mutatkozik. A normális undorérzésnek nyilvánvaló leküzdése a nagyon feltűnő ösztöneltévelycdésnél különösen nagy szerepet játszik, mint ahogyan már a fetisizmusnál megismertük koprolagnia formájában. Már ott rámutattam arra, hogy az ilyen pervertáltaknak sok mazochista vonásuk van; és nem egyszer ne-

héz vagy éppen lehetetlen annak megállapítása, hogy egy adott esetben fetisizmussal vagy mazochizmussal (duololagniával) van-e dolgunk. De koprolagnia esetében a — bár csak az önmegalázás céljaira — felhasznált tárgyak különössége és a sajátságosán komplikált helyzet ajánlatossá teszi a fetisizmusok közé való besorozását.

Az itt következő megfigyeléseknél ismét mindenekelőtt a megrendezés érdekes:

155. megfigyelés. Egy úr Párisban bizonyos estéken elment egy lakásba, melynek tulajdonosa hajlandó volt különös hajlama kielégítésére. Előkelő öltözetben jelent meg a nő szalonjában, akinek estélyi ruhában, szigorú arccal kellett őt fogadnia. Ö márkinőnek szólította, a nő pedig mint „gróf urat“ üdvözölte. Erre beszélni kezdett arról, mennyire boldog, hogy egyedül találja itthon, mennyire szereti és mennyire óhajtana vele egy pásztorórát. A hölgynek erre a sértettet kellett adnia. Az ál-gróf egyre jobban tűzbe jött és azt kívánta, hogy az ál-márkinőnek egy csókot nyomhasson a vállára. Nagy felháborodás, a hölgy csenget, egy külön e célra fogadottt szolga megjelenik és kidobja a „grófot*[1], aki elégedetten elvonul és a komédia szereplőit gazdagon megjutalmazza (Pascal).

156. megfigyelés. X., 38 éves mérnök, nős, három gyermek apja, bár jó házasságban él, nem tud ellenállani annak a vágyának, hogy időről-időre felkeressen egy utasításokkal ellátott prostituátat és a koitus bevezetéseképpen a következő komédiát játssza el vele. Mihelyt belépett a leányhoz, ennek fülön kellett öt fognia és végigrángatni a szobán, folytonos szidások közben: „Mit keresel itt, nem tudod, hogy a helyed az iskolában van. miért nem mégy az iskolába?“ Közben pofozza és üti, míg le nem térdel és bocsánatot nem kér. Erre a nő uzsonnakosarat ad neki, amilyennel a gyermekek mennek az iskolába, fülénél fogva felhúzza és megismétli intelmét, hogy menjen az iskolába. X. addig játssza a makrancost, míg a fülhúzás, ütlegelés és szidás hatására eljut a merevedéshez. Ebben a pillanatban azt kiáltja: „Megyek már, megyek“ és végrehajtja a koitust. Valószínű, de nem bizonyítható, hogy ez a mazochisztikus komédia összefügg az első nemi izgalmakkal, melyek a paciens iskoláskorában ilyen fenyítések alkalmából jelentkeztek (Carrara).

157. megfigyelés. Minden három hónapban egyszer megjelent egy prostituáltnál egy 45 év körüli férfi és fizetett neki a következőkért: a leány levetkőztette, kezét-lábán összekötözte,

bekötötte a szemét, azonkívül az ablakot is el kellett sötétítenie. Ezután a férfinek le kellett ülnie és egyedül kellett maradnia gyámoltalan helyzetében. Egy félóra múlva a leány visszajött és feloldozta. A vendég erre fizetett és igen megelégedetten távozott. (Pascal.)

A nyilván jelképes folyamatot, amelyről ez a megfigyelés beszámol, átmenetül használhatjuk, mikor most a mazochizmus egy olyan alcsoportjára térünk rá, amely már rendkívüli elterjedésére való tekintettel is nagy érdeklődésre tarthat számot. Krafft· Ebing ideális mazochizmusnak, helyenként jelképes mazochizmusnak is nevezte. Ennek az ösztöneltévelyedésnek vagy helyesebben perverz beállítottságnak az a lényege, hogy kizárólag képzelgésekről és képzetekről van szó benne, a perverz aktusok pedig egészen vagy majdnem egészen hiányoznak.

Jellemző a gazdag képzelet, melyet az illetők — esetleg ellenkező állításaik ellenére is — sok szeretettel és gonddal ápolnak. Emellett szól már az is, hogy az ilyen pervertáltak nem tudnak eleget beszéni és írni ösztöneltévelyedésükről és hajlamaikról. Folyton boncolgatják állapotukat, sorstársakat keresnek, hosszú beszélgetéseket folytatnak prostituáltakkal — orvosokkal is! — a tárgyról, röviden, azt lehetne mondani, hogy a mazochizmus a — természetesen ennek megfelelő hajlamú — ember életében annál nagyobb teret foglal el, minél kevesebb mazochista cselekedetet hajt végre.

158. megfigyelés. X. úr, technikus, 26 éves, ideges, gyakori migrénben szenvedő anyától született. Atyai felmenői között a hátgerincmegbetegedés és a pszichózis egy-egy esete fordult elő.

Egy testvére „ideges“.

X. úr jelentéktelen gyermekbetegségen esett át, könnyen tanult, normálisan fejlődött. Mindenképen férfias jelenség, csak kissé gyenge és középmagasságúnál kisebb. A jobb here descensusa tökéletlen, az a lágyékcsatornában érezhető. A hímvessző normálisan fejlett, de meglehetősen kicsi.

Öt éves korában X. kéjes érzéseket fedezett fel, mikor egymásra tett lábakkal egy kis korláton lengő gyakorlatokat végzett. Néhányszor megismételte ezt, aztán elfelejtette a hatást és mikor már érett fiú korában visszaemlékezett rá, és megismételte a gyakorlatot, a várt eredményt clmaradt.

Hét éves korában verekedésben vett részt az iskola udvarán, melynek végeztével a győztesek lovagló ülésben ráültek a földönfekvő legyőzöttek hátára.

Ez nagy hatást tett rá.

Az alulfekvök helyzetét kellemesnek gondolta, gondolatban helyükre képzelte magát és elgondolta, hogy látszólagos felállási kísérletekkel elérhetné, hogy a rajta lovagló ellenfél egyre közelebb kerüljön az arcához, végre aztán már azon üljön és ilymódon kényszerítse őt arra, hogy nemi szerveinek kipárolgását élvezze. Az ilyen helyzetek később még gyakran ötlöttek fel benne, mindig kéjes hangsúllyal, de valódi kéjt sohasem érzett közben, ezeket a gondolatokat magában rosszaknak és bűnöseknek minősítette és elfojtásukra igyekezett. Nemi dolgokról akkoriban állítólag még sejtelme sem volt. Érdekes, hogy a páciens huszadik évéig és időnként még mindig enuresis noctumában (éjszakai ágybavizelés) szenvedett.

A pubertásig az időnként visszatérő mazochista fantáziáknak, hogy valaki combjai között van, fiúk és lányok felváltva voltak a tárgyai. Ettől kezdve többségben voltak a lányok, és a pubertás végével már csak ezek fordultak elő. Lassanként ezek a helyzetek más tartalmat is kaptak. Most már abban a tudatban tetőződtek be, hogy teljesen alá van rendelve egy felnőtt leány akaratának és önkényének, az ennek megfelelő megalázó cselekvésekkel és helyzetekkel egybekötve.

Ezekre például idézi a következőt:

„Hason fekszem a földön. Fejemnél ott áll egy úrnő és egyik lábát mellemre teszi, vagy fejem a lábai között van, úgy hogy arcom közvetlenül a szeméremteste alatt van. Esetleg mellemen vagy arcomon lovagol, asztal helyett használja testemet és eszik róla. Ha valamelyik parancsát nem teljesítem úgy, ahogyan ő akarja, vagy ha úrnőmnek egyébként úgy tetszik, becsuk egy sötét ámyékszékbe, miközben ő kisétál és szórakozik. Barátnőjének mint rabszolgáját mutat be és kölcsönad engem neki.

A legalárendeltebb szolgálatokra használ, felkeléskor, fürdésnél, szükségletei elvégzése közben szolgálom ki. Az utóbbi esetben néha arcomat is használja és arra kényszerít, hogy vizeletéből igyam.“

X. állítólag sohasem valósította meg ezeket az elképzeléseit, mert homályosan úgy érezte, hogy megvalósításuk nem hozná meg neki a remélt gyönyörűséget.

Csak egyszer lopódzott be e képzelődések hatására egy csinos cselédleány szobájába, hogy vizeletéből igyon. De az undor arra késztette, hogy elálljon szándékától.

X. saját bevallása szerint hiába küzdött ezek ellen a mazochista képzetek ellen, melyek neki kínosak és undorítók. To-

vábbra is változatlanul uralkodnak rajta. Megjegyzi, hogy a főszerepet a megalázás játssza, és a fájdalomokozás vágya sohasem merül fel.

Az „úrnőt“ legszívesebben graciózus, finom, széparcú, húszesztendős leánynak képzeli, lehetőleg rövid, világos ruhában.

A fiatal hölgyekhez való közeledés közönséges módjaiban táncmulatságon vagy társaságban X. sohasem találta örömét. A pubertástól kezdve hébe-korba magömlései voltak megfelelő mazochisztikus képzelgésekkel, és gyönge kéj érzéssel.

Mikor a páciens egyízben hímvesszője makkját dörzsölte, sem merevedés, sem ejakuláció nem állott be és kéj érzés helyett mindig csak kellemetlen, majdnem fájdalmas érzései voltak. Ez megóvta a maszturbációtól. Ezzel szemben hétéves kora óta korláton való tomázás, kötél- és rúdmászás közben gyakran volt erős kéjérzéssel egybekötött ejakulációja. A nőkkel való nemi érintkezést (homoszexuális érzései sohasem voltak) eddig egyszer sem kívánta. Mikor 26 éves korában egyik barátja koitusra bíztatta, már a bordélyházba menet „szorongó nyugtalanság és határozott ellenállás“ vett rajta erőt, és izgalmában, minden tagjának reszketése és hideg verejtékezése miatt nem állott be merevedés. Többszöri kísérlet ugyanilyen sikertelenül végződött, csak a lelki és testi izgalom tünetei voltak kevésbbé hevesek, mint elsőízben.

Igazi nemi vágya sohasem volt. Az sem sikerült neki, hogy mazochista képzelgéseit az aktus sikeressé tételére használja, mert szellemi képessegei az ilyen helyzetekben „szinte megbénultak és a merevedéshez szükséges intenzív képzeteket“ képtelen előidézni. Így részben hiányzó libidója, részben a sikerben való bizalom hiánya miatt feladta a további közösülési kísérleteket. A továbbiakban gyönge kéjvágya csak időnként elégült ki tomagyakorlatok közben. Spontán vagy tudatosan előidézett mazochisztikus képzelgései közben (éber állapotban) voltak ugyan merevedései, de magömlés többé nem következett be.
Mintegy hathetenként voltak pollucióí.

A paciens szellemileg magasan álló, finomérzésű, kissé neuraszthéniás egyén. Társaságban, sajnos, többnyire az az érzése van, hogy feltűnik, hogy megfigyelik, ilyenkor szorongásai vannak, noha tudja, hogy az efféléket csak képzeli. Ezért szereti a magányt, azért is, mert fél tőle, hogy mások rájönnek nemi abnormitására.

Impotenciája nem kínos neki, mert nemi vágya szinte semmi,

de azért nagy szerencséjének érezné, ha nemi élete rendbe jönne, hiszen attól a társadalmi életben olyan sok függ, és egészségesen bizonyára biztosabban és férfiasabban tudna fellépni társaságban.

Mostani élete kín neki, szörnyű tehernek érzi (Krafft-Ebing).

159. megfigyelés. X., 32 éves, szobrász, örökletesen terhelt, degenerációs jelekkel, neuropathikus alkatú, ideggyönge, vézna, ifjúkorában beteges, nemisége első rezdüléseit 17 éves korában érezte, ösztöne sohasem lett különösen erős, mindig kizárólag a másik nemhez vonzódott, de mazochisztikusan:

Arra vágyott, hogy szép női kéz flagellálja, kézfetisizmus azonban nem fejlődött ki. Mindig rajongott a büszke és parancsoló külsejű nőkért. Mazochisztikus vágyainak megvalósítását sohasem kísérelte meg. Megmagyarázni nem tudja őket.

Négyszer kísérelte meg eredménytelenül a koitust, különben önfertőzött. Ennek és a kicsapongásnak következtében keletkezett súlyos, kényszerképzetekkel egybekötött neurasztheniája indította arra, hogy orvoshoz folyamodjon (Krafft-Ebing).

160. megfigyelés. X., 27 éves, műszerész, erős alkatú, kellemes külsejű, állítólag nem terhelt egyén, fiatal korában egészséges, 23 éves kora óta ideges és hipochondriás levertségre hajlamos. Nemi tekintetben szeret hetvenkedni, de nem nagyon nagy teljesítőképességű. A nők minden előzékenysége ellenére a paciens hozzájuk való viszonya ártatlan gyöngédségekre korlátozódik. Említésreméltó az a hajlama, hogy olyan nőket kíván, akik szigorúak hozzá. 25 éves kora óta megfigyelte, hogy még csúnya nők is nemileg nagymértékben hatnak rá, mihelyt lényükben parancsoló vonást fedez fel. Egy haragos szó asszonyi szájból elegendő arra, hogy a leghevesebb merevedéseket idézze elő. Így például egyszer egy kávéházban ült és hallotta, mikor a (csúnya) pénztárosnő energikusan összeszidta a pincért. Ettől a jelenettől a legnagyobb nemi izgalom vett rajta erőt, amely hamarosan ejakulációhoz vezetett. X. a nőktől, akikkel nemileg érintkezni akart, azt kívánja, hogy taszítsák el maguktól, kínozzák minden lehető módon stb. Azt hiszi, csak olyan nő tudja izgatni, aki a Sacher-Masoch regényeiben szereplő hősnőkhöz hasonlít (Krafft-Ebing).

161. megfigyelés. X., 28 éves, örökletesen és szervezetileg neuropathikus, állítása szerint már 11 éves korában volt pollúciója. Ebben az időben anyja egyszer ülepére alkalmazott ütésekkel megfenyítette, amit akkor csak fájdalmasnak érzett, a visszaemlékezésben azonban kéjes érzésekkel társított. Ezek

kedvéért mindgyakrabban reprodukálta ezt az emlékképet és közben önmagát ütötte ilyen módon. 13 éves kora táján tetszeni kezdtek neki a magassarkú elegáns női cipők. Ha ezeket két combja közé szorította, beállott az ejakuláció. Később a puszta rágondolás is elegendő volt. Ezekhez a cipőfantáziákhoz azonban hamarosan még kielégítőbb mazochista képzelgések járultak. Tobzódott abban a gondolatban, hogy egy fiatal hölgy lábai előtt fekszik és az szép cipőivel rugdossa. Eközben ejakuláció állott be. Így élt 21 éves koráig, anélkül, hogy bármikor is vágya támadt volna a koitusra vagy érdeklődött volna a női nemi szervek iránt. Huszonnegyedik és huszonötödik éve között súlyos tuberkulózison esett át, eközben mazochista hajlamai háttérbe szorultak. Mikor felgyógyult, elsőízben találkozott egy kéjnővel. Ez a találkozás szerencsétlenül végződött, mert mikor meztelenül meglátta a nőt, minden nemi vágya eltűnt és a merevedés nem volt előidézhető. Erre visszahúzódott mazochista-fetisiszta területére. Reménye az, hogy egyszer megtalálja mazochista képzelgései eszményképét — egy szadista nőt, — és annak segítségével eljut a normális nemi érintkezéshez (Krafft-Ebing).

Beérjük ennyi példával! a férfi mazochizmusára — algolagniára és duololagniára —, mert ez a perverzió minden másnál inkább tipizálódik, annálfogva, hogy az ilyen pervertáltak vágyálmaikat és elképzeléseiket az ilyenfajtájú ugyancsak stereotip és igen egyhangú irodalomra alapítják. A mazochizmus eszmeszegénysége nyilvánvalóan ellentmond komplikált lelki felépítésének.

Ha a nő mazochizmusát Krafft-Ebinghez hasonlóan külön tárgyaljuk, ennek oka az, hogy a női nem alárendeltsége a férfiaknak úgyszólván normális jelenség. Éppen a lelkileg és testileg mindenben egészséges nőnél találunk a nemi élet megfelelő megvizsgálásakor rendszerint mazochizmusra emlékeztető vonásokat és egyes tényeket. Világos, hogy ez a tényállás hisztérikus alapon nagymértékben fokozódhatik. Emellett szólnak többek között a kéjesnek érzett fájdalmak, amelyekről minden idők nagy extatikus és misztikus nőalakjai beszámolnak.

Amit a férfinél duololagniának neveztünk és ösztöneltévelyedésnek vagy legalább is perverz hajlandóságnak minősítet tünk, a nőnél egészen más jelentőségű és rendesen még egészen a normális határokon belül marad. Schiller szomorú játékában, az Ármány és Szerelemben mondja Lady Milford ezeket a számtalan nőre jellemző szavakat: „A hatalom legnagyobb kéje csak Isilány pótlék, ha nem részesülhetünk abban a nagyobb gyö-

nyörben, hogy rabszolganője legyünk egy férfinek, akit szeretünk.“

Figyelemreméltó, hogy ahol a férfiak duololagnisztiku? hajlandósága elég erős ahhoz, hogy a nőkre rákényszerítse az úrnő szerepét (ennek legjobb példája Északamerika), ahol tehát a nő erős alárendeltségi vágya nem elégül ki. igen gyakran a pathológia területére átcsapó visszahatások jelentkeznek. Hasonlóan ahhoz a folyamathoz, hogy magasállású férfiak prostituáltakkal, női háztartási alkalmazottakkal stb. érintkeznek nemileg, a jó társasághoz tartozó nők ott a legalsóbb rétegekben, az úgynevezett alvilágban keresnek maguknak nemi partnert, úgy hogy egyenesen szükség-duololagniáról beszélhetnénk.

Egyebekben említettem már, hogy az úgynevezett szadista prostituáltak, ahol belső vágyukhoz mérten kiélhetik magukat, mazochista magatartást tanúsítanak, amit a kéjnő és kitartott szinte tipikus viszonya is bizonyít.

A nő mazochizmusát igazolja továbbá az is, hogy számos esetben a szadisták mindenütt és mindenkor megtalálják alkalmas partnernőiket, akik a pusztán ideális szenvedésen kívül valóságos testi bántalmazásokat is készek eltűrni. A nő mazochiz musának klinikai megfigyelései és példái aránylag ritkák, ami a mondottakból minden további nélkül érthető. A nő azt a vágyát, hogy szolgáljon és elviselje a férfi uralmát, sőt kínzását, nem érzi rendellenesnek, perverznek vagy’ akár társadalmilag aggályosnak, és a férfi számára ebben az összefüggésben oly fontos potencia-kérdés nála természetszerűleg eldsik. Ezért a nők duololagniája alig és algolagniája is csak szórványosan fog alkalmat adni az orvosi tanácskozásra és kezelésre. Sokkal gyakrabban találja meg az orvos ezt a hajlandóságot, illetve ösztöneltévelyedést mellékjelet formájában. Más perverziók, mindenekelőtt homoszexualitás és fetisizmus, ugyanis igen sokszor mazochisztikus eltévelyedést mutatnak fel, és ilyen vonások az itt következő megfigyelésekben is felismerhetők.

162. megfigyelés. X. kisasszony, 21 éves, morfinista anya leánya, anyja néhány évvel ezelőtt idegbajban halt meg. Az anyja egyik testvére ugyancsak morfinista. A leány egyik testvére neuraszthéniás, egy másik mazochista (azt kívánja, hogy előkelő, büszke hölgyek nádpálcával üssék). X. kisasszony sohasem volt komolyabb beteg, csak időnkénti fejfájásokban szenved. Testileg egészségesnek tartja magát, de néha bolondnak, akkor tudniillik, ha az alább leírandó képzelgések felülkerekednek benne.

Kora ifjúsága óta arról ábrándozik, hogy büntetik, fenyítik. Ez a gondolat valósággal elragadja. Ilyenkor az a leghőbb vágya, hogy .nádpálcával minél jobban megfenyítsék.

Ez a vágya szerinte abból eredt, hogy apjának egyik barátja, mikor ő ötéves volt, egyszer tréfából a térdére fektette és ütötte. Ezóta vágyik arra, hogy megfenyítsék, de sajnálatára ez a vágya még sohasem teljesült. Képzelgései közben gyámoltalanul összekötözöttnek látja magát. Azok a szavak, hogy „nádpálca*[4], „fenyítés[44] hatalmas izgalomba ejtik. Csak mintegy egy éve kapcsolja ezeket a dolgokat férfiakhoz. Korábban egy szigorú tanárnőt képzelt el[1] magának vagy csupán egy kezet, amely bünteti.

Most egy szeretett férfi rabszolganője szeretne lenni; ha az megfenyíti, megcsókolja a lábát.

A hölgy nem tudja, hogy érzései nemi természetűek.

Leveleinek részletei jellemző adalékul szolgálhatnak az eset mazochisztikus megítéléséhez: „Régebben komolyan arra gondoltam, hogy ha ezek a képzelgések nem szűnnek meg, tébolydába megyek. Erre a gondolatra akkor jutottam, mikor olvastam egy ideggyógyintézet igazgatójáról, hogy egy hölgyet, miután hajánál fogva kirángatta az ágyból, bottal és lovagló korbáccsal megfenyített. Reméltem, hogy az ilyen intézetekben velem is így fognak bánni, tehát tudattalanul mégis csak férfiakhoz kapcsolódó képzeteim vezettek. Legszívesebben azonban arról ábrándoztam, hogy durva, műveletlen ápolónők kíméletlenül ütlegelnek.[44]

„Gondolatban előtte fekszem, és egyik lábát nyakamra teszi, míg a másikat csókolom. Elragad ez az elképzelés, mikor nem is üt, de ez gyakran váltakozik és sokszor egészen más jeleneteket idézek magam elé, amelyekben ver. Pillanatnyilag az ütéseket a szerelem bizonyítékainak is fogom fel — előbb nagyon jó és gyöngéd hozzám, aztán üt — túláradó szerelmében. Elgondolom magamnak, hogy számára a legnagyobb gyönyör, ha engem üt — merő szerelemből. Gyakran álmodtam már, hogy rabszolgája vagyok — rabszolganője csodálatosképen soha. Így például elképzeltem magamnak, hogy ö Robinson és én a neki szolgáló vadember. Gyakran elnézem a képet, amelyen Robinson a vadember nyakára teszi lábát. Most magyarázatát is tudom már az imént említett képzetnek; a nőt általában alacsonyrendűnek érzem, a férfi alatt álló lénynek; egyebekben azonban nagyon büszke vagyok és semmi áron nem engedem, hogy rajtam uralkodjanak, így történik azután, hogy férfinek képzelem

magam (aki természettől fogva büszke és magasaibbrendű), ezáltal a szeretett ember előtt való megalázkodás annál nagyobb. Azt is elképzeltem magamnak, hogy rabszolganője vagyok; de ez nem elégít ki, mert hiszen végül is minden nő szolgálhat a férfijének rabszolganő módjára!“ (Krafft-Ebing).

163. megfigyelés. X. kisasszony, 35 éves, súlyosan terhelt családból, néhány éve az üldözéses elmebaj kezdő stádiumában van. Ennek eredete cerebrospinális neuraszthéniában keresendő, melynek kiinduló pontja nemi túlingereltség. A páciensnő 24 éves kora óta onániát űzött. Remélt férjhezmenésének ehnaradása és heves érzéki izgalom következtében eljutott a maszturbációhoz és a lelki onániához. Saját neméhez tartozó egyénekhez sohasem vonzódott. A páciensnő ezt adja elő: „Hat-nyolc éves koromban támadt bennem az a vágy, hogy megkorbácsoljanak. Mivel soha nem vertek és nem is voltam jelen, ha valakit ütöttek, nem tudom magamnak megmagyarázni, hogyan jutottam ehhez a különös vágyhoz. Csak azt gondolhatom, hogy velem született. E korbácsolási képzetek közben igazi kéjérzésem volt és képzeletemben kifestettem magamnak, hogy milyen szép volna, ha egy barátnőm megkorbácsolna. A gondolat gyönyört okozott nekem, de nem próbáltam meg soha, hogy a valóságban előidézzek ilyesmit. Tízéves korom óta a képzelődés is megszűnt, csak mikor 34 éves koromban elolvastam Rousseau Vallomásait, lett előttem világos, mit jelentettek ezek a vágyak, és hogy nálam is -ugyanazokról a beteges elképzelésekről volt szó, mint Rousseaunál. Tízéves korom óta soha többé effélét nem éreztem“ (Krafft-Ebing).

Ez a két eset vitathatatlanul homoszexuális jellegű. Megemlítem ebben az összefüggésben, hogy a mazochizmus (mint a fetisizmus is) ott, ahol a — természetesen tudattalanul, — tilalmasnak és borzalmasnak érzett homoszexualitás a pervertáltakat a nemi érintkezés elutasítására kényszeríti, a cél eszközéül, látszólagos okul, illetve célul is szolgálhat.

Most eseteinkhez kapcsolódva még néhány sajátságára akarok rámutatni a mazochizmusnak, amely minden esetben, de főként ideális formájában majdnem mindig feltalálható. Említettem már az ilyen pervertáltaknak azt a hajlamát, hogy ösztöneltévelyedésükkcl foglalkozzanak és sokat beszéljenek róla. Egészen különös szerepet játszik a mazochisták gondolkodásában és életében a levélírás, amelyről már a verbálerotikával kapcsolatban beszéltem. A mazochisták száma, akik ösztönüket csak ezen a módon élik ki, bámulatosan nagy. Minden alkalmat felhasz-

nálnak arra, hogy végtelen leveleket küldjenek egy „úrnőhöz“, akit a levélíró rendesen személyesen nem is ismer. A levelekben azután állandó egyformasággal ismétlik a tipikus mazochista vágyálmokat. A levélírónak az a folyton hangoztatott készsége, hogy eltűrik a legválogatottabb kínzásokat és végrehajtják az elképzelhető leg'alantasabb szolgálatokat, éles ellentétben áll a valósággal, mint az már abból kicferül, hogy az iyen pervertáltak, ha valamiképen módjukban áll egyik vágyukat megvalósítani, hainyatthomlok menekülnek. A már ugyancsak említett levelező-körök, amelyek eleve kizárják azt, hogy a puszta íráson túljussanak, ezért jönnek a mazochistáknak különösen kapóra. A levelek közül sok inkább nevetséges, mint tragikus, nem utolsó sorban azért is, mert az „úrnőnek“ csak ritkán van annyi fantáziája, hogy a pervcrtált képzetvilágát új anyaggal gazdagítsa, úgy hogy ezeknek maguknak kell éber álmaikat és elképzeléseiket indítványozni és megrendelni.

Egy mazochista levél alábbi példája még Krafft-Ebingtől származik, de mindenképpen tanulságos:

„Legkegyelmesebb Madame! Úrnő! Istennő! Mélységes tisztelettel és legalázatosabb megadással alulírott Sacher-Masoch módja szerinti fantaszta.

Ebben a minőségében veti magát önnek mint a „prémes Vénus“ megtestesült eszményképének lábaihoz, azzal az alázatos kéréssel, hogy érdemesítse egy rúgásra és engedje meg, hogy cipellője talpát nyelvével nyalogathassa, mint kutyája. Azután pedig, Madame, méltassa arra a kegyre, hogy ön előtt a porban heverve, kis lábával a nyakán, röviden elbeszélhesse önnek történetét. Már zsenge ifjúkorom óta epedtem az után, hogy egy szép hölgy lábát csókolhassam, hogy ez a láb rámtaposson, rúgjon, hogy a hölgy, mint úrnőm, rabszolgájaként bánjon velem, mint kutyáját idomítson.

Legnagyobb élvezetem az volt, ha állatszelidítőnőt láttam, és mikor az idomárnő magassarkú, elegáns cipőbe bujtatott lábával az oroszlánok testére lépett, kéjes önkívület vett rajtam erőt.

Később birtokába jutottam a „Prémes hölgyekének. Különösen elragadott a „Vörös udvarház“, mert elbüvölőnek tartottam azt a gondolatot, hogy kutya módjára az úrnő lábatalpát nyalogassam.

Ez idő óta ez rajongásom tetőpontja. Vájjon az úrnőnek élvezetet szerez-e, ha rabszolgája vagy kutyája a lábát nyalja? Képzeletemben olyan képek lebegnek előttem, hogy egy ültet-

vény tulajdonosnője hogyan bántalmazza rabszolgáit, hogyan töri be lovát, hogyan idomítja kutyáit. Oh, ha ön nekem is juttatna ezekből a gyönyörökből!

Kegyeskedjék legalább ezt a levelet lábával taposni, hogy aztán legszebb jutalomként ajkaimhoz szoríthassam!

Gondolatban látom, hogy ajkai e sorok olvasása közben gúnyosan elhúzódnak, a kéj gúnnyal keveredő szikrája villan fel szemeiben. Az elegáns cipőbe bujtatott lábacska keményen dobbant a szőnyegre, a kis kéz ökölbe szorul és átkulcsolja egy kutyakorbács nyelét, fogaiból pedig ez tör elő: Oh, értelek, rabszolga, értem vinnyogásod, te kutya! Szeretném, ha itt volnál a lábam alatt! Rögtön megtudnád, hogy sóvárgásod nem csalt meg; én vagyok az a nő, aki úrnőd tud lenni. Értem gyönyörödet, rabszolga, értem szolgai érzésedet, kutya, ahogyan ismerem az uralkodónő gyönyörét is, értem és becsülöm a kegyetlen zsarnokság élvezetét. Szeretném a cipőm sarkával kinyomni a jobb szemedet, és a cipőm sarkáról kellene lenyolnod a vért, te kutya! Éles sarkantyút kötnék a cipellőmre és azzal marcangolnálak szét és azt is újra fényesre kellene nyalnod, és még egészen más szolgálatokat is kellene tenned nekem nyelveddel! Köpetem lenne a táplálékod, úrnőd vize az italod! Majd megtalálnád bennem az eszményképed!

Alázatosan kérek választ, lábai előtt fekszem, cipője sarkát nyalom, Madame, és maradok rabszolgája, kutyája.“

Nagy szerepet játszanak a mazochizmus terén az újsághirdetések. Minden kultúrállamban vannak újságok, amelyek, ha nem is egyértelmű, de nagyon átlátszó mazochista hirdetéseket hoznak. Ezekben folytonosan visszatérnek az olyan szavak, mint „alkalmazkodó természetű“ vagy „érzékeny“ vagy olyan jeligék, mint „domina“, „imperatrix“, „Vanda“; „Severin“; melyekből kiderül a dolog igazi értelme. A másik oldalon állanak természetesen a „szadista“ prostitúció hirdetései, melyek masszázsszalonok, kozmetikai intézetek, stb. hirdetései mögé bújnak. Nem ritka a megfelelő formában kilátásba helyezett nevelés vagy tanítás.

A mazochista írásszenvedélyén alapulnak a különféle szerződések is. Ezek egyik legjellemzőbb példája az, amelyet Schlichtegroll közöl, az akkor 33 éves Sacher-Masoch kötötte akkori barátnőjével, egy Pistor nevű nővel:

„Szerződés, köttetett Fanni von Pistor és Leopold von Sacher-Masoch között.

Leopold von Sacher-Masoch becsületszavára kötelezi magát,

hogy rabszolgája lesz Pistor asszonynak, feltétlenül annak minden kívánságát és parancsát teljesíti és pedig hat hónapon át.

Fanni von Pistor asszonynak ezzel szemben nem szabad tőle semmi megbecstelenítőt kívánnia (ami emberi és polgári becsületét érintené). Továbbá naponta hat órát kell engedélyeznie munkája számára, leveleibe és írásaiba nem szabad betekintenie. Minden vétség vagy mulasztás vagy felségsértés esetében az úrnő (Fanni Pistor) kedve és tetszése szerint megbüntetheti rabszolgáját (Leopold Sacher-Masochot.) Egyszóval Gergely jobbágynak rabszolgai alárendeltséggel kell viselkednie úrnője irányában, kegyeit elragadó adományként kell fogadnia, szerelmére igényt semmi módon nem emelhet, szeretői jogokat nem érvényesíthet. Fanni Pistor ennek ellenére megígéri, hogy lehetőleg gyakran fog prémet viselni, különösen olyankor, mikor kegyetlen.

Ez a hat hónap nem kell, hogy folytatólagos legyen, nagy félbeszakításokkal is telhet és az úrnő szeszélyéhez képest végződik és kezdődik.

Az ezen szerződésben szereplő felek sajátkezű aláírása.“

Végül teljesség kedvéért megemlítem már, hogy a rajzolás és különösen u. n. kifejező rajzok készítése a mazochizmusnál éppúgy előfordul, mint szadizmusnál és fetisizmusnál.

A mazochista irodalomban még mindig Sacher-Masoch művei állanak első helyen, különösen a „Prémes Vénus“. Az ott rajzolt helyzeteket azóta az ilyen fércművek véget nem érő variációkban ismétlik, de az ötletek és gondolatok szegénysége feltűnő.

Egészen távol ezektől a ponyvaszerzőktől, költők és komoly írók is foglalkoztak a mazochizmus problémájával; minden kultúrnép irodalmában (franciák, németek, oroszok, skandinávok) nagy számmal találunk ilyen alakokat és jeleneteket. A nagy francia lírikus, Verlaine néhány legszebb költeménye mazochista vonásokat mutat fel. Ugyancsak sok ilyen verset írt Johannes Wedde német lírikus.

De leghíresebb példája ennek az ösztöneltévelyedésnek Rousseau, ö beszéli el Vallomásaiban (I. rész 1. könyv), menynyire imponált neki a harmincéves Lambercier kisasszony, mikor nyolcéves korában annak testvérénél lakott és tanult. A hölgy haragja, ha Rousseau valamelyik kérdésre nem tudott rögtön válaszolni, az a fenyegetése, hogy meg fogja vesszőzni, ha nem tanul rendesen, a legmélyebb benyomást tette rá. Miután egy

nap verést kapott a kisasszonytól, fájdalmon és szégyenen kívül kéjesen érzéki érzése támadt, amely erősen unszolta arra, hogy újból fenyítést kapjon. Csak mert nem akarta a hölgyet megszomorítani, azért nem igyekezett keresni az alkalmat, hogy megszerezze magának ezt a kéjes fájdalmat. Egy nap azonban szándéka ellenére úgy alakult, hogy a kisasszony észrevett valamit a fenyítés különös hatását illetően és ettől kezdve a nyolcéves fiúcskát már saját szobájában sem engedte hálni. Ezóta Rousseaunak az volt a vágya, hogy neki tetsző hölgyek Lambercier kisasszonyhoz hasonlóan megfenyítsék, amellett, hogy saját állítása szerint a két nemnek egymáshoz való viszonyáról serdült koráig semmit sem tudott. Tudvalevőleg csak 30 éves korában avatta be Madame de Varrens a szerelem tulajdonképpeni rejtelmeibe, és Rousseau csak ekkor vesztette el ártatlanságát. Addig minden nőket érintő vágya csak a passzív flagelláció és más mazochista élmények képzetéhez kapcsolódott.

Rousseau részletesen leírja, hogy nagy nemi szükséglete mellett mennyire szenvedett sajátságos, kétségtelenül a fenyítő vesszőcsapásoktól felébresztett érzékiségétől, mennyire elepedt a vágytól és mégis képtelen volt kívánságának közlésére. Tévedés volna azonban azt hinnünk, hogy Rousseau csak a flagellációra vágyott. Ez csupán a mazochizmus többi képzeteit ébresztette fel. Az érdekes önmegfigyelés lélektani magva mindenesetre ebben keresendő. Rousseaunál a lényeges az, hogy alá akarja magát rendelni a nőnek. Ez nyilvánvalóan kiderül Vallomásaiból, hiszen ő maga mondja:

„Étre aux genoux d'une mairesse impérieuse, obéir a ses ordres, avoir des pardons a lui demander étaient pour moi de tres douces jouissances."

Ez a mondat igazolja, hogy a tulajdonképeni fődolog az alárendeltség, a megalázkodás tudata volt a nő előtt.

Természetesen Rousseau maga is tévedett, mikor feltételezte, hogy a nő előtti megalázkodásnak ez a vágya kizárólag gondolattársítás útján keletkezett a flagelláció képzetéből:

„N'osant jamais déolarer mont gout, je l'amusais du moins par des rapports qui m'en conservaient l'idée."

NEGYEDIK RÉSZ

A HOMOSZEXUÁLIS NEMI ÉRZÉS

Tizennegyedik fejezet

AZ EGYNEMŰEK KÖZTI SZERELEM

A nemi ösztön összes eltévelyedései között a homoszexualitás külön helyet foglal el. Minden időkben és minden népnél kimutatható, amellett gyakorlatilag a legnagyobb jelentősége van és társadalmi, jogi, ugyanakkor azonban lélektani szempontból is rendkívül fontos. Ezek a tények vezettek oda, hogy a homoszexualitást élesebben elhatárolják a többi ösztöneltévelyedésektől és mint inverziót megkülönböztessék a többi eltévelyedésektől, a perverzióktól. Ez azonban nem feltétlenül szükséges.

Ma már általános az a nézet, hogy a homoszexualitás fogalma igen különböző állapotokat, hajlandóságokat és magatartásokat egyesít magában, amelyek keletkezésükben és lényegükben jelentős és világosan kiütköző különbségeket mutatnak fel. Nagyon érdekes, hogy a legszorgalmasabb kutatómunka ellenére a homoszexualitással és válfajaival összefüggő különböző problémák tárgyában még mindig nem volt elérhető a nézetek egybehangolása; a mélylélektan éppen ebben a tekintetben csak igen keveset ért el. Ugyanez áll a hormonkutatásról és azokról az ítéletekről, hogy fejlődéstörténeti, embriológiai és állattani eredménynek segítségével tisztázzák a kérdést. Ezért éppen ebben a fejezetben szinte változatlanul megismételhetjük azt, amit Krafft-Ebing a homoszexualitásról kiderített és rögzített. Ugyanez áll a nála található megfigyelésekről és kortörténetekről is, noha pontos beosztása és a fokozatok nála található megfigyelése ma már nem tartható fenn.

Az Éntudat legszilárdabb alkotóelemeinek egyike a teljes nemi kifejlődés után az a tudat, hogy az ember határozott nemi egyéniség és az a szükséglet, hogy a nemi érettség korában e különleges nemi egyéniségnek megfelelő nemi aktusokat hozzon létre, amelyek tudatosan vagy tudattalanul a fajfenntartását célozzák.

A nemi érzések és ösztönök, bizonyos homályos sejtelmeket és vágyakat nem tekintve, a nemzőszervek kifejlődésének időpontjáig nyugalmi állapotban vannak. Csak azt nehéz eldönteni, hogy a gyermek semleges-e, mint Krafft-Ebing gondolta, vagy biszexuális, kétnemű, mint Freud állítja. Annyi bizonyos, hogy általában hiányzik a gyermekből a másik nem egyéneihez való lelki kapcsolat, és ez annál érdekesebb, mert hiszen a nevelésben, a foglalkoztatásban, a ruházkodásban stb. a gyermeket már korán elválasztják a másik nem gyermekeitől. Ha nem is mindig, de az esetek nagyrészében az ebből eredő benyomások mégis lelkileg észrevétlenek maradnak, mert nemi hangsúlyuk nyilván nincs, hiszen a még fejletlen agykéreg a nemi érzések és képzetek felvételére még nem alkalmas.

A nemzőszervek, valamint a másodlagos nemi jellemvonások kezdődő anatómiai és működésbelí kifejlődésével kialakulnak a fiúban, illetve a leányban a nemüknek megfelelő lelki érzés alakjai, amihez a nevelés és méginkább a külső benyomások természetesen nagyban hozzájárulnak.

Normális, zavartalan nemi fejlődés esetén meghatározott, a nemnek megfelelő jellem fejlődik ki. Meghatározott hajlamok, reakciók keletkeznek a másik nem egyéneivel való érintkezésben és lélektanilag érdekes, milyen aránylag gyorsan kifejlődik a meghatározott, az adott nemhez való lelki típus. Ez a forma aztán olyan szilárd, hogy még a nemiszervek későbbi elvesztése (pl. kasztráció útján) vagy a klimaktérium, illetve aggság sem rombolhatják le egészen. (A változások, amelyeket a pszichoszexuális egyéniség impotencia, attól való félelem, a normális nemi érintkezés anatóliai eredetű zavarai stb. miatt elszenved, más természetűek; jelentőségük, amelyre már többízben rámutattam, ilymódon továbbra is vitathatatlan.)

Rendkívül fontos kérdés itt, hogy a csíramirígyek (here és petefészek) perifériikus befolyásai, vagy a központi, agyi adottságok döntik-e el a nemi lelkiség kifejlődését. A csíramirígyek nagy jelentőségéről tanúskodik ugyan az a tény, hogy született hiányuk vagy a pubertás előtti elvesztésük a test és a nemi lélek kifejlődését hatalmasan befolyásolja, úgyhogy ez elcsenevészedik vagy többé-kevésbbé a másik nem jellegéhez közeledik (eunuchok, virágók). Am ezeket a testi folyamatokat a nemiszervekben csak a fejlődés együttható tényezőjének tekintjük; mert hogy nem kizárólagosan döntőek, abból következik, hogy az ellentétes nemi érzés akkor is kifejlődhetik és kifejlődik, mikor a csíramirígyek anatómiailag *és* fiziológiailag normálisak. Így tehát ennek az

állapotnak, a homoszexualitásnak oka csak a központi, agyi adottságok rendellenessége lehet.

A homoszexualitás a nemi élet fejlődésének folyamán magától, külső alkalom nélkül jelentkezik, mint a nemi élet abnormis mineműségének egyéni megjelenési formája, mikor is az egyénnel veleszületett jelenség. Vagy pedig csak később fejlődjék ki, bizonyos káros befolyások következtében, miután a nemi élet előbb nomálisan folyt le: ilyenkor tehát megszerzettnek látszik.

De minél pontosabban megfigyeljük a homoszexuálitás úgynevezett megszerzett eseteit, annál világosabban megmutatkozik, milyen döntő itt mindig a született hajlam. Ehhez képest azt hisszük, hogy azokban az esetekben is, melyeket a megszerzett homoszexualitás csoportjához számítanak, lappangó homoszexualitást vagy legalább is biszexualitást kell feltételeznünk, melyeknek azonban alkalmi kiváltó okokra volt szükségük, hogy megnyilvánuljanak. Így tehát a „szerzett“ homoszexuálitást, mint már Krafft-Ebing megjegyezte, helyesebben tardiv, késedelmes homoszexuálitásnak (Naecke) nevezhetnők.

Ha most már áttérünk arra a kérdésre, mit tekintsünk tulajdonképpen döntőnek a homoszexuálitás szempontjából, emlékeztetnünk kell egy már előbb, e könyv általános részében felállított alapelvre, a perverzió és perverzitás közötti különbségre. Nem az egyneműekkel végrehajtott nemi aktusok a döntőek, tehát nem az, amit perverzitásnak nevezünk, hanem az egynemű egyénnek iránt a hasonnemű egyének iránt érzett perverz érzés, a perverzió. Mert éppen homoszexuális aktusok eléggé gyakoriak, anélkül, hogy alapjuk perverzió volna. Nq^ii paraesthesie, ösztöneltévelyedés itt nem áll fenn, hanem normális nemi ösztön van, melyek természetes irányú kielégítése fizikailag lehetetlen. Jellemző példák erre a nagyon elterjedt efféle dolgok fogházakban, hajón, kaszárnyákban, internátusokban stb. Az ilyen aktusok elkövetői, mihelyt annak lehetőségei adva vannak, rögtön visszatérnek a normális nemi érintkezéshez.

Krafft-Ebing a „szerzett“ homoszexuálitás létrejöttéért nagy mértékben az onániát tette felelőssé. Ez a nézet ma már nem tartható. Igaz, hogy a hasonlónemü fiatalkorúk között rendkívül elterjedt kölcsönös (mutualis) anánia önmagában homoszexuális perverzitás, ennek azonban egyelőre nem sok köze van a perverzióhoz. Mégis az onániának ez a fajtája a homoszexuálitás, ez esetben tehát az igazi perverzió szempontjából jelentős lehet, olymódon, hogy a kölcsönös maszturbáció által a sok egyénnél

teljességgel lappangó perverz, itt homoszexuális hajlam nyilvánvaló, mikor egy biszexuális alkatú ember olyan időpontban, amelyben a normális koitust potenciája gyengesége vagy akár csupán az impotenciától való félelme miatt elutasítja, a fiatalkora óta ismert kivezető utat választja, tehát idősebb korában visszatér a hasonnemű egyénékkel űzött kölcsönös onániára és ilymódon homoszexuálissá válik.

Ugyanekkor azonban hangsúlyozzuk, hogy mindezen lehetőségek és jelenségek ellenére azon az álláspontón vagyunk, hogy szerzett homoszexualitás nincs, a homoszexualitás tehát minden esetben az illetővel veleszületik. (Magnus Hirschfeld, akinek a homoszexualitásról írott hatalmas műve a legmenyebb és legkimeri több tájékoztatást nyújtja erről a kérdésről, ezt a tételt így fejezte ki: „Az ember homoszexuálisnak születik és homoszexuálisan hal meg.“) Az az ellentmondás, amelyben ilymódon állunk Krafft-Ebinggel szemben, csak látszólagos. Mert igaz ugyan, hogy Krafft-Ebing külön fejezetben tárgyalja a „szerzett“ homoszexualitást, de még mielőtt ezt tenné, előrebocsátja, hogy tulajdonképen nem is megszerzett, hanem csak tardív homoszexualitásról van szó. És ő maga is kijelenti, hogy egyetlen eset sem mutatható ki, mikor terheltség nélküli egyéneknél a perverzitás perverzióvá vált volna. Továbbá: „Hiába nevelik a különben nem terhelt férfit akármilyen nőiesen, a nőt akármilyen férfiasán, ezzel még nem lesznek homoszexuálisak. A természetes hajlam a döntő, nem pedig a nevelés és más véletlenek, ul. a csábítás. Homoszexuális nemi érzésről csak ott lehet szó, ahol ugyanannak a nemnek valamelyik egyéne pszichoszexuális ingert gyakorol, tehát közvetíti a libidót és az orgazmust, nevezetesen azonban lelkileg vonzó hatást tesz. Egészen más a helyzet ott, ahol nagy érzékiség vagy hiányzó esztétikai érzék mellett valami a vele egynemű személyt onanisztikus aktusra használja fel, de nem lelki értelemben vett koitusra.[44]

Ha ezekután idézzük Krafft-Ebing különböző fejlődési fokait, a homoszexualitás tőle megállapított megjelenési formáit, hangsúlyozzuk, hogy ezeket mi klinikai korcsoportoknak fogjuk fel, mint azt Moll is tette; ezenkívül az első fokot, amelyet ő pszichoszexuális hormafroditának nevezett, kirekesztjük és biszexualitás néven külön tárgyaljuk. Megmaradnak ilymódon a következő fokozatok:

1. A csupán ugyanahhoz a nemhez való hajlandóság (homoszexualitás).

2. Az az állapot, hogy az egész lelki valóság az abnormis nemi érzésnek megfelelő alkatú (effemináció és viraginitás).

3. Az az állapot, hogy a testalkat közeledik az abnormis nemi érzésnek megfelelőhöz. Igazi átmenetek a hermafroditizmusra azonban sohasem találhatók, a nemiszervek teljesen differenciáltak, úgyhogy az okot itt is, mint a nemi élet minden beteges perverziójánál, az agyban kell keresnünk (androgenia és ginandria). Igaz, hogy ilyen esetekben csaknem mindig találhatók belső szekréciós elváltozások.

Krafft-Ebing a homoszexuálitást a degeneráció funkcionális jelének és egy többnyire örökletes eredetű neuropszichopathikus állapot rész jelenségének tekintette. Ezt a feltevést a további jkutatáis is mindenben megerősítette. Ennek a neuropszichopathikus terheltségnek jeleiként említhetők a következők:

1. Az ilyen alkatú egyének nemi élete rendszerint rendkívül korán és később abnormis erősséggel jelentkeznek. Nem ritkán más perverz jelenségeket is mutat fel a sajátos nemi érzéstől magától előidézett abnormis nemi irányon kívül.

2. Ezeknek az embereknek lelki szerelme rajongóan túlzott, aminthogy nemi ösztönük is különös, sokszor kényszerítő erővel érvényesül tudatukban.

3. Az egynemű nemi érzés funkcionális elfajzási jelein kívül gyakran más funkcionális, sokszor anatómiai degenerációs jelenségek is megállapíthatók.

4. Neurózisaik vannak (hisztéria, neuraszthénia, epileptoid állapotok stb.). Majdnem mindig kimutatható ideiglenesen vagy tartós neuraszthénia is. Ez rendszerint konstitucionális, örökletes adottságokban gyökeredzik. A (kölcsönös) maszturbáció vagy a kényszerű megtartóztatás felébreszti és táplálja.

Férfiaknál e károsodások vagy született készségek alapján nemi neuraszthénia áll elő, amely lényegében az ejakulációs központ túlingerlékenységében nyilatkozik meg. Ezzel magyarázható, hogy a legtöbb ilyen egyénnél már a puszta ölelés, a csókolódzás vagy akár csak a szeretett egyén látása létrehozza az ejakulációt. Ezt gyakran abnormis erősségű kéjérzés kíséri, az egész test „delejes“ elárasztásának érzéséig.

5. A legtöbb esetben lelki anomáliák találhatók (kiváló művészi tehetség, főként zenei és költői téren, az átlagos alatt álló szellemi tehetség vagy általános gondolkodásbeli fonákság) egészen kimondott lelki degenerációs állapotokig (gyengeelméjűség, erkölcsi elmegyöngeség).

Igen sok homoszexuálitásnál ideiglenesen vagy tartósan de-

generatív jellegű elmebajokkal találkozunk (pathológikus indulattúltengés, periodikus elmebaj, paranoia stb.).

6. Csaknem minden esetben, amikor a felmenők és vérrokonok testi és szellemi állapotának kiderítése lehetséges volt, neurózisok, pszichózisok, degenerációs jelek stb. voltak kimutathatók a családban.

Hogy a született inverzió milyen mélyen gyökeredzik, már abból is következik, hogy a férfi homoszexuális kéjes álmának tartalma mindig férfi, a női homoszexuálisé mindig nő, illetve ennek megfelelő helyzet.

Westphal megfigyelése, hogy a homoszexuális a másik nemmel szemben érzett nemi közönyét és a saját neméhez való vonzódást kínos dolognak érzi, csak az esetek egy részére érvényes. Igen gyakran az állapot beteges voltának minden tudata hiányzik. A legtöbb homoszexuális boldognak érzi magát perverz ösztönpályáján és csak annyiban szerencsétlen, amennyiben társadalmi és büntetőjogi korlátok állanak útjában saját nemére irányuló vágyai kitöltésének.

Mielőtt a homoszexuálitás keletkezésének és mivoltának különféle elméleteire áttérünk, néhány adatot közlünk itt röviden tudományos — sokszor sajnálatosan áltudományos — kutatásának történetéből.

A homoszexuálitásra vonatkozó első tudományos közlés szerzője Moritz, aki 1791-ben megjelent „Magazin für Erfahrungsseelenkunde“ című kiadványában két olyan ember életrajzát tette közzé, akik rajongó szerelemmel viseltettek más férfiak iránt.

Az eliső pontos közléseket ezekről a rejtélyes természeti jelenségekről Casper tette, aki ugyan folyton összetéveszti a homoszexualitást a paedarestiával, de már helyesen megjegyzi, hogy a szóbanforgó rendellenesség a legtöbb esetben az illetővel veleszületett és úgyszólván lelki kétneműségnek fogható fel. Az ilyen ember valósággal undorodik a nőkkel való nemi érintkezéstől, míg képzelete szép fiatalemberek, férfiszobrok és képek körül csapong. Már Casper is észrevette továbbá, hogy az ilyen esetekben a hímvessző bevitele az ülepbe (a paederestia) nem szabály, hanem hogy minden másféle nemi aktus (kölcsönös onánia) útján is keresik és elérik a nemi kielégülést.

„Klinikai novelláiban“ Casper leközli egy ilymódon pervertált ember érdekes önvallomását és nem átallja kijelenteni, hogy eltekintve az elrontott fantáziától és a normális nemi élvezettől való csömör következtében előállt erkölcsi süllyedéstől, igen sok eset van, mikor a „paederestia“ csodálatos, homályos, meg-

magyarázhatatlan, az emberrel veleszületett vágyból fakad. A 19. század hatvanas éveiben egy Ulrichs nevű ülnök, aki maga is ilymódon pervertált ember volt, Numa Numantius néven egész sor munkát adott ki erről a kérdésről. Ezekben azt állítja, hogy a nemi lelki élet nincsen a testi nemhez kötve, vannak olyan hím egyének, akik a férfivel szembeni nőknek érzik magukat („anima muliebris in corpora virili indusa", férfitestbe zárt női lelkek). Ezeket a férfiakat „umingoknak" nevezte el és nem kevesebbet követelt, mint ennek az „uranikus" szerelemnek állami és társadalmi elismerését, mint az emberrel veleszületett és ezért jogos érzését. Ezen is túlmenően az umingok közötti házasság megengedését javasolta. Ulrichs azonban adós maradt azzal a bizonyítékkal, hogy ez a paradox nemi érzés, ha az emberrel veleszületik is, fiziológiai és nem pathológikus jelenség.

Anthropológiai és klinikai szempontból először Griesinger világította meg ezeket a tényeket, mikor egy praxisában előforduló eset kapcsán rámutatott az illető egyén jelentős örökletes terheltségére.

Westphallniak köszönhetjük az első értekezést a szóbanforgó jelenségről, melyet „a nemi érzés veleszületett fonákjára fordulásának és a betegesség ezzel járó tudatának" definiált és az azóta általánosan használt műszóval „kontrár nemi érzésnek" nevezett.

Westphal nem dönti el a kérdést, hogy a[1] „kontrár nemi érzés" neuro- vagy pszichopathikus állapot tünete-e vagy elszigetelt jelenségként is előfordulhat. Ragaszkodik ahhoz a tételéhez, hogy ez az állapot az emberrel veleszületik.

Ezekután Krafft-Ebing írta le először részletesen a homoszexualitást az 1877-ig közzétett esetek alapján. Bámulatos, hogy nézetei több, mint egy félszázadon keresztül mennyire megtartották érvényességüket, noha a szexuálpathológiai kutatás éppen a homoszexualitással igen behatóan foglalkozott. Krafft-Ebing - nek az ösztöneltévelyedések e területéről merített kórtörténetei valóban klasszikusoknak mondhatók és ebben a könyvben is olvashatók.

A későbbi szerzők közül a már említett Magnus Hirschfelden kívül Moll szerzett magának nagy és tartós érdemeket ezen a téren, többek között azért is, mert kitűnő beteganyaggal rendelkezett. Természetesen a modern mélylélektan is sokat foglalkozott a homoszexualitással; Freud és tanítványai, majd Adler és Steckel ezen a téren is nagy munkát végeztek.

A homoszexualitás minden más perverziónál inkább csábí-

totta a kutatókat előfordulásának és keletkezésének megmagyarázására. Ez nyilván azzal függ össze, hogy a homoszexualitás a legkorábban ismertté vált ösztöneltévelyedés, hogy ez a perverzió igen elterjedt és a benne szenvedőket összeütközésbe hozza a társadalommal és a törvényekkel és végül, hogy a homoszexuálisok éppen ezeknek a hátrányoknak megszüntetése céljából maguk igyekeztek állapotuk kikutatását és felderítését elősegíteni. Ehhez járul még, hogy itt, más perverziókkal ellentétben, lehetségesnek látszott a jelenség biológiai, anatómiai, embriológiai, anthropológiai stb. magyarázata.

De ha az idevágó irodalmat és a különféle egymással nagyon ellentétes elméleteket áttekintjük, meg kell adnunk, hogy tel jességgel kielégítő magyarázat eddig nincsen. Beérjük azzal, hogy néhányat idézünk a legfontosabb ilyen elméletek közül. A homoszexualitás, amelyben a beavatatlan bűnt, a jogász bűntettet lát, a pervertált szemében rendellenességnek tűnik fel ugyan, de ő a „természet szeszélyére“ vezeti vissza és éppen olyan jogosnak tekinti, mint a normális heteroszexuális szerelmet. Ehhez az állásponthoz a homoszexuálisok már Platon óta ragaszkodnak. Platón lakomájában olvassuk: „Nincs Aphrodite Eros nélkül, de istennő kettő van. Az idősebb Aphrodite anya nélkül született, Uranos leánya, és ezért nevezzük Urániának. A fiatalabb Aphrodite Zeus és Artemis leánya, az ő neve Pandemos. Az első Erosát tehát Uranosnak, a másikét Pandcmosnak kell neveznünk. Eros Pandemos szerelmével szeretjük a közönséges embereket; Erős Uranos azonban nem választott magának női felet, hanem csak férfit, ez a fiúk iránti szerelem. Akit ez a szerelem lelkesít, az a férfiak neméhez fordul.“ Sok más klasszikus műből is az a benyomásunk támad, hogy az uranosi szerelmet fölébe helyezték a másiknak.

A homoszexuális érzések újabb elméletei filozófusoktól, lélekbúvároktól és természettudósoktól valók.

Az egyik legérdekesebb magyarázatot Schopenhauer adta róla (A világ mint akarat és képzet c. könyvében). Neki komolyan az volt a véleménye, hogy a természet meg akarta akadályozni, hogy idős (t. i. 50 évesnél idősebb) férfiak gyermekeket nemzzenek, mert ezek a tapasztalat szerint nem sokat érnek. Hogy ezt elérje, a bölcs természet igyekszik idősebb férfiak nemi ösztönét saját nemükre terelni! A nagy filozófus és gondolkodó nyilván semmit sem tudott arról, hogy a homoszexuális nemi érzés rendszerint a születés óta megvan és hogy az agg-

korban mindenesetre előforduló pacderastia csak perverzitás, de még nem bizonyítja a perverziót.

A lélekbúvár szemszögéből Binet úgy próbálta megmagyarázni ezt a különös jelenséget, hogy Condillac nyomán a többi különös lélektani tüneményekhez hasonlóan az eszmetársítás törvényével, vagyis a képzeteknek a kezdet stádiumában érzésekkel való társulásával igyekezett megmagyarázni. A szellemes pszichológus feltételezése szerint az addig nemileg differenciálatlan ösztönnek az ad irányt, hogy az első élénk nemi izgalom valamely ugyanazon nemű egyén látásával vagy érintésével kapcsolatos. Ezáltal hatalmas asszociáció jön létre, amely az ismétléssel folyton erősbödik, míg az eredeti asszociatív folyamat esetleg feledésbe merülhet vagy lappanghat. Ez a nézet, melyhez az állítólag többnyire utólag szerzett homoszexuális nemi érzés értelmezésében Schrenk-Notzing is csatlakozik, a szakszerű bírálatot nem bírja ki. Lelki mozzanatok az ilyen súlyos, degeneratív jelenséget nem magyarázhatják meg kellőképen.

Chevalier jogosan hozza is fel Binet elmélete ellen, hogy ez a lélektani magyarázat sem a homoszexuális ösztönök eredendőségét, tehát már sokkal a nemi érzések és a képzetek minden asszociatív kapcsolódása előtt észlelhető előfordulásukat éppoly kevéssé képes megvilágítani, mint a másik nemtől való idegenkedést vagy a másodlagos lelki nemi jellemvonások gyakran igen korai jelentkezését. Mindenesetre azonban említésre méltó Binetnek a a finom megjegyzése, hogy az asszociatív kapcsolódásoknak ez a tapadása csak arra hajlamos (terhelt) egyéneknél lehetséges.

Az orvosi és természettudományos részről is megkísérelt magyarázatok ugyancsak nem állanak meg és nem kielégítőek. Gley azt állította, hogy a homoszexuálisoknak női agyuk (!) és hímnemü nemi mirigyeik vannak, és az ugyanakkor beteges agyműködés határozza meg a nemi életet, míg normális esetben a nemi mirigyek szabják meg az agy nemi funkcióit. Magnan is női agyról beszél férfi testben és megfordítva; Ulrichs már kö zelcbb férkőzik a kérdéshez, mikor felállítja az „anima muliebris virili corpori innata“ tételét és ezzel igyekszik megmagyarázni a maga veleszületett effemináltságát. Mantegazza szerint a homoszexuálisoknál anatómiai rendellenességek állanak fenn, amennyiben „természeti hiba“ folytán a nemi szerveknek szánt idegek a végbélben vannak, úgy hogy csak itt váltható ki az a kéjes inger, mely máshol a nemi szervek ingerlése folytán áll elő. Ilyen helyi tévedéseket és ugrásokat azonban a természet éppúgy nem

tesz, mint ahogy a férfi testébe sem ad női agyat. E feltevés egyébként éleselméjű szerzője egyáltalában nem veszi észre, hogy a legtöbb homoszexuális hallani sem akar az ülepről (illetve a paederestiáról). Feltevése támogatására Mantegazza egy ismert kitűnő író közléseire hivatkozik, aki biztosította arról, hogy még mindig nem tudta magában eldönteni, vájjon a koitusnál vagy a defekációnál érez-e nagyobb élvezetet. Még ha meg is engedjük ennek a tapasztalatnak helyességét, ez csak azt bizonyítaná, hogy az illető nemileg abnormis és kéjérzése koitus közben minimumra csökken. Egyébként arra is gondolhatnánk, hogy rektális nyálkahártyája rendellenesen erogén volt.

Bernhardi öt effemináltnál (véletlenül) nem talált spermatozoákat, négynél még spermakristályokat sem, és azt hitte, megtalálta a „sok ezeréves rejtély megoldását“ abban a feltevésben, hogy a „pathicus (effeminá Bt) nőnemű korcsszülött, akinek a férfihez semmi más köze nincs a sokszor nem is teljesen kifejlett férfi nemiszerveken kívül“. Olyan boncolási eredményre azonban, amely 'esetleg harmafroditizmustl mutatott volna ki, ez a szerző nem támaszkodhatott. Ennek ellenére az aktív női homoszexuálist (a virágot és ginandert) úgy jellemezte, mint „hímnemű korcsszülöttet, akivel szemben a passzív női homoszexuális olyan tökéletes nő, mint az aktív férfi homoszexuális tökéletes férfi“.

Krafft-Ebing megkísérelte, hogy örökletes tényeket használjon fel a rendellenesség magyarázatául, mikor annak a tapasztalatnak alapján, hogy a nemi perverzió jelenségei nem ritkán már a szülőknél előfordulnak, annak a gyanújának adott kifejezést, hogy a születéssel hozott homoszexuális nemi érzés különböző fokozatai örökletesen kitenyésztett, az ősöktől megszerzett vagy másképen kifejlődött nemi rendellenesség különböző fokai, melyek tekintetében a progresszív öröklés törvényei is számbajönnek.

Ha ezekután áttérünk a biológiai, anatómiai, embriológiai, anthropológiai alapon megkísérelt magyarázatokra, Lydston és Kiernan kutatásaival kezdhetjük. Ezek azon a tényen alapszanak, hogy a legalacsonyabb állatoknak biszexuális felépítésük van, vagyis kétnemüek, viszont a monoszexuálitás, az egyneműség egyáltalában csak a biszexualitásból fejlődött ki. Kiernan már most, mikor a homoszexuális nemi érzést a hermafroditizmus fogalmának igyekszik alárendelni, feltételezi, hogy terhelt egyéneknél legalább is funkcionálisan előfordulhatnak visszaesések az állatvilág korai harmafroditikus formáiba. Szószerint ezt

mondja: „The original bisexuality of the ancestors of the race, shown in the rudimentary female organs of the male, could not fail to occasion functional, if not organic reversions, when mental or physical manifestations were interfered with by disease or congenital defect. It seems certain, that a feminily functionating brain can occupy a male body and vice versa.“

Chevalier is az állatvilágban uralkodó eredeti biszexualitás ból és az emberi fötusban eredetileg meglévő biszexuális hajlandóságból indul ki. Szerinte a nemek differenciálódása, testi és lelki nemi jellegük kifejlődése roppant fejlődési folyamatok eredménye. A lelki és testi nemi differenciáódás a fejlődési folyamatok fokával párhuzamos. Az egyes embernek is át kell esnie ezeken a fejlődési stádiumokon — eredetileg biszexuális, de a hím- és nőnemű erők harcában az egyik felet legyőzi és a mai fejlődés típusának megfelelően előáll a monoszexuális egyén. De az elnyomott szexuálitás nyomai továbbra is megmaradnak. Bizonyos körülmények között ezek a „lappangó szexuális jellemvonások“ darwini jelentőségre tehetnek szert, vagyis a homoszexuális nemiség jelenségeit idézhetik elő. Chevalier azonban ezeket jogosan nem Lombroso értelmében vett visszaesésnek (atavizmusnak) fogja fel, hanem Lacassagne értelmében vett fejlődési zavarnak.

Mikor Steinach közzétette belső szekréciós kutatásait, ezzel új lehetőségek látszottak nyílni a homoszexuálitás magyarázata számára. Steinach bizonyos észleleteit a homoszexuálisok erősen felhasználták agitációs célokra, holott semmivel sem bizonyítható, hogy a homoszexuálisok herái másfélék, mint a heteroszexuálisoké, hogy tehát más sejtelemeket (Steinach F-sejtjeit) tartalmazzák. Hozzáteszem, hogy az endokrinológia és a hormonkutatás Steinach óta sem talált olyan új anyagot, amely a homoszexuálitás magyarázatára felhasználható volna.

Mindent egybevetve, Krafft-Ebing a következő pontokat emelte ki:

1. A nemi apparátus áll a) a nemi mirigyekből és a megtermékenyítő szervekből, b) gerincközpontokból, amelyek az előbbire részben gátlóan, részben izgatóan hatnak, c) agyi területekből, amelyeken a nemi élet lelki folyamatai lejátszódnak.

Mivel a) eredetileg biszexuális, ugyanezt kell feltételezni b) ről és c)-ről is.

2. A természet törekvése a mai fejlődési fokon monoszexuális egyének létrehozása és egy empirikus törvény úgy szól, hogy

normálisan a nemi mirigynek megfelelő agycentrum kifejlődik (a nemileg homolog fejlődés törvénye).

3. A homoszexuális nemiségnek ez a kiküszöbölődése azonban ma még nem teljes. Ahogyan a féregnyúlvány a bélen régebbi alkati fokokra utal, úgy a nemi apparátusban is, eltekintve a hermafroditikus hibás képződményektől (melyek a nemi pályák és a külső nemiszervek részleges fejlődési túltengéseinek vagy kifejlődési akadályainak kifejezései) férfinél és nőnél találhatók csökevények, amelyek az eredeti onto- és filogenetikus biszexualitásra utalnak.

Ilyenek a férfinél az utriculus masculinus, továbbá a csecsbimbók, a nőnél az epoophoron és a paraoophoron. Ezenkívül a nőnél Beigel, Klebs, Fürst és mások megtalálták a nőstény kérődzőknél rendesen az uterus oldalfalában lévő Wolff-testek maradványainak csökevényét az |ú. n. Gartner-csatiornákban. Ezek a tények a nemi apparátus agyilag is fennálló biszexuálisának feltételezését támogatják.

4. Nem ritkák az olyan egyének, akiknél a testi és lelki jellemvonások keverednek vagy akiknél éppen az ellentétes nem jellemvonásai az uralkodók (férfias nők vagy nőies férfiak).

5. A kontrár nemiségnek ezek a jelenségei csak szervileg terhelt emberi egyéneknél találhatók. Normális szervezetű egyéneknél a monoszexuális és a nemi mirigyekkel homolog fejlődés törvénye érvényesül.

A hermafroditizmusnál látható, hogy az agyközpont a perifériikus nemi szervektől, valamint a nemi mirigyektől függetlenül fejlődik ki. Az álhermafroditizmus esetében a fentebbi törvény a monoszexuális, a nemi miriggyel homolog fejlődés értelmében érvényesül, míg az igazi hermafroditizmusnál mindkét központ kölcsönösen befolyásolja egymást, miáltal a szerelmi élet az aszexualitásig semlegesítődik és lelkileg és testileg egyaránt világos az a törekvés, hogy mindkét nem jellemvonásai érvényesüljenek és keveredjenek.

Hogy a hermafroditizmusnak és a homoszexuális nemi érzésnek azonban önmagában semmi köze nincs egymáshoz, abból következik, hogy a hormafrodita nem homoszexuális és hogy fordítva, homoszexuálisoknál eddig még sohasem mutattak ki anatómiai horm.ifroditizmust. Ez a keletkezési feltételek különbözőségéből magyarázható, amelyek a homoszexuálitás esetében központi (agy), hermafroditizmus esetén kizárólag a nemi apparátus periferikus részét érintő elváltozásokban keresendők.

Krafft-Ebing az itt idézett tényeket elegendőknek tartotta

ahhoz, hogy a homoszexuális nemi érzést fejlődéstörténeti és anthropológiai alapon az alábbi módon próbálja megmagyarázni. Érdekes, hogy a (tulajdonképeni) homoszexuálitást és a „lelki hermafroditizmust“, tehát azt, amit ma általában biszexualitásnak mondanak, külön tárgyalja.

Krafft-Ebing szerint tehát homoszexualitás esetén az az empirikus törvény szenved csorbát, melynek értelmében a nemi mirigyek és az agyközpont fejlődése hasonló módon megy végbe. Emellett legalább a monoszexuális fejlődés törvénye mégis érvényesül, de paradox módon a nemi mirigyekkel ellentétes központ győz a tulajdonképen uralomra hivatott központon. Fel kell tételeznünk, hogy a harcra és jogainak érvényesítésére hivatott központ túlságosan gyönge, ami sokszor a gyönge libidóból és a gyöngén kifejlődött fizikai és lelki nemi jellemvonásokból is látható.

A lelki hermafroditizmusnál nemcsak az imént említett empirikus törvény szenved csorbát, hanem az egyén monoszexuális mivoltának törvénye is. Azért megközelítőleg ez is megmarad, amennyiben a két központ közül egyik, és pedig rendesen az ellentétes, túlsúlyban van, — de nem győzi le a másikat. Ez annál különösebb, mert az ellentétes központnak nem szolgálnak támaszul megfelelő nemi mirigyek, egyáltalában semmilyen periferikus nemi apparátus, ami annak bizonyítékául tekinthető, hogy az agyközpont autonóm és fejlődésében is független a nemi mirigyektől.

Nagyon lényeges már most, hogy Krafft-Ebing a természeti törvényeknek ezt a megcsorbítását anthropológiai és klinikai szempontból degeneratív jelenségnek fogja fel. Valóban a kontrár nemi érzés minden esetében ki tudta mutatni az örökletes terheltséget. Arra a kérdésre azonban, hogy min alapszik ez a tényező (a terheltség) és hatékonysága, Krafft-Ebing nem tudott válaszolni.

Terhelt egyéneknél nem hiányoznak az analógiák, mert nyilván már a nemző csírában meglévő, a testi és lelki fejlődést zavaró befolyások kifejezéseként a homoszexualitásnál bőven megtalálhatók a hiányos vagy perverz alkat (tehát az anatómiai és müködésbeli testi és lelki elfajulás) más jelenségei.

A kontrár nemi érzés azonban csak legkiütközőbb jelentkezési módja az ellentétes lelki és testi jellemvonások részleges kifejlődését tükröző jelenségek egész sorának, és egyenesen azt mondhatjuk: minél kevésbbé egyértelműek valamely egyénben a lelki és testi nemi jellemvonások, annál mélyebben áll az illető

egyén az évezredek hosszú során át kitenyésztett, teljességgel homológ monoszexualitás foka alatt.

Moll, aki rendkívül nagy homoszexuális anyagát tudományosan példás módon értékelte ki, azon a nagyon helyes álláspontón áll, hogy a homoszexualitás egységes magyarázata már azért sem lehetséges, mert ez a perverzió és még inkább gyakorlása számos lényeges különbséget mutat fel. Moll továbbá arra is utal, hogy valamely az emberrel született készségnek azért még nem feltétlenül kell kifejlődnie, hanem hogy meghatározott feltételek szükségesek hozzá, és ha ezek nincsenek adva, az eredeti diszpozíció. egyáltalában nem is fejlődik ki. Különös fontossága van végül annak is, hogy Moll a hiányzó nemi differenciáltságban látja a homoszexualitás alapját, és rámutat a biszexualitás jelentőségére és elterjedtségére.

Ha most mindezt össze akarjuk foglalni, mindenekelőtt ismételjük azt a már korábban tett megállapításunkat, hogy mindmáig alig jutottunk túl Krafft-Ebing nézetein. A homoszexualitást éppoly kevéssé, sőt még kevésbbé tudjuk kielégítően megmagyarázni, mint a többi perverziókat. Annyit azonban mégis elért a szexuálpszichológiai kutatás, hogy a homoszexualitás korántsem látszik már olyan rejtélyesnek, mint valaha volt. Ehhez különösen a gyermeki lélek tanulmányozása járult hozzá; és ha a gyermeket, mint már többször említettük, nem is tekintjük freudi értelemben „polimorph-perverznek", hanem nemileg differenciálatlannak, bizonyos homoszexuális vonásokat kénytelenek vagyunk észrevenni a gyermekben. Ebből a szemszögből nézve, felnőtteknél is sokkal könnyebben megértjük a homoszcxualitást, márcsak azért is, mert a régebbi magyarázatokhoz most az az új magyarázat járul, hogy a kontrár nemi érzés egy — normálisan a pubertás korában korrigált — gyermeki (homoszexuális) hajlam további fennmaradásának tekinthető. Ez a nézet minden további nélkül összeegyeztethető a Krafft-Ebingével, mert hiszen ez a további fennmaradás valószínűleg csak eredendő (homoszexuális) hajlam esetén lehetséges. Ott is, ahol ez a nemi eltévelyedés a normális életiránytól való eltérés, a „nemi fővonaltól való eltávolodás'[1] (Adler), alapja nyilván született diszpozíció. Ha ehhez hozzávesszük még, hogy számos biszexuálisnál a heteroszexualitástól a homoszexualitásra való átcsapást a potencia gyöngesége és az impotenciától való félelem idézi elő, máris látjuk, hogy a homoszexuális nemi érzésnek lényegileg ugyanazok az okai, mint a nemi ösztön más eltévelyedéseinek. A született diszpozíció végsőleg nem magyarázhat meg egy álla-

potot; igazi jelentősége prognosztikus, törvénykezési és fajbiológiai területen keresendő.

A homoszexualitás tárgyalásakor méginkább, mint bármely más perverzió esetében, külön kell szólamunk a két nemről. Ennek okai részben gyakorlatiak, részben társadalmiak, mert hiszen ezt az ösztöneltévelyedést az jellemzi, hogy az egyén egész jellemét befolyásolja és átállítja. Ellentétben pl. a mazochistával vagy a szadistával, a homoszexuális férfit perverziója egészen meghatározza, különösen ha effemináltságról van szó. Világos, Hogy ezáltal az élethez való viszonya és társadalmi helyzete is nagymértékben eldől. Ehhez járul még az a nagyon fontos tényező, hogy a homoszexualitás a legtöbb kultúrállamban büntetendő és a homoszexuális nemcsak társadalmi, hanem jogi okokból is kénytelen perverzióját titokban tartani. Nőknél, mint első tekintetre látható, lényegesen másként áll a dolog. Mert a homoszexualitásból számukra adódó egyetlen hátrány többé-kevésbbé csak az, hogy a férfivel való kapcsolatuk lehetetlenné vagy legalább is nehezebben elérhetővé válik, esetleg le kell mondaniuk a házasság előnyeiről. A perverz ösztön még akkor is alig jár szociális és társaságbeli hátrányokkal, ha viraginitáshoz vezet, sőt ellenkezőleg, a gyakorlati életben felhasználható különféle képességek kifejlődését és ehhezképest a hivatásbeli sikert még elő is segítheti.

A homoszexualitás társadalmi jelentősége tette, hogy más perverziókkal ellentétben ismételten megkísérelték megállapítani a homoszexuálisok számát, azaz az össznépességnek reájuk eső százalékszámát — noha legalábbis az európai kultúlkörben a mazochizmus a férfilakosság között kétségtelenül jobban el van terjedve a homoszexualitásnál. Valóban használható eredményeket azonban nézetünk szerint eddig nem értek el. Főiskolai hallgatókhoz, vagy munkásokhoz intézett körkérdések 4 V2—6 % -os eredményt adtak. A valóságban azonban ezek a számok alighanem túlmagasak, mert a megkérdezettek között aránylag sok még biszexuális egyén volt, akiknél nyilván fiatalságuk miatt a végleges nemi differenciáltság még nem állott be. Éppoly kevéssé használhatók homoszexuális férfiak idevonatkozó adlatai. A homoszexuálisok egyik jellemvonása, hogy perverziójukat, tehát azt, ami a többi nemükbeli embertől megkülönbözteti őket, lehetőleg sok emberre igyekeznek ráhúzni, ami főleg kompenzációs törevésre vezethető vissza (a homoszexualitást a legtöbb ember tudatosan vagy tudattalanul hiánynak, tehát kellemetlen valaminek érzi, és ábban a törekvésében, hogy ezt az érzését

korrigálja, túllő a célon, tehát fogyatékosságát túlkompenzálja, amennyiben a sorstársak minél nagyobb számát nyilván gondolkodástechnikai segédeszköznek használja). A pszichoanalitikusok lélekelemzés közben látszólag heteroszexuális egyéneknél megállapított homoszexuális esetei is csak nagyon óvatosan használhatók, mert a fiatalkori homoszexualitásban a nemi differenciálatlanság stádiuma mutatkozik meg, mikor természetesen homoszexuális törekvések is vannak. Egészében azonban a homoszexuálisok számát a legóvatosabb becslés szerint is meglehetősen nagynak kel! tartanunk és az európai kultúrkör felnőtt egyénei közül minden bizonnyal legalább 1 százalék homoszexuális»

Mint a legtöbb nemi ösztöneltévelyedés, a homoszexuálitás is nem ritkán más perverziókkal kapcsolatosan jelentkezik; leggyakoribb a homoszexuálitás, a szadizmus és paedophilia kombinációja. Klasszikus példája ennek a szadizmus tárgyalásakor könyvünkben is közölt Dippold-eset. Az európai civilizáció egyik legelszomorítóbb jelensége, hogy még mindig vannak esetek, mikor lelkiismeretlen nevelők a védelmükre bízott fiúkat szadisztikus és ugyanolyan homoszexuális célokra használják. Férfiaknál ritkább, nőknél gyakoribb a homoszexuálitás és a mazochizmus keveredése. De más perverziók, főként a fetisizmus is lehetnek homoszexuális természetűek.

Jelentősége van homoszexuálitás szempontjából továbbá annak is, hogy a nemi objektum, tehát férfinél a férfi, nőnél a nő, bizonyos korban kell-e hogy legyen vagy sem. „Tiszta[11] homoszexualitsáról voltaképen csak ott lehet szó, ahol a kívánt egyén már eléidcezett a teljes testi és nemi fejlődéshez. Természetesen ilyen esetek is vannak, gyakoribbak azonban azok a viszonyok, amelyekben — mondkét nembeli! — homoszexuálisok lényegesen fiatalabb partnert keresnek. Ez egészen a valódi paedophiliáig fejlődhet, ahol a pubertás előtt álló vagy legfeljebb a pubertás korában levő gyermekekről van szó, de nyilván mégis leggyakoribb formája a homoszexuális viszonyoknak az, amelyben a nemi vágy fiatal férfiakra és leányokra irányul. Számba kell venni itt, hogy aránylag azért hajtanak végre homoszexuális aktusokat gyakrabban gyermekeken, mert itt kisebb a társadalmi és jogi következményektől való félelem, mint mikor felnőttekről van szó. '

A biszexualitás, a Krafft-Ebing elnevezte „lelki hermafroditizmus“ jelentőségét és elterjedtségét aránylag későn ismerték fel, de fontossága akkora, hogy már azért is külön kifejtést

kíván. Azonkívül a biszexualitás abban különbözik a homoszexualitástól, hogy számos kapcsolata van a normálissal, elannyira, hogy tulajdonképeni perverziónak már alig tekinthető.

Krafft-Ebing, aki a biszexualitást — mint tudjuk — lelki hermafroditizmus néven írta le és a homoszexuális nemi érzés első fokának tekintette, jellemző vonásának azt látta, hogy az ugyanahhoz a nemhez való kifejezett nemi érzés és hajlam mellett a másik nemhez való vonzódás is megtalálható. Ez azonban sokkal gyöngébb és amellett csak időnként jelentkezik, míg a homoszexuális érzés elsődleges és időben és erősségben előtérbe lép a nemi életben. A heteroszexuális érzés esetleg csak csökevényeiben van jelen, talán csak a tudattalan (álom-) életben érvényesül, de (legalábbis időnként) erőteljesen felszínre juthat. Emellett azonban mindig fennáll az a veszély, hogy az illető ember az erősebben kifejlődött homoszexuális érzéseknek egészen zsákmányává válik és tartósan és kizárólagosan homoszexuális lesz.

Fentebb hangsúlyoztuk már, hogy a biszexualitás sok esetben alig lépi túl a normális határt, ezen a ponton tehát nem osztjuk egészen Krafft-Ebing nézetét. Van ugyanis kétségtelenül igen számos eset, mikor valaki belső ellenállás vagy gátlás nélkül hajtja végre a saját neméhez tartozó egyénekkel való nemi közösülést, amelyet pedig a normális ember minden más perverziónál erősebben elutasít. Noha feltétlenül szükségesnek látszik a perverzió és a perverzitás közötti különbség hangsúlyozása, éppen ott, ahol a homoszexualitás belejátszik a dolgokba, hajiunk arra a feltevésre, hogy a perverz cselekedet, a perverzitás, csak perverz hajlam, tehát perverzió esetében lehetséges legalábbis, ahol felnőtt emberekről van szó. A gyakorlatban a helyzet az, hogy a biszexuális hajlamok sokkal gyakoribbak, mint az orvosi tapasztalatokból, kórtörténetekből és más hasonló adalékokból kiderül, csak éppen a homoszexuális összetevő nem olyan erős, hogy a nemi partner felkeresésének és meghódításának jelentős akadályait elhárítsa vagy az illető egyént arra kényszerítse, hogy tartósan homoszexuális érintkezést keressen. Nagyon lényeges ebben a vonatkozásban, hogy az ilyen emberek nyilvánvalóan előnyben részesítik azokat, akiknél a másodlagos nemi jellemvonások gyöngén és bizonytalanul vannak kifejlődve, így biszexuális emberek partnereiként egyfelől megközelítően nőies alakú szakálltalan ifjak jönnek számba, másfelől nők, akiknek típusában sok a férfiasság, tehát széles vállúak, keskeny

csípőjűek, domború mellnek stb. Biszexuális nők mindenben hasonló típusokat keresnek. Sokan feltételezték már, hogy itt túltenyésztett eszteticizmusról van szó, túlkulturáltságról vagy más efféléről és ezt a nézetet leginkább a biszexuális egyének maguk képviselik. Valójában itt nemi infantilizmusról van szó, a gyermekkorban, tehát a pubertás előtt előforduló még fogyatékos nemi differenciáltság további fennállásáról. Mindazonáltal lehetséges, hogy a biszexualitásra annyira jellemző nemi játékösztön nem áll messze a gyermeki játékösztöntől.

Ebben a csoportban mindig egész sor más különböző perverz aktust találunk. A normális koitus a biszexuális számára a másik nemhez tartozó partnerrel való érintkezésben is rendszerint csak szükség esetén jön számba. Helyét kölcsönös onánia és cunnilinguus foglalja el; ugyancsak nem ritkák egyéb perverzitások, mint paedophilia, szadizmus, triolizmus stb.

Éppen a biszexualitásnál a könyvünkben már többízben különféle ösztöneltévelyedések okául megjelölt impotenciától való félelem és gyönge potencia jelentős szerepet játszik. Ez azonban itt gyakran úgy értendő, hogy a potencia zavarai a normális, tehát heteroszexuális nemi érintkezésben azért mutatkoznak, mert valójában az ugyanazon nemhez való hajlam áll fenn, úgy hogy ilyenkor kifejletten másodlagos nemi jellemvonások, mint mell, csípő, stb. gátlóan hathatnak a nemi ösztönökre és ezáltal lehetetlenné tehetik az aktus végrehajtását. Az ilyen esetek megítélése szempontjából lényeges, hogy megállapítsuk a valóságos tényállást.

A férfi gyönge, potenciájának női vonalon körülbelül megfelelő frigiditás ennélfogva a biszexualitás terén sem ritkaság. Már előbb rámutattam arra, hogy a frigiditás sok esetében lappangó homoszexualitással állunk szemben, amely a nemi kielégülést heteroszexuális érintkezésnél érthető okokból lehetetlenné teszi. Gyakorlati jelentősége van továbbá annak, hogy éppen igen gazdag nemi életet élő nők, akár önként, akár kényszerből (prostitúció) élnek így, biszexuális hajlamúak vagy legalábbis ilyen módon ténykednek. Egyáltalában a biszexualitás kétségtelenül jobban el van terjedve a nők, mint a férfiak között, amiben bizonyosan nagy szerepe van annak, hogy — mint már ugyancsak fentebb említettük — nőknél igen gyakori a nemiség gyermeki fokán való megállás (a csiklóizgulékonyság típusa). Annak szüksége, hogy az illető nő a cunnilinguuson keresztül jusson el az orgazmushoz, már önmagában kívánatossá teszi a homoszexuális — leszbikus — érintkezést, meil'yet elősegít az

is, hogy a káros szociális következmények a nőknél alig jönnek számba.

Mielőtt most rátérünk a kórtörténetekre, előre kell bocsátanunk, hogy a biszexuálisok túlnyomó része sohasem kerül orvosi megfigyelésre vagy kezelésre. Az itt következő esetek kivétel nélkül súlyos formái a biszexuaJitásoknak, melyekre jellemző ennek a kórképnek voltaképen mindig kimutatható keveredése más perverziókkal.

164. megfigyelés. X., 36 éves, magánzó, nemi érzésének egy rendellenessége miatt keres fel, mely a szándékában álló nősülést meggondolandóvá teszi. A páciens apja neuropathikus egyén.

Nemi ösztöne igen korán felébredt; nyolcéves korában min den csábítás nélkül maszturbálni kezdett, tizennégy éves kora óta normális magömlései vannak. Jó szellemi képességű ember, művészet és irodailom iránt is érdeklődő. Kezdettől fogva izomgyönge volt, sohasem vonzódott a fiús játékokhoz, később sem szerette a férfias foglalkozásokat. Érzett némi érdeklődést női munkák iránt. Már pubertása idején észrevette, hogy megmagyarázhatatlan módon vonzódik saját neméhez tartozó egyénekhez, különösen rokonszenvesek voltak neki fiatal legények a legalsóbb néprétegckből.

Elsősorban huszárok érdekelték. Gyakran erős nemi izgalomba jött, ha elképzelte magának, hogy ilyen férfiak hátsó részéhez simulhat. Valahányszor tolongásban alkalma volt ezt megtenni, nagy gyönyörűséget érzett és huszonkét éves kora óta ilyen alkalmakkor magömlése is volt. Ugyanez történt, ha ilyen férfi combját érintette. A paederestia sohasem csábította, legfőbb gyönyörűségét abban találta, ha férfiak nemi szervét megláthatta. A cirkuszban, színházban stb. csak a férfiszereplők érdeklik, sohasem vette észre, hogy nők iránt érezne valamit. Nem kerüli őket, időnként táncol is velük, de közben a legcsekélyebb érzéki izgalmat sem érzi.

Ezután rendkívül gyakori pollucióí voltak álmában, amelyek nagyon legyöngítették. E magömlések közben csak ritkán álmodott férfiakról, nőkről soha. Egyetlenegyszer volt az a fajtalan álma, hogy paederastiát űz. Legtöbbször haldoklási jelenetekről álmodott, hogy kutyák támadnak rá stb. A páciens kéjvágya rendkívül erős. Gyakran támadtak olyan kéjes gondolatai, hogy a vágóhídon az állatok kimúlásában gyönyörködjék vagy fiatal fiúkkal veresse magát, de az ilyen vágyaknak mindig ellenállt,

úgyszintén annak a vágyódásának, hogy katonai egyenruhába öltözzék.

Hogy a maszturbációnak véget vessen és túltengő kéjvágyát kielégítse, elhatározta, hogy felkeres egy nyilvános házat. Az első kísérletet, hogy nővel nemileg kielégüljön, sok bor élvezete után, 21 éves korában kockáztatta meg. A női test szépsége, egyáltalában minden meztelen nő, meglehetősen közömbös volt neki Mégis végre tudta hajtani a koitust, élvezete is telt benne és ettől fogva „egészségi okkból“ rendszeresen látogatta a bordélyházakat.

Ettől az időtől fogva az is nagy élvezetére szolgált, ha férfiak beszéltek neki nemi viszonyaikról a másik nemhez tartozó személyekkel.

A bordélyházakban is gyakran támadt az a gondolata, hogy flagelláljon, de nincs szüksége ezeknek a képeknek rögzítésére ahhoz, hogy potens legyen. A nemi érintkezést a bordélyházban csak eszköznek tekinti arra, hogy az önfertőzés vágyától szabaduljon és egy neki rokonszenves férfivel való érintkezésben ne kompromittálja magát.

A páciens most nősülni szeretne, de fél attól, hogy tisztességes nő iránt nem fog szerelmet érezni és ezért nem is lesz nála potens. Küzd magával[1] és ezért kér orvosi tanácsot.

A páciens igen intelligens egyén, mindenképen férfias jelenség. öltözködésében és tartásában sincs feltűnő. Járása, hangja mindenképen férfias, csontozata is, különösen a medence. Nemiszervei normálisan fejlettek. Ezek, valamint arca dús szőrzetűek. Hozzátartozói és ismerősei közül senki sem sejti nemi rendellenességét. Homszexuális nemi képzelődései közbeen állítólag még sohasem érezte magát a nő szerepében a férfivel szemben. Néhány év óta szinte egészen megszabadult neuraszthéniás bántalmazol.

Arra a kérdésre, hogy született homoszexuálisnak tartja-e magát, nem tud válaszolni. Ügy látszik, hogy a nőkhöz való eleve csekély vonzódása idők folyamán még tovább csökkent a korán elkezdett önfertőzés folytán, de azért nem tűnt el egészen. A maszturbáció megszűntével aztán a nők iránti érzéke némileg újra javult, de csak durván érzéki módon.

A páciens kijelentette, hogy családi és üzleti okokból nősülni kénytelen. Itt tehát orvosi szempontból válaszolni kellett erre a kényes kérdésre. Szerencsére azonban csak arra szorítkozott, hogy a házasságban potens lesz-e. A válasz utalt arra a körülményre, hogy önmagában potens, tehát előreláthatólag

a feleségével való házastársi érintkezésben is az fesz, ha a nő legalább lelkileg rokonszenves neki. Egyebekben szükség esetén képzeletével mindig hozzájárulhat potenciája meg javulásához (Krafft-Ebing).

Ez az eset nagyon jellemző azokra a biszexuális egyénekre, akiknek egész nemi élete eltérőnek látszik a normától. Szadisztikus és mazochisztikus rezdülések éppúgy felismerhetők, mint egy nagyon is világos fetisiszta színezet. Mint okok itt késői infantilizmus és az impotenciától való félelem jönnek számba és nagyon fontos, hogy az orvoshoz intézett «legfőbb kérdés a potenciára vonatkozik. Érthető tehát, ha az ilyen emberek kerülik a nőt, hiszen ennél a teljes potenciát kívánó koitusról van szó.

165. megfigyelés. X. úr, 42 éves, hivatalnok, homoszexuális nemi érzését egy iskolatársaival tízéves korában lejátszódott verekedésre vezeti vissza. Verekedés közben véletlenül hozzányúlt egyik pajtása nemi szervéhez. Az erre rögtön abbahagyta a harcot, később pedig közeledett hozzá és kölcsönös masztur bációra csábította. X. a két évvel idősebb társsal kifejlődő nemi érintkezést nagyon kellemesnek találta, később aztán más fiatal férfiakkal folytatta. A pubertástól fogva egyenesen rajongott fiatal emberekért, különösen pincérekért.

Húszéves korában felismerte nemi élete perverzitását, közeledni próbált nőkhöz, de az aktus, mint ilyen, undorította és ezért alig volt potenciája.

Volt annyi lelkiereje, hogy kerülje a homoszexuális érintkezést, a nőkkel való koitusról is lemondott, 24 éves korában megismert egy táncosnőt, el volt tőle bűvölve, teljesen potens volt és a növel való koitus tökéletesen kielégítette. A következő évben ugyanilyen sikerei voltak más nőknél. 30 éves korában életének ez a normális ncmiségű szakasza lezáródott. Egyre inkább elvesztette normális kéjvágyát, öt év óta heteroszexuális viszonyt egyáltalán nem folytatott többé, visszatért a maszturbációhoz, kölcsönösen maszturbált 17—20 éves fiúkkal, ez nagyon kielégítette, de kellemetlen zsarolási ügyekbe keverte bele.

Újabban nemi aktusai már csak puszta csókolózásból és ölelkezésekből állottak, mert az orgazmus és az ejakuláció így is bekövetkezett.

X. lelki egyénisége abnormis. Szellemileg korlátolt, egész lénye szögletes, különcködő, lelkileg minden bizonnyal pathológikusan csökkent értékű. Korán elhalt szüleiről semmit sem tud

mondani. Egyetlen gyermek. Testalkata és külső megjelenése teljességgel férfias (Krafft-Ebing).

Mint tudjuk, Krafft-Ebing a homszexualitást különböző fokokra osztja. Ez a beosztás azzal a csoporttal kezdődik, amelynél a hasonnemű egyének iránti szexuális érzés és vonzódás jelen van, de ez a rendellenesség csak a nemi életre szorítkozik, de nem hat mélyebben a jellemre és az egész szellemi egyéniségre.

Ezeknek a homoszexuálisoknak nemi élete alapjában ugyanolyan, mint a normális heteroszexuális embereké. Mégis éppen a nemi ösztön visszájára fordulása következtében a szerelmi élet itt eltorzultan, úgyszólván karikatúraszerűen jelentkezik, amit még fokoz az, hogy eezek a homoszexuálisok egyúttal rendszerint hiperszexuálisok is, úgy hogy szerelmük a rajongáshoz hajlik. Ez pozitíve jelentkezik, tehát abban, hogy különös bensőséggel csüggenek a szeretett férfin, tartós benső kapcsolatot kívánnak vele, de negative is, amennyiben féltékenységük nem ritkán a legtúlzottabb formákat ölti magára, nagyon boldogtalan szerelmesek stb.

Az e csoportba tartozó homoszexuális, általában a homoszexuális csak férfiakhoz vonzódik, a női bájakkal szemben közömbös, sőt ellenséges érzelmű. Ennek ellenére előfordul, hogy ilyen homoszexuálisok megnősülnek, rendszerint külső okokból, néha erkölcsi megfontolásból is. Az ilyen házasságokat gyakran végre is hajtják, ha a férfinek sikerül képzelőereje megerőltetésével valamely szeretett férfit képzelni felesége helyére (viszonylagos potencia). De a koitus súlyos áldozat, nem élvezet; végrehajtásához különböző segédeszközökre van szükség, mint alkoholra, izgatószerekre stb. Véletlenül, így a hólyag telítettsége folytán előálló erekciókat is felhasználnak a házastársi koitus elvégzésére. A legfontosabb az, hogy sikerüljön az ilyen férfiaknak a nővel[1] elválaszthatatlanul egybekötött nemi és erotikus gátlásait kompenzálni. A nemi érintkezéstől eltekintve azonban ezek a homoszexuálisok korántsem utasítják el a nőkkel való érintkezést, de ebben a kapcsolatban fontosabbak neki a szellemi kiválóságok az esztétikai szempontoknál.

Nagyon különböző a mód, ahogyan a nemi kielégülés ezen a fokon előáll. A homoszexuálisok nagy része nemi neuraszthéniában szenved, már ezért elegendő a szeretett férfi aránylag ártatlan érintése, pl. tánc, vagy tornázás közben, hogy az orgazmus bekövetkezzék. Nagyon elterjedt továbbá az onánia élénk fantáziaképzetckkel kapcsolatban, ugyancsak nem ritka a kölcsönös maszturbáció sem. A paederastia meglehetősen ritka. Vannak

ugyan ezen a fokon olyan homoszexuálisak is, akik egyúttal esztétikai paraesthesiában szenvednek — egyidejű nemi túlérzékenység mellett — úgy hogy sokuknál fetisizmusra kell gondolnunk: ez az ösztöneltévelyedés azután társadalmilag alattuk álló, gyakran elzüllött férfiakkal való érintkezésre kényszeríti őket és ezekkel paederastián kívül más gyakran elképzelhetetlenül csúnya perverziltásokat követnek el. Gyakorlatilag fontos, hogy az e csoportba tartozó homoszexuálisok általában velük egykorú férfiak vagy fel serdült ifjak társaságát keresik, úgy hogy kiskorúakkal való fajtalankodás itt csak kivételesen fordul elő, aminthogy általában éretlen egyéneket rendszerint elutasítanak, nem beszélve természetesen arról a mindig figyelembe veendő körülményről, hogy a nemi érintkezés fiúkkal vagy egészen fiatal férfiakkal sokszor társadalmilag és jogilag veszélytelenebb, mint hasonlókorú egyénekkel végrehajtott perverzitások.

Akármilyen tartózkodók is vagyunk a homoszexualitás fokokra és csoportokra való beosztásával szemben, az itt tárgyalt fokra vonatkozólag is meg kell állapítanunk, hogy milyen viszonyban áll itt egymáshoz a nemi élet és az egyéniség. Alapvetően azt lehet mondani, hogy perverzió és társadalmi magatartás között ezen a fokon még nincs összefüggés. A jellem és a foglalkozás tehát itt még megfelel az illető egyén anatómiai nemének. Ugyanekkor az ilyen homoszexuálisok a nemi aktus közben rendesen bele is illeszkednek abba a szerepbe, amely heteroszexuális érzés esetén megilletné őket. De éppen ebben a vonatkozásban nehéz élesen megvonni a határt Krafft-Ebing következő csoportja (az effeminálтság) felé.

Ha ezekután rátérünk a kortörténetekre, legalábbis a súlyos esetekben mindig örökletes terheltséget fogunk találni; ezen a fokon egyéb perverziók és perverzitások sem ritkák.

166. megfigyelés. H. úr, 30 éves, magasabb társadalmi osztályból, neuropathikus anyától származik. Testvérei idegbetegek, önmaga is a pubertás óta alkati neuraszthéniában szenved.

Már kisfiú korában vonzódott iskolatársaihoz. Tizennégyéves korában egy idősebb pajtása paedicálta. Ezt szívesen eltűrte, de utólag nagy megbánást érzett és soha többé ilyesmire nem adta oda magát. Mikor felnőtt, kölcsönös maszturbációt űzött, neuraszthéniája növekedésével elég volt egy saját neméhez tartozó egyént magához szorítani, hogy bekövetkezzék az ejakuláció. Ettől kezdve ez volt kielégülése módja. Nőkhöz soha nem vonzódott. Rendellenességének tudatában volt. Húszéves korától kezdve energikus kísérleteket tett kéjnőknél, hogy nemi

életét rendes kerékvágásba zökkentse. Addig abnormis vágyait csak fiatalos tévelygésnek tartotta. Sikerült neki nővel közösülni, de semmi kielégülést nem érzett és ismét visszatért a férfiakhoz. 18—20 éveseket szeret. Idősebb férfiak nem rokonszenvesek neki. H. kínosnak érzi társaságbeli helyzetét, folyton attól fél, hogy felfedezik perverzióját és kijelenti, hogy ezt a szégyent nem élné túl. Magatartásában és viselkedésében semmi sem árulja el a homoszexuálist. Nemi szervei normálisan fejlettek, degenerációs jelek nem láthatók. Abban, hogy rendellenes nemisége megváltozhatnék, egyáltalában nem hisz. A női nem iránt a legcsekélyebb érdeklődéssel sem viseltetik (Krafft-Ebing).

167. megfigyelés. Y. úr, 40 éves, gyáros, neuropathikus apától, aki agyszélhüdésben halt meg. Anyai ágon többizben előfordultak agyi megbetegedések. A páciens két testvére nemileg normális, de alkatilag neuropathikus, mint a páciens maga. Állítása szerint minden csábítás nélkül nyolcéves korában maszturbálni kezdett. 15 éves kora óta vonzódott vele egykorú szép fiúkhoz, akik közül többet kölcsönös maszturbációra csábított. Mikor felnőtt, kizárólag 17—20 éves szakálltalan, szép, leányos arcú fiatal emberek vonzották, míg a női nem a legcsekélyebb hatást sem tette rá.

Y. korán eljutott arra a megismerésre, hogy nemi élete minden bizonnyal pathológikus; de abnormis szükségletei kielégítését természetszerűnek érezte és ezzel magyarázta, hogy, noha finom érzésű és szigorú erkölcsű ember, túltette magát minden meggondoláson, és engedelmeskedett ösztönének. Undorítónak csak a nő érintését tartotta, amellyel csak kétszer próbálkozott eredménytelenül, és az automaszturbációt, amelyet nagy érzéki szükségletéhez képest kényszerből, lelki kielégülés nélkül gyakorolt. Biztosított arról, hogy tőle telhetőleg igyekezett leküzdeni szörnyű ösztönét, amely úgyszólván mindenki szabad prédájává teszi és amelyet mindenki borzalmasnak fest, de hasztalan, mert annak kielégítésében mindig csak valami olyant érzett, amit a természet parancsolt neki. Férfiakkal szemben mindig csak aktív szerepet játszott és olyan tényekre szorítkozott, amelyeket a törvény nem tilt. Mégis zsarolási ügyekbe keveredett, elvesztette becsült és jövedelmező állását, szomorú vándoréletet folytatott, míg végre el nem határozta, hogy új egzisztenciát teremt magának a tengeren túl, amit ügyességével és becsületességével el is ért.

Mikor megismertem, Y. közel volt a kétségbeeséshez és az öngyilkossághoz, mert egy tapasztalt orvostól megkísérelt szug-

gesztiós kezelés kudarcot vallott. Y. nem volt hipnotizálható, pedig ez a kezelés volt utolsó reménye.

Neuraszthéniáján kívül, amely részint veleszületett, részint a megtartóztatásból és az izgalmakból eredt, továbbá a hímvessző kicsinységén kívül, amely mellett azonban jólfejlődött nemiszervei voltak, semmi pathológikus nem volt rajta megállapítható. A másodlagos fizikai és lelki nemi tulajdonságok teljességgel férfiasak voltak (Krafft-Ebing).

168. megfigyelés. P. úr, 37 éves, nagyon ideges és alkati migrénben szenvedő anyától származik. Kisfiú korában ő maga is súlyos hisztériában: szenvedett, kezdettől fogva csak csinos, fiatal férfiakhoz vonzódott és nemiszervük látása módfelett felizgatta. Röviddel a pubertás után kölcsönös maszturbációt kezdett férfiakkal. Csak olyanokhoz vonzódik, akik 25—30 évesek. A homoszexuális aktus közben nőnek érzi magát, azt állítja, hogy lelke minden érzékével nőiesen szeret, csak színészi szerep nála, hogy férfi. Már kisfiú korában sokat csúfolták női gesztusai és lelkülete miatt. Leányok sohasem tettek rá hatást. Abban a feltevésben, hogy nemi életét rendbehozhatja, néhány évvel ezelőtt vonzailöm nélkül nőül vett egy leányt, rákényszerítette magát a vele való koitusra, még potens is volt, amennyiben fiatal férfit gondolt a nő helyére és gyermeket nemzett. De csakhamar neuraszthéniás lett, fantáziája és ezzel potenciája megbénult. Két év óta kerüli a feleségével való koitust, újra visszatért a homoszexuális viszonyokra és nemrégiben egy nyilvános helyen kölcsönös maszturbáció közben tettenérték egy fiatalemberrel.

Eljárását azzal mentegeti, hogy a hosszú megtartóztatás következében libidója igen erős, egy másik férfi nemiszerveinek látása a legnagyobb indulatba hozta és „szinte mámorban“ a tettét úgyszólván hibbant állapotban követte el (Krafft-Ebing).

169. megfigyelés. N. úr, 41 éves, nőtlen, rokonházasságból származik, szülei állítólag lelkileg normálisak voltak, egy apai nagybátyja tébolydában volt. N. fiútestvérei állítólag hiperszexuálisak, de nőkkel érintkeznek. N. már 9 éves korában érzékileg vonzódott pajtásaihoz. 15 éves korában kölcsönös maszturbációt kezdett űzni velük, comb közötti koitust is.

16 éves korában szerelmi viszonyt kezdett egy fiatalemberrel. Saját neme iránti szerelme pontosan úgy fejlődött ki, mint ahogy regényekben festik a férfi és nő közötti viszonyt.

Csak 20—24 éves fiatalemberek hatottak rá. Erotikus álmai kizárólag homoszexuálisak voltak. Ilyenkor a nő szerepében érezte magát, akárcsak férfiakkal való érintkezésében.

Azt állítja, hogy gyermekkora óta női lelke van. Nem érdekelték a fiús játékok, csak a főzés és a kézimunka. Később sem volt kedve a férfias sportokhoz, nem szeretett sem dohányozni, sem inni. Mozgalmas életében volt egy epizód, mikor szakács volt egy tengerentúli országban, és mindenki nagyon meg volt elégedve munkájával. Ezt a helyét azért vesztette el, mert munkaadója fiával szerelmeskedett.

22 éves korától kezdve felismerte, hogy abnormis nemi úton van. Ez nyugtalanította, szerette volna érzéseit átállítani, bordélyházak látogatására kényszerítette magát, de csak undort érzett, még a merevedésig sem jutott el. Egy nap, mikor helyzete és szégyenének a családban való felfedeztetése elkeserítette, öngyilkosságot kísérelt meg. Mikor sebéből felgyógyult, kivándorolt, továbbra is szerencsétlennek és önmagával meghasonlottnak érezte magát, családja kitaszította. Csak az az egy reménye maradt, hogy az évek során a férfikhez való vonzódása meg fog szűnni. (Krafft-Ebing).

Krafft-Ebing következő csoportja az effemináltak osztálya, állítólag abban különbözik a többitől, hogy az ilyen homoszexuálisak minden tekintetben nőiesen éreznek a férfi irányában. De mint már előbb hangsúlyoztam, az ösztöneltévelyedésnek ez a teljes kialakultsága inkább kivétel, mint szabály, ezért ajánlatosabb, ha ismertető jelül azt a tényt vesszük, hogy az abnormis nemi érzésmód a lelki egyéniséget és a jellemet befolyásolja.

Az érzésnek és a cselekvésnek ez a kisiklott formája rendesen már a gyermekkorban jelentkezik. A fiú szeret kislányok társaságában időzni, babával játszani, anyjának segíteni a házimunkában, rajong a főzésért, a varrásért, a hímzésért, sokat foglalkozik a női ruházkodással stb. A felnőtt effeminált megveti a dohányzást, az ivást és a sportot, de a piperében és ékszerben örömét találja. Feltűnő művészethez való -viszonya: a művészet minden területén igazában értéktelen, édeskés, érzelgős műveket kedvel.

A férfiak irányában való viselkedése sajátságos. Az ilyen homoszexuális a normális férfit visszataszítóan leányos, szemérmes magatartást tanúsít, amely különösen idősebbeknél ellenszenvesen hat. Majd szégyenlősen és tartózkodóan, majd kacéran és aggresszívan viselkednek, szóval igyekeznek azt adni, ami véleményük szerint a nőszerető férfinek a másik nemen tetszik

Az ilyen, egész lelki életükben érintett homoszexuálisok nemi érzései és ösztönei odavezetnek, hogy a férfivel szemben

kivétel nélkül nőiesen viselkednek. Ehhezképest nagy ellenérzésük van saját nemük velük egykorú egyéneivel szemben, akiknek természetesen vetélytársaikat látják, ezzel szemben vonzódnak nemileg normális férfiakhoz, vagy nem effeminált homoszexuálisokhoz. Szerelmi életükben a féltékenység ismét rendkívül nagy szerepet játszik.

Teljesen kifejlődött effeminált ság esetén a heteroszexuális szerelem egészen érthetetlennek tűnik fel és a másik nemmel való nemi érintkezés elképzelhetetlennek, lehetetlennek. Ilyen természetű kísérletek csődöt mondanak, mert az undor, sőt borzadály minden merevedést eleve lehetetlenné tesz és ez érthető, ha elképzeljük magunknak a nemileg normális (heteroszexuális) férfi helyzetét, ha azt kívánná tőle valaki, hogy egy másik férfivel érintkezzenek. Ha a normális nemi aktus kivételesen mégis sikerül, ennek alapja a különösen élénk fantázia, esetleg azonban ez a siker ellene is szól annak, hogy az esetet ebbe a csoportba sorozzuk.

Nemi érintkezés közben az effeminált mindig nőnek érzi magát. A technika fogásai alulfekvés, combközti passzív koitus, passzív maszturbáció, szájba való ejakuláció tűrése, passzív paederastia. Különösképen aktív paederastia is előfordul, de közben természetesen bekövetkezhetik az, hogy ez az aktus túlságosan emlékeztet a koitusra, ezáltal utálatossá és következésképen lehetetlenné válik.

Nagyon fontos e csoport szempontjából, hogy itt a tulajdonképeni fiúszerelem nem fordul elő. Hogy gyöngébb nemi ösztön esetén a perverz hajlam a plátói szerelem határain belül marad, természetesen lehetséges és nem is ritkaság. Hadd említsük meg már itt végül, hogy a női ruhához való már fiatalkorban megfigyelhető vonzódás fetisisztikus erőre kaphat, olyannyira, hogy a homoszexuális elsősorban transzvesztita lesz. Más perverziókkal való kapcsolódás a homoszexuálitásnak ezen a fokán aránylag ritkán található, ezzel szemben úgyszólván mindig kimutathatók az örökletes terheltség bizonyos jelei.

Az alábbiakban közlünk néhány jellemző kórtörténetet:

170. megfigyelés. E. úr, 31 éves, idült alkoholista fia. Más terheltség nem mutatható ki a családban. E. magányosan nőtt fel falun. Már hatéves korában szakállas emberek társaságában érezte magát jól. 15 éves korában elpirult, ha szép férfiakkal találkozott és nem mert rájuk nézni. Női társaságban egészen elfogulatlan volt. Hétéves koráig leányruhában járt. Mikor le kellett vetnie, egészen boldogtalan volt. Legjobban akkor érezte

magát, ha a konyhában és a háztartásban segíthetett. Iskolaévei nyugodtan teltek el. Időnként mély, de nem tartós érdeklődés támadt benne valamilyen osztálytársa iránt. Éjszaka egyre gyakrabban álmodott szép ruhás, bajúszos emberekről. Mikor felnőtt, belépett egy tornaegyesületbe, hogy kapcsolatba kerüljön férfiakkal, ugyanebből az okból táncmulatságokra is elment, de nem a szép lányok kedvéért, akik egészen közömbösek voltak neki, hanem a táncosok kedvéért, akiknek karjába beleképzelte magát. De mindig nagyon magányosnak, kielégültnek érezte magát és lassanként tudatára ébredt annak, hogy nem olyan, mint a többi fiatal fiú. Minden vágya az volt, hogy olyan férfit találjon, aki szerelmet érez iránta. 17 éves korában egy férfi külcsönös maszturbációra csábította. Ennek visszahatása tudatában kéjes borzongás, rémület és szégyenkezés volt. Most felismerte nemi érzése abnormitását, eleinte nagyon levert volt, egyszer majdnem öngyilkos is lett, de aztán beletörődött különleges helyzetébe, férfiakra vágyott, de leányos félénkségében évekig nem tudott ilyen kapcsolatot találni, maszturbált is kényszerűségből, de nem gyakran, mert nem volt különösen erős libidója. Nagyon kínos volt neki, ha leányok igyekeztek meghódítani, ami gyakran előfordult. E. 26 éves korában nagyvárosba került és itt bőséges alkalma nyílott a homoszexuális érintkezésre. Egy idő óta közös háztartásban élt egy vele egykorú férfivel, mint férj és feleség. Boldognak érezte magát női szerepében. Nemi kielégülése a kölcsönös maszturbáció és combközötti koitus. E. szakmájában megbecsült munkás, tekintélye van, viselkedésében és jellemében teljességgel férfias, nemiszervei normálisak, degenerációs jegyei nincsenek. Bizonyítékokat hozott nekem arra, hogy öccse, aki fut a nőktől és panaszkodik, hogy külsőre férfi és mégsem az, ugyancsak homoszexuálisán érez. Feltűnő az is, hogy E. két korán elhalt nőtestvére mindig kerülte a fiatal férfiakat, majdnem mindig az istállóban voltak és hacsak tehették, férfimunkát végeztek, amelyben különös ügyességet tanúsítottak. (Krafft-Ebing).

171. megfigyelés. B., pincér, 42 éves, nőtlen, homoszexuális nemi érzése miatt hozzám küldte háziorvosa, akibe szerelmes. B. készségesen adott felvilágosítást nemi előéletéről és örült, hogy végre szakszerű felvilágosítást kaphat nemi állapotáról, amelyet kezdettől fogva betegesnek tart.

B. nagyszüleiről semmit sem tud mondani. Apja hirtelen haragú, izgatott ember volt, iszákos, nemileg kezdettől fogva nagyigényű. Miután egy asszonnyal 24 gyermeket nemzett, elvált

tőle, azután még háromszor ejtette más állapotba a gazdaasszonyát. Az anya egészséges volt.

A 24 testvér közül most már csak hat van életben, több idegbeteg, de nemileg nem abnormis, egy nőtestvér kivételével, aki mindig bomlott a férfiakért.

B. állítólag gyermekkora óta beteges volt. Már nyolcéves korában felébredt benne a nemi ösztön. Maszturbált és az a gondolata támadt, hogy más fiúk a szájába dugják péniszüket, ami nagy élvezetet szerzett neki. 12 éves korában kezdett beleszeretni férfiakba, többnyire 30 éves bajuszosokba. Nemi szükséglete mát· akkor nagyon kifejlett volt, merevedései és magömlései voltak. Ettől kezdve úgyszólván naponként maszturbált és közben egy szeretett férfire gondolt. Leghőbb vágya azonban mindig az volt, hogy valaki a szájába tegye hímvesszőjét. Közben a legnagyobb kéjjel ejakulált. Mindössze tizenkétszer volt eddig része ebben az élvezetben. Ha a férfi rokonszenves volt neki, sohasem undorodott a hímvesszőjétől, ellenkezőleg. A paederastiát, amely aktíve és passzíve egyaránt undorító neki, mindig visszautasította. A perverz nemi aktus közben mindig a nő szerepébe képzelte bele magát. Szerelme a neki rokonszenves férfiak iránt határtalan volt. Kedveseiért mindent megtett volna. Reszketett az izgalomtól és gyönyörtől, hacsak meglátta őket. 19 éves korában pajtásai többízben rábeszélték, hogy menjen velük a bordélyházba. A koitusban sohasem telt öröme, és csak az ejakuláció pillanatában érzett kielégülést. Hogy a nőnél merevedése legyen, mindig egy szeretett férfire kellett gondolnia. Legjobban azt szerette volna, ha a nő megengedte volna, hogy szájába ejakulál jón, de ezt sohasem érte el. Szükségből végrehajtotta a koitust, kétszer gyermeke is lett. Utolsó gyermeke, egy nyolc éves leány már maszturbációt és kölcsönös onániát űz, ami őt, az apát, nagyon elszomorítja. Nincsen ez ellen segítség?

A páciens azt állítja, hogy férfiakkal szemben (nemi érintkezés közben is) mindig nőnek érzi magát. Mindig azt gondolta, nemi perverziója onnan ered, hogy apja, mikor őt nemzette, leányt akart nemzeni. Testvérei is mindig csúfolták nőies szokásai miatt. A söprögetés és mosogatás mindig kellemes foglalkozás volt számára. Ezirányú teljesítményeit sokan meg is csodálták és kijelentették, hogy sok leánynál ügyesebb. Hacsak lehetett, leánynak öltözött. Farsangkor női jelmezben jelent meg táncmulatságokon. A kacérkodás ilyenkor remekül sikerült neki, mert egészen női természetű.

Ivásra, dohányzásra, férfias munkára és szórakozásra soha-

sem volt igazán kedve, de szenvedélyesen varrogatott és mint kisfiút sokszor megszidták, mert folyton babával játszott. Érdeklődését a cirkuszban vagy színházban csak férfiak vonták magukra. Sokszor nem tudott ellentállni a vágynak, hogy vizeldékben őgyelegjen, mert férfi nemiszerveket akart látni.

A női szépség sohasem hatott rá. A koitus csak akkor sikerült neki, ha egy neki kedves férfire gondolt. Az éjszakai magömléseket mindig trágár, férfiakra vonatkozó álomhelyzetek váltják ki.

Több rendbeli szexuális kicsapongásai dacára B. sohasem szenvedett nemi neuraszthéniában és általában nem mutathatók ki nála az ideggyöngeség tünetei.

A páciens finom alkatú, gyér pofaszakálla és bajusza van, ez is csak 28 éves korában nőtt. Külseje, kissé riszáló járásán kívül, nem mutat nőies természetre, azt állítja, hogy nőies járásáért már sokszor kicsúfolták (Kraíft-Ebing).

Krafft-Ebing a saját nemükhöz vonzódó embereknek még egy további csoportját állította fel, az ú. n. androginekét. Ezzel a szóval azokat jelzi, akiknek nemcsak jelleme és egész érzésvilága felel meg abnormis nemi érzésüknek, mint az effemináltaknál, hanem ahol az egyén még csontalkatában, arcformájában, hangjában is, tehát nemcsak lelki és pszichoszexuális, hanem egyáltalában anatómiai tekintetben közeledik ahhoz a nemhez, melyhez magát perverziója alapján tartozónak érzi. Vitatható, hogy egy agyrendcllenességnek ez az anatómiai megnyilvánulása különösen magas fokát jelenti-e az elfajulásnak, mint Krafft-Ebing gondolja. Az azonban bizonyos, hogy ez az eltérés egészen más, mint a harmafrodizia, mint az már abból világosan kiderül, hogy homoszexuális nemi érzés esetén eddig még sohasem találtak átmeneteket a ntmzőszervek harmafroditikus átalakulásához. Mert az ilyen nem ritka degenerációs jegyek, mint episzpadia és hiposzpadia csak különben nemileg jól differenciált szervek fejlődési akadályai; androgin férfiak nemiszervei eddig mindig nemileg tökéletesen differenciáltaknak bizonyultak.

Itt azonban rámutathatunk arra, hogy az eddig még nagyon csekély megfigyelésektől függetlenül az androgineknél a belső szekréció befolyása lényeges szerepet játszhatik. Az elsődleges nemi jellemvonások (nemiszervek) ugyan normálisan fejlettek, a másodlagosak viszont (csontozat, szőrzet, gégefő, háj eloszlás, a bőr mineműsége), melyek kifejlődése tudvalévőleg endokrin okokra vezethető vissza, világosan a hormonális funkciók túltengésére vagy elégtelenségére mutat.

Világos, hogy itt ismét folyékony átmenetekkel van dolgunk

az előbbi csoport, az effemináltak csoportja fedé, úgy hogy elsősorban történelmi érdekessége miatt az androgeniát tovább is a homoszexualitás első fokának tekintjük. Krafft-Ebing alábbi kortörténete klasszikusnak mondható.

172. megfigyelés. H. úr, 30 éves, nőtlen, neuropathikus anyától származik. Ideg- és elmebetegségek a családban állítólag nem fordultak elő, >as páciens egyetlen testvére is szellemileg és testileg teljesen normális, ö maga gyermekkora óta neuropathikus alkatú és rokonai tanúsága szerint nem olyan volt, mint a többi fiúk. Már korán feltűnt, hogy kerüli a férfias foglalkozásokat és előnyben részesíti a kislányos játékokat. Így nem szeretett tornázni, de lelkesen játszott babával és különös örömmel kézimunkázott. A továbbiakban testileg jól fejlődött, súlyos betegségek nem támadták meg, de lénye szellemileg abnormis maradt, az életet sohasem fogta fel komolyan és érzés- és gondolatvilága határozottan nőies.

17 éves kora óta sűrűn voltak magömlései, melyek végül már napközben is előfordultak, igen elgyöngítették és többrendbeli ideges zavart idéztek elő. A neuraszthénia spinális jelenségei mutatkoztak rajta, ezek legutóbbi évekig tartottak, de a polluciók megritkülásával csökkentek. Tagadja, hogy onániázott volna, de ez vallószínű. Pettyhüdt, puha, álmatag gondolkodásmódja a pubertás óta egyre észrevehetőbbé vált. Hiába próbálták, igyekeztek tulajdonképeni pályaválasztásra rávenni. Szellemi funkciói, noha forma szerint zavartalanok, nem váltak hatékony indító okaivá az önálló jellemnek és magasabb életfelfogásnak, önállótlan maradt, nagy gyermek, és eredendően abnormis alkatát semmi sem bizonyította jobban, mint az a képtelensége, hogy pénzzel bánni tudjon, és az a saját vallomása, hogy a rendszeres, észszerű pénzkezelésre semmi hajllama, úgy hogy minden pénzét rögtön kiadja régiségekre, piperecikkekre stb.

Soha rendszeresen nem tanult, idejét piperével és művészetekkel való pepecseléssel, főként festegetéssel töltötte, de ezen a téren sem vitte semmire, mert nem volt kitartása. Komoly szellemi munkára nem volt rávehető, csak külsőségek iránt volt érzéke, mindig szórakozott volt, komoly dolgok úntatták. Fiatalabb éveiben folytonosan megismétlődtek a fonák csínyek, az értelmetlen utazások, pénzkidobások és adósságcsinálások, és még életvonalának ezeket a pozitív hibáit sem vollt képes megérteni. Nemileg mindig nőnek érezte magát a férfivel szemben és saját neméhez tartozó egyénekhez vonzódik. A nők iránt közömbös, sőt inkább ellenszenvvel viseltetik velük szemben. 22 éves korában ugyan állítólag érintkezett nőkkel nemileg és

normálisan koitáílt, de részint neuraszthéniás bántalmai fokozódása, részint a fertőzéstől való félelme, leginkább azonban a kielégülés elmaradása miatt, saját kijelentése szerint hamar elfordult a női nemtől. Abnormis nemi állapotának nincsen egészen tudatában; azt tudja, hogy vonzódik a férfiakhoz, de csak annyit vall be szégyenlősen, hogy bizonyos férfiak iránt a barátság boldogító érzésével viseltetik, minden érzéki érzés nélkül. A nőket nem utálja ugyan, még arra is el tudná magát szánni, hogy egy neki művészi hajlamaira való tekintettel rokonszenves nőt feleségül vegyen, ha elengednék neki a házastársi kötelességek teljesítését, melyek neki kellemetlenek és csak gyöngítik és bágyasztják. Hogy férfiakkal is érintkezett már nemileg, tagadja, de tagadására rácáfol pirulása és zavara, főként pedig egy eset, mikor kevéssel ezelőtt egy másik város fogadójában fiatalemberekkel próbált nemileg érintkezni és ezzel botrányt okozott.

Külső megjelenése, habitusa, testalkata, gesztusai, modora és öltözködési módja ugyancsak feltűnőek és határozottan nőiesek. Középtermetű ugyan, de a thorax és a medence nőies formájú. Testén sok a háj, bőre ápolt, gyöngéd, puha. A benyomást, hogy férfinek öltözött nővel van az embernek dolga, fokozza az arc gyér szőrzete, a riszáló járás, a félénk, kényeskedő magatartás, a nőies vonások; a szemek kósza neuropathikus kifejezése, a púder és festék nyomai, a piperkőc szabású ruha, a kebelszerűen kidomborodó felsőrésszel, a bojtos nyakkendő és a homlokból kifésült, halántékra húzott haj.

A testi vizsgálat kétségtelenül nőies alkatot mutat. A külső nemiszervek ugyan jól fejlettek, de a bal here visszamaradt a lágyékcsatomában, a vénusdomb szőrzete gyönge és ez maga szokatlanul hájas és kiemelkedő. Hangja magas, nincs férfias csengése.

H. foglalkozása és gondolkodásmódja is határozottan nőies, öltözőszobája van, öltözködő asztala, amely előtt mindenféle szépítkezéssel tölti az időt; a vadászatot, a fegyvergyakorlatokat és más férfias foglalkozásokat ki nem állhatja, szépléleknek minősíti magát, szeret festményeiről és költői kísérleteiről beszélni, érdeklődik a női munkák, pl. a hímzés iránt, ezt gyakorolja is, és saját bevallása szerint az a legnagyobb boldogsága, ha művészi érdeklődésű, finom esztétikai érzésű urak és hölgyek társaságában társalgással, zenével, esztétikával és más effélével töltheti életét. A társalgásban legfőbb tárgyai női dolgok, — divat, főzés, háztartás.

A páciens jóll táplált, de kissé vérszegény. Neuropathikus alkatú és neuraszthéniás tüneteket mutat, melyeket az elhibázott

életmód, a hosszú ágybanfekvés, szobában tartózkodás és elpuhultság fokoz (Krafft-Ebing).

Kérdéses, hogy a transzvesztitizmust, tehát azt a hajlamot, hogy valaki a másik nem ruházatát öltse magára, nem inkább a fetisizmusról szóló fejezetben kellett volna tárgyalnunk. De mivel mindig vitatható lesz, hogy ebben a sajátos állapotban mi a lényegesebb, a fetisizmus-e vagy a homoszexualitás és mivel ez az utóbbi perverzió a transzvesztitizmus gyakorlatilag fontosabb eseteiben csak ritkán hiányzik, mégis úgy érezzük, jogunk van arra, hogy a transzvesztitizmust itt tárgyaljuk.

Mióta Westphal 1870-ben az első ilyen esetet közzétette, nem kevés idetartozó megfigyelés került nyilvánosságra és nyugodtan elmondhatom, hogy a transzvesztitizmus gyakoribb, mint hinnék, mert az ilyen pervertáltak gyakran beérik azzal, hogy csak otthon öltözködnek a maguk módja szerint, úgy hogy a hatóságokkal nem kerülnek összeütközésbe.

A transzvesztitizmus elméletileg rendkívül érdekes. Gondoljunk mindenekelőtt arra, hogy az átlagosnál nagyobb képzelőerejű embernek általában mindig örömet szerez, ha álruhát ölthet, és minden bizonnyal mélyebb értelme van, hogy férfiak már az ókorban, de azóta is mindmáig primitív népeknél női ruhát vettek fel, hogy jelmezes ünnepségek minden időkben voltak, hogy a nagyvárosiak falusiaknak öltözködnek stb. Innen a folyékony átmeneteken keresztül elérkezünk azokhoz a formákhoz, melyek már perverzió jellegével bírnak, végül pedig a perverzióhoz magához. Mindig könnyebben következtethetünk perverzióra ott, ahol a férfi ölt magára női ruhát, mint ahol a nő visel férfiöltözetet. A döntő mindig az öltözet és a nemi élmény kapcsolata, mert perverzióról jogosain nem lehet beszélni, csak ott, ahol a nemi szféra is érintve van.

Westphal közlése óta ismételten megkísérelték a transzvesztitizmus magyarázatát. Westphal maga hajlott arra a feltevésre, hogy időleges elmezavarról van szó. Magnus Hirschfeld a transzvesztitákat a két nem között álló egyéneknek tekinti, Havelock Ellis a nemi érzés inverziójáról beszél. Moll öt csoportot különböztet meg; az első (kényszercselekedetek) és az ötödik (a gyakorlati célú átöltözés) ebben az összefüggésben mellőzhető. A második és harmadik csoportra vonatkozólag elismeri a homoszexualitást, a negyediknél — Havelock Ellis nyomán — homoszexuális beleélési tünetet vél felfedezhetni. Mi a transzvesztitizmust a fetisizmus és homoszexualitás kapcsolatának fogjuk fel. (Ezzel összefüggésben rámutathatunk egyrészt a fetisizmussal kapcsolatban idézett kortörténetekre, amelyekben cselekvések

és helyzetek képezik a fétist, másrészt az azonosítás, átvitel és beleélés jelentőségére a perverzió keletkezése szempontjából. Utalunk a 45., 57., 58. és 93. kortörténetekre.

Nagyon jellemzőek a

173. megfigyelés. Elise E., 24 éves, az orvosi vizsgálatban férfinek mutatkozott. 14 éves kora óta női ruhát visel, a színpadon női szerepeket játszott, hosszú, női módra fésült hajat viselt. Arcán volt valami nőié®, teste egyebekben férfias volt. Bajuszát gondosan kitépdeste. A jól kifejlett (hím) nemi szerveket hasán kötéssel felfelé rögzítette. Az ülep lelete passzív paederastiára mutatott (Taylor).

174. megfigyelés. X., középkorú hivatalnok, derék nő férje, több év óta boldog családapa, mintegy hetenként megjelent egy bordélyházban és ott női ruhát és női parókát viselt. Ebben az öltözetben lefeküdt egy ágyra és az egyik prostituálttal maszturbáltatta magát, de sokkal jobban örült, ha férfit (a bordélyház egyik szolgáját) kaphatta meg erre a célra (Krafft-Ebing).

175. megfigyelés. Szellemileg magas színvonalú szerzetes, aki különösen művészeti és kultúrtörténeti téren kiválót alkotott, orvosi tanácsot kért, mert belső kényszer hajtotta arra, hogy a szerzetesi ruha alatt selyem és csipke női fehérneműt viseljen. Ezt a hajlamát már azért is igen kínosnak érezte, mert előhaladott korára való tekintettel attól félt, hogy az utcán rájöhet egy ájulási roham és ezzel nyilvánvalóvá válnék sajátos hajlama. (Saját megfigyelés.)

Minden nagyvárosban vannak transzvesztiták, akiknek perverziója olyan mélyen gyökeredzik, hogy nem restellik a fáradságot, és ismételt orvosi vizsgálat alapján igyekeznek a hatóságoktól a másik nem ruháinak viselésére szóló formális engedélyt kieszközölni. Nyilvánvaló, hogy ezek a legsúlyosabb formák már a kényszerneurózis területére esnek.

Ha ezekután a nő homoszexuaü'itásáról beszélünk, kiindulási pontunk kétségtelenül csak a biszexualitás lehet. Biztos ténynek tekinthető ugyanis, hogy a nőknek ez a beállítottsága sokkal elterjedtebb, mint a férfiaké. Ez már abból is következik, hogy a homoszexuális aktusoknak (perverzitásoknak) nők között sokkal kevesebb akadály áll útjában, amit csak a — sokszor talán csak lappangó — homoszexualitás feltevése magyaráz. A nő homoszexualitását kétségtelenül nagy mértékben elősegíti az, hogy a törvény nem üldözi, úgy hogy itt a férfit oly súlyosan érintő társadalmi következmények elmaradnak. Igen fontos továbbá, hogy sok nő számára bizonyos praktikák (pl. kölcsönös onánia), amelyeket a pubertás korából hoztak, továbbra is a nemi ki-

elégülés legbiztosabb és legkényelmesebb útja. A teherbeesés és a fertőzés illegális nemi érintkezés esetén mindig fenyegető veszélyei itt hiányoznak, ehhez járul még az a bizonyára számos eset, mikor a — legális vagy illegális — nemi partner nincs abban a helyzetben, hogy a nőnek a normális koitus útján megszerezze az orgazmust.

Ezzel természetesen korántsem akarom azt mondani, hogy minden nő biszexuális vagy lappangó homoszexualitású. Nem lehet azonban túlbecsülni azok számát, akik megrekedtek a gyermeki fokon, tehát egyrészt nem elégíthetők ki a normális nemi aktus által, másrészt nem jutottak el a teljes nemi differenciáltsághoz, esetleg különösen erősen fejlett nemi ösztönnel bírnak. Az ilyen nők száma minden kultúmépnél igen nagy.

Másfelől a teljes, százszázalékos homoszexualitás nőnél ritkábban fordul elő, mint férfinél. Míg sok kétségtelenül homoszexuális férfi perverziója ellenére a társadalomnak hasznos és munkás tagja tud maradni, a nőnél a teljes homoszexualitás csak a legritkább esetben egyeztethető össze a nő normális életével. Az ilyen nőknél csaknem mindig neurotikus tüneteket találunk, ez magyarázza, hogy az alább közlendő kórtörténetekben a lelki élet súlyos elváltozásairól lesz szó.

A nő homoszexualitásának gyakorlati jelentőségét még korántsem ismerték fel kellőképen. Ott is, ahol túlnyomóan biszexuálisról van szó, ez az ösztönirány nagy mértékben megnehezíti a tipikus női életmenetet. A házasság és a párválasztás kérdésében komoly nehézségek merülnek fel, és a nő különben magától értetődőnek vett életcélja, hogy anyává legyen, problematikussá válik. A homoszexualitás továbbá a pályaválasztásnál és a hivatás gyakorlásában is megnyilvánul. Ha a szülők, a család, a férj, az orvos figyelmen kívül hagyja ezeket a mozzanatokat, mindenféle összeütközés következhetik be és fajulhat el a továbbiakban, noha a helyes felismerés elkerülhetővé tenné.

A nő homoszexualitása a férfiétől' abban különbözik, hogy sokkal gyakrabban marad tudattalan és csak az illető nő magatartásából olvasható ki. Lehetséges, hogy ez a nő tipikusan nőies, a kultúrállamokban szokásos neveléssel még fokozott szégyenlősségére vezethető vissza. Ilyen — lappangó vagy tudattalan — homoszexualitás mellett szól elsősorban a frigiditás (amelyről már a nemi érzéketlenség és a csökkent nemi érzékenység eseteiben volt szó). Világos, hogy ahol a nő a férfit nem érzi tulajdonképen hozzávaló partnernek, mind az erotika, mind a nemiség, főként azonban ez utóbbi, csorbát szenved, és éppoly világos, hogy ilyenkor minden kezelési intézkedés csődöt mond. Fordítva

talán ott is homoszexualitásra kell gondolnunk, ahol a nő hiperszexualitás álarca alatt nagyon sok férfivel érintkezik nemileg, de mindig csak futólag. Az ilyen homoszexualitás természetesen tudattalan és az is marad, de a kielégülés a szerelmi boldogságot állandóan megakadályozza. Ezért éppen a nővel kapcsolatban ajánlatos lesz, ha a könyvünk első csoportjában tárgyalt nemi eltévelyedések esetén homoszexualitásra gondolunk, legalábbis ott, ahol egy testi és leüki tulajdonságai miatt sokaktól kívánt nő elutasítja a nemi érintkezést, sőt a másik nemmel való minden viszonyt és ilymódon a nemi élettől való menekülés képét mutatja.

Nagyon érdekes, ma még korántsem eldöntött kérdés a nő homoszexualitása és pályaválasztása közötti összefüggés. Ma már természetesen senki sem fog elferdült nemi beállítottságra gondolni, mint az még egy emberöltő előtt szokásos volt, csak azért, mert a nő házasság helyett pályát választ. De ebben az értelemben feltűnő és nem elhanyagolható tény, ha egy nő a házasság minden lehetőségét eleve elutasítja, és az ilyenkor rendszerint felhozott ok, hogy az illető nő nem tudja házasságát hivatásával összeegyeztetni, alighanem az individual-pszichológia értelmében vett arrangement. A tapasztalás bizonyítja, hogy sok foglalkozásában átlagon felül bevált nő homoszexuális; ez ellen a férjhezmenés sem szól feltétlenül, mint az homoszexuális férfiakról is áll, hiszen ilyen házasságot természetes hajlama ellenére is köthet valaki társadalmi vagy más okokból. Orvosi segítségre az ilyen gyakran minden szempontból kiváló nőknek természetesen nincs szükségük De ez az utalás a homoszexualitás és a pályaválasztás közötti összefügésre mégis felhasználható, kivált más természetű idegzavarok megértésére.

A homoszexuális férfiakhoz hasonlóan a homoszexuális nőknek is sajátos jellemük van. Mindkettőjüknél bizonyos fokozott kifinomodást és érzékenységet találunk, minden világos, éles körvonalú dolgot elutasítanak, előnyben részesítik a folyékony átmeneteket, elmosódó árnyalatokat. A homoszexuális nők a napi érintkezésben egy célzásokban és utalásokban gazdag zsargont használnak, apró dolgokat feltűnően fontosnak tartanak, és ilyen meg ehhez hasonló eszközökkel igyekeznek magukat a külvilágtól bizonyos mértékben elrekeszteni. Nagyon feltűnő az erős féltékenység. A homoszexuális nő sokkal erősebben túlértékeli kedvesét, mint a normális férfi a magáét, azért is, mert itt a kötöttség lényegesen túlmegy a pusztán testi vonatkozáson, ezért a nemi eltévelyedések terén alig van tragikusabb látvány az öregedő, fiatalabb kedvesétől elhagyott homoszexuális nőnél.

A nemi érintkezés homoszexuális nők között az esetek túlnyomó többségében kölcsönös maszturbációból áll. A nemi szervek szájjal való érintése is gyakori, az ú. n. tribadia (az a módszer, amely a külső genitáliák összedörzsölésével igyekszik eljutni az orgazmushoz) ellenben ritkább. Természetesen sokszor előfordul a más perverziókkal való kapcsolat, így szadizmussal és mazochizmussal, sokkal ritkábban fetisizmussal. A paedophilia is összehasonlíthatatlanul ritkább, mint homoszexuális férfiaknál.

Ez utóbbiaktól eltérően a homoszexuális nők igyekeznek beállítottságukat minél kevésbbé elárulni, azt sem állítják, hogy ők „az emberiség krémje*' vagy más efféle. Másfelől ebből az ösztöneltévelyedésből az utóbbi években igen figyelemreméltó irodalmi művek jöttek létre.

Minthogy a nő biszexualitása, mint már említettem, sokkal gyakoribb a homoszexualitásnál, ennek valóban súlyos formái is sokkal ritkábban fordulnak elő. Ezért az orvosi kezelés is inkább csak azokban az esetekben jön számba, mikor más perverziók is vannak jelen vagy — ami ezeknél a neuraszthéniás nőknél nem csodálható —, ha szenvedélyesen használnak valamilyen kábítószert. Egy másik oka annak, hogy a nő homoszexualitásáról aránylag kevés megfigyelés van, abban keresendő, hogy a törvény nem üldözi, mint arról már szó volt.

176. megfigyelés. X., kisasszony, 55 éves, apja családjáról nincsenek adatok. Az anya szülei állítólag hirtelen haragú, szeszélyes, ideges emberek voltak. Az anya egyik testvére epileptikus, egy másik különc és szellemileg nem normális. Az anya nemi túlérzékenységben szenvedett és sokáig Messalina-szerepet játszott. X. kisasszony normálisan fejlődött, csak kisebb gyermekbetegségeken esett át, szellemileg nagyon tehetséges volt, de neuropathikus alkatú. Már 13 éves korában, két évvel az első menstruáció előtt felébredt benne az első szerelmi szenvedély egy vele egykorú leány iránt. Ez „álmatag érzés volt, még nem volt benne semmi érzékiség“. A második szerelem tárgya egy idősebb, jegyben járó leány volt, ekkor már kínzó érzéki vágy, féltékenység és „a tikökzatos illetlenség még homályos érzése*' jelentkezett. Mikor ez a hölgy visszautasította, a páciens beleszeretett egy húsz évvel idősebb, boldog házasságban élő asszonyba és anyába. Uralkodni tudott érzéki indulatain, úgy hogy az illető hölgy sohasem sejtette barátnője rajongó „barátságának“ okát és tizenkét éven keresztül viszonozta is azt. A páciensnő ezt a hosszú időt valóságos mártíromságnak minősíti. Az utolsó években, 25 éves kora óta maszturbációval kezdte magát

kielégíteni. Akkoriban komolyan gondolt arra, hogy férjhezmenéssel megmenthetné, de lelkiismerete meggátolta benne, mert boldogtalanságát talán gyermekeire hagyhatta és egy benne bizakodó férfit „szerencsétlenné“ tehetett volna. Huszonhét éves korában egy leány leplezetlen ajánlatokkal közeledett hozzá, ecsetelte a lemondás értelmetlenségét, minden felvilágosítást megadott a rajta uralkodó homoszexuális ösztönről és nagyon szenvedélyesen viselkedett. A páciensnő eltűrte ennek a leánynak kedveskedéseit, de nemi érintkezésbe nem bocsátkozott, mert úgy érezte, hogy az érzéki élvezet szerelmi szenvedély nélkül utálatos. Szellemi és testi kielégületlenségben, elhibázott élete tudatában élte le éveit. Időnként rajongott egy-egy ismerős hölgyért, de uralkodni tudott magán. A maszturbációtól is újra meg tudott szabadulni. Harmincnyolc éves korában egy tizenkilenc évvel fiatalabb leányt ismert meg, aki rendkívül szép volt, de erkölcstelen családból származott és unokahugai már korán kölcsönös maszturbációra csábították. Ezzel a leánnyal komolyabb viszonyt kezdett (kölcsönös maszturbáció), amely sok évig tartott, míg csak a lány férjhez nem ment (Krafft-Ebing).

A következő eset világosan mutatja, milyen nehézségei vannak a homoszexuális nőnek a házasságban.

177. megfigyelés. R.-né, 35 éves, magasabb társadalmi osztályhoz tartozó nő. Férje hozta el hozzám. Apja orvos volt és nagyon neuropathikus. Az apa testvérei állítólag mind idegesek voltak. A páciensnő anyja idegbeteg volt, asztmában szenvedett. A páciensnő már tízéves kora óta állandó fejfájásokban szenvedett, kanyarón kívül nem esett át betegségen, tehetséges volt, a legjobb nevelést kapta, a zenéhez és nyelvtanuláshoz volt különös tehetsége, kénytelen volt nevelőnővé kiképeztetni magát, serdülő éveiben szellemileg nagyon megerőltette magát, tizenhét éves korában több hónapig mélabús volt. Állítása szerint kezdettől fogva csak saját neméhez tartozó egyének iránt érzett rokonszenvet, a férfiak legfeljebb esztétikai érdeklődést váltottak ki belőle. Női munkák iránt sohasem volt érzéke. Már kisgyermek korában legszívesebben fiúkkal hancúrozott. Huszonhét éves koráig állítólag egészséges maradt, ekkor külső ok nélkül kedélybetegségbe esett — bűnös, rossz embernek tartotta magát, nem örült többé semminek, álmatlan volt. Betegsége alatt azonfelül még kényszerképzetek is gyötörték, folyton a halálra, a maga és hozzátartozói halálára kellett gondolnia. Mintegy öt hónap múlva meggyógyult, Nevelőnő lett, nagyon sokat dolgozott, időnkénti neuraszthéniás bántalmaktól eltekintve egész-

séges volt. Huszonnyolv éves korában megismerkedett egy nála öt évvel fiatalabb hölggyel. Ebbe beleszeretett és viszonzást talált. A szerelem nagyon érzéki volt, kölcsönös onániával elégült ki. „A rajongásig szerette — olyan nemes lélek“, mondja a páciensnő, mikor erre a szerelmi viszonyra terelődik a szó, amely négy évig tartott és a barátnő (boldogtalan) házasságával végződött. Kevéssel ezután a páciensnő megismerkedett mostani férjével és hosszabb megfontolás nélkül hozzáment, mert gazdag volt, nagyon szerette és jelleme rokonszenves volt a nőnek. Az első koitus erkölcsileg mélyen leverte, nem ilyennek gondolta a házasságot! Kezdetben hatalmas életúntség kínozta. A feleségét őszintén szerető férfi minden tőle telhetőt megtett, hogy megnyugtassa. A megkérdezett orvosok úgy gondolták, hogy minden rendbejön, ha a páciensnő másállapotba kerül! A férfi nem tudta magának felesége rejtélyes magatartását megmagyarázni. Hozzá barátságos volt, eltűrte kedveskedését, koitus közben, noha azt kerülni igyekezett, egészen passzív volt, az aktus után napokig bágyadt és kimerült volt, spinalis irritációkban szenvedett, idegességet mutatott. A házaspár egyik utazásán viszontlátták a barátnőt, aki három év óta boldogtalan házasságban élt. A két hölgy a gyönyörtől és izgalomtól remegve ölelte át egymást. Ettől kezdve elválaszthatatlanok voltak. A férj aztán végül mégis különösnek találta ezt a barátkozást és siettette az elutazást. Alkalomadtán a barátnővel való levelezésből meggyőződött, hogy a két hölgy levelei pontosan olyanok, amilyeneket szerelmes emberek szoktak váltani egymással. R.-né teherbe esett. A terhesség kilencedik hetében abortus. Ezzel kapcsolatban hiszteroneuraszthénia tünetei. A páciensnő vizsgálat közben nagyon terhelt, neuropathikus egyén benyomását tette. Félreismerhetetlen volt a szem neuropathikus kifejezése. Habitusa egészen nőies. Igen keskeny, meredek szájpadláson kívül a csontozat nem mutat abnormitást. A páciensnő csak nehezen határozta el magát arra, hogy felvilágosítást ad nemi abnormitásáról. Panaszkodott, hogy férjhezmenésekor nem tudta, mit jelent a házasság férfi és nő között, őszintén szereti férjét, szellemi kiválóságai miatt, de a vele való házastársi érintkezés kín neki, csak kénytelenségből tesz kívánságának eleget, de sohasem érez kielégülést. Az aktus után napokig egészen bágyadt és kimerült. Mióta elvetélt és az orvos eltiltotta néki a házassági érintkezést, jobban érzi magát, de a jövőtől iszonyodik. Becsüli férjét, lelkileg szereti is, mindent szívesen megtesz érte, ha nemileg a jövőben kímélni fogja. Reméli, hogy idővel érzékileg is közeledni

fog hozzá. Ha férje hegedül, gyakran az az érzése van, mintha valami olyan érzés mozdulna meg benne, amely több a barátságnál, de ez az érzés hamar elmúlik és nem lát benne biztosítékot a jövőre. Legnagyobb boldogsága régebbi kedvesével való levelezése. Érzi, hogy ez nincs rendjén, de nem tud róla lemondani, különben kimondhatatlanul nyomorultnak érzi magát (Krafft-Ebing).

178. megfigyelés. N. kisasszony, 25 éves, állítólag egészséges szülőktől. Nagyon tehetséges, különösen szépművészeti téren. Már kisgyermek korában legjobban katonásdit és más fiús játékokat szeretett játszani, rakoncátlan és szemtelen volt és ebben a fiúkat is felülmúlta. Babák és női kézimunka iránt sohasem volt érzéke. A pubertás 15 éves korában következett be. Kevés sel ezután beleszeretett több fiatal hölgybe, de csak platonikusan, mert erkölcsös leány. Néhány év óta kéj vágya igen heves lett, úgy hogy alig képes uralkodni magán. Kicsapongó álmai vannak, amelyekben csak nők szerepelnek, akikkel szemben férfinek érzi magát. Néhány évvel ezelőtt halálosan szerelmes volt egy idősebb, 40 év körüli hölgybe. Ezt féltékenységével gyötri. N. kisasszonynak a férfiak teljesen közömbösek. Nyugodtan meg tudná velük osztani szobáját és fekhelyét, míg saját neméhez tartozó egyénekkel szemben szégyenlősen viselkedik. Állapota beteges voltának tudatában van. N. kisasszonynak férfias arcvonásai, mély hangja, férfias járásmódja van, arca szőrtelen, gyöngén fejlett emlői vannak, rövidre nyírott hajat visel és nőnek öltözött férfi benyomását kelti (Krafft-Ebing).

179. megfigyelés. O. kisasszony, 23 éves, súlyosan hiszteropathikus anyától, apai ágon nem származik terhelt családból. Apja korán halt meg tüdőgyulladásban. Gyámja hozza el hozzám, mert nemrégiben férfiruhában elszökött hazulról, hogy a világban kóboroljon és „művész“ legyen. Ugyanis komoly zenei tehetsége van. O. kisasszony már évekkel ezelőtt feltűnt bátor, férfias magatartásával és azzal a törekvésével, hogy haja és ruhája lehetőleg férfias legyen. Már 13 éves korában rajongott barátnőiért, akiknek gyakran terhére volt heves öleléseivel. A páciensnő vizsgálat közben egyáltalában nem titkolja a saját neméhez tartozó egyének iránti szenvedélyét. Tizenhárom éves kora óta tudatában van annak, hogy csak nőket tud szeretni, velük szemben férfinek érzi magát, azt hiszi, hogy egészen férfias külseje is van és legszívesebben férfiruhában járna. Nemrégiben egy, a rendőrségnél alkalmazott rokona közvetítését kérte, annak kieszközlésére, hogy engedjék meg neki a férfiruhában járást.

Erotikus álmai csak barátnőkkel való intim érintkezés körül forognak. Férfiak iránt soha, a legcsekélyebb mértékben sem érdeklődött, arra sem gondolt, hogy valaha férjhez mehetne. Abnormis nemi szerepében egészen boldognak érzi magát és nem hajlandó azt betegesnek elismerni. Hogy nemi érzése ellentétben áll más nőkével, nem hajlandó belátni. Szellemileg határozottan korlátolt és lelkileg eredendően abnormis. Csontrendszere teljesen nőies, csak nagy lábai férfiasak. Mozgása és tartása, valamint járása meglehetősen férfias. Hangja feminin. Tizenhárom éves kora óta rendesen menstruál (Krafft-Ebing).

A következő megfigyelés a benne lévő gazdag élményanyagon kívül azért is figyelemreméltó, mert Frank Wedekind német költőnek tárgyat szolgáltatott „Franziska“ című színművéhez.

180. megfigyelés. Egy V. Sándor nevű gróf apósa feljelentést tett, hogy ez valamilyen ürüggyel nagyobb pénzösszeget csalt ki tőle. Ezenkívül kiderült, hogy a gróf szerződéseket hamisított, 1889 tavaszán bekövetkezett eljegyzését koholta és mindenekelőtt, hogy egyáltalában nem férfi, hanem férfiruhában járó nő és igazi neve V. Sarolta grófnő. Letartóztatták és csalásért és közokirathamisításért megindították ellene az eljárást. Az első kihallgatás alkalmából S., 23 éves, bevallja, hogy nő, katolikus, hajadon és V. gróf név alatt írói tevékenységet folytat. Ennek a férfi-nőnek önéletrajzából a következő említésre méltó, más oldalról is megerősített tények derülnek ki: S. főúri, nagyon tekintélyes családból származik, amelyben a különcség családi sajátosság volt. Anyai nagyanyja egyik nővére hisztérikus és alvajáró volt és képzelt bénulással tizenhét évig feküdt ágyban, de azért táncmulatságokat adott. Egy harmadiknak az volt a bogara, hogy szalonjában az egyik konszol el van átkozva. Ha valaki valamit rátett, szörnyű izgalom vett rajta erőt, azt kiabálta, hogy „el van átkozva“ és rohant az illető tárggyal egy másik szobába, amelyet „fekete szobának“ nevezett és amelynek kulcsát sohasem adta ki a kezéből. Halála után a fekete szobában sok kendőt, ékszert, bankjegyet stlb. találtak. Egy negyedik másodnagynéni két évig nem engedett felsöpörni a szobájában, nem mosakodott és nem fésülködött. Csak két év múltán jelentkezett újra. Amellett ezek a nők mind szellemesek, müveitek, szeretetreméltóak voltak. S. anyja ideges volt és nem bírta elviselni a holdvilágot. Apai családjáról azt állítják, hogy egy kerékkel több van a fejükben. A család egyik része szinte kizárólagosan spiritizmussal foglalkozik. Két apai vérrokona főbelőtte magát. Férfi hozzátartozói közül a legtöbb rendkívül tehet-

séges. A nők valamennyien korlátolt, szűk látókörű egyének. S. apjának magas állása volt, melyet azonban különcsége és tékozlása miatt (több, mint másfél milliót tékozolt el) el kellett hagynia. Ennek az apjának egyik szeszélye abban állott, hogy leányát egészen fiúnak neveltette, lovagolni, kocsit hajtani és vadászni vitte, csodálta férfias energiáját és Sándornak nevezte. Ezzel, szemben a bolondos apa második fiát női ruhában járatta és lánynak neveltette. Ez megszűnt, mikor a fiú tizenöt éves korában magasabb nevelőintézetbe került. Sarolta-Sándor tizenkét éves koráig apja befolyása alatt maradt, aztán nagyanyjához került Dresdába. Ez, mikor a fiús sport nagyon túltengett, egy intézetbe vitte és leányruhát adatott rá. Tizenhárom éves korában az intézetben szerelmi viszonyt kezdett egy angol leánnyal, aki előtt fiúnak jelentette ki magát és elcsábította. Sarolta anyjához került, aki azonban semmit sem tudott tenni és kénytelen volt eltűrni, hogy leánya újból Sándor lett. Fiúruhát viselt és évenként legalább egy szerelmi viszonyt kezdett saját neméhez tartozó egyénekkel. Emellett S. gondos nevelésben részesült, nagyobb utazásokat tett apjával, természetesen mint fiatalember, korán önálló volt, kétes lokálokat látogatott és még kérkedett is egy bordélyházban véghezvitt hőstetteivel. S. gyakran leitta magát, lelkesedett a férfi sportokért, nagyon ügyes vívó volt. Különösen színésznőkhöz vagy más egyedülálló, lehetőleg nem egészen fiatal hölgyekhez vonzódott. Állítása szerint sohasem érzett vonzalmat fiatal emberek iránt és évről-évre növekvő ellenszenvvel viseltetett férfiakkal szemben. Mintegy tíz éve állandóan távol él hozzátartozóitól, mint férfi. Rengeteg viszonya volt nőkkel, sokat utazott velük, sok pénzt eltékozolt, adósságokat csinált. Emellett irodalmi működést is kifejtett és becsült dolgozótársa volt két tekintélyes fővárosi folyóiratnak. Csak egyszer tartott viszonya három évig. Évekkel ezelőtt S. megismerkedett a nála tíz évvel idősebb E. asszonnyal. Beleszeretett ebbe a hölgybe, házassági szerződést kötött vele és három évig férj és feleség módjára éltek a fővárosban. Egy új szerelme, amely utóbb végzetessé vált számára, arra indította, hogy felbontsa ezt a házasságát. E. asszony azonban nem akart lemondani róla. S. súlyos áldozatokkal vásárolta meg tőle szabadságát, de a nő állítólag még most is elvált asszonyként viselkedik és V. grófnőnek tekinti magát. Hogy S. más hölgyek szenvedélyét is fel tudta ébreszteni, abból következik, hogy mikor („házasságkötése*[1] előtt) bizonyos D. kisasszonyt megúnt, miután néhány ezer pengőt eldorbézolt vele, ez a D. agyonlövéssel fenyegette,

ha nem marad hozzá hű. Egy fürdőhelyein való tartózkodása alkalmával S. beleszeretett Máriába és szerelme viszonzásra talált. Mintegy egy év múlva elérte vágyai célját, amennyiben Máriát, a szeretett S. egyik barátja jelenlétében egy magyarországi kerti házban egy álpap megeskette. Az esketési bizonyítványt S. állította elő. A pár boldogan és vidáman élt, és az após feljelentése nélkül ez a látszatházasság valószínűleg még soká tartott volna. Figyelemreméltó, hogy S. meglehetősen hosszú eljegyzése ideje alatt menyasszonya családját teljesen tévedésben tudta tartani igazi neme felől. S. szenvedélyes dohányzó volt, teljességgel férfias allűrjei és szenvedélyei voltak. Levelei, még hatósági kézbesítések is „S. gróf“ cím alatt érkeztek hozzá, és többször beszélt arról is, hogy be kell rukkolnia fegyvergyakorlatra. Az „após“ célzásaiból kiderült, hogy S. (amit ez később be is vallott) a nadrágzsebbe tömött zsebkendő vagy kesztyű segítségével herezacskót tudott imitálni. Sőt az após egyszer merevedésben lévő hímvesszőt (valószínűleg priapust) is vett észre leendő vején, aki alkalomadtán olyan megjegyzést is tett, hogy lovaglás közben szuszpenzóriumot kénytelen viselni. Valóban kötést is hordott testén, nyilván egy priapus megerősítésére. Ami S. egyéniségét illeti, erről nagyszámú kézirat ad felvilágosítást. írása nagy erősséget és biztosságot árul el. Vonásai teljesen férfiasak. A tartalom sajátságai mindvégig ugyanazok: zabolátlan szenvedély, gyűlölet és ellenállás mindennel szemben, ami a szerelemre és viszontszerelemre szomjas szí·, útjában áll, poetikus szerelem, melyben semmi nemtelen dologra nincs utalás, lelkesedés minden szépért és nemesért, tudományok és szépművészetek iránti érzék. írásai rendkívüli olvasottságot termékei sem jelentéktelenek. Lélektanilag figyelemreméltóak a Máriához való viszonyt érintő levelek és írások. S. sokat beszél arról a boldogságról, amelyet M. oldalán élvezett, mértéktelenül vágyik arra, hogy az imádott nőt, akár egy pillanatra is lássa. Gyalázata után most már csak azt szeretné, ha a börtönt a sírral cserélhetné fel. Legkeserűbb neki az a tudat, hogy most Mária is gyűlöli őt. Elveszett boldogságáért annyi könnyet elsírt, hogy belefojthatná magát. A törvényszéki orvosi vizsgálat alkalmával S. körülbelül ezeket mondja el: „Noha már első életévei óta vonzódik a női nemhez, a nemi ösztön első nyomait csak tizenhárom éves korában érezte, mikor a drezdai intézetben elcsábította az angol lányt. Ez az ösztön már akkor csóko-

lódzásban, ölelkezésben kéjes érzéseket előidéző érintésekben nyilvánult meg. Már akkor is kizárólag nőkről álmodott; mint azóta is mindig, kéjes álmaiban a férfi helyzetében érezte magát és alkalomadtán ejakulációt is érzett ilyenkor. A magányos vagy kölcsönös onániát nem ismeri. Az ilyesmit a legnagyobb mértékben undorítónak és „férfias méltóságához“ (!) nem illőnek találja. Soha nem engedte, hogy valaki nemi szerveit megérintse, már csak azért sem, mert igyekezett megőrizni nagy titkát. Menstruációja 17 éves kora óta volt, de mindig csak gyöngén, nagyobb bántalmak nélkül. Ezeknek a folyamatoknak tárgyalása láthatóan undorral tölti el, mert ellene van férfias tuda tának és érzésének. Elismeri nemi hajlamainak beteges voltát, de semmi mást nem kíván, mert perverz érzésében teljesen jól és boldognak érzi magát. A férfiakkal való nemi érintkezés gom dolata undorral tölti el, ennek végrehajtását a maga számára lehetetlennek tartja. Szégyenlősségében annyira megy, hogy inkább tud férfiak között aludni, mint nők között. Így ha valamilyen szükségletét kell kielégítenie vagy fehérneműt vált, kénytelen arra kérni cellatársnőjét, hogy forduljon addig az ablak felé, nehogy nézhesse. Mikor véletlenül hozzáért ehhez a cellatársnőjéhez, a nép söpredékéből való személy érintése kéjes izgalmat támasztott benne és elpirult. Kérdezés nélkül elbeszélte, hogy formális riadalom fogta el, mikor a börtönben kénytelen volt ismét belekényszeríteni magát a neki szokatlan női ruhába. Egyetlen vigasza az volt, hogy legalább a férfiinget meghagyták rajta. Megjegyzendő és a szagérzeteknek nemi életében kijutó nagy jelentőségre vall az a közlése is, hogy Máriájától való távolléte közben kereste és szagolgatta a díványon azokat a helyeket, amelyeken Mária feje szokott pihenni. Nem éppen szép vagy buja, nem is nagyon fiatal nők iránt érdeklődik. A nő testi bájai egyáltalában másodlagos fontosságúak neki. Huszonnégy-harminc éves nők vonzzák szinte „delejes“ erővel. Nemi kielégülését kizáróan a nő testén, (sohasem a magáén) találta meg a szeretett nő nemi szerveinek kézzel vagy szájjal való érintése formájában. Időnként kóccal kitömött harisnyát is használt priapusként. S. vallásos, élénk érdeklődéssel viseltetik minden szép és nemes iránt, mások erkölcsi becsülésére nagy súlyt vet. 153 cm. maga, csontozata finom, sovány, de mellben és felsőcombjaiban feltűnően izmos. Járása női ruhában ügyetlen (Krafft Ebing).

ÖTÖDIK RÉSZ

FÜGGELÉK

Tizenötödik fejezet

GYÓGYÍTÁS ÉS GYÓGYULÁSI KILÁTÁSOK

Moll példáját követve, aki a „Psychopathia sexualis“ 16, és 17. kiadását teljesen átdolgozta, mi is a therápiáról és prognózisról szóló fejezettel zárjuk a könyvet. Minthogy itt nem tulaj - donképeni értelemben vett tankönyvről van szó, hanem a nemi élet eltévelyedéseinek áttekintéséről, (nem annyira praktikus célokra, mint inkább ismeretterjesztés céljára) és minthogy a perverziók gyógyítása könyvből csak igen kis mértékben tanulható meg, azt hisszük, bízvást beérhetjük a különböző kezelési lehetőségek felsorolásával.

Ezért Mollal ellentétben a tulajdonképeni kezelési technika kifejtéséről is lemondunk; ehelyett közöljük az egyes ösztön-eltévelyedéseknél számbajövő módszereket.

A kezelés maga nehéz és fáradtságos, időtrabló és semmiképpen sem kecsegtet biztos sikerreel. Feltétlenül szükséges a perverziók alapos ismerete, a beleélési képesség jelentős mértéke és az „erkölcsi[44] értékelésről való teljes lemondás. Aki perverziók kezelésével foglalkozik, annak ezenkívül azt is tudnia kell, hogyan kerüljön el bizonyos veszélyeket. Így előfordulhat, hogy a kezelés folyamán a páciens (akár férfi, akár nő) pszichoszexuális kötöttségbe kerül az orvostól vagy esetleg feladja ugyan azt a perverziót, amely miatt orvosi segítséget keresett, de ennek helyére egy más perverzió vagy éppen igazi neurózis lép, végül pedig — és ez a leggyakoribb eset —, éppen az illető nemi eltévelyedéssel való beható foglalkozás idézi elő annak elmélyülését és világosabb kialakulását.

Természetesen a tapasztalat kérdése, milyen módszert használ valaki a perverziók kezelésére, és itt mindjárt előrebocsáthatjuk, hogy ezen a ponton is különbség van a nemiségnek az első csoportban összefoglalt zavarai és az erotika, tehát a második csoport zavarai között. Mert a nemiség zavarai esetén

a lelki kezelés csak ritkán fog számbajönni vagy akár csak előtérben állani egyetlen módszerként, az orvos rendesen fizikotherapeitikus, de még inkább hormonális gyógyítási eszközökhöz fog folyamodni. A helyes metódus kétségtelenül kombinált kezelés. A második csoport sokkal nehezebben hozzáférhető perverziói esetén ellenben minden a helyes lelki gyógyítástól függ.

A perverzió kezelése különféle indikációkból következhetik. Elsősorban bírói úton. Olyan pervertáltak, akik — mint szadisták, exhibicionisták, sokszor homoszexuálisok is —, összeütközésbe kerültek a törvénnyeel, többnyire törvényszéki orvosokhoz kerülnek vizsgálatra, és nyilvánvaló, hogy ehhez gyakran kezelés is járul.

Ezek a pervertáltak tehát önkéntelenül kerülnek orvosi kézbe, és hasonló a helyzet ott, ahol a család, többnyire a szülők hozzák a pácienst az orvoshoz. Sokkal ritkábban keres a pervertált saját jószántából orvosi segítséget, rendszerint csak akkor, ha a perverziójából származható társadalmi következményeket súlyosabbaknak ítéli az abnormis ösztön irányairól való lemondásnál. Van aztán még egy utolsó csoport, amely ugyan önként jön el az orvoshoz, de nem hogy magát kezeltesse vagy éppen kigyógyíttassa, hanem csupán, hogy részletesen megbeszélje fele állapotát (kiegészítve a megbeszélést gyakran több oldalas kortörténetekkel) és ilymódon győzze meg magát arról, hogy beállítottsága megváltoztathatatlan és az orvos semmit sem tehet ellene.

Ahogyan fontos jelentősége van annak a kérdésnek, hogy a páciens önkéntelenül vagy önként kerül-e kezelésre, úgy vagy legalább is hasonlóan áll a helyzet a páciens korát illetően. Fiatalabb emberek vagy olyanok, akik éveik számára ugyan idősebbek, de az infantilis típushoz számítandók, tehát a teljes pszichoszexuális differenciáltsághoz még el nem jutott egyének, kezelés szempontjából sokkal kedvezőbb esetek az idősebb, érett, kialakult egyéneknél. De itt mégis szükség van egy megszorításra. Vannak olyan esetek, mikor a perverzió csak előrehaladott korban válik nyilvánvalóvá. Ilyenkor és különösen ha az ilyen perverltáltak saját jószántukból jönnek kezelésre, a siker kilátásai valamivel kedvezőbbek.

Ezek után az általános megjegyzések után rátérünk az egyes nemi eltévelyedésekre és már itt hangsúlyozzuk, hogy a siker kilátásai aránylag az első csoportnál a legkedvezőbbek. A szexualitás, a nemiség, sokkal kevésbbé bonyolult az erotikánál, tehát lelki gyógymóddal is inkább befolyásolható. Ehhez járul még az

a lehetőség, hogy fiziko-therapeutikus intézkedésekkel és hormonkúrákkal átállítsuk a páciens fizikumát. Éppen ez utóbbi tekintetben az endokrinodógia fejlődése nyilván kedvezőbbekké teszi a kilátásokat, de még minden folyásban van, és nagyobb optimizmusra egyelőre még semmi okunk.

A nemi érzéketlenség kezelésében a legfontosabb kérdés az, vájjon egyáltalában változtatnunk kell-e ezen az állapoton, mert azt az esetek többségében annak a küzdelemnek eredményeként fogható fed, amelyet a lélek vívott valamely más perverz hajlandóság ellen. Ha a kezelés sikerrel jár, fennáll az a veszély, hogy ama másik perverzitás kerül felszínre, akkor pedig a páciens még rosszabbul jár. Ugyanis a nemileg érzéketlen emberek többnyire lappangó homoszexuálisak, és világos, hogy egy therapeotikus úton előidézett homoszexualitás semmiképpen sem volna kívánatos kezelési eredmény. Ott természetesen, ahol az anaesthesia szerzett, akár megtartóztatás, akár kicsapongás következménye, a kezelést kétségtelenül meg kell kezdeni és lelki, testi és szervi gyógymódokkal kell támogatni. Mindig figyelembe kell venni a páciens környezetét (lakóhely, család, foglalkozás) is, ennek megváltoztatása döntő lehet a kezelés szempontjából.

Az összes ösztöneltévelyedések közül még a nemi hypaesthesia, a csökkent nemi érzékenység, a legkönnyebben gyógyítható és éppen itt a therápiának különösen fontos feladatai vannak. Nem tagadható ugyanis ma már, hogy a férfi és a nő normális nemi élete és normális szociális teljesítőképessége között egészen lényeges összefüggés áll fenn, úgy hogy a nemi erő csökkenése vagy a munkaerő csökkenéséhez vezethet vagy ennek legalább is valami előfeltételeit teremtheti meg. Már ezért szükséges, hogy praktikusan állást foglaljunk ezzel a perverzióval szemben és energikusan törekedjünk meggyógyítására vagy legalább is megjavítására.

A csökkent nemi érzékenység kezelésénél fontos, hogy a két nemről külön emlékezzünk meg. Oka a férfinél, mint már láttuk, elsősorban lelki, így tehát a gyógyításnak is mindenekelőtt lelki téren kell végbemennie. Ez áll elsősorban az impotenciától való félelemről. Legfontosabb itt a differenciált diagnózis, az impotenciától való félelem és a gyönge potencia közötti különbségtétel, mert még mindig sok esetben a potencia valóságos meggyöngülését tételezik fel és vezetik vissza szervi (endokrin) fogyatkozásokra ott, ahol valójában csak a saját erejébe vetett bizalom hiányáról van szó. Az ilyen hiba már csak azért is súlyos következményekkel jár, mert a — hamisan megállapított

— potencia-gyöngeség ellen elkezdett kezelés a pácienst nagymértékben megerősítheti abban a meggyőződésében, hogy szervi baja van. Minden esetben ajánlatos tehát a páciens nemi életének tapintatos és kíméletes, de részletekbe menő átkutatása, a lappangó perverziók és a gyermekkori élmények figyelembevétele és ilymódon az egész egyéniség feltárása (az individualpszichologiának éppen ezen a téren szép sikerei vannak). Ilyenkor meg kell győznünk a pácienst arról, hogy nem szervi, csak működési fogyatékosságról van szó. Csak ha a kezelésnek ezzel a részével végeztünk, jött el az ideje annak, hogy testi gyógymódokat alkalmazzunk vagy hormonkészítményeket rendeljünk.

Vannak természetesen a csökkent nemi érzékenységnek olyan esetei is, amelyeknek alapja szervi hiba, különösen idősebb férfiaknál. De a szervi és testi gyógyítással itt is megfelelő lelki kezelésnek kell társulnia, és ez már csak azért is igen fontos, mert hiszen a puszta impotenciától való félelem sok esetben igazi potencia-gyöngeségnek tekinthető, ami, mint már előbb hangsúlyoztuk, merőben fizikai irányú kezelésnél a gyógyulás szempontjából kedvezőtlen volna.

Míg a férfi csökkent nemi érzékenysége már igen régen orvosi fáradozás tárgya, ugyanezt az állapotot nőknél csak igen későn vonták be az orvosi tevékenység körébe. De a modem nőgyógyászat sikeresen igyekszik ezt a mulasztást pótolni. Mondottuk már, hogy a nő csökkent nemi érzékenysége mindig lelkileg és testileg megalapozottnak tekintendő. Ebből következik a gyógyításnál követendő út is. Éppen a nő a férfinél sokkal nagyobb mértékben képes lelki elváltozások testileg való kifejezésére, és fordítva, testi állapotok sokkal világosabban jelentkeznek nála lelkileg egész egyéniségében. Itt tehát ajánlatos a csökkent nemi érzékenységet kezdettől fogva fizikai és lelki gyógymóddal kezelni. Fontos mindenekelőtt a szervi gyógymód, már csak azért is, mert a női nemi hormon könnyebben állítható elő, vizsgálható felül és adagolható a férfiénél. Amellett itt a testi gyógyításnak is jobb eredményei vannak; és természetesen a lelki befolyásolás állandóan nagy jelentőséggel bír.

Elég a vaginális és csiklói nőtípusokra emlékeztetnünk, hogy megvilágítsuk, milyen fontos a nő csökkent nemi érzékenységének kezelésénél a nemi élet átkutatása. Ha nem sikerül megállapítanunk, milyen módon hajtja végre a páciens a nemi érintkezést, lehetetlen minden céltudatos kezelés. A természetesen igen nagy tapintattal és kímélettel eszközlendő vizsgálat egyúttal

azt is megmutatja, hogy az állapot akadályokon alapul-e, pl. rendellenesen nagy szégyenlőségen, lappangó perverzión, esetleg homoszexualitáson stb.

Az orvostudomány szociális szempontból is fontos vívmányai közé tartozik, hogy a csökkent nemi érzékenység állapotának a hormonkutatás és a mélypszichológia eredményeinek fel használásával nyert jobb ismerete segítségével ezt a nagyon elterjedt és következményeiben súlyos bántalmat ma már nagy mértékben gyógyítani képes.

A nemi túlérzékenység kezelése már azért is fontos, mert láttuk, hogy éppen ezzel az ösztöneltévelyedéssel kapcsolatban különösen súlyos és társadalmilag nagyon káros perverziók lépnek fel, sőt következnek belőle, így szadizmus, paedophilia, stb. Sajnos, az itt rendelkezésre álló gyógyítási lehetőségek még nagyon korlátozottak, — ha figyelmen kívül hagyjuk az ezen összefüggésben már többször felvetődött radikális megoldást, a kasztráció lehetőségét. Ennek a nagyon jelentős problémának tárgyalása azonban túlmenne könyvünk keretein. Így tehát itt is ismét a lelki gyógyítás áll első helyen, de ennek nem szabad megállama a puszta verbálszuggesztió és gyógypedagógia vonalán. Sikereket a nemi túlérzékenységnél csak akkor fogunk elérni, ha sikerül az ilyen egyén egész életvonalát alapvetően megváltoztatni. Ehhez nemcsak sport és testgyakorlat kezdettől fogva ajánlott beiktatása tartozik az illető hiperszexuális napi programrajába, hanem a foglalkozás olyan megváltoztatása, mely egyfelől erős testi tevékenységgel csökkenti a nemi ösztönt, másfelől pedig redukálja a nemi érintkezésre való alkalmakat és a nemi képzelgések és vágyképzetek anyaggyűjtésének lehetőségeit. Az olyan hiperszexuálisoknál, akik foglalkozásbeli okokból (mint eladók, borbélyok, tanítók, színészek stb.) állandó érintkezésben vannak másnemű vagy általában számukra nemi tárgyként tekintetbe jövő egyénekkel, ú. n. specifikus elmélettel semmire sem jutunk! Itt a környezet alapos megváltoztatása a fődolog, ha társadalmi szempontból nagy áldozatokat kíván is, mégis a siker legjobb, gyakran egyetlen útja.

Igen nagy jelentősége van továbbá annak, hogy az alkohol élvezetétől teljesen eltiltsuk a pácienst. Más izgatószerek is lényegesen korlátozandók, így a nikotin, a kávé, a fűszer. Ha a nemi túlérzékenység tapasztalat szerint rohamok és krízisek formájában lép fel, olyanformán, mint a periodikus iszákosság, a kezelést az ilyen állapot első jelentkezésénél hatásosabbá kell tenni, amire a különböző csillapítószerek használhatók; gyak-

ran régen bevált szerek a legjobbak, mint bróm és baldizán.

A mindenesetre sokkal ritkább nemi paradoxiák közül mindenekelőtt a gyermekkorban fellépő nemi ösztön jön számba kezelés szempontjából. Ez itt a maguktól értetődő pedagógiai intézkedések mellett hormonkészítmények adásából és az endokrin mirigyek röntgen-besugárzásából áll. A legtöbb esetben tanácsos lesz az ilyen minden szempontból veszélyeztetett gyermekek nevelését nem bízni rá egészen a szülőkre. Viszont a nehezen nevelhető gyermekek számára létesített otthonokban és más ilyen intézetekben való tartózkodás éppen itt nem ajánlható, mert ezekben a felügyelet csak ritkán elegendő a nemi aktusok teljes megakadályozására. Az ideális megoldás az volna, ha a gyermek egy tapasztalt — gyermektelen — orvos vagy pedagógus házában lenne elhelyezhető.

Az aggkorban újjáébredő nemi ösztön kezelése kiütköző esetekben már csak azért is kevés sikerrel kecsegtet, mert a nemi ösztönnek ebben az elváltozásában, mint mondottuk, rendszerint súlyos lelki bántalom nyilatkozik meg, úgy hogy a zárt intézetben való elhelyezésen kívül alig jön más tekintetbe. Könnyebb esetekben a mindig meglévő hiperszexualitás csökkentése a fontos, az ott megadott irányvonalak szerint.

A paedophilia kezelése messzemenőleg ugyanaz, ami a nemi túlérzékenységé, részben pedig a csökkent nemi érzékenységé. A leglényegesebb intézkedés ezekben az esetekben az, hogy a perverz nemi aktust lehetetlenné tegyük vagy legalább megnehezítsük, amennyiben a paedophil egyént távoltartjuk gyermekektől és fiatalkorúaktól. Különösen fontos ez olyankor, ha a foglalkozás (tanító, nevelő, de üzletvezető, üzemvezető stb is) állandó érintkezést követel fiatalabb egyénekkel vagy gyermekekkel. Ennek feltétlenül véget kell vetni. Engedmények hatása csak káros lehet, kivételeket semmilyen körülmények között nem engedhetünk meg. Ahol a paedophilia az impotenciától való félelemre vezethető vissza, a kezelés sikere semmiképpen nem kizárt, ilyenkor arról van szó, hogy az illetőket megfelelő felvilágosítással, kitanítással és verbalszuggesztióval visszavezessük a normális nemi érintkezéshez. Teljességgel paedophil beállítottságú emberekhez és hiperszexuális paedophilikhez azonban a kezelés csak a legritkább esetben tud hozzáférni, úgy hogy végsőleg itt csak arról van szó, hogy a betegek életterét úgy határozzuk meg, hogy ilyen aktusok lehetetlenné váljanak.

A zoophilia kezelésében az egyes csoportok közötti különbségeknek kell érvényesülnie. Ahol nemileg differenciálatlan egyé-

nekről van szó, a kitanítás és felvilágosítás eredménnyel fog járni, ugyancsak ott is, ahol a zoophil cselekmények babonán és tévhiten alapulnak. Hiperszexuális egyénekről az áll, amit a nemi túlérzékenységgel kapcsolatban .már elmondottunk, de itt is különösen az alkoholélvezettől való tartózkodásra kell ügyelnünk. A gyógyítás szempontjából fontos, hogy a zoophilia valamely más elmezavar első tünete is lehet.

Az impotenciától való félelmet és a potencia-gyöngeségből eredő zoophiliát a csökkent nemi érzékenységgel kapcsolatban adott tanácsok szerint kezelhetjük.

Ami végre azokat az egyéneket illeti, akiknél nemi játékösztön következtében fordulnak elő zoophil aktusok is, ezeknél legtöbbet a megfelelő verbálszuggesztiótól és lelki pedagógiától várhatjuk. Túlkultivált és degenerált embereknél az ilyen kísérletek csak kivételesen fognak sikerrel járni, úgy hogy itt főként külső intézkedésekkel, tehát a nemi objektumok eltávolításával kell az ösztön gyakorlását lehetetlenné tenni.

Az autoszexualizmus kezelése gyakorlatilag szinte kizárólag a maszturbáció ellen irányul. Mint tudjuk, az önfertőzésről való nézetek idők folyamán nagyon megváltoztak és ennek megfelelően megváltozott a gyógyítás intenzitása és terjedelme is. Különösen fiatalkorúak onanizálása ellen régebben minden lehetséges és lehetetlen eszközt és módszert felhasználtak, egész készülékeket szerkesztettek, hogy a gerincgenitáliákat minden manipuláció elől elvonják, valóságos kényszerzubbonyba bújtatták a pácienseket, hogy a maszturbációs műveletet lehetetlenné tegyék és orvosságokkal, hidegvíz-kúrával stb. igyekeztek csökkenteni a nemi ösztönt, ilymódon remélve, hogy leküzdhetik az onániát.

Manapság az egész problémával sokkal nyugodtabban állunk szemben és ezért elutasítjuk az ilyen úgyszólván heroikus módszereket. Ezzel azonban már azt is kimondottuk, hogy voltaképpen csak az esetek igen kis részénél szükséges az autoszexualizmus voltaképpeni kezelése, mindenekelőtt ott, ahol ez az ösztöneltévelyedés olyan kirívóan jelentkezik, hogy az egész egyéniséget megváltoztatja. Mivel itt többnyire fiatalkorúaknál van szó, a gyógypedagógiai befolyásolás leginkább félrevezető lesz, s itt elsősorban individualpszichológiai módszerek jönnek számba. A környezethez való viszony megváltoztatása a legfontosabb, mert az ilyen emberek rendesen zárkózottak, magánykedvelők és nem hajlamosak a barátkozásra. Itt tehát a közösségi érzetet kell felébreszteni és az ugyanolyan korúak körébe való bekap-

csolódást kell elősegíteni, aminek alkalmas eszközei a nyilvános nevelőintézetekben való tartózkodás, a sport, valamint más efféle szociális és orvosi intézkedések.

A perverziók második csoportja, tehát az, amelynél a nemi eltévelyedés lényege az erotika valamilyen zavara, a már mondottak értelmében nehezebben kezelhető. Egészen előtérben mindenesetre a lelki gyógyítás áll, de nem szabad egészen mellőzni azokat a módszereket sem, amelyek a fizikai állapot megváltoztatását célozzák. Mert pl. a szadizmus vagy exhibicionizmus esetében nagyon fontos a fokozott szexualitásnak vagy magának a szexualitásnak csökkentése, és megfordítva, a mazochizmusnál fontos, hogy megjavuljon az alapját képező potenciagyöngeség. Tehát ismét kombinált kezelés, amely ugyan sok tapasztalatot, sok türelmet és igen sok beleélési képességet követe], de azért a siker még megközelítő bizonyossággal sem jósolható meg. A fetisizmus kezelése szempontjából egyenesen jellemző, hogy itt cserbenhagy bennünket az a más ösztöneltévelyedések (és neurózisok) gyógyításában szinte tünetként értékelhető tény, hogy a pervertált orvosi tanácsot és segítséget keres. Mert az orvossal való beszélgetés fölöttébb gyakran csak arra szolgál, hogy a pácienst megerősítse abban a meggyőződésében, mennyire lényegéhez tartozik állapota, hajlama és ehhezképest mennyire megváltoztathatatlan. Még ennél is gyakoribb eset, hogy a fetisiszta egyáltalában nem érzi a normális nemi érintkezés elkezdésének (ritkábban újból való elkezdésének) szükségét, és így a therapia számára éppen a súlyos és legsúlyosabb esetek, de ezek között is főként azok maradnak, amelyekben a fetisizmus a pervertált egyént társadalmilag, sőt jogilag is veszélyezteti. A részleges fetisiszták nagy tömegéből csak alkalomadtán jut egyik-másik eset az orvos tudomására, ezzel szemben nem ritkán előfordul, hogy más perverziók, pl. a mazochizmus vagy szadizmus a pervertáltat elvezeti az orvoshoz és a részletesebb megbeszélés folyamán kiderül az ösztöneltévelyedés fetisisztikus jellege.

Leghozzáférhetőbbek a gyógyító befolyásolás szempontjából azok az esetek, melyekben a perverzió az impotenciától való félelmen vagy a potencia gyengeségén alapszik. A lelki gyógyítást ilyenkor a hormonális vagy fiziki-therapeutikai intézkedések hathatósan támogatják. Mindig azon kell lennünk, hogy a perverzió mechanizmusát feltárjuk és megvilágítsuk a páciens előtt, mindig elsősorban arra törekedve, hogy kihámozzuk és mindenképpen jelentéktelennek mutassuk be azt a „kiváltó okot".

amely úgyszólván az egész ösztöneltévelyedés kulcsa. A fetisisztáknak ennél a csoportjánál valóban meglehetősen gyakran sikerül eredményt elérnünk.

Nehezebb a dolog ott, ahol a fetisizmus a nemi játékösztönre vezethető vissza. Itt vissza kell gondolnunk egy alapvető tényre, amely az egész lelki dinamika szempontjából különös fontosságú és legrövidebb megfogalmazásában abban áll, hogy senkitől sem szabad valamit elvenni, ha nem adhatunk neki érte valami mást. A gyakran meglepően erős lelki erőknek, melyeket ezekben az esetekben a fetisiszta beállítottság kötve tart, más célokat kell kapniok, úgy hogy a kezelés lényegében pedagógiai jelleget nyer. Fiatalabb embereknél semmiesetre sem kilátástalan, még akkor sem, ha bizonyos pszichopathikus stigmák kimutathatók. Fontos lelki segédeszközökként számbajönnek az iskola megváltoztatása, új foglalkozás és más effélék. A kezelés ideje alatt a nemi ösztön korlátozása és csökkentése is előnyös lehet. Ez a szokásos eszközökkel érhető el, így gyógyszerekkel (bróm, lupulin), hidegvíz-kezeléssel és mindenekelőtt erős testi foglalkoztatással (sport).

A valóban pszichopathikus személyek igazi fetisizmusa csak nagyon ritkán kezelhető és még ritkábban gyógyítható. De azért a pszichoanalitikusok és az individualpszichologusok egyformán értek el már eredményeket ezen a téren. Sok türelemmel, a modern mélypszichológia módszereivel és az összes intézkedésekkel, melyek alkalmasak arra, hogy a túltengő nemi ösztönt lehetőleg normális színvonalra szállítsák le, látszólag reménytelen esetekben is célhoz érhetünk.

A szadizmus az a nemi eltévelyedés, amelynél az állapot megváltoztatása a legfontosabb és pedig mind általános erkölcsi szempontból, mind a veszélyekre való tekintettel, amelyeknek a szadista szociális és jogi tekintetben perverziója miatt ki van téve. Sajnos, a siker kilátásai itt csekélyek. Hogy ezt megértsük, elég a szadizmus okaira emlékeztetnünk és meggondolnunk, hogy a szadizmus talán a legtöbb esetben dinamikus eredetű és ellentétes törekvések kiegyenlítése szükséges. Már ebből következik, hogy a sikerre a legjobb kilátásokat a társadalmi és családi környezet megváltoztatása és más effélék nyújtják, míg ezeknek a tényezőknek figyelmen kívül hagyásával a leggondosabb lelki gyógymód is aligha fog kielégíteni. Kétségtelenül nehéz itt eltökélten eljárni vagy a szadistát foglalkozásának ugyancsak gyakran szüksgées megváltoztatására rávenni; de mivel itt súlyos, a pervertáltat és környezetét egyaránt veszélyeztető nemi

eltévelyedésről van szó, nagyobb áldozatoktól sem szabad visszariadnunk. Ugyanekkor mindig csökkentenünk kell a szexualitást, és úgy látszik, hogy ezen a téren sokat várhatunk az endokrinológiától. Minthogy a kezelés célja tartós átállítás, hidegvízkúrák és hasonló eljárások alig bírnak nagyobb jelentőséggel.

A szadizmus legsúlyosabb formái — a nemi objektum megcsonkítása, sőt megölése — mindenekelőtt a büntetőjogi eljárás tárgyai. A tulajdonképpeni kezelés itt kilátástalannak látszik, és csupán a zárt intézetekben való elhelyezés jön számba.

Lényegesen jobbak a mazochizmus therapeutikai kilátásai. Mindenekelőtt gondoljunk arra, hogy a gyógyulás kilátásainak mérlegelése szempontjából lényeges, hogy a páciens önként kezeltesse magát, és ez a mazochizmus esetében gyakran előfordul, hiszen az így pervertáltak legfeljebb a társadalommal szoktak összeütközésbe kerülni, semmi esetre sem a büntetőjoggal. Igaz, hogy a mazochizmus is gyakran dinamikus eredetű, különösen a duololagnia majdnem mindig ellentétes törekvések kiegyenlítődésének fogható fel, tehát a kezelés számára kevésbbé hozzáférhető. Itt szociális tekintetben csak nagyon ritkán érhető el az átállítás a környezet vagy a foglalkozás megváltoztatása által, mert a mazochizmusnak ezek a formái, mint láttuk, vezető vagy mindenesetre bizonyos hatalmi jogkörrel bíró állások fordítottja. A kezelésnek tehát a mazochizmus esetében is ritkán hiányzó gyökeret kell megragadnia, az impotenciától való félelmet és a potencia gyöngeségét. Ha sikerül hormonális módszerekkel vagy testi gyógymódokkal a potencia gyakran csak szuggesztív zavarait megjavítanunk, sokszor maga a mazochizmus is sokszor kiküszöbölhető lesz. A helyes módszer tehát a kombinált kezelés, olymódon, hogy a lelki gyógyítás legfontosabb mozzanata a perverzió alapját képező egész mechanizmus alapos feltárása legyen, míg a fizikum megváltoztatását célzó eljárások közül a hormonkezelés, emellett pedig a fiziko-therapia (helyi diethermia, hidegvízfürdők stb.) alkalmazhatók.

A nemi eltévelyedések kezelésével foglalkozó orvosnak ugyan aránylag kevés alkalma lesz mazochisták gyógyítására, de számíthat arra, hogy éppen itt kielégítő eredményeket fog elérni.

Az exhibicionizmus a perverziók második csoportjában bizonyos tekintetben az első csoportban szereplő zoophiliával párhuzamos jelenség. Mindkét esetben szellemileg és erkölcsileg alacsony fokon álló egyénekről van szó, akik gyakran gyöngeelméjűek vagy infantilis jellegűek. Igen fiatal embereknél hosz-

szantartó és energikus lelki kezeléssel elérhető a gyógyulás, idősebb egyének számára, akiknél ez a nemi eltévelyedés sokkal gyakoribb, már a behatóbb vizsgálatnál rendszerint kimutatható más természetű lelki defektusokra való tekintettel is csak a zárt intézetben való elhelyezés marad.

A homoszexuális a kezelőorvost, súlyos probléma elé állítja. Az előrelátható gyógyulás szempontjából régebben használhatónak tartott különféle tényezőkről azt mondhatjuk, hogy csődöt mondanak. A homoszexuális, aki önként jön az orvoshoz, ezért még korántsem feltétlenül kívánja — akár tudatosan, akár tudattalanul — állapota megváltozását. Gyakran csak alibit akar magának szerezni vagy arról akarja meggyőzni magát, hogy az ő esetében az orvosi kezelés sem tehet semmit, esetleg csak őt magát módfelett érdeklő állapotát akarja megbízható emberrel megbeszélni. Megfordítva), az is előfordulhat, hogy a páciens nem a maga jószántából jön orvosi kezelésre, hanem pl. családja kívánságára, és a kezelésnek mégis lehet némi eredménye. Alapvetően csak annyit mondhatunk, hogy fiatalabb emberek a gyógyítás szempontjából mégis befolyásolhatók, és pedig akkor, ha nemileg differenciálatlan egyénekről van szó, vagy erős nemi ösztönű és nemi játékösztönhöz hajló emberekről. Ha az ilyen esetekben sikerül a nemi ösztönt megfelelő intézkedésekkel csökkentenünk, és energikusan keresztülvinnünk egy erősen pedagógiai színezetű lelki therápiát, a kezelésnek lehetnek eredményei. Természetesen itt nem kifejezett homoszexuálisokról van szó, hanem biszexuálisokról, akikhez azonban hozzá kell számítanunk azokat is, akiknek nemi élete kizárólag homoszexuális aktusokat mutat, de álmaikban még heteroszexuális jelleg is van. Különösen a női biszexuálisok jó kilátást nyújtanak sikerre. Igaz, hogy a környezet megváltoztatása akkor is szükséges lesz, ha mind a pervertáltak maguk, mind családjuk a leghatározottabban tagadja a homoszexuális érintkezés minden lehetőségét.

Egészen más a helyzet, ahol felnőtt, merőben homoszexuális egyénekkel van dolgunk. Itt a homoszexualitás kezelése kilátástalan, és legfeljebb arról lehet szó, hogy a többi perverziókat gyógyítsuk, mint a fetisizmust, szadizmust, mazochizmust. Az orvos azonban mindig megkísérelheti, sőt meg is kell kísérelnie, hogy ezeket a pervertáltakat megfelelő lelki kezeléssel elvezesse a helyes szociális beilleszkedés útjára.

Vége.